

Postadress: Mäster Samuelsgatan 60, 111 21 Stockholm
Telefon: 08-700 13 00
E-post: registrator@arbetsgivarverket.se

s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Straffbarhetsåldern SOU 2025:11

Arbetsgivarverket besvarar remissen med utgångspunkt i ett statligt arbetsgivarpolitiskt perspektiv.

Arbetsgivarverket har inga synpunkter på förslagen i betänkandet.

Beslut i detta ärende fattas av generaldirektör Ann Follin. I den slutliga handläggningen deltog gruppchef Per Åkesson, föredragande.

Ann Follin

Per Åkesson

Detta beslut har fattats elektroniskt och saknar därför namnunderskrifter.

Enheten för verksjuridik och tillstånd
Jennifer Doss Liljegren, 010-730 90 00
arbetsmiljoverket@av.se

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Remiss – slutbetänkandet Straffbarhetsåldern

Arbetsmiljöverkets synpunkter och ställningstaganden

Arbetsmiljöverket har tagit del av betänkandet huvudsakligen utifrån myndighetens uppgifter som tillsynsmyndighet inom arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen.

Då Arbetsmiljöverket gör bedömningen att myndigheten inte träffas av de lämnade förslagen lämnar myndigheten inga särskilda synpunkter.

De som deltagit

Yttrandet har avgetts av generaldirektören Lars Lööw. I den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Eva Nilsson och enhetschefen Johanna Ingemansson Christiansson deltagit. Föredragande har varit juristen Jennifer Doss Liljegren.

Lars Lööw

Jennifer Doss Liljegren

Kopia skickad till:
Arbetsmarknadsdepartementet

REMISSVAR

2025-05-08

Dnr: BO 2025 0055

Justitiedepartementet
remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Betänkandet SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern

(dnr Ju2025/00206)

Inledning och avgränsning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen avgränsar sitt yttrande till frågorna om sänkt straffbarhetsålder (kapitel 8, 9 och bilaga 3) samt höjt straffmaximum för unga lagöverträdare (kapitel 12).

Förslaget om sänkt straffbarhetsålder

Barnombudsmannen avstyrker förslaget om sänkt straffbarhetsålder i dess helhet. Det gäller såväl införandet av en differentierad straffbarhetsålder (avsnitt 9.6) som en generell sänkning av straffbarhetsåldern (bilaga 3).

Barnombudsmannen ser med stor oro på förslaget som läggs fram i utredningen och som, om det genomförs, riskerar att urholka den straffrättsliga särbehandlingen av barn. Utredningen har inte på ett övertygande sätt visat att förslaget skulle bidra till att lösa den mycket allvarliga situation som för närvarande råder i Sverige, där barn begår väldigt allvarliga brott.

Det är anmärkningsvärt att utredningen föreslår så genomgripande förändringar som en sänkt straffbarhetsålder trots att den själv konstaterar att det saknas evidens för att en sådan åtgärd minskar brottsligheten (se bl.a. avsnitt 8.8.2). Utredningen drar slutsatsen att båda alternativen - bibehållen straffbarhetsålder och en generell sänkning är ohållbara (se avsnitt 8.10). Skälet mot det första alternativet uppges främst vara att allmänhetens förtroende för rättsstaten kan komma att urholkas om inga åtgärder vidtas, dock utan att det närmare förklaras vad som är grunden för detta antagande eller mer specifikt varför (ytterligare) straffrättsliga åtgärder skulle komma att stärka allmänhetens förtroende.¹

Det har dessutom redan vidtagits eller lämnats förslag på åtgärder som syftar till att motverka utvecklingen med barn och unga som begår allvarliga brott och att ge de brottsbekämpande myndigheterna bättre möjligheter att utreda sådana

¹ En av utredningens experter har argumenterat för att den utveckling som utredningen bedömer som sannolik vid en sänkt straffbarhetsålder endast utgör spekulationer (se särskilt yttrande av Axel Holmgren, s. 467). En motsatt utveckling är enligt dennes bedömning också fullt möjlig.

brott. Det har inte framförts några tungt vägande skäl för att dessa åtgärder inte skulle vara tillräckliga (jfr avsnitt 8.7.6).

Barnombudsmannen ser med stor oro på att 14-åringar begår mycket grova brott och anser att effektiva åtgärder behöver vidtas för att motverka denna utveckling. Det framgår dock tydligt av betänkandet att en sänkt straffmyndighetsålder inte utgör en del av en sådan lösning. Det är i sammanhanget viktigt att betona att barn som begår allvarliga brott ofta har dubbla roller och att de kan vara såväl brottsoffer som gärningsman. Vidare är det viktigt att understryka att många av de barn som det handlar om har haft en uppväxt som präglats av olika former av våld och ibland har de till och med utsatts för våld när de befunnit sig i samhällets vård.² Mot denna bakgrund anser Barnombudsmannen att samhället bär ett stort ansvar för dessa barn och den situation som de befinner sig i. Sverige har en skyldighet att skydda dem från våld samt att utnyttjas och exploateras av kriminella nätverk.

Enligt Barnombudsmannen kan en viktning av olika intressen, där barnets bästa beaktas i första hand, inte leda till någon annan slutsats än att straffbarhetsåldern inte ska sänkas, vare sig generellt eller för vissa brott.

Barnombudsmannen konstaterar att ett förslag om sänkt straffbarhetsålder är oförenligt med barnkonventionen. Detsamma gäller barnrättskommitténs allmänna kommentar nr. 24 (2019) samt de särskilda rekommendationer som kommittén riktade direkt till Sverige under 2023 års granskning.³ Kommittén uttryckte vid det tillfället en djup oro över de steg som Sverige tagit för att sänka straffmyndighetsåldern och rekommenderade Sverige att bibehålla straffmyndighetsåldern på 15 år. Barnrättskommittén påminde även Sverige om sin allmänna kommentar nr. 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet.

Av artikel 40 i barnkonventionen framgår att staterna bör bestämma en lägsta straffbarhetsålder. I sin allmänna kommentar nr. 24 (2019) välkomnar barnrättskommittén att vissa stater har en lägsta straffbarhetsålder som är högre än genomsnittet på 14 år. Kommittén avråder staterna från att sänka straffbarhetsåldern.⁴ I artikel 40 betonas även vikten av att barn som begår brott behandlas på ett sätt som främjar deras rehabilitering och återanpassning i samhället. Att införa straffrättsliga påföljder för yngre barn, inklusive 14-åringar, riskerar att motverka dessa ändamål och att leda till ökad stigmatisering samt risk för återfall i brott. Detta har även betonats av Barnombudsmannens expert i ett särskilt yttrande.⁵

Barnrättskommittén har även understrukit att praxis som tillåter undantag från den lägsta straffbarhetsåldern i fall där barnet anklagas för särskilt allvarliga brott ofta införs som svar på samhälleliga påtryckningar och inte baseras på en rationell förståelse av barns utveckling. Barnrättskommittén avråder starkt från sådana

² Barnombudsmannens Årsrapport 2025- Ö o Barns och ungas berättelser om att vara frihetsberövad

³ Se bland annat artikel 41 i barnkonventionen samt barnrättskommitténs Allmänna kommentar Nr 24 (2019) om Barns rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24 para 22. Se även Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport CRC/C/SWE/CO/6 7 para. 44 och 45 (a).

⁴ Se Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr. 24 (2019) para. 33 om Barns rättigheter i det Straffrättsliga Systemet. Barnrättskommittén har även riktat en direkt rekommendation till Sverige om att avstå från att höja straffbarhetsåldern, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, CRC/C/SWE/CO/6 7 para. 45 (a)

⁵ Se särskilt yttrande experten Magdalena Wikstrand Danelius, s. 487 ff.

regleringar och uppmanar staten att fastställa en enhetlig minimiålder under vilken barn inte kan hållas straffrättsligt ansvariga utan undantag.⁶

Straffmaximum för unga lagöverträdare

Barnombudsmannen avstyrker förslaget om höjt straffmaximum för unga lagöverträdare. Förslaget om att höja straffmaximum och att göra det möjligt att döma lika långa påföljder för barn som för vuxna utgör en förskjutning i den straffrättsliga synen på barn. Barnombudsmannen kan inte se att utredningen motiverat varför det finns skäl att ändra den grundläggande utgångspunkten om barns mindre straffrättsliga ansvar på detta sätt (jfr avsnitt 8.5).

Barnombudsmannen ser med stor oro på detta förslag och bedömer att det inte är förenligt med barnkonventionen, i synnerhet inte med artikel 3 (barnets bästa) och artikel 40 (rehabilitering och återintegrering i samhället). Enligt Barnombudsmannens bedömning kan längre straff leda till minskade möjligheter för barnets återanpassning i samhället. Det är inte tydligt hur denna aspekt har vägts mot andra intressen i betänkandet, såsom det om samhällsskydd och allmänprevention eller om principen om barnets bästa har tillmätts särskild betydelse. Om detta förslag genomförs, i kombination med förslaget om sänkt straffbarhetsålder, skulle en 14-åring kunna dömas till 18 års fängelse.

Ett sådant förslag ökar också risken för att fler barn frihetsberövas och för att de utdömda påföljderna blir längre. Barnombudsmannen anser, att ett straff som är lika långt som en hel barndom, är i strid med principen om att frihetsberövande ska ske för kortast lämpliga tid i enlighet med artikel 37 (b) i barnkonventionen.

Den rättsliga hanteringen av barn som begår brott ska enligt artikel 40 ske på ett sätt som främjar barnets känsla av värdighet, tar hänsyn till barnets ålder samt främjar barnets återintegrering i samhället. Barnombudsmannen anser att en höjning av straffmaximum kan ge motsatt effekt, i synnerhet bland de barn som redan befinner sig i en utsatt situation.

Barnens röster får inte genomslag i betänkandet

Barnombudsmannen noterar att utredningen har vidtagit vissa åtgärder för att inhämta barns åsikter i enlighet med artikel 12 i barnkonventionen. De har bl.a. besökt Statens institutionsstyrelses (Sis) särskilda ungdomshem, träffat representanter för olika barnrättsorganisationer, inklusive Barnombudsmannen, samt barn i olika skolklasser (se avsnitt 2.3). Barnombudsmannen saknar dock en redovisning av barnens synpunkter i betänkandet samt hur utredningen har förhållit sig till dem. Vidare innehåller inte heller i betänkandet information om hur barnens synpunkter har beaktats när förslagen har utformats. Sammantaget anser inte Barnombudsmannen att förfarandet ligger i linje med de krav som barnkonventionen ställer på att göra barn delaktiga i lagstiftningsarbetet.

Barnombudsmannen bedrev under år 2024 ett omfattande arbete med att samtala med frihetsberövade barn och att kartlägga deras uppväxtvillkor och erfarenheter av frihetsberövande. Nedan redovisas ett urval av detta material som bedöms vara relevant för att åskådliggöra hur den målgrupp som är tänkt att träffas av dessa förändringar ser på dessa frågor.

⁶ Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr. 24 (2019) para. 25

Ur Barnombudsmannens rapport Brottsförebyggande⁷

De barn och unga som Barnombudsmannen har intervjuat har olika syn på vad som fungerar brottspreventivt. Det gäller till exempel frågor om längre straff, visitationszoner, uppehållsförbud, sänkt straffmyndighetsålder och ungdomsfängelser. En majoritet anser dock att bara längre straff inte kommer att lösa problemet med att fler unga dra in i allvarlig kriminalitet. Istället anser de att det krävs större satsningar på förebyggande insatser samt bättre stöd till de barn som är frihetsberövade.⁸ Nedan följer några citat som illustrerar barnens syn på de aktuella frågorna.

n)) - då kommer bara 12-åringar bli hotade och
användas. Det är inte straffet som hjälper)))
ä)))))))
att avskräcka barn från kriminalitet, till exempel genom att skrämma dem med
möjliga konsekvenser. Jag är kritisk till idén om att högre straff hjälper, då många
)))))))))))

I Barnombudsmannen intervjumaterial som låg till grund för årsrapporten 2024 fanns vidare bl.a. följande citat:

))))))) G G G)
inte sett att.. vilken statistik som kom ner? Det blir barn ju som dödar ju. Innan var
det sjutton-, arton-, nittonåringar som dödade. Idag är det folk som inte är... folk
som är tolv år, tretton år, fjorton år som dödar. Det var politikernas bra lösning.
r))))))) C))))))

En kille och en tjej reflekterar kring att det inte är straffen i sig som kommer att vara den hjälpande faktorn enbart.

r)))) C) G))
är skitviktigt. Jätte, jätte, jätteviktigt. Det har stor betydelse. Sen att man ska
) G) y)) C))))
)))))))))))
G) å)))))))))))
))))))))))))))))
))) G) ö))))))) G)

Det finns även exempel på barn som har haft goda erfarenheter av att avtjäna ett straff och sitta frihetsberövad. En kille förklarar det såhär:

))))))) C))))))
G)) "))))))))))) G))
))))))) G)

En annan kille beskriver också en positiv erfarenhet av att avtjäna straff:

r)))) G)))))))))))
) G)) r)))))))))))

⁷ Återrapportering av uppdraget Brottsförebyggande arbete -hur barn kan skyddas från att utnyttjas i kriminella aktiviteter: [for-varje-minut-som-gar-och-ingen-gor-nagot-for-att-hjalpa-barn-sa-blir-det-bara-varre.pdf](#)

⁸ Ibid. s. 23

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit juristen Helen Ronen. I den slutliga handläggningen av ärendet har även chefsjuristen Tove Björnheden och avdelningschefen Malin Morell deltagit.

Juno Blom
barnombudsman

Stockholm den 6 maj 2025

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Inledning

Barnrättsbyrån har beretts tillfälle att svara på slutbetänkande Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11). Barnrättsbyrån är en unik funktion med oberoende barnombud som erbjuder barn socialt och juridiskt stöd, råd och praktisk hjälp i alla frågor som rör deras rättigheter. Barnrättsbyrån yttrar sig med utgångspunkt i uppdragsarbetet med barn och unga samt barns rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnrättsbyråns remissvar är avgränsat till frågan om straffbarhetsåldern.

Sammanfattning

Barnrättsbyrån avstyrker utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern från 15 år till 14 år för allvarliga brott som har ett straffminimum på fyra års fängelse. Förslaget är varken förenligt med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) eller FN:s kommitté för barnets rättigheters (FN:s barnrättskommittés) uttalanden och rekommendationer.

Barnrättsbyrån anser att förslaget om en differentierad straffbarhetsålder är ett resultat av politiska påtryckningar. Förslaget baseras inte på befintlig kunskap utifrån barns utveckling eller utifrån kunskap om vad som minskar brottsligheten i samhället.¹ FN:s barnrättskommitté uppmanar konventionsstaterna att under inga omständigheter sänka den lägsta straffbarhetsåldern. Detta då barn skiljer sig från vuxna när det gäller fysisk och psykisk utveckling samt känslomässiga och utbildningsrelaterade behov. De argument som utredningen själva lyfter till varför

¹Utredningen lyfter själv att förslagen inte ens samlat kan förväntas leda till att brottsligheten minskar, s. 436.

en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte är lämplig, är högst relevanta även för frågan om en differentierad straffbarhetsålder. Barnrättsbyrån vill även särskilt lyfta att FN:s barnrättskommitté i sin granskning av Sverige 2023 gav Sveriges regering en särskild rekommendation om att inte sänka straffbarhetsåldern.²

Övergripande synpunkter

En sänkt straffmyndighetsålder innebär en repressionshöjning vars konsekvenser är oförutsebara

Barnrättsbyrån bedömer att de samlade konsekvenserna för barn och unga vuxnas rättigheter inte går att överblicka. I dagsläget pågår flertalet parallella initiativ för att höja repressionsnivån som inskränker barns rättigheter, exempelvis i form av barnfängelser, slopad ungdomsrabatt, fotboja på barn inom ramen för den s.k. mellantvångslagstiftningen samt utökade befogenheter till SiS i rättighetsinskränkande beslut gentemot barn och unga. Det finns därför starka skäl som talar för att invänta effekterna av samtliga reformer innan ytterligare omfattande reformer som den föreslagna sker.

Barnrättsbyrån är därutöver djupt oroad över att regeringens politiska initiativ suddar ut gränsen mellan den sociala barnvården och kriminalpolitiken. För barn under 15 som begår brott kan skuldfrågan även prövas genom bevistalan – en ärendetyp hos Åklagarmyndigheten som har ökat markant under 2024 till följd av lagändringar. Barn under 15 som begår grova brott är samtidigt en stark indikator på en sårbarhet och ett behov av skydd som ska hanteras av det sociala välfärdssystemet i ett vårdande syfte, och inte av det straffrättsliga systemet. Inom ramen för det sociala välfärdssystemet reagerar samhället redan på den typ av sårbarhet hos som förslaget avser att fånga upp, genom möjligheten till ett omhändertagande enligt LVU. Resurser måste i stället läggas så att vård och behandling inom ramen för LVU kan bedrivas i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Att i stället lägga över ett behandlande ansvar på en Kriminalvård som redan är överbelagd samt saknar resurser och kompetens att ta emot barn och unga är fel väg att gå.³

² Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child, CRC/C/SWE/CO/6-7, para 45 (a).

³ Kriminalvården har lyft risker så som säkerhetsutmaningar, påverkan på humanitära förutsättningar och bristande förutsättningar att förebygga återfall i brott som ett resultat av den planerade snabba expansionen av Kriminalvården (Kriminalvårdens kapacitetsrapport, KV 2023-3916, s. 5).

Vid sin senaste granskning av Sverige 2023 rekommenderade FN:s barnrättskommitté uttryckligen att den nuvarande straffmyndighetsåldern på 15 år behålls.⁸ Barnrättsbyrån betonar att detta är en tydlig signal om att Sverige inte bör genomföra några förändringar som innebär en sänkning, oavsett form. Liknande reformer i andra länder har tidigare mött skarp kritik från kommittén. Exempelvis uttryckte kommittén en djup oro när Danmark 2010 sänkte sin straffbarhetsålder från 15 till 14 år.⁹ Även Georgien och Ungern har fått liknande kritik.¹⁰

FN:s barnrättskommittén har även riktat oro mot stater som inför undantag från en fastställd lägsta straffbarhetsålder, exempelvis vid allvarliga brott.¹¹ Det är just en sådan modell som nu föreslås i den aktuella utredningen – en differentierad och sänkt straffbarhetsålder.

Enligt Barnrättsbyrån står utredningens förslag i direkt strid med barnkonventionen, med de rekommendationer Sverige mottagit, samt med kommitténs uppmaning till konventionsstaterna att under inga omständigheter sänka den lägsta straffbarhetsåldern. Barnrättsbyrån understryker därför att såväl en generell som en differentierad sänkning är oförenliga med barnkonventionen och FN:s barnrättskommittés riktlinjer samt tolkningar.

Förslaget medför en oförutsebar rättstillämpning

Förslaget om en differentierad straffbarhetsålder innebär att straffbarhetsåldern föreslås vara 14 år för brott med minimistraff om fängelse i fyra år eller mer. I praktiken skulle det innebära att barnets straffbarhetsålder är avhängig hur gärningen rubriceras.¹² Kravet på förutsägbarhet i den straffrättsliga lagstiftningen är särskilt viktig när det handlar om barn under 15 år förväntas förstå vilka handlingar som eventuellt kan leda till straffrättsligt ansvar. Barnrättsbyrån vill därför lyfta att vi instämmer i de risker för en oförutsebar rättstillämpning som har lyfts av bl.a. experterna Axel Holmgren, Linda Palmenäs samt Sara Stolper. Även

⁸ Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child, CRC/C/SWE/CO/6-7, para 45 (a).

⁹ Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child, CRC/C/DNK/CO/4, para 49(b).

¹⁰ Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child, CRC/C/GEO/CO/3, para 72, samt CRC/C/HUN/CO/3-5 para 56 (b).

¹¹ FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr. 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24, p. 25-27.

¹² Se bl.a. experten Sara Stolpers särskilda yttrande, s. 479.

Justitiekanslern har riktat kritik mot förslaget utifrån att det bedöms vara oförutsebart.¹³

Utöver barnkonventionens bestämmelser finns det även straffrättsliga principer i våra övriga konventionsåtaganden, så som Europakonventionen. När Europakonventionen inkorporerades som svensk lag 1995, infördes en bestämmelse i 2 kap. 23 § regeringsformen som innebär att det inte får meddelas lag eller annan föreskrift som står i strid med konventionen.

En viktig straffrättslig princip som finns i Europakonventionen är *legalitetsprincipen* (art. 7). Legalitetsprincipen kräver att den brottsliga gärningen och dess tillhörande straffrättsliga påföljd är tydligt definierad i lag. Av Europadomstolens praxis framgår att legalitetsprincipen bland annat innebär krav på tillgänglighet och förutsebarhet. Dessa krav måste vara uppfyllda både vad gäller brottsrubriceringen som den straffrättsliga påföljd som åtföljs. Av praxis från Europadomstolen framgår bland annat att legalitetsprincipen är uppfylld när en individ genom ordalydelsen i en lagtext, och om det behövs med en domstols tolkning, vet vilka handlingar som medför ett straffrättsligt ansvar.¹⁴ Barnrättsbyrån ifrågasätter huruvida det nu lämnade förslaget uppfyller legalitetsprincipen och därmed Europakonventionen. Om regeringen genomför utredningens förslag kan det leda till omfattande internationell kritik från såväl FN:s övervakningskommittéer som från Europadomstolen.

Förutom de uppenbara riskerna för oförutsägbarhet och bristande transparens kan förslaget i praktiken även leda till olaga frihetsberövanden av barn.¹⁵ Ett barn under 15 år som enligt dagens system begår ett brott och är föremål för beivringen får inte häktas, utan kommer med allra största sannolikhet placeras utanför hemmet. Genom det nu lämnade förslaget skulle en 14-åring dock kunna bli föremål för ett frihetsberövande i häkte för ett brott som det senare visar sig att den inte har uppnått straffbarhetsåldern för. **Barnrättsbyrån bedömer att ett sådant utfall strider mot grundläggande straffrättsliga principer, samt mot kravet om att frihetsberövande av barn ska ske som en sista utväg och för kortast lämpliga tid (artikel 37 barnkonventionen).** Utredningen har inte beaktat eller utrett denna risk tillräckligt tillfredställande.

¹³ Justitiekanslerns remissyttrande, s. 2 (dnr 2025/1326).

¹⁴ Scoppola v. Italy (no. 2) [GC], no. 10249/03, §§ 93-94, 17 September 2009.

¹⁵ Se även Justitiekanslerns remissyttrande i denna del (dnr 2025/1326).

Bilaga 3 en generell sänkning av straffbarhetsåldern

Barnrättsbyrån avstyrker även förslaget om en generell sänkning av straffbarhetsåldern.

Avslutande kommentarer

Avslutningsvis avstyrker Barnrättsbyrån förslaget i sin helhet. Utredningens förslag kan inte genomföras utan att man samtidigt går emot FN:s barnrättskommittés tydliga uttalanden och rekommendationer.¹⁶ Förslaget riskerar även att leda till en straffrättslig rättsosäkerhet. Utredningen saknar genomgående en barnkonsekvensanalys utifrån barns rättigheter samt en analys kring hur en sänkning av straffmyndighetsåldern skulle leda till de effekter som efterfrågas. Reformen som påverkar barns liv och framtid måste vila på vetenskaplig grund, följa internationella åtaganden och utgå från barns behov och utveckling inte för att vinna politiska poäng.

Barnrättsbyrån uppmanar därför regeringen att värna barns rättigheter i enlighet med Sveriges internationella förpliktelser och att avstå från att genomföra det föreslagna lagförslaget.

Detta remissvar har föredragits av oberoende barnombud och jurist Azalea Safaei.

Ida Hellrup
Biträdande generalsekreterare
Barnrättsbyrån

¹⁶ Liknande kritik lyfts av bl.a. Institutet för mänskliga rättigheters remissvar, dnr 3.2.1-96/2025.

Yttrande över slutbetänkande av Utredningen om
skärpta regler för unga lagöverträdare (SOU
2025:11)
Ju2025/00206

Svar på remiss - Straffbarhetsåldern

SOU 2025:11

Socialnämnden ställer sig bakom syftet med förslaget men reserverar sig gentemot några av de konkreta förslagen som lyfts fram i utredningen.

Nedan följer några generella synpunkter på utredningen samt kommentarer på vissa av de konkreta förslagen i utredningen.

Om sänkning av straffbarhetsåldern generellt

Socialnämnden delar bilden att det är problematiskt med de allvarliga brott som i större utsträckning begås av barn under 15 år. Samtidigt delar inte socialnämnden uppfattningen som läggs fram i utredningen att det kan uppfattas som att samhället blundar för den allvarliga brottsligheten och den skada som det medför.

När det gäller resonemanget kring en sänkt straffbarhetsålder vill nämnden lyfta fram två huvudsakliga invändningar kring det resonemang som förs i utredningen. Till att börja med innehåller utredningen en redogörelse i stycke 8.5 för utvecklingen av ett barns intellektuella och känslomässiga mognad. Vidare, i sektion 8.6.1, diskuteras olika intressen vid bedömningen av straffbarhetsålder och där konstateras att om straffbarhetsåldern enbart baserats på barns mognad hade straffbarhetsåldern sannolikt varit högre än idag. Socialnämnden har förståelse för förslagets tydliga redogörelser för vilka andra intressen som också behöver beaktas och som kan motivera en sänkning av straffbarhetsåldern. Socialnämndens uppfattning är dock att utöver de två styckena ovan förs ingen tydlig vidare diskussion om huruvida en sänkning faktiskt är lämplig utifrån barnets förståelse och mognad. Frågan avfärdas alltså i socialnämndens mening för enkelt och den tas inte upp under sektion 8.8 som behandlar skäl att inte sänka straffbarhetsåldern.

Socialnämnden anser också att slutsatserna som dras i sektion 8.7.4 och 8.7.5 om åtgärder på det straffrättsliga samt det sociala området är för tidigt dragna. I synnerhet i 8.7.5 diskuteras förändringar på socialområdet som antingen är nya eller inte har trätt i kraft ännu. Det vore lämpligt om dessa åtgärder först fick träda i kraft och resultaten utvärderas innan en så pass ingripande åtgärd som sänkning av straffbarhetsåldern infördes. Samtidigt delar socialnämnden delvis den bilden som lyfts fram i 14.2.2 att det finns brister i likvärdighet i landet och anser att mer skulle kunna göras med de befintliga verktygen.

Slutligen vill socialnämnden lyfta farhågor kring risken för att en sänkning av straffbarhetsåldern, även om det enbart gäller allvarligare brottslighet, skulle kunna medföra effekten att ännu yngre barn dras in i allvarlig

brottslighet. Detta berörs i utredningen men ges en begränsad betydelse. Samtidigt ger utredningen flera exempel på att den allvarliga brottsligheten ökat just hos 14-åringar och att dessa rekryteras specifikt på grund av nuvarande straffbarhetsålder vilket också speglar socialnämndens uppfattning. Utifrån detta måste det ses som en allvarlig risk att om straffbarhetsåldern för allvarliga brott sänks till 14 år kommer rekryteringen inriktas på ännu yngre barn för just dessa allvarliga brott.

Risken för att allvarliga brott kryper längre ner i åldrarna bemöts dock inte med ett mer omfattande resonemang i utredningen. Socialnämnden ställer sig med hänsyn till detta delvis frågande kring huruvida det är lämpligt med en sänkning av straffbarhetsåldern, även om det bara berör allvarliga brott, utifrån att uppfattningen är att de 14-åringar som involveras i dag involveras just utifrån att de inte är straffmyndiga enligt dagens reglering. Det går också att ifrågasättas om de föreslagna förändringarna kommer få en sådan proportionerligt positiv effekt att det är värt risken att ännu yngre barn efterfrågas för allvarlig brottslighet.

Synpunkter på specifika delar av utredningen

Ingen generell sänkning av straffbarhetsåldern

Socialnämnden delar bedömningen att det inte är lämpligt med en generell sänkning av straffbarhetsåldern och ser särskilt positivt på att färre barn under 15 år begår brott än tidigare.

En särskild reglering och den valda modellen

Socialnämnden anser att *om* en sänkning av straffbarhetsåldern ska genomföras är det lämpligt att det bara genomförs för särskild allvarlighetsgrad. Valet att sänka åldern till endast 14 år, och att det i praktiken bara ska omfatta mål som i dag redan omfattas av regleringen kring bevistalan, bedöms som lämpligt om en sådan förändring ska göras. Socialnämnden anser också att utgå ifrån det lägsta straffvärdet är en bra utgångspunkt och påminner om de överväganden som görs i bl.a. 10 kap 23 § offentlighet- och sekretesslagen.

Straffmätning och val av påföljd

Socialnämnden ställer sig bakom att straffmätningen ska beräknas på samma sätt som för barn i 15-17 års ålder ur ett förutsägbarshetsperspektiv. Idén om att det schematiska riktvärdet ska följa samma princip för äldre barn, det vill säga att straffsatsen sänks i förhållande till åldern, framstår som rimlig.

En tidsbegränsad lagstiftning

Socialnämnden är positiv till att förslaget tidsbegränsas till fem år. Omständigheterna som föranleder detta förslag är extraordinära och utgångspunkten bör därför vara att förändringar av detta slag inte ska medföra ett nytt normalläge utan upphöra när de inte längre bedöms nödvändiga.

Ungdomstjänst och ungdomsvård enligt ett ungdomskontrakt eller vårdplan

Socialnämnden ställer sig bakom förslaget i den del det medför en skärpning av villkoren för undanröjande av påföljd. Socialnämnden ser i denna del ett behov av en förbättrad struktur för samarbete mellan socialtjänst, åklagare och tingsrätter avseende återrapportering av ungdomsvård eller ungdomstjänst. Det behöver finnas tydliga riktlinjer kring vad som menas med sådan misskötsamhet som ska återrapporteras. Begreppet måste vara så tydligt som möjligt för att undvika olika tolkningar i olika kommuner eller arbetsplatser. Utredningen ger till viss del svar i den frågan på så vis att det specificeras att det inte bara ska gälla något enskilda tillfälle av slarv utan ändå vara uttryck för en mer generell ovilja. Gällande missnöje kopplat till ungdomskontrakt anser socialnämnden att det är bra att det finns ett visst utrymme framför allt initialt att ha överseende med en ovilja utan att det leder till undanröjande av påföljden. Socialnämnden delar vidare bedömningen att det inte är lämpligt att införa möjlighet till undanröjande av påföljd till följd av misskötsamhet för ungdomsvård som bedrivs i enlighet med vårdplan enligt LVU.

Ingen ungdomsvård vid brott av myndiga lagöverträdare

Socialnämnden noterar att denna förändring främst motiveras av andra förändringar som skett senaste åren gällande påföljder för brott begångna av unga vuxna. Det görs dock ingen tydlig utvärdering kring huruvida möjligheten till ungdomsvård för unga vuxna tidigare fungerat tillfredsställande, utan bedömningen verkar vara knuten till resonemanget att myndiga personer, även om de är 18-20, ska bedömas som vuxna.

Samverkan mellan kriminalvård, polis och socialtjänst samt konsekvenser för kommuner.

Socialnämnden delar uppfattningen som lyfts fram i sektion 14.5.6 att det finns ett behov av ett uppdrag för att utreda möjligheterna för kunskapsutbyte mellan exempelvis kriminalvård, polis och socialtjänst. Genomgående är socialnämnden positiv till all form av kompetensutbyte över myndighetsgränserna. Det finns i nämndens mening ouppfylld potential för samverkan mellan myndigheterna. Slutligen delar socialnämnden uppfattningen de förslag som lagts fram inte medför några mer omfattande ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Förslaget kommer visserligen medföra en viss påverkan på socialtjänstens arbete med unga lagöverträdare i form av ett tydligare behov av återrapportering kring unga lagöverträdare,

men detta bedöms inte medföra någon mer omfattande ekonomisk konsekvens.

§ 38

Svar på remiss SOU 2025:11 – Straffbarhetsåldern SN/2025:00119

Beslut

1. Socialnämnden godkänner förslag till yttrande enligt bilaga till tjänsteskrivelsen.
2. Yttrandet översänds till Justitiedepartementet.

Sammanfattning

Justitiedepartementets utredning SOU 2025:11 – *Straffbarhetsåldern* har remitterats för synpunkter. Botkyrka kommun har valts ut som remissinstans. Socialnämnden har ombetts att besvara remissen för kommunens räkning.

Utredningen presenterar förslag angående brottspåföljder för unga lagöverträdare. Mer specifikt har utredningen tagit ställning till behovet av åtgärder kopplade till att yngre barn begår allvarliga brott i högre utsträckning och bland annat utrett frågan om sänkning av straffbarhetsåldern.

I det föreslagna yttrandet framkommer att socialförvaltningen bedömer att om en sänkning av straffbarhetsåldern faktiskt är nödvändig är de föreslagna förändringarna väl avvägda. De övriga förslagen i utredningen som inte berör straffbarhetsåldern är i stora drag ändamålsenliga och bör inte medföra någon omfattande negativ påverkan på socialförvaltningens arbete.

Socialförvaltningen ställer sig dock delvis frågande till slutsatsen att straffbarhetsåldern faktiskt ska sänkas även om det bara gäller för viss allvarlig brottslighet. Socialförvaltningen delar oron för att yngre barn i större utsträckning ägnar sig åt allvarlig brottslighet men ser en risk att förslaget kan medföra att ännu yngre barn involveras.

Barnkonsekvensanalys

Beslutet att avge yttrande påverkar inte direkt eller indirekt barns bästa.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut att avge yttrande medför inte några ekonomiska konsekvenser.

Särskilt yttrande

Karin Melinder (MP) inger ett särskilt yttrande. Yttrandet biläggs protokollet.

SOCIALNÄMNDEN**SÄRSKILT YTTRANDE****Datum 2025-04-22****Ärende 10 Svar på remiss SOU 2025:11
Straffbarhetsåldern**

Miljöpartiet de gröna i Botkyrka motsätter sig förslaget på sänkt straffbarhetsålder. Förvaltningens svar anser vi vacklar på ett onödigt sätt. Det finns inget forskningsstöd för att en sådan åtgärd skulle få någon preventiv effekt - tvärtom riskera en sänkt straffmyndighetsålder att förvärra problemet. Det är en medveten strategi bland gängkriminell att rekrytera barn som inte kan straffas. Risken är därför stor att ännu yngre barn rekryteras in i våldet.

Hur vi ser på frågan kan belysas med ett citat av Jerzy Sarnecki: "Det är förstås inte så att svensk kriminalpolitik saknar reformbehov. Det senaste decenniets utveckling kräver givetvis att politiken anpassas till nya förhållanden. För bara drygt ett decennium fanns ytterst få tonåringar som begick mord. Idag är det en växande grupp, och vissa förövare är till och med yngre än 15 år, alltså under straffbarhetsåldern. Dessa unga behöver en långvarig inlåsning och intensiva behandlingsinsatser. För dem som är mycket unga, och därför ibland inte fullt ut kan förstå konsekvenserna av sina handlingar, bör åtgärderna inte fokusera på straff, utan på att behandla de problem som ligger bakom deras brottsliga beteende." (Forskning & Framsteg, 2025:2)

Vi instämmer däremot till fullo med förvaltningens synpunkter att det finns ett behov av att utvärdera de olika förändringar som görs inom rättsväsendet. Det verkar oproffessionellt att utan eftertanke genomföra alla förslag man kan komma på utan tanke om hur de hänger samman.

Karin Melinder (MP)

Justitiedepartementet

Ju.remissvar@regeringskansliet.se / ju.L5@regeringskansliet.se

Dnr: Ju2025/00206

2025-05-13

B r i s ~~ny utredning~~ **förslags** ~~utredning~~ **å Ind, e** **SOU 2025: 11**

Bris yttrande utgår från barnkonventionen och FN:s barnrättskommittés allmänna kommentarer, här särskilt nummer 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, samt barnrättskommitténs rekommendationer till Sverige. Yttrandet bygger vidare på en barnsyn som utgår från att barns rättigheter är okränkbara och gäller lika för alla barn.

Bris ställningstagande

Bris **avstyrker** förslaget om att införa en differentierad straffbarhetsålder, där straffbarhetsåldern sänks till 14 år för brott med minst fyra års fängelse i straffskalan. Det är ett förslag som innebär en grundläggande förskjutning i synen på barn, som inte är effektivt och som står i strid med Sveriges internationella åtagande gällande barns rättigheter.

Bris **avstyrker** förslaget om att regleringen om straffmaximum för unga lagöverträdare enligt 29 kap. 7 § 2 st. brottsbalken upphävs.

1. Bakgrund

I juli 2023 tillsattes en utredning med uppdrag att se över ändringar av den straffrättsliga särbehandlingen av barn. I uppdraget låg bland annat att se över *och om lämpligt* föreslå en sänkning av straffbarhetsåldern. I direktivet lyftes att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle förbättra möjligheterna att fånga upp barn i ett tidigt skede och sätta in rätt åtgärder och att en sänkning därför skulle ha en brottspreventiv effekt. Det pekades vidare på vikten av tidiga och tydliga reaktioner för att markera att samhället inte accepterar brottslighet. I direktivet lyftes även att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle minska incitamentet för äldre kriminella att rekrytera barn.

År 2023 granskade FN:s barnrättskommitté Sveriges efterlevnad av barnkonventionen. Den nu aktuella utredningen hade då ännu inte tillsatts, men förslaget om en sänkning av straffbarhetsåldern fanns med i Tidöavtalet som kommittén granskade. I sina sammanfattande slutsatser uttryckte barnrättskommittén oro över att frågan om en sänkt straffbarhetsålder hade aktualiserats i Sverige. I januari 2023 genomförde barnrättskommittén en utfrågning av Sverige i Geneve, där bland annat Bris närvarade. Gällande frågan om straffbarhetsåldern uttalade Clarence Nelson, då medlem av kommittén, följande kritik mot Sverige:

"It seems that your consideration of lowering the age of criminal responsibility is because of your concern about recruitment into gangs and young children as young as 10 years old being involved with gangs. My problem with that is that you're targeting the children, and not the adults that are leading the children into these activities. My second problem with that is, if that means you are going to be sending children to prison, that is where gangs are the strongest. That is the world experience. You must take this into careful consideration. Please. I urge you. Before you be known as a nation that is locking up its children"

Den tydliga rekommendationen från barnrättskommittén är att Sverige inte ska sänka straffbarhetsåldern.¹

Kritiken mot att sänka straffbarhetsåldern är bred och kommer bland annat ifrån civilsamhället, akademien, från politiskt håll och från myndighetsrepresentanter. Särskilt anmärkningsvärt är att 7 av 9 av utredningens särskilt utsedda experter, representanter från bland annat Åklagarmyndigheten, Sveriges domstolar, Socialstyrelsen och Barnombudsmannen, ställer sig mot förslaget om en sänkt straffbarhetsålder.

I december 2024 höll Bris och Rädda Barnen ett seminarium dit forskare från olika professioner bjöds in för att dela sina perspektiv kring vilka konsekvenser en sänkning av straffbarhetsåldern kan komma att få för barn och barns rättigheter. Forskarna var eniga om att en sänkning av straffbarhetsåldern inte kommer att lösa den stora samhällsutmaningen med barn som begår allvarlig brottslighet. Forskarsammanställningen bifogas detta remissvar, se [Bilaga 1](#).

Bris har tidigare träffat utredningen varvid skäl framfördes för varför Bris ställer sig mot en sänkning av straffbarhetsåldern. Efter att nu ha tagit del av den färdiga utredningen är Bris fortfarande av den bestämda uppfattningen att en sänkning av straffbarhetsåldern inte bör genomföras. Nedan följer en redogörelse över de huvudsakliga skälen för Bris inställning.

2. Övergripande synpunkter

2.1 Avsaknad av en grundad analys

En så stor reform som en sänkning av straffbarhetsåldern skulle innebära ställer särskilt höga krav på en analys som visar på reformens effektivitet, behövlighet och förankring i evidens. Det är något som genomgående saknas i den aktuella utredningen och Bris menar att de slutsatser som utredningen drar i stor utsträckning är spekulativa. Att utredningens slutsatser inte är tillräckligt underbyggda är även något som lyfts fram av utredningens experter i de särskilda yttrandena.²

2.2 En bristande barnkonsekvensanalys

¹ Se CRC/C/SWE/CO/6-7, Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden, section I, 44.

² Se bland annat utredningens särskilda yttrande från Axel Holmgren, Stockholms universitet, s. 465 samt Tomas Lindgren, Socialstyrelsen, s. 470.

Bris anser det vidare vara anmärkningsvärt att utredningen saknar en gedigen prövning av vilka konsekvenser en sänkning av straffbarhetsåldern skulle få för de barn som omfattas av lagändringen. När utredningen diskuterar påverkan på barn görs det i huvudsak för att argumentera mot en *generell sänkning* av straffbarhetsåldern. Till exempel lyfter utredningen att en generellt sänkt straffbarhetsålder skulle ha negativ påverkan på anhöriga till det barn som döms.³ Utredningen hänvisar här till forskning som visar att frihetsberövade barns syskon påverkas negativt genom ökad stress i familjen samt av att familjen marginaliseras. Utredningen konstaterar vidare att en straffrättslig påföljd, särskilt av frihetsberövande karaktär, kan vara med och förstärka ett kriminellt beteende hos barn. Detta menar utredningen talar mot en generell sänkning. Det här är negativa konsekvenser som Bris menar i allra högsta grad även gäller för den målgruppen barn som kommer träffas av reformen, vilket inte tas i beaktande av utredningen. Detta menar Bris leder till att barnkonsekvensanalysen, i de delar en sådan görs, är selektiv och missvisande

Härtill saknar Bris en närmare analys och ett resonemang kring den utsatthet som barn som begår allvarlig brottslighet många gånger befinner sig i. Att det är barn som ofta har växt upp med en eller flera riskfaktorer som gör att de bär på en särskild sårbarhet. En sårbarhet som utgör en förutsättning för rekrytering in i kriminella sammanhang. Dessa perspektiv menar Bris är avgörande att ha med sig i allt arbete som syftar till att motverka att barn begår grova brott.

2.3 En utredning med en missvisande utgångspunkt

Utredningen menar att en oförändrad straffbarhetsålder innebär att inga skärpta åtgärder vidtas gällande barns allvarliga brottslighet. Detta menar Bris är en felaktig premiss. Redan idag inträder, ofta långtgående konsekvenser för barn som begår brott, om än inte straffrättsliga. Bris tillbakavisar att straff skulle vara den enda eller för den delen bästa reaktionen på barns brottslighet och hänvisar i stället till vad forskning säger om att de mest effektiva och brottspreventiva insatserna är de som äger rum utanför rättsväsendet.⁴

För närvarande pågår en rad parallella reformer för att motverka barns allvarliga brottslighet. Detta gäller såväl inom det kriminalpolitiska som det socialpolitiska området. Bris är djupt oroade över det primära fokuset i arbetet ligger på repression, även om det är åtgärder som sägs vara av preventiv karaktär. I utredningen återspeglas den generella avsaknaden av helhetsanalys kring hur alla dessa reformer påverkar varandra och vad de samlade konsekvenserna av åtgärderna blir för barn och barns rättigheter på såväl kort som lång sikt.

3. Förslaget om en sänkt straffbarhetsålder ur ett barnrättsperspektiv

Trots perioder av hög ungdomsbrottslighet har den svenska straffbarhetsåldern varit 15 år i över 160 år. Bestämmelsen har funnits i sin nuvarande lydelse i Brottsbalken (1962:700) sedan 1960-talet. Att bestämmelsen om straffbarhetsåldern i slutet av 1980-talet flyttades till början av

³ Se utredningen s. 217.

⁴ Se bland annat *Brottsförebyggande rådet s t g p p o s e t f o* brottsprevention, 2024:1, s.56 -60.

balken motiverades av att det var en så pass grundläggande reglering. Det förslag som nu presenteras innebär därför en stor förskjutning i synen på barn och ett radikalt fränsteg från en lång svensk rättstradition.

Straffbarhetsåldern på 15 år har utifrån forskning och beprövad erfarenhet motiverats av att barn under den åldern inte anses ha utvecklat ett tillräckligt intellekt eller mognad för att hållas straffrättsligt ansvariga. Här vill Bris särskilt understryka att även om samhällets utmaningar har ändrats så har barns förutsättningar och förmågor inte gjort det. Den djupt rotade argumentation som lagt grunden för en straffbarhetsålder på 15 år gäller därför fortfarande.

Av utredningens direktiv framgår att utredaren ska ha ett tydligt barnrättsperspektiv i den analys som görs samt att de förslag som lämnas ska vara proportionerliga. Likt utredningen själva lyfter måste den straffbarhetsålder som gäller i Sverige alltid vara förenlig med de yttre ramar som Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen och Europakonventionen ställer upp.⁵

Genom Sveriges internationella åtaganden och inte minst genom att barnkonventionen är svensk lag föreligger en rättslig skyldighet att i all lagstiftning och myndighetsutövning sätta barnets bästa i främsta rummet. Sverige har en skyldighet att säkerställa att barn som kommer i kontakt med rättssystemet behandlas på ett sätt som respekterar barnets rättigheter samt tar hänsyn till barnets ålder, mognad och övriga förutsättningar.

Av barnkonventionen, artikel 40.3, framgår att alla konventionsstater ska anta en lägsta straffbarhetsålder. Konventionen slår inte fast vilken denna ålder ska vara. Till barnkonventionen finns barnrättskommitténs allmänna råd och rekommendationer. Likt utredningen konstaterar är dessa inte rättsligt bindande. Barnrättskommittén har dock fått ett tydligt mandat att tolka barnkonventionen. Kommitténs rekommendationer och kommentarer måste därför anses vara rättsligt styrande för konventionsstaterna.

Barnrättskommitténs allmänna kommentar nummer 24 behandlar barns rättigheter i det straffrättsliga systemet. I kommentaren anger kommittén, med hänvisning till forskning kring barns mognad, kognitiva förmåga och utveckling i övrigt, att konventionsstaterna inte bör ha en straffbarhetsålder som understiger 14 år.⁶ Här vill Bris särskilt belysa att barnrättskommittén berömmar de medlemsländer som har en högre ålder och understryker att medlemsstater som har en högre straffbarhetsålder *under inga omständigheter* ska sänka åldern.⁷

Barnrättskommittén avråder vidare medlemsländerna från att införa en differentierad straffbarhetsålder, på så sätt som utredningen nu föreslår.⁸

⁵ Se utredningen s.195.

⁶ Se FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, punkt 22.

⁷ Se barnkonventionen artikel 41 samt FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, punkt 22.

⁸ Se FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, punkt 25.

Det förslag som utredningen nu presenterar står i strid med Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen och förslaget är därför inte förenligt med svensk rätt.

4. Närmare om utredningens skäl för en sänkt straffbarhetsålder (utredningens 8.7)

4.1 Avsaknad av en brottspreventiv effekt

När utredningen först tillsattes lyftes den brottspreventiva effekten fram som ett starkt skäl för en sänkt straffbarhetsåldern. När utredningen nu presenterades var det tydligt att det är ett skäl som inte kan underbyggas. Även om det inte längre förs fram som ett huvudargument för en sänkning anser Bris att det finns anledning att belysa relationen mellan en sänkt straffbarhetsålder och brottsprevention närmare.

Likt en bred forskarkår lyfter fram pekar utredningen själva på att det saknas vetenskapligt stöd för att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle ha en brottspreventiv effekt.⁹ Tvärtom återkommer flera forskare till att det är en åtgärd som riskerar få en motsatt effekt och leda till ökade återfall i brott hos de barn som döms. Ett flertal forskare resonerar kring den effekt som en tidig exponering av det straffrättsliga systemet har hos barn. Att det är något som kan förstärka en kriminell identitet, försvåra möjligheterna till ett liv utan kriminalitet och därmed befästa ett utanförskap som ofta kan utgöra grunden till kriminaliteten från första början.¹⁰ Liknande risker som dessa belystes i samband med att Danmark år 2010 sänkte straffbarhetsåldern från 15 till 14 år. Den danska sänkningen motiverades av att det skulle ha en avskräckande och brottsförebyggande effekt hos barn.¹¹ Förslaget ansågs främst vara ett uttryck för en politisk vilja och inte underbyggt av forskning eller evidens.¹² Det var ett förslag som möttes av en bred kritik från bland annat forskare, civilsamhället, myndigheter och från politiskt håll.¹³ Efter att straffbarhetsåldern senare höjdes till 15 år igen gjordes en utvärdering av vilken effekt som sänkningen hade fått. Resultatet visade att sänkningen inte hade haft någon brottspreventiv effekt. Motsatsvis gick det att se att de 14-åringar som omfattades av sänkningen återföll i brott i högre utsträckning än de 14 åringar som inte omfattades av sänkningen.¹⁴ Det gick även att se att gruppen barn som dömts som 14 åringar generellt klarade sig sämre i skolan.¹⁵ I den danska utvärderingen lyftes att forskningsresultatet låg i linje med

⁹ Se Bris och Rädda barnens sammanförskärning, 2025, "Straffbarhetsåldern för barn i Sverige", s. 10.

¹⁰ A.a.

¹¹ Uttalat av Venstres rättspolitiska talesperson Kim Andersson i samband med riksdagsdebatt om straffbarhetsåldern 2009.

¹² Se uttalande från den danska justitieministern Lars Barfoed i Weekendavisen 9 oktober 2009.

¹³ Se remissinstansernas yttrande i sin helhet, [L 164 - 2009-10 - Bilag 1: Høringssvar og høringsnotat, fra justitsministeren](#) samt kritik från politiskt håll [K: Sænk kriminel lavalder til 14 år | Indland | DR](#).

¹⁴ Recidiveffekten innanför 18 månader steg med ca 10%. För den fulla utvärderingen se, A, Piil Damm, Østergaard Larsen, H. Skyt Nielsen och M. Simonsen, 'Responsibility: Consequences of juvenile crime and delinquency', 2015, s. 127.

¹⁵ A.a.s.30

andra internationella studier som visar att en sänkning av straffbarhetsåldern generellt har en låg avskräckande eller preventiv effekt hos barn.¹⁶

Likt belyses i svenska forskningsstudier summerade en av de danska huvudforskarna resultatet av utvärderingen enligt följande.

” Av forskningsresultatet framgår att det är svårt för föräldrar att förstå syftet med att motverka kriminalitet bland barn och unga – och tillförsäkra dem en skolgång ”.

Utredningens uppgift har varit att om lämpligt föreslå en sänkning av straffbarhetsåldern. Som utredningen själva belyser står det klart att en sänkning av straffbarhetsåldern inte kan förväntas ha en brottspreventiv effekt. Mycket talar för att en sänkning kommer att ha en motsatt effekt på brottsligheten. Mot den bakgrunden anser Bris det vara anmärkningsvärt att utredningen ändå föreslår en sänkning av straffbarhetsåldern.

4.2 Behovet av samhällsskydd

Som ett primärt skäl för en sänkt straffbarhetsålder lyfter utredningen att det skulle leda till ett ökat samhällsskydd. Bris tillbakavisar att så är fallet.

Enligt utredningen uppnås ett samhällsskydd på kort sikt genom att barn som begår brott

SS S S S S S S S S S S SS
S S S S S D S
Sängterar, att effekten av S s
inkapacitering är låg för den typ av gängrelaterad brottslighet som förslaget är tänkt att motverka. Enligt polisens kartläggning från 2024 uppskattas ca 1700 barn vara aktiva i kriminella nätverk. Andelen barn som bedöms ha en koppling till nätverken är högre.¹⁸ Även om långt ifrån alla dessa barn kommer att begå grova våldsbrott, så är det siffror som vittnar om den utbytbarhet som idag är en förutsättning för de kriminella nätverkens överlevnad. Det belyser med tydlighet att så länge som de bakomliggande orsakerna till barns gängrelaterade kriminalitet inte hanteras, kommer det finnas nya barn att rekrytera som fyller platsen för de barn som döms.

Detta menar Bris belyser varför inkapacitering av barn som begår gängrelaterad brottslighet inte kommer leda till ett ökat samhällsskydd på kort sikt.

När det gäller det långsiktiga perspektivet lyfter utredningen att samhällsskyddet bygger på att den som döms under den frihetsberövade tiden rehabiliteras för att återanpassas i samhället. Bris delar utredningens uppfattning om att vård och behandling är en viktig förutsättning för barns möjligheter att bryta ett kriminellt beteende. Bris anser dock inte att barn ska behöva gå

¹⁶ Se Piil Damm, m.fl. S., 33 samt Chalfin, A. och J. McLerran, ”Criminal Justice Journal of Economics”, 2007, 10, s. 5-48.

¹⁷ Se ”Påskriften sänkde den kriminella lavalder til 14 år. Det fik ikke deunge til at begå mindre kriminalitet. Tværtimod”, publicerad i Information, 1

¹⁸ Se ”Lägesbild över aktiva gängkriminella i Sverige”,

igenom en straffrättslig process och dömas till en frihetsberövande påföljd för att få rehabiliterande insatser. Särskilt inte när förutsättningarna för vård saknas hos den myndighet som ska ansvara för rehabiliteringen. Från och med juli 2026 kommer barn som döms till en frihetsberövande påföljd som huvudregel avtjäna sitt straff i fängelse under Kriminalvårdens regi. Kriminalvården saknar tillräcklig erfarenhet och kompetens av att arbeta med barn. Redan idag befinner sig Kriminalvården vidare i ett mycket ansträngt läge, framför allt när det gäller platsbrist och personalresurser.¹⁹ På grund av ökad tillströmning till anstalterna förväntas det redan pressade läget försvåras ytterligare och enligt Kriminalvårdens prognos kommer de ha svårt att fullfölja sitt uppdrag.²⁰ I den prognosen har Kriminalvården inte tagit höjd för att de även kan komma att ansvara för de barn som skulle omfattas av förslaget om en sänkt straffbarhetsålder.

Möjligheten till utbildning utgör en central del i det rehabiliterande arbetet för barn. Idag saknar Kriminalvården förutsättningar för att bedriva undervisning för skolpliktiga barn. Det pågår för närvarande ett arbete med att se över lagstöd som möjliggör att barnens rätt till utbildning på anstalterna säkerställs, ingenting är dock klart.

Det är väl belagt att ett frihetsberövande som regel är förknippat med negativa konsekvenser för barn och att det är något som kan försvåra möjligheten att bryta ett kriminellt beteende.²¹ Att så är fallet ska nu särskilt ses i ljuset av hur förutsättningarna för Kriminalvården ser ut. Detta menar Bris med styrka synliggör varför inkapacitering av barn under Kriminalvårdens regi inte kommer att leda till ett ökat samhällsskydd på lång sikt.

I sammanhanget önskar Bris även uppmärksamma följande.

Samtidigt som frihetsberövande lyfts som en central del för att uppnå samhällsskydd uppger utredningen att *barn endast i undantagsfall* kommer att dömas till en frihetsberövande påföljd. Den sänkning som utredningen nu föreslår tar sikte på de allvarigaste brotten. Där torde utrymmet att döma till en icke frihetsberövande påföljd, särskilt med beaktande av samtliga straffskärpningar som nu görs, vara begränsad. Effekten av det är att en frihetsberövande påföljd kommer vara regel och inte ett undantag. Om ett frihetsberövande inte skulle vara huvudregeln faller vidare utredningens resonemang om ett stärkt samhällsskydd redan på den grunden.

4.4 Stärkt brottsofferperspektiv

Bris ifrågasätter utredningens uppfattning om att en sänkt straffbarhetsålder skulle leda till ett stärkt brottsofferperspektiv. Bris delar i stället den bedömning som Åklagarmyndigheten gör i

¹⁹ Se Kriminalvårdens redovisning av platser, beläggning och inskrivna, senast uppdaterad 5 maj 2025.

²⁰ Se bland annat Kriminalvårdens kapacitetsrapport 2024 -2033 och Delredovisning av uppdraget att förbereda inrättande av särskilda enheter för unga i åldern 15 -17 inom Kriminalvården.

²¹ Se bland annat BRÅ 2024:1, s.69 -70.

sitt särskilda yttrande om att utredningens förslag riskerar att försvaga ställningen för den som är brottsoffer.²²

Till skillnad från många andra länder är frågan om att utreda ett barns brottsskuld i den svenska rättsordningen inte begränsad av straffbarhetsåldern. Redan idag kan brottsofferperspektivet därför till stor utsträckning tillvaratas inom ram för reglerna om bevistalan. År 2023 skärptes reglerna för när en bevistalan ska väckas. Innan 2023 hade Sverige haft ca 7 fall av bevistalan. Efter lagändringen, fram till första kvartalet av 2025 hade 64 fall av bevistalan väckts, vilket visar att lagskärpningen har haft effekt.

Utredningen resonerar kring att det kan uppfattas som stötande för den som utsatts för brott ifall en straffrättslig påföljd inte döms ut. I utredningen finns dock ingen analys som underbygger att så är fallet. Utredningens slutsats i den delen framstår därför som spekulativ.

Enligt utredningen är det vidare en svaghet idag att en bevistalan inte automatiskt medför en rätt till ett juridiskt ombud för den som är målsägande. Av praxis framgår dock att det redan idag finns utrymme att förordna om ett målsägandebiträde i en utredning gällande bevistalan.²³ Anses det utrymmet behöva förtydligas kan det göras genom mindre omfattande ändringar, primärt i lag (1988:609) om målsägandebiträde och inte genom en sänkning av straffbarhetsåldern.

4.5 Det straffrättsliga systemets legitimitet

Utredningen menar att en oförändrad straffbarhetsålder medför att det straffrättsliga systemets legitimitet försvagas och att den allmänpreventiva funktionen urholkas. Utredningen presenterar dock ingen närmare analys som detta resonemang. Som några av utredningens experter ger uttryck för anser Bris att utredningens slutsats i denna del är spekulativ.²⁴ Motsatsvis vill Bris understryka att det idag saknas evidens för att rättssystemets legitimitet kräver en sänkning av straffbarhetsåldern.²⁵ Utifrån den grundade rättstradition som straffbarhetsåldern på 15 år utgör, saknar Bris vidare en analys av riskerna det skulle medföra för det straffrättsliga systemets legitimitet om straffbarhetsåldern sänks.

4.6 Risken för att ännu yngre barn dras in i kriminalitet

Till skillnad från utredningen menar Bris att det ligger i farans riktning att en sänkt straffbarhetsålder leder till att ännu yngre barn rekryteras, särskilt eftersom nätverken redan idag rekryterar barn som inte är straffmyndiga.²⁶ Utredningen avfärdar den risken med hänvisning till att det krävs en viss mognad och fysisk förmåga för att utföra brott. Bris anser detta vara en

²² Se Åklagarmyndighetens särskilda yttrande och då särskilt delen om hur utredningens förslag begränsar möjligheterna för den som är brottsoffer att driva en skadeståndstalan.

²³ Se Svensk Juristtidning, *Bevistalan – åklagarsynpunkter på regelverket när våra allra yngsta begår allvarliga brott*, Chefsåklagare Per Lindqvist, 2018, s. 444, fotnot 25.

²⁴ Se Axel Holmgrens särskilda yttrande, s. 467. Se även Tomas Lindgrens yttrande, s. 470

²⁵ Se Bris och Rädda barnens sammanställning av expertiser, *Spekulationer*

²⁶ Se bland annat "Lägesbild över aktiva gängkriminella i Sverige", Mikael Westerlunds särskilda yttrande, s. 485.

teveksam slutsats, särskilt med beaktande av vad utredningen själva lyfter gällande att det redan idag finns barn som är yngre än 14 år som misstänks för grova brott.²⁷ Därtill ifrågasätter Bris att utredningen här låter barns unga ålder utgöra skäl för att de inte kan anses kapabla till att begå brott, samtidigt som att hela förslaget om en sänkt straffbarhetsålder bygger på att hänsyn till barns ålder, mognad och kapacitet frångås.

Vidare hänvisar utredningen till erfarenhet från Danmark, där en sänkning av straffbarhetsåldern inte ledde till att brottsligheten försköts till yngre barn. Utvärderingen i Danmark gällde dock i stor utsträckning en annan typ av brottslighet än den grova nätverksrelaterade brottsligheten där yngre barn används som redskap.²⁸

4.7 Övriga synpunkter på utredningens skäl

Enligt utredningen behövs en sänkning av straffbarhetsåldern för att lättare utreda barns brottslighet och hänvisar bland annat till behovet av att kunna använda straffprocessuella tvångsmedel i högre utsträckning. För närvarande pågår en översyn av möjligheterna att använda hemliga tvångsmedel mot barn.²⁹ Utredningen har inte fört fram några tungt vägande skäl för att dessa åtgärder inte skulle vara tillräckliga. Bris menar att det finns anledning att vara kritisk mot delar av de förslag som nu presenterats gällande användning av tvångsmedel. Förslagen är alldeles oavsett mindre ingripande än att sänka straffbarhetsåldern.

Utredningen menar vidare att straffbarhetsåldern behöver sänkas för att uppgifter om brottsligheten av barn under 15 år ska kunna föras in i belastningsregistret. Även utan ett kriminalregister så är kännedomen om de barn som begår brott och de handlingar de misstänks för ofta god. Det bekräftas bland annat av de uppgifter om brottsmisstankar mot barn under 15 som utredningen själva redogör för.³⁰ De barn som begår allvarlig brottslighet är ofta kända både hos polisen och de sociala myndigheterna sedan tidigare och det är inte ovanligt att de har fått någon form av insats tidigare.³¹

Om behovet av en registrering ändå bedöms som avgörande menar Bris att mindre ingripande alternativ ska övervägas. Under avsnitt 13.3.1 resonerar utredningen själva om möjligheterna att föra in uppgifter efter en bevistalan i registret. Även om ett sådant förslag skulle vara förknippat med negativa konsekvenser är det betydligt mindre ingripande än att sänka straffbarhetsåldern. Att behov av registrering i belastningsregistret lyfts som ett argument för en så stor reform som att sänka straffbarhetsåldern menar Bris är anmärkningsvärt.

²⁷ Se utredningen s.153 –156.

²⁸ Se A , P i i l D a m m , Ø s t e r g a a r d L a r s e n , H . S m y a g n i e f s e n
c r i m i n a l r e s p o n s i b i l i t y : C o n s e q u e n c e s f o r j u v e n i l e c r

²⁹ Se SOU 2024:93 ” Effektivare verktyg för att bekämpa
Hemliga och preventiva tvångsmedel när barn under 15 år begår brott.

³⁰ Se utredningen s. 153 –156.

³¹ Se Bris Barnrapport 2025, s. 52.

Sammanfattningsvis menar Bris att utredningen inte har för fram några skäl som visar att det är behövt och proportionerligt att sänka straffbarhetsåldern, inte heller för de grävsta brotten.

5. Närmare om utredningens förslag kring en differentierad straffbarhetsålder

Utöver att Bris ställer sig mot att en sänkt straffbarhetsålder överhuvudtaget föreslås, riktas även kritik mot utredningens förslag om hur den nya sänkta straffbarhetsåldern ska regleras.

Det straffrättsliga systemet utgör samhällets yttersta maktmedel. Det ställs därför höga krav på legalitet och förutsebarhet. Dessa krav kommer till uttryck i såväl nationell lagstiftning som i de internationella traktat som Sverige är bundna av.³² Kraven ställs särskilt högt för bestämmelser som gäller barn. I praktiken innebär dessa krav att det inte får råda några tveksamheter kring när en enskild persons handlingar kan leda till straffrättsligt ansvar.³³ Likt uppmärksammas av utredningens expertgrupp³⁴ ser Bris att utredningens förslag om en differentierad straffbarhetsålder är förenad med såväl oförutsebarhet och bristande legalitet som tillämpningsproblem.

För det fallutredningens förslag antas kommer straffbarhetsåldern bli till en brottsrubriceringsfråga. Utöver att det går rakt emot straffrättens grundprinciper öppnar det upp för en vidare problematik som kan illustreras av följande exempel.

En fjortonåring misstänks för en gärning som på det utredande stadiet bedöms vara ett grovt vapenbrott, med minimistaff på fyra år. Det föranleder att barnet frihetsberövas i väntan på rättegång samt att andra straffprocessuella tvångsmedel kan vidtas. När åtal sedan väcks och huvudförhandling hållits kommer domstolen i sin bedömning fram till att det rört sig om ett vapenbrott av normalgraden, vilket har ett lägre minimistaff. Först när domstolens dom har fallit får barnet reda på att hen inte varit straffmyndig. Barnet har då suttit felaktigt frihetsberövat samt att tvångsmedel, möjligen utan laga grund har kunnat vidtas.

Utöver att det medför stora negativa konsekvenser för det enskilda barnet riskerar en sådan ordning att exponera Sverige för internationell kritik från såväl Europadomstolen som av FN:s övervakningskommittéer.

6. Upphävande av straffmaximum för barn (12.4)

Enligt utredningen bör den nuvarande regleringen om straffmaximum upphävas och ersättas av en bestämmelse som meddelar ett förbud mot livstidsfängelse för barn. Bris avstyrker förslaget.

Likt frågan om en sänkt straffbarhetsålder måste förslaget om ett upphävande av straffmaximum ses i ljuset av samtliga reformer som nu vidtas. Den samlade effekten av förslagen kommer leda till att fler yngre barn kommer att dömas till fängelse under längre tid. Detta är något som Bris

³² Se bland annat Regeringsformen 2 kap. 10 §, Brottsbalken 1 kap. 1 § samt Europakonventionen artikel 7.

³³ Se bland annat Europadomstolens uttalande i Scoppola v. Italy (no. 2) [GC], no. 10249/03, §§ 93-94, 17 September 2009.

³⁴ Se bland annat de särskilda yttrandena från Åklagarmyndigheten, Sveriges Domstolar och Stockholms universitet.

menar står i direkt strid med barnkonventionen, särskilt artikel 37, som slår fast att ett frihetsberövande endast får ske *som en sista utväg och under så kort tid som möjligt*. FN:s barnrättskommitté rekommenderar alla medlemsstater att införa ett straffmaximum som speglar principen om kortast möjliga tid.³⁵ Utifrån hur förutsättningarna inom Kriminalvården ser ut menar Bris även att förslaget om att upphäva straffmaximum står i strid med FN:s Havannaregler, som framhåller att staten har en särskild skyldighet att tillgodose frihetsberövade barns möjlighet till utbildning, vård och rehabilitering.³⁶

7. Avslutande kommentar

Bris är oroade över fokuset i de många, ofta oöverskådliga, åtgärder som nu vidtas för att motverka barns kriminalitet. Särskilt oroande är det att åtgärderna i allt större utsträckning frångår expertutlåtande, forskning och barns grundläggande rättigheter. De åtgärder som i allt snabbare takt går från teori till praktik riskerar att få negativa konsekvenser för såväl det enskilda barnet som för samhället i stort, både på kort och lång sikt.

Bris anser att det måste vara en av samhällets högsta prioriteringar att motverka att barn begår allvarlig brottslighet. Barns brottslighet måste få konsekvenser. I det allvarliga läge som vi befinner oss i är det dock helt avgörande att rätt konsekvenser och åtgärder prioriteras. Det betyder att samhället inte kan gå fram med åtgärder som saknar evidens, riskerar att leda till motsatt effekt och urholkar barns rättigheter.

I den politiska debatten talas det ofta om behovet av nya metoder och verktyg. Samtidigt vet vi att kunskapen om vilka åtgärder som är effektiva för att motverka att barn begår allvarlig brottslighet finns. Här är det förebyggande arbetet avgörande. På samma sätt är det avgörande att rätt insatser ges till barn som redan har begått allvarlig brottslighet. Att straffa barn hårdare och tidigare är inte lösningen. För Bris är det därför alldeles uppenbart varför en sänkt straffbarhetsålder inte är ett verktyg om ska läggas i samhällets verktygslåda.

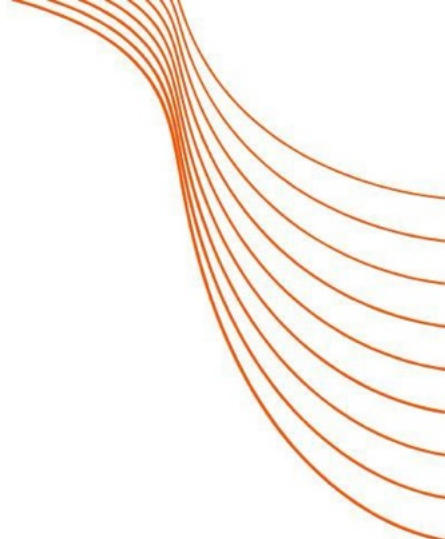
Föredragande i ärendet har varit Bris barnrättsjurist Julia Högberg.

Magnus Jägerskog

Generalsekreterare

³⁵ Se FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, punkt 77.

³⁶ Se "United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty " *H a v a n n a R u l e s* ", section E.

STRÄFFBARHETSÅLDERN

- ett forskarperspektiv.

BRIS

Rädda Barnen

Innehåll..... 3

Den svenska straffbarhetsåldern..... 4

En nordisk utblick..... 4

Vad säger barnkonventionen om FN:s åldersgränser?..... 5

Många kritiska experter i utredningen..... 6

Straffmyndighetsåldern ur ett forskarperspektiv..... 7

(: o c 0 0 0 0 0

) (x o j 0 0 0 0 0

d ((0 0 0 0 0 0

E (o j 0 0 0 0 0 0

..... 0 (o x 0 0 0 0 0 0

..... 0 0 0 0 0 0

Å (V 0 0 (U 0 0 0 0

s (x 0 0 0 0 0 0 0 0

) (0 0 0 0 0 0 0 0

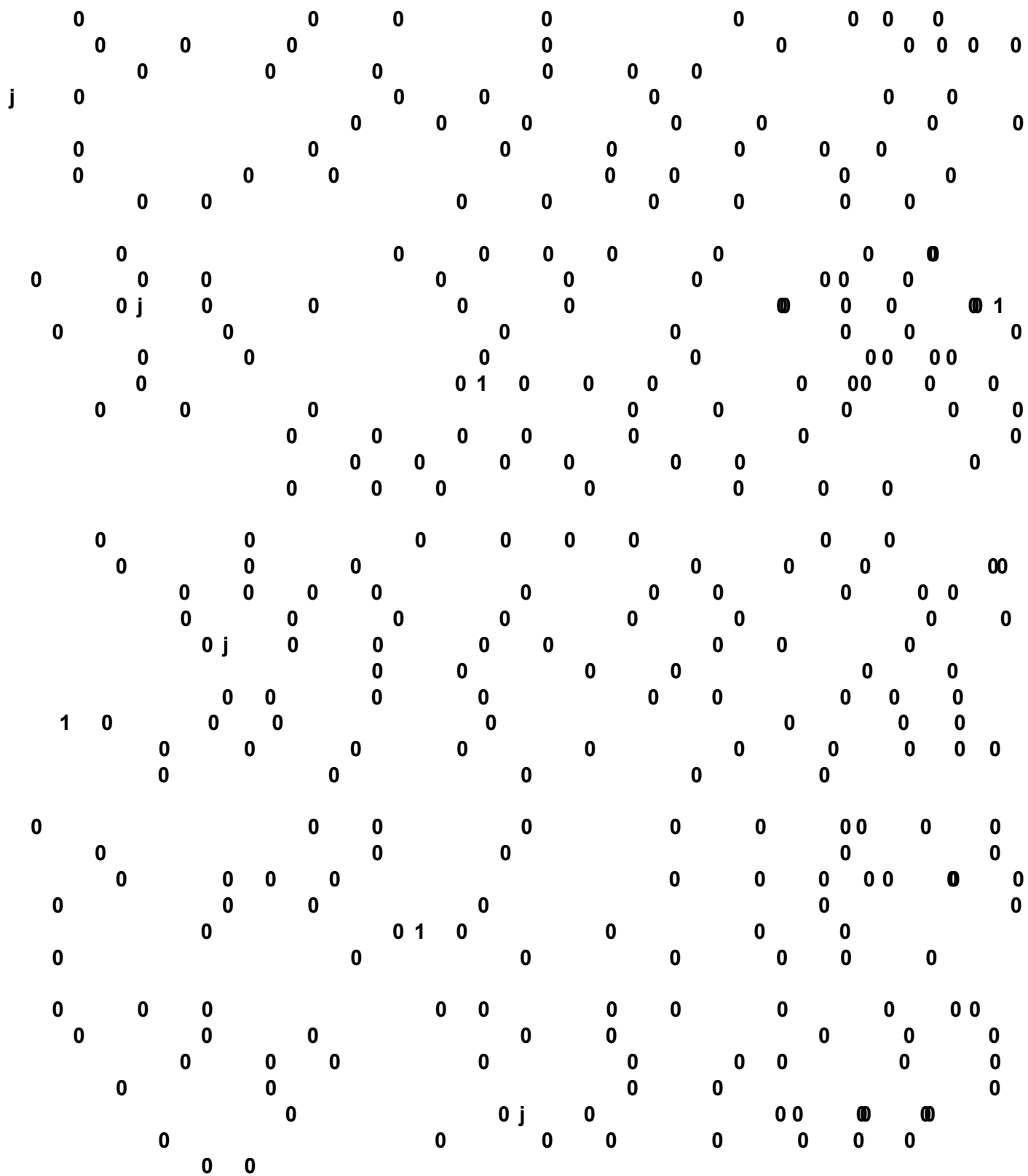
Reflektioner och avslutande ord från Bris o. Rädda Barnen..... 10

[illegible]

The diagram illustrates a network structure with nodes and connections. The nodes are labeled with letters (j, i, c, u, n, d, e, r, o) and numbers (0, 4, 5). The connections are represented by lines of varying thickness and color (green, black). The diagram is organized into several layers, with nodes at the top and bottom connected by lines. Some nodes are highlighted in green, and some are highlighted in black. The overall structure suggests a hierarchical or flow-based network.

Tov ansettelser - Biträdande universitetslektor

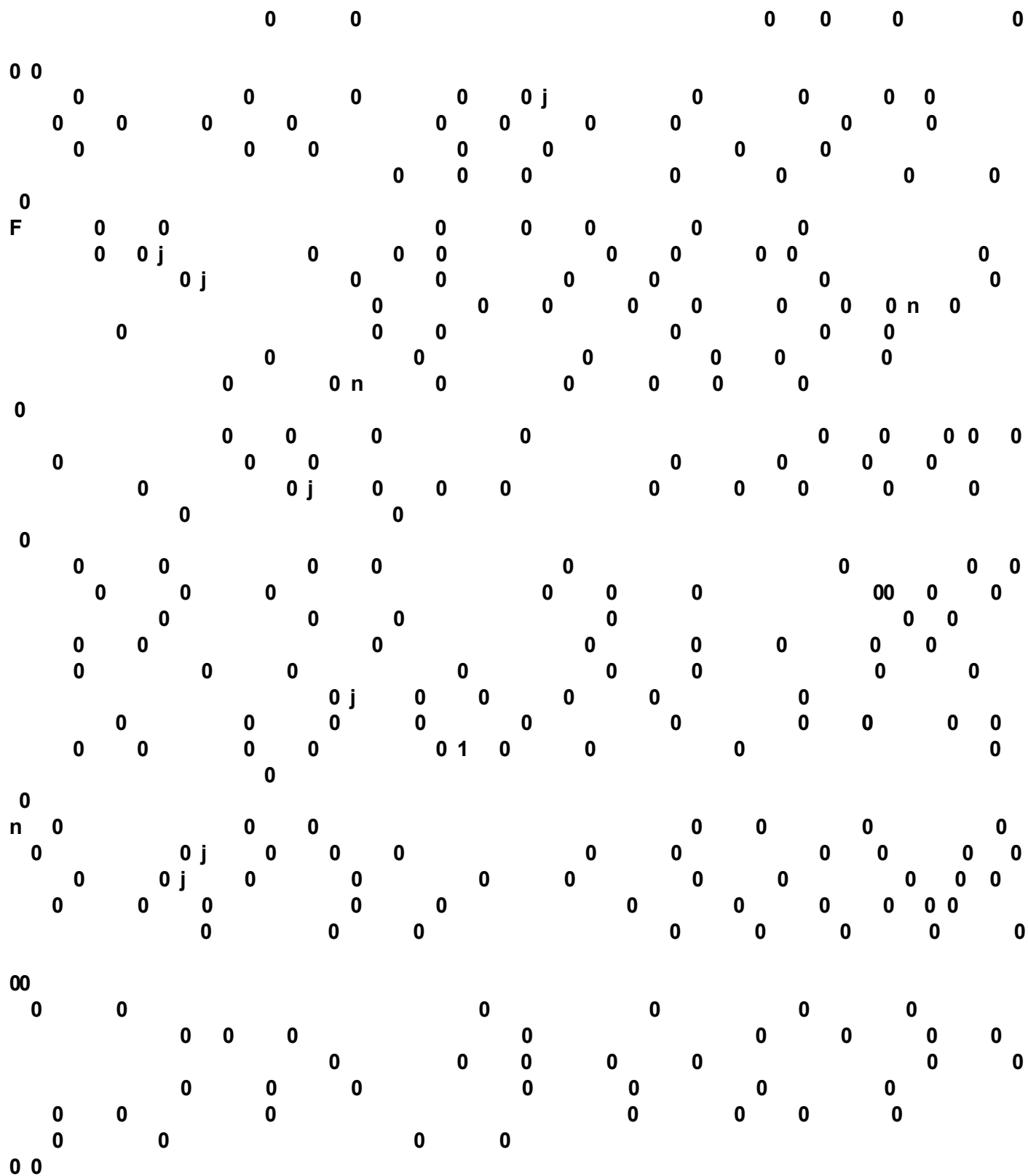
[illegible]

He ri Tan – P r o f e s s o r e m e r i t u s i k r i m i n o l o g i

Dans all- Dansk docent och kriminolog ve
vid Lunds universitet

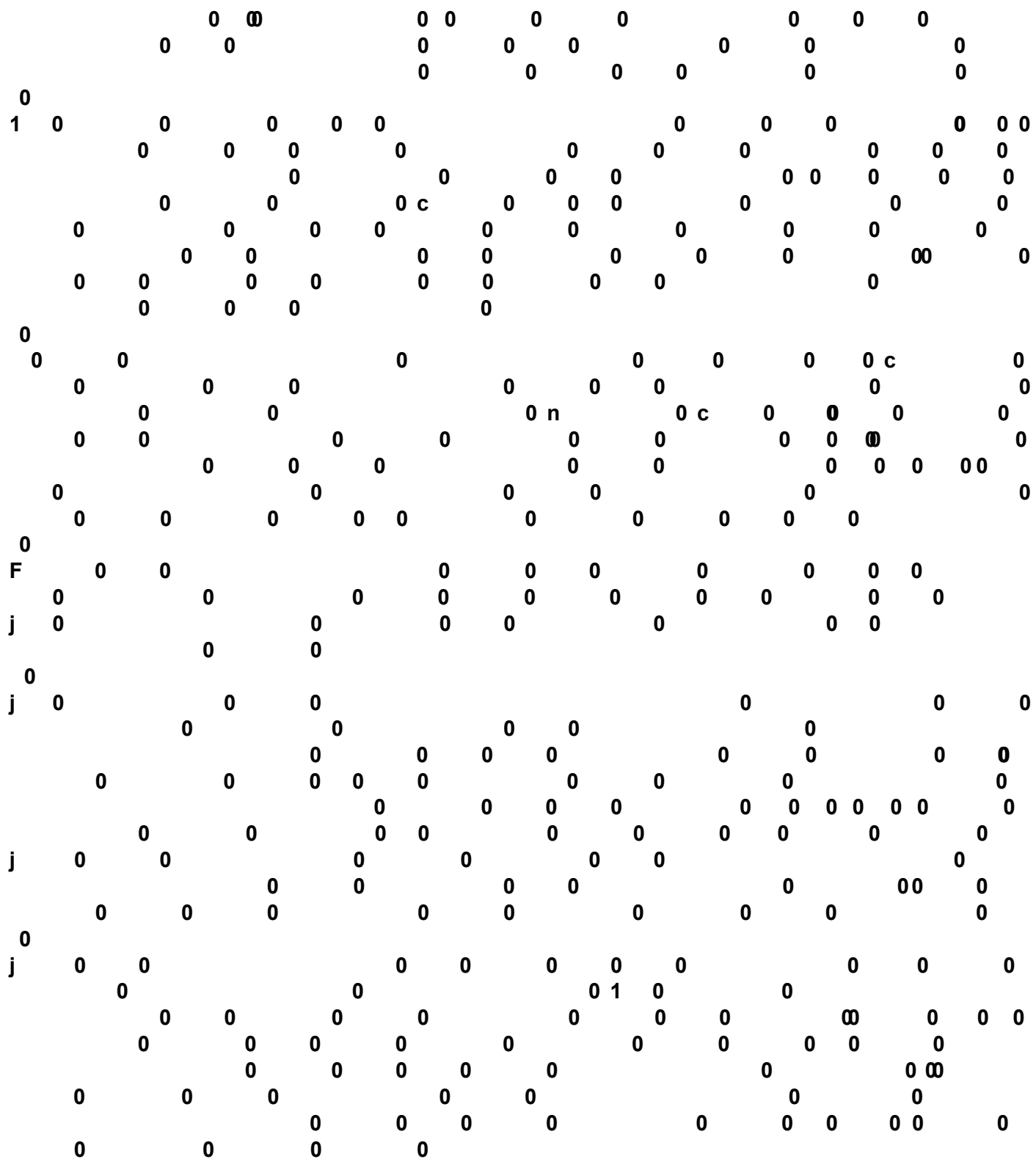
[illegible]

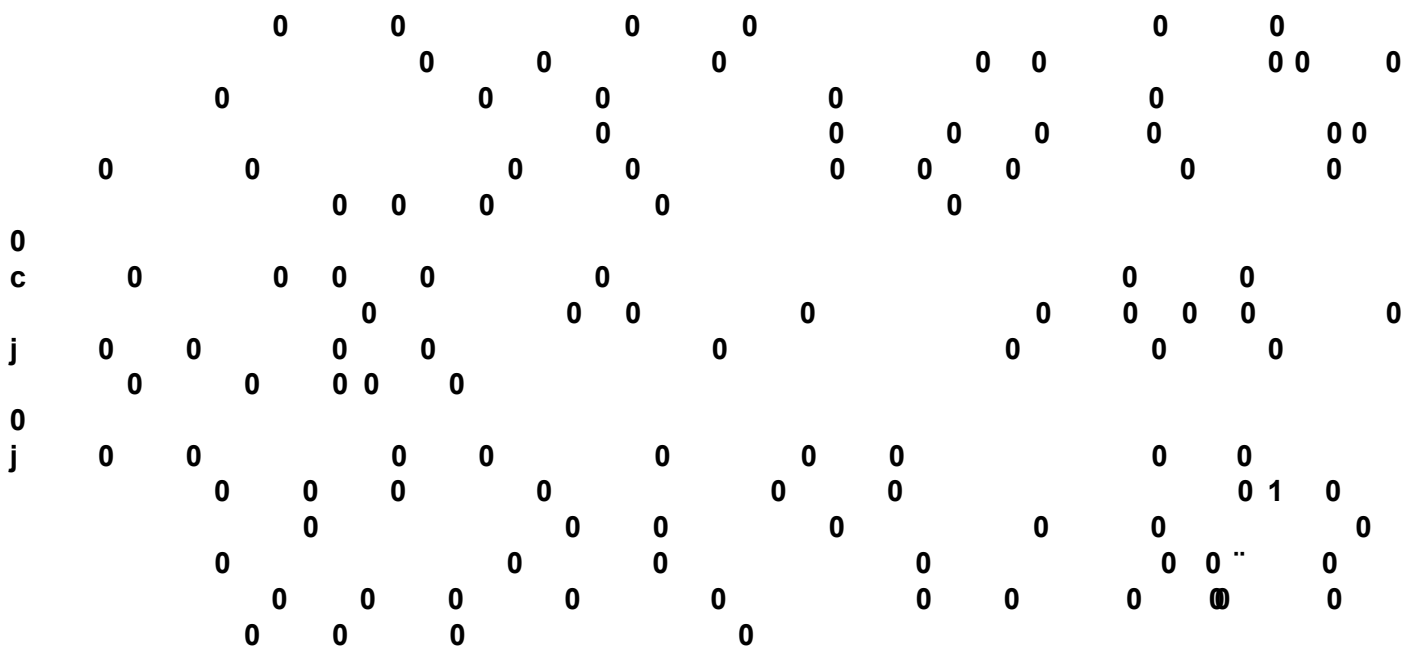

Per Håkan Linde – Professor i offentlig rätt vid
inriktning mot socialrätt och barnrätt

Jona s i d s t r ö m F i l . d r i s o c i o l o g i o c h l e k t o r i

[illegible]

Anna Sarkadi - Specialistläkare och professor i

Sarkadi leder forskningsgruppen CHAP Child Health and Parenting som bland annat undersöker hur olika samhällsinsatser kan främja barn och föräldrars hälsa.

- Det som behövs för att bryta den kriminella utvecklingen är en terapeutisk hållning i behandlingsarbetet. Enbart repressiva åtgärder kommer inte fungera.

Utifrån det främjande och förebyggande perspektivet behövs kärlek och ramar för barns hälsosamma utveckling. Detta är vuxnas ansvar att tillgodose. Detta är något som ofta har saknats hos barn som begår allvarlig brottslighet och dessa brister måste tillgodoses för att barn ska kunna läka. Ungdomskriminalitet föranleds ofta av svåra upplevelser under uppväxten. Utsatthet för våld eller omsorgsvikt men även faktorer som bristande föräldratillsyn och anknytning, en otrygg och icke-stödjande skolmiljö samt grupptryck är faktorer som forskning visar spelar in.

Många barn och unga som begår allvarlig brottslighet lever med missbruk, brister i sin moraliska och empatiska utveckling och har psykiatriska diagnoser. Det är dock sällan för sent att bryta den kriminella utvecklingen hos unga, särskilt tonåringar, och genom forskning vet vi redan idag vilka interventioner som hjälper.

Det samhället bör fokusera på när barn har begått brott är att återställa kärlek och ramar för att skapa möjlighet för barn som är involverade i kriminalitet att läka och därmed förhindra fortsatt kriminalitet. Det som krävs, enligt forskningen, är en terapeutisk hållning i behandlingsarbetet. Repressiva åtgärder som till exempel fängelse kommer inte att fungera. Att se till att barn och unga som begår grova brott frantas möjligheten att fortsätta vara i kontakt med den brottsliga miljön och åsamka samhället skada är helt nödvändigt, men syftet med åtgärden måste vara effektiv rehabilitering, familjebehandling, utbildningskomplettering och återfallsprevention. För att behandlingen ska bli effektiv måste man också behandla eventuella trauman och depressioner, som inte sällan beror på tidigare utsatthet för exempelvis våld eller omsorgssvikt. Man måste också adressera problematik som missbruk och bristande affektreglering.

[illegible]

Det är först när vi på bred front har implementerat insatser som har stöd i forskning och beprövad erfarenhet och utvärderat dessa över tid som vi som samhälle kan påstå att vi har testat allt. Att lägga resurserna på en sänkning av straffbarhetsåldern adresserar inte orsakerna till att barn begår eller återfaller i brott. En sänkning kommer därför inte att vara gynnsam, varken för det enskilda

0 0 0 0

Vi kan inte säga att vi gjort allt

A 10x10 grid of 100 cells, each containing a single character. The characters are a mix of the letter 'o' and the letter 'c'. The distribution is roughly uniform, with 'o' appearing more frequently than 'c'. The characters are black and the background is white.

S s - J S Justitiede
2025 - 04 - 22
Erreferensnummer 2025 / 00206

J
n i n s m m K

Brottsföreläggelse (Brå) till utövare av brott i de utövarens namn och i allmänna
följande.

Brå är en av de viktigaste myndigheterna för att förhindra och förebygga brott och
undantag. Brå är en myndighet som har till uppgift att förhindra och förebygga brott
i enlighet med de bestämmelser som finns i brottsbalken. Brå är en myndighet som
har till uppgift att förhindra och förebygga brott i enlighet med de bestämmelser
som finns i brottsbalken. Brå är en myndighet som har till uppgift att förhindra
och förebygga brott i enlighet med de bestämmelser som finns i brottsbalken.

Ime är en av de viktigaste myndigheterna för att förhindra och förebygga brott och
undantag. Ime är en myndighet som har till uppgift att förhindra och förebygga brott
i enlighet med de bestämmelser som finns i brottsbalken. Ime är en myndighet
som har till uppgift att förhindra och förebygga brott i enlighet med de bestämmelser
som finns i brottsbalken. Ime är en myndighet som har till uppgift att förhindra
och förebygga brott i enlighet med de bestämmelser som finns i brottsbalken.

Brå är en av de viktigaste myndigheterna för att förhindra och förebygga brott och
undantag. Brå är en myndighet som har till uppgift att förhindra och förebygga brott
i enlighet med de bestämmelser som finns i brottsbalken. Brå är en myndighet
som har till uppgift att förhindra och förebygga brott i enlighet med de bestämmelser
som finns i brottsbalken.

a tott isktar a f f b a f f o r t i s k a p e r o k t a t h e d a l l e l g i t i m i t e t s - o c h
t i l l ä m p n i n g a p p e t o b ä l r e s k t t r a f f b a s t e r i n s a b l a d r e n k o n v e n t i o n e n
o c h N : r s e k o m m e n d a t i o n e r .

D e s a k r a s t o f t a r t e t r s ä n s k t t r a f f b a s k e t t e a g l e d r e e r e d t t s f ö r e b y g g a n d e
e f f e k t f a r e n h e t a m a d r ä s , t r a f f b a r s h ä n t k u n d e s e b r e n g r ä n s a d
p e r i t o a d s , a n a r i a n o d s r a i t k t t r i n n e . J i s k r o t t d ä s n t d r , a f f b a r h e t s å l d e r n
v a r i b a n a t k u n s a n t å g e f a f e i k b e r a n n i n s b a d t t s u n i d g e p e e t r i o d e r
d ä s t r a f f b a r v h e r i ä t t d r e s a r k n o a k s b e l ä g g a t e t r s ä n k m i i m g s k a r
i n c i t a n i e k n r t i e m m ä t l a a t a t k v ä s d a g v a f r o a r t b t e g g a r o b r a o i t s t t ä l l e t
f i n n i s s k e b t a r u m d e ä s k u k d r e m a a t d t r ä s a l l v a r d t i g s d i ä r g t h i e l t l .
k o m m e s o m t r e d n s i j n ä g l u n p j a , t d t e o m e d e l e b f a f r e a k v i e k a p a c i t e r i n g
a n t v a s l ä g n r ä e t e h a n d o n a r r g a n i b s r e o r t a t d s e l f i g e h e s o y m e n t h e d t l a
s o n d e d o m d e v h ä f l r l ä s i g ä r k a n l e g a v a n d i r a d i v i d e r .

N ä d e g t ä l e l v e r n t i u r e d i l v a i d u a l e p f r e a k o n s t r i v a r a f f b a r h e t s å l d e r n ,
f i n d n e s t n h e l d ä m r å g s t t o f t a r t s t t r a f f r i ä n g t r i s p a n a l f e d n e e b y g g a
å t e r b f ä a t l ä m i e n g r i p s a n n l y g g e e r t b t e h a n d l i n g s p a e r i d s e p e l k d e i r n .
h a c f e a b t r i s t k a o n d s e e k v e n s v t i ä l n k k e a n t r s d e a v s k r ä c e f a r e d e k o t e n
s t r m ä f g a d e a k t u l e a l r e a o r c k l s a s v å u r p a p v ä x t o c i h n l d k i o v r i d u e l l a
s å r b a r s h o e t t i e d r , t a g l i t t e b ö r l j e g u r o o t d f i d r e k a d e v t a s ä r s k i l t
v i k a t ä g t t g ä r d e i n n a i k p t a a d d e t o d k o m p e b e h a n d l e h a g f . t a
r e d a o n d e a k t u l e r l d t a e o t m t h ä n d e r o t c o n g a a e p r a n d e s t s t i i D e t t i o n .
ä s v å a r t s t e n s a t f e d r e n s b a a r s k u f l d e b ä g t e t n a n t a t n s v ä d e e t n i ö r s
ö v e r i k l r i m i n a l s v å a r r s k e i d l ä n s t y i d l e m y c k a e n t s t r ä n i g d a s b i m o n
m y n d i g f i e n t r ä m v a r b a e n f d i e m i g . r

e

U t r e d n i f r ö g r e s i n s a n g e b t ä t t r a f f b a r s h e s t ä s n å l e l a d s e f s o b r o s t o t h a e r t t
m i n i m i s a f y a d e f l i n e n b . r å n s t ä r n d e b r i s d r g e a s e r a d e x p e i t e r
u t r e d n s i o n a v e s n t y f r ö k r e s r (a g d e s g a a s r a e l p l ä k a m ä m n a i s s k e a n t t
d e k t a b l s i v a a r t t t ö r w t i s l e k r a o s t o t k a s i t r a o f c f a a t s t e k t a v a s a v a f r ö e r n l 4 -
å r i a n t g t ö r v s i t k r a o s t o t r a s t r a d f v r i i l a k o a k a a t a d a s s t r a d f a s i . l l
k o m m a t d t e i t n ä ä l d p r e e r s o m e n a v i l s e l s e d l a d n r o n d a a t r t a e t m t e g l ä e t
g r o b r a o t o t d t e b e m ä r k l e a l s e n r b e e n t r a s k o t h a a s d g e a r n i n g s p e h s o n e r
b r o t t t s o b i f e m t l B i g d t t s b a a l p d e e n s f a k t o i r s e k r e t l e d a a l t i t
l a g e e g i t m i n i s l e s t t ä f b a r t o t k a .

F ö r s l t a g r e l t i l r e t r ä n s t y i f i l l e r b a r b o d i t g d l ä i v g i l s e s o , t t a m l e i d g t h e t
s a m s a t r a f k o a n d e l t ä m n u a s a n d e s t r r a f o n b r a a r d a e m t i s d i r e g t t t
b r o n t e t d ä g s r t e r a f f a i l n e r e d e r i l l ä m p n i n g s r a n d r å d e t .
t i l l ä m p n i n g a s o p c r k o s t p a p e n n a l e r o t t s u t r o e c h n a i n m t g a e r d a t a l
o c h o n E . t e t x e m p e r g e a s o m e n l 4 - å a i a t g e s r o v å l d n e d l o m s t o l e n
f i n a e h t a e n d a g s t s r i s t g k y l t d i v i l g l l d s a h t a e r t l t ä g n r i e n i m i ä r f y a d f .
U t r e d n b e g i e n n h e d e t h y p a v h a s l k l a a n t e c h s l k e g s a n d e t h y p e n
a p p r o c e s s a n d r e t t r i d l e l u n g m e i s s t a n k h e r l o t t s o f f r e t .

E n c e n t f r r a t g a m t r e d n s i j n ä g l u n p j a , o m i v a r d a f r ö r s o n g ä r t k t
s t r a f f b a f f o d f i n e s a d e k o n v l e n a v a d b t a s r i m ö j l i n g a n s k a
s k y d f l a s n r a f f a ä t t g ä s f i n l e g s a m m i f t ö b r ä r n r e ä t t s i g h a i s t i e n a
s e n a r s e t k e o m m e n d a i s l i v e r m e i t g t e r g r i k ö d r e s t e g n i ö n r ä r v a r t a f s d l e
a t s t ä n k t a r a f f m y n d i g d h e p t s m a l l k a e r v r e n t i o r a s t u t r t d e t n e g r a n a
o m s t ä n d i s g a n k e a a g s t a a f f b a r b l e t s a l l i l e r g r e n t d e e r t a e d

a t"t(s) k ää r t i m g m i o p l a b a r s o r h e g å l r l v d o r r l ö t t g å t a a k d a e
m o t i v f e ö r r a ä r n d r ä i v r e g m e r e n t e d f a ö t r i n t r a s a s t e k t y d o d a r f r å n
s t r a f f d å t g å f ö g e r å k f a ö r h å l t l i d e l d e n (s 3 2 B) r . d e l i a n t e
u t r e d n b e g l e m s a i t a t i g g u m e f n ö e r s n å n k r a i s n t g r a f f m y n d i ä g m e t s å l d e r n
t i l l r s å t a k f i l a g t t å m o b t a r n k o n v e n c i n N o r r s e k n o m m e n d e n l ö g e r .
B r å s e d ö m r ä i d e r g u m m e o n e t r s å n k r s i o n B g r å a u r p o c h o r o c k i s s å o r a
d r a g e d o v a i v s t a r s e d n s i j n ä s l e t v a , r å r r e g u m e f n ö t r e n

I d a k g e r p e r s o n a u n d e d d ö m a s i f l ä n g e h l ö s g e s 4 d o m s t r a f f ö e r e t
v u x s k u l l a d e i f v ä i n t g e d l s o v s t t i r e d n f i ö g e a n t d e n i d s g r t a b s e e n
o c a k t d e e t n d a s k f a i n e a f s ö r l n o c a k t d t o m m a g o s r o m a u n d e d n å r
b r o t t e g t i t k l i l y s t i d .

U t r e d n k i o n g s h a i d e f r ö s r i a g t d t e f t i n g n o s d a k ä t ä t v e i f o r t s ä t t n i n g e n
s ä r b e h b a n d n t l a n g v a i s d t r a f f m ä e t n t i e n e s f d ä m n g e l s e r s a b o m f n g
l a g ö v e r h t å r ä d a n e o u x d e n y f o t o e k r s r å a n t r t i s k e å n t e r k f a a n l ä g a s
ö k a t i f l r å n g m e r f t å n g e l s u e t s r t e r d a n f i n f e g a o c a k t d t e s t k e f t ö t r å n d r i n g a r
n ä d e g t å l b l e d e r o t t s l o i c g h t e r t a e f n l a g s s o t r ä f d k a a n o g e n e r a
h ö j n a i s g r a f f m a d e l t r a u n d l e a d r s a t d e a t f l e a r r ä m t i d i s g a n t r e g å r
m y c k a e l t l v d o r r l ö t t g t a s a t f t ö r s o m a g r e d r u a n d g d o m s r e f d 1 1 8 t 2 0 n
å r i n k g a a h r e d a a l t i t e a k t p e å n l e l n v d o r r l ö t t g t a l l b e g r å m ä s d e g t å l 1 5 - r
1 7 - å r d i o n t r a s e å p r r o p o t f b i r d o n t a t l e l t s a u t l t a u g t e m e d n s i o n n e n
a r g u m e p n a t p t r a n ä d e g t å l s l e r r a n f a f b e a n b r e g å n y c k a e l t l v d o r r l ö t t g t a
o t y d n l e i n g t n t a n i n v ä e t k a l a r r g ö d r o a n f d l l ö g s d t o a n s t o l e n .

D e d o m e h r a r r u k o m m o i d h n n e b t ä t p e r s o m a l r d e n å h r a b e g i n y k k e t
g r o b r a o d t ö m d t e i s l i f ö r f s å n g e e s u e r e g d o m s r l a p r a a k t t i j i n k n e e m b e t t a t t a t
d e d o m d e e f , t v e i r l l k r n i g i i g y o n i m g t h t a s u t f t r i i t h e t s t b v a n l ä v n a g d n e
o m h a r s p n i d i v g a d r e t a n l d i g n a t , s s l l l u t e g d o m s (v s å n d ä m f n ö e r d t
f y å a o m d e i f r a m t g i d l e s g r å n s m ä i d e g t å f v i e l r l k r n i g i i k y a n t i i n d g e n
i a n s t f a l r 5 - 1 7 - å o m m a g t t l a i n n l u å n g n o m a m e f ö d r e r e g d r e r
s t r a f f m a s o n i n i u n d a g .

M o d e n b a k g r k u a n d n B e f å i n a n t d e f t i n t n i s l l r s å t a k s k i g t a r t t t a o r t
r e g e r a n t 1 5 - 1 7 - å a d ö m a s h l ö l g 1 s 4 r f s å n g e d o s r e o s t o t r a k u l l e t e i l l
l i v s f t ä i n d g s e d e n e u x e r t r e d n t i a s g j e a n p a t e t t l t å n g å e g e l s e n s a r a a f e f
ö k æ m m i n s k å s k e å n t e r b f l a a l n l d g o a c h e f ä n g e l s e n s i d k a g t f t d ö m a s
å r e d a h e a m a å n g n v e a s l o m a m i a t x i m v i n s d l u t e g d o m s v å r d .

D e t y t t a t r a n g a v s e n e r a l d ö n a k s o d f f e ö r r e d r a g r o u n g s d i e n t a
H o l m b e r g .

2025-04-23**Brottsofferjouren Sverige**

Hammarby fabriksväg 25, 6 tr

120 30 Stockholm

info@brottsofferjouren.sewww.brottsofferjouren.se**Växel:** 08-644 88 00**Brottsofferstöd:** 116 006

Straffbarhetsåldern Slutbetänkande av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare (SOU 2025:11)

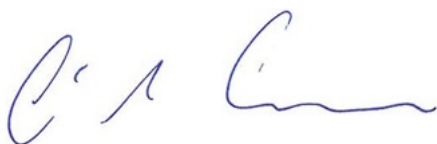
Brottsofferjouren Sverige (BOJ) har väsentligen koncentrerat sitt yttrande till att avse just straffbarhetsåldern.

BOJ är enig med utredningen om att en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte bör komma i fråga. En straffbarhetsålder på 15 år är nämligen också fortsättningsvis väl förenlig med barns ansvarstagande och riskmedvetenhet samt med vad som bör gälla med beaktande av mänskliga rättigheter inklusive Barnkonventionen.

Vad därefter gäller frågan om att tillskapa en särreglering med avseende på barn som är under 15 år föreslår utredningen en tidsbegränsad lagstiftning innefattande en sänkning till 14 år. Grunden är i korthet den allvarliga utvecklingen inom gängkriminaliteten med unga barn som utförare av synnerligen allvarliga brott som mord och sprängattentat. På de grunder utredningen anført kan det vara förståeligt att söka få ett helhetsperspektiv med en domstolsprövning såväl i skuld- som i påföljdsdelen för 14 åriga gärningspersoner när det gäller nu förhärskande synnerligen allvarlig gängkriminalitet. Det måste emellertid enligt BOJs uppfattning anmärkas att hänsynslösa ledargestalter inom denna kriminalitet redan har utnyttjat yngre barn än 14 år gamla. Den föreslagna särregleringen kommer alltså inte att omfatta dem. Om utredningens förslag kommer till stånd kan gängledarna väntas anpassa sig och söka locka in och hänsynslöst utnyttja allt fler yngre barn som utförare av grov kriminalitet. En sådan utveckling är naturligtvis djupt olycklig.

Även beaktandet av mänskliga rättigheter inklusive Barnkonventionen väger tungt för BOJ när det gäller att nu bestämt avstyrka förslaget om en särreglering gällande straffbarhetsåldern. Barn har som nämnts en allmänt sett mindre utvecklad känsla för ansvarstagande och riskmedvetenhet. Många av de särskilda yttranden som inryms i utredningen är också enligt vår mening i högsta grad beaktansvärda. Ett av yttrandena härrör från åklagaren Sara Stolper. Hennes synpunkter – bl a innefattande rättssäkerhetsbrister vad gäller en ordning med skilda straffbarhetsåldrar för olika typer av brottslighet - är väl värda att framhålla och beakta i sammanhanget. Sara Stolper har pekat på tillämpningsproblem och andra konsekvenser som kan vara svåra att förutse.

Vad gäller övriga förslag som utredningen framfört vill BOJ även här principiellt framhålla vikten av att mänskliga rättigheter inklusive Barnkonventionen beaktas i tillbörlig ordning.

Sven-Erik Alhem
Förbundsordförande
sven-erik.alhem@boj.se

Fredrik Mellqvist
Generalsekreterare
fredrik.mellqvist@boj.se

Justitiedepartementet
Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:
Ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet "Straffbarhetsåldern för brott (SOU 2025:11) del 1"

Ert diarienummer Ju2025/00206

Brottsoffermyndigheten har som övergripande mål att främja brottsoffers rättigheter samt uppmärksamma deras behov och intressen. Det är med den utgångspunkten som myndigheten har granskat betänkandet.

Brottsoffermyndigheten vill särskilt framhålla vikten av att minska riskerna för återfall i brott och att ett frihetsberövande kan öka tryggheten för brottsoffer samt i vissa fall bidra till en ökad känsla av upprättelse.

Utifrån möjligheten till brottsskadeersättning för ett brottsoffer är det av stor betydelse att det finns en polisutredning eller en dom i ärendet. En sänkning av straffbarhetsåldern skulle ur den synvinkeln öka möjligheten för brottsoffer att få ekonomisk kompensation. Brottsoffermyndigheten har dock förståelse för invändningen om att det kan bära för långt att införa en generell sänkning av straffbarhetsåldern.

Samtidigt har lagstiftaren även att beakta barnkonventionen och FN:s barnrättskommittés uttalanden och rekommendationer som avråder från en sänkning av straffbarhetsåldern.

Myndigheten har i övrigt inga synpunkter på de förslag som presenteras utifrån de intressen som myndigheten har att bevaka.

I behandlingen av denna remiss har generaldirektören Anders Alenskär varit beslutande och brottsskadejuristen Lars Nylén varit föredragande.

På Brottsoffermyndighetens vägnar

Anders Alenskär

Lars Nylén

B r f f e r i g e
s a r a r r e i s s

S t r a f f b a r h e t s å l
(S O U 2 0 2 5 : 1 1)

S t r a f f b a r h e t s å l d e r

I n l e d n i n g

Barn som begår brott behöver mötas med stöd och
Bufff avstyrker förslaget om att införa en särskild
ålder ska kunna hållas straffrättsligt ansvar
detta förslag saknar stöd i forskningen, strid
att få mycket negativa konsekvenser för redan

Det finns tillräckligt mycket forskning som visar
destruktiva mönster hos unga. Vi har också lärt oss
drabbar samhället. Civilsamhället, myndigheter
varit på väg. Det är naturligt att reagera med
att låta känslomässiga argument styra politik
evidensbaserade åtgärdsförslag.

Barn som begår allvarliga handlingar ska inte
hjälpa att bryta destruktiva mönster och få de

En sänkt straffbarhetsåldersålderssaknar brotts
Forskningen visar att en sänkt straffbarhetså
effekt. Tvärtom finns det en risk för motsatt

- Tidig exponering för det straffrättsliga sy
- Stigmatisering, förstärkt utanförskap och u

Erfarenheter från Danmark visar att en sänkn
preventiv effekt. Utvärderingen där visade på
forskningen tydligt att de mest effektiva pre
skola, socialtjänst, familj och civilsamhälle

Att samhället skyddas genom att barnet frihet
Brottstypen och målgruppen kräver andra lösni
kapacitet eller anpassade resurser att arbeta
rehabiliterande effekt.

Brottsofferperspektivet

Förslaget motiveras bland annat med hänsyn ti
brottsofferperspektivet är viktigt, men vi me
brottsoffrets behov än att införa straffrätts

Redan i dag finns möjlighet att pröva skuldfr
fast om barnet är skyldigt till brott och bes
barnet behöver få en straffrättslig påföljd.
som beaktar både barnets och brottsoffrets rä

Vi anser att det är möjligt och önskvärt att
brottsoffrets behov av erkännande, upprättels
särskilda behov av skydd och rehabilitering r
kan anpassade rättsliga påföljder, som social
anpassade insatser komma i fråga. Däremot bör

Utredningens förslag riskerar att försvaga br
skuldfråga och upprättelse till straffrättsli
rehabilitering eller brottsoffrets behov. För
Åklagarmyndighetens särskilda yttrande. Utred
påföljd i form av fängelse är avgörande för b

Grooming och insocialisering i kriminella
Bufff möter barn som berättar att de hotas, l
sker ofta i mycket ung ålder genom påtrycknin
vuxna som erbjuder status och gemenskap. Barn
konsekvenserna – och att det ofta saknats vux

Vi är en av få civilsamhällsorganisationer s
nära håll hur mycket unga – oftast pojkar – g
av dessa barn lämnas helt till rättssystemet,
De bär på erfarenheter av svek, hot och manip
målmedvetet rekryterat dem.

Att dessa barn ska hållas fullt straffrättsli
ett resultat av vuxnas påverkan innebär att g
stället för att erbjudas stöd riskerar de att
stödinsatser – i form av rehabilitering, tryg
själva skapar nya brottsoffer i framtiden.

Barns utveckling och ansvarsförmåga

Modern neurovetenskaplig forskning visar att
konsekvenstänkande och riskbedömning inte är
(Casey et al., 2008; Steinberg, 2009). Detta
dag. Att frånga denna princip äventyrar både

Repressiva åtgärder saknar bevisad effekt. In
Mulvey, 2011) visar att tidig kontakt med rät
det risken för återfall. BRÅ och flera andra
och förebyggande insatser. Det är i skola, el
civilsamhället som verklig förändring kan åst

Barnkonventionen

Barnkonventionen, som är svensk lag, ställer
3), frihetsberövande ska undvikas (artikel 37
(artikel 40).

FN:s barnrättskommitté, i sin allmänna kommen
straffbarhetsålder på minst 14 år – och beröm
avråder starkt från att sänka straffbarhetsåld
betonar vikten av att se till helheten i hur

Bufff:s slutsatser och rekommendationer
Bufff avstyrker förslaget om en sänkt straff
bygga ett samhälle där barn ges rätt förutsä

Vi rekommenderar att regeringen:

- Avvisar förslaget om en särskild reglering
- Investerar i förebyggande sociala insatser,
- Inrättar en barnrättskommission för att grä
- Säkerställer att alla lagstiftningsförslag

Avslutning

Ett tryggt samhälle börjar med trygga barn.
till brottslingar, utan ger dem möjligheten a

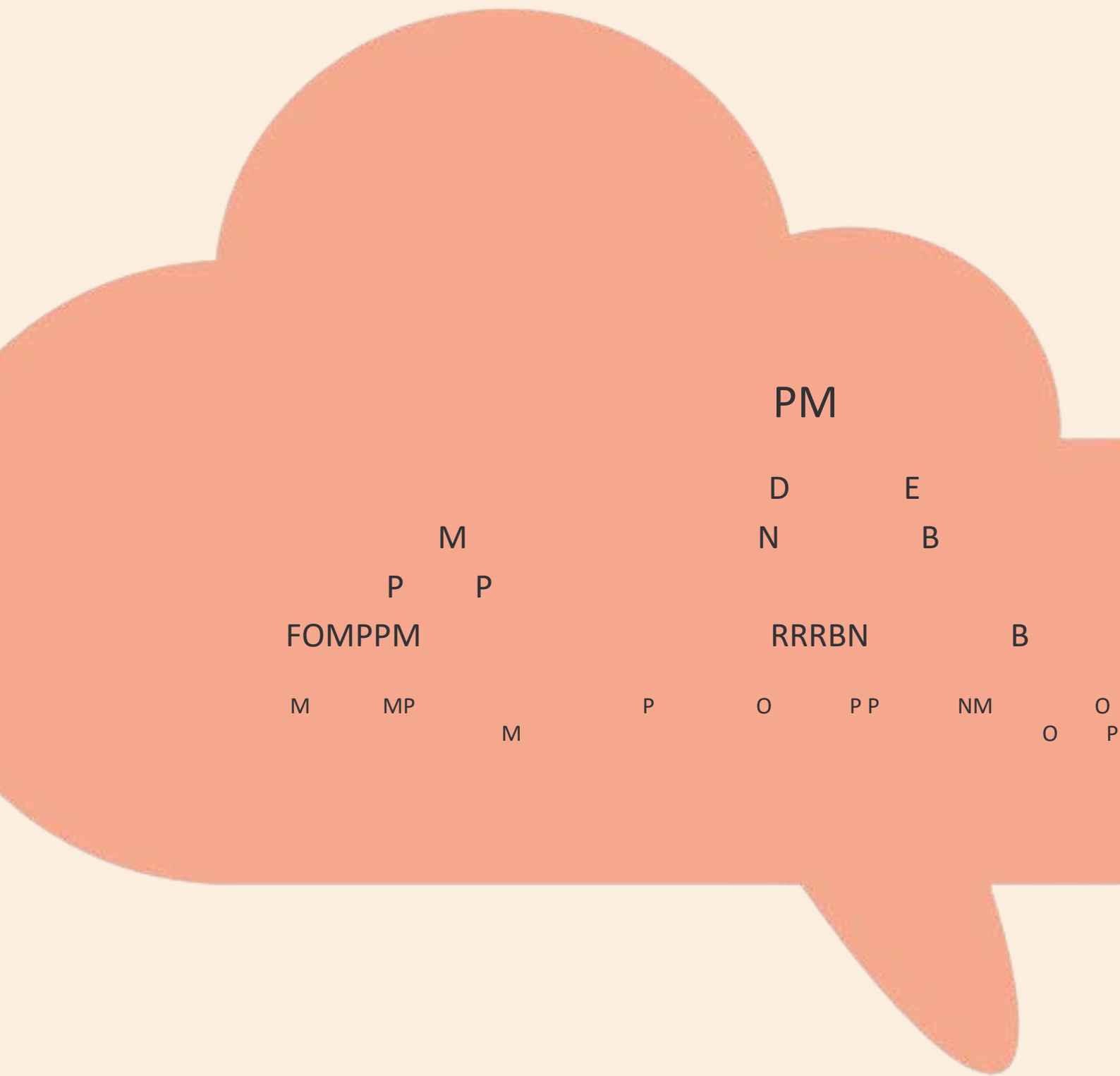
Det är genom förståelse, stöd och tillit som

Genom att investera i barns styrkor, bryta d
håller barnen om ryggen även i svåra stunder
för individen och för samhället i stort.

Vi uppmanar därför regeringen att avvisa förs
stället välja en väg som stärker barns rätti
samhälle där varje barn får möjlighet att vä

Alejandra Castaneda
Kanslichef,
sakkunnig

PM

D E
N B

M
P P
FOMPPM
M MP M P O PP NM O P
M

SN § 46

Dnr SN 000092/2025- 750

S v a r p å r e m i s s - S l u t b e t ä n k a n d e a
s k ä r p t a r e g l e r f ö r u n g a l a g ö v e r t r

Beslut

Socialnämndens presidium beslutar:

Att godkänna förslag till yttrande och skicka det till
Justitiedepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Båstads kommun har utsetts att vara remissinstans gällande slutbetänkandet av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare. Förvaltningen gör den samlade bedömningen att en sänkning av straffbarhetsåldern strider mot barnkonventionen. Enligt Barnkonventionen ska barn behandlas annorlunda än vuxna i rättssystemet och erbjudas stöd och rehabilitering. Båstads kommun delar inte utredningens bild att det samhällsproblem som föranlett utredningen motiverar att barns skydd från straffrättsliga åtgärder ska ge vika.

Utredningen saknar en fördjupad barnkonsekvensanalys. Barns mognad och förståelse samt psykiska utveckling skiljer sig från vuxnas och vi delar FN:s barnrättskommitté konstaterande att ett åtskilt system för unga lagöverträdare och vuxna lagöverträdare behövs eftersom det kräver en annan behandling. Att införa straff för 14-åringar kan anses vara ett steg bort från principer om stöd och rehabilitering och att frånga principer om stöd och rehabilitering riskerar att skada barns psykiska och fysiska möjligheter på lång sikt.

Frågan om risken att sänkt straffbarhetsålder kan leda till motsatt effekt - att ung-domsbrottslighet förskjuts till ytterligare yngre åldrar har inte tagits i tillräcklig beaktning. När barn och unga begår brott behöver samhället ha verktyg och möjlighet att reagera. Båstads kommun ser inte att utredningen har tillräckligt med evidens och forskningsstöd för att på ett tillfredsställande sätt motiverat att sänkt straffbarhetsålder skulle minska ungdomsbrottslighet.

Utredningens analys om vilka åtgärder som är bäst lämpade och verkningsfulla för barn som begår allvarliga brott är bristfällig.

Med ovan motivering avstyrker därmed Båstads kommun utredningens förslag om en särskild, tidsbegränsad, reglering för unga lagöverträdare, det vill säga en sänkt straffbarhetsålder.

Socialnämndens presidium 7 maj 2025

Underlag till beslut

Tjänsteskrivelse från socialchef Lena Täringskog 2025-05-06, med tillhörande bilaga.

Förvaltningens förslag

Att godkänna förslag till yttrande och skicka det till Justitiedepartementet.

Behandling av förslag

Ordförande konstaterar att det bara finns ett förslag till beslut och finner att Socialnämndens presidium beslutar i enlighet med förvaltningens.

Expediering

Beslutet expedieras för verkställande till Lena Täringskog, socialchef Individ, familj och arbete. Beslutet expedieras för kännedom till Justitiedepartementet och Sofia Gunnarsson, handläggare.

Datum: 2025-05-07

Till: Socialnämnden

Handläggare: Sofia Gunnarsson

Lena Täringskog

Dnr: SN 000092/2025 - 750

Svar på remiss - Slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare

Förslag till beslut

Att godkänna förslag till yttrande och skicka det till Justitiedepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Båstads kommun har utsetts att vara remissinstans gällande slutbetänkandet av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare. Förvaltningen gör den samlade bedömningen att en sänkning av straffbarhetsåldern strider mot barnkonventionen. Enligt Barnkonventionen ska barn behandlas annorlunda än vuxna i rättssystemet och erbjudas stöd och rehabilitering. Båstads kommun delar inte utredningens bild att det samhällsproblem som föranlett utredningen motiverar att barns skydd från straffrättsliga åtgärder ska ge vika.

Utredningen saknar en fördjupad barnkonsekvensanalys. Barns mognad och förståelse samt psykiska utveckling skiljer sig från vuxnas och vi delar FN:s barnrättskommitté konstaterande att ett åtskilt system för unga lagöverträdare och vuxna lagöverträdare behövs eftersom det kräver en annan behandling. Att införa straff för 14-åringar kan anses vara ett steg bort från principer om stöd och rehabilitering och att frånga principer om stöd och rehabilitering riskerar att skada barns psykiska och fysiska möjligheter på lång sikt.

Frågan om risken att sänkt straffbarhetsålder kan leda till motsatt effekt –att ungdomsbrottslighet förskjuts till ytterligare yngre åldrar har inte tagits i tillräcklig beaktning. När barn och unga begår brott behöver samhället ha verktyg och möjlighet att reagera. Båstads kommun ser inte att utredningen har tillräckligt med evidens och forskningsstöd för att på ett tillfredsställande sätt motiverat att sänkt straffbarhetsålder skulle minska ungdomsbrottslighet.

Utredningens analys om vilka åtgärder som är bäst lämpade och verkningsfulla för barn som begår allvarliga brott är bristfällig.

Med ovan motivering avstyrker därmed Båstads kommun utredningens förslag om en särskild, tidsbegränsad, reglering för unga lagöverträdare, det vill säga en sänkt straffbarhetsålder.

Bakgrund

Regeringen tillsatte 2023 en särskild utredare med uppdrag att överväga och föreslå ändringar avseende den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare. Utredningens förslag innebär att en särskild, tidsbegränsad, reglering införs som innebär att en straffrättslig påföljd kan dömas ut vid vissa allvarliga brott vid en lägre ålder än idag.

Aktuellt

Remissvar ska vara Justitiedepartementet tillhanda 2025-05-14.

Konsekvenser av beslut**Samhälle**

Förslaget riskerar att allt yngre människor hamnar i kriminalitet och i tidig ålder tappar tron på samhället.

Verksamhet

Förslaget påverkar socialtjänstens möjligheter till stöd och behandling i förebyggande syfte.

Ekonomi

Förslaget innebär ett statligt ansvar för straff och frihetsberövande och det är svårt att bedöma eventuellt ökade kostnader för kommunen. Lagen kan få effekter avseende ett ökat behov av myndighetsutövning och uppföljning.

Barnkonsekvensanalys

En fördjupad barnkonsekvensanalys saknas i utredningen.

Individ, familj och arbete
Lena Täringskog, Socialchef

Beslutet ska expedieras för verkställande till:

Lena Täringskog, socialchef Individ, familj och arbete.

Beslutet ska expedieras för kännedom till:

Justitiedepartementet.
Sofia Gunnarsson, handläggare.

Bilagor till tjänsteskrivelsen: Slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare (SOU 2025:11) Straffbarhetsåldern

Samråd har skett med:

Socialnämndens presidie

Båstad 2025-05-05

Slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare (SOU 2025:11) Straffbarhetsåldern

Diarienummer Ju202500206

Inledning

Båstads kommun yttrar sig över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11) och utgår i detta remissvar utifrån bland annat ifrån barnkonventionen (2018:1197), barnrättskommitténs yttrande, samt uttrycker att det råder bristande forskningsstöd för att en sänkt straffbarhetsålder minskar brottslighet eller återfall hos barn.

Sammanfattning

Utredningens förslag: En särskild, tidsbegränsad, reglering införs som innebär att en straffrättslig påföljd kan dömas ut vid vissa allvarliga brott vid en lägre ålder än idag.

- x Båstads kommun avstyrker de förslag som avser en sänkt straffbarhetsålder i sin helhet

Båstad kommuns bedömning

Båstads kommun gör den samlade bedömningen att en sänkning av straffbarhetsåldern strider mot barnkonventionen. Barnkonventionen är i dag också svensk lag. Enligt Barnkonventionen ska barn behandlas annorlunda än vuxna i rättssystemet och erbjudas stöd och rehabilitering. Båstads kommun delar inte utredningens bild att det samhällsproblem som föranlett utredningen motiverar att barns skydd från straffrättsliga åtgärder ska ge vika.

Utredningen saknar en fördjupad barnkonsekvensanalys. Barns mognad och förståelse samt psykiska utveckling skiljer sig från vuxnas och vi delar FN:s barnrättskommitté konstaterande att ett åtskilt system för unga lagöverträdare och vuxna lagöverträdare behövs eftersom det kräver en annan behandling. Att införa straff för 14-åringar kan anses vara ett steg bort från principer om stöd och rehabilitering och att frånga principer om stöd och rehabilitering riskerar att skada barns psykiska och fysiska möjligheter på lång sikt.

Frågan om risken att sänkt straffbarhetsålder kan leda till motsatt effekt att ungdomsbrottslighet förskjuts till ytterligare yngre åldrar har inte tagits i tillräcklig beaktning. Det finns också indikationer att sänkt straffbarhetsålder inte minskar antal återfall efter avtjänat straff utan snarare befäster en fortsatt kriminell identitetsutveckling. Det är svårt att bedöma andel unga lagöverträdare utifrån kriminalstatistiken. Den samlade bedömningen är dock att det är väldigt få ungdomar som begår brotten. När barn och unga begår brott behöver samhället ha verktyg och möjlighet att reagera. Båstads kommun ser inte att utredningen har tillräckligt med evidens och forskningsstöd för att på ett tillfredsställande sätt motiverat att sänkt straffbarhetsålder skulle minska ungdomsbrottslighet.

Utredningens analys om vilka åtgärder som är bäst lämpade och verkningsfulla för barn som begår allvarliga brott är bristfällig. En långsiktig rehabiliterande återanpassning till samhället utifrån barns utveckling bör vara i fokus snarare än att särskilja barn som behöver vård och barn som begår brott, som under

KIV OO62 SN IUPOUDV

[@ barn som döms för

allvarliga brott istället omhändertas av annan myndighet med det huvudsakliga uppdraget att verkställa straff, dvs. Kriminalvården (s.100).

Med ovan motivering avstyrker därmed Båstads kommun utredningens förslag om en särskild, tidsbegränsad, reglering för unga lagöverträdare. Det vill säga en sänkt straffbarhetsålder.

Båstad 2025-05-13

Socialnämndens ordförande

Jessica Andersson

Dnr Ju2025/00206
Justitiedepartementet

YTTRANDE ÖVER BETÄNKANDET STRAFFBARHETSÅLDERN (SOU 2025:11)

SAMMANFATTNING

Civil Rights Defenders har ombetts lämna synpunkter på rubricerat betänkande.

Civil Rights Defenders delar oron över att barn och unga involveras i olika former av allvarlig brottslighet. Det är av största vikt att barn ska skyddas från att utnyttjas av kriminella nätverk, och i stället ges reella förutsättningar till en trygg uppväxt. Det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet får dock inte ske på bekostnad av barns grundläggande rättigheter. Trots att forskning visar att hårdare straff inte är effektivt för att säkerställa samhällsskydd, och i stället riskerar att skada barns utveckling föreslås nu ytterligare ingripande åtgärder inom ramen för det straffrättsliga systemet, riktade mot barn.¹ Civil Rights Defenders är kritiska till förslagen, som urholkar den särbehandling av barn som är grundläggande inom såväl barnrätt som svensk straffrätt. Vi ser med oro på att förslagen öppnar upp för att allt fler barn kan komma att placeras i fängelse i stället för i rehabiliterande miljöer, vilket både strider mot Barnkonventionens anda och saknar stöd i forskning.

Med anledning av detta är Civil Rights Defenders inställning följande.

- Civil Rights Defenders avstyrker förslaget om en ny lägsta straffbarhetsålder om 14 år som utgår från brottets minimistraff.
- Civil Rights Defenders avstyrker utredningens förslag att det inte längre ska krävas att den dömde i väsentlig grad underlåter att fullgöra sina åligganden vid ungdomstjänst och ungdomsvård för att påföljden ska kunna undanröjas.
- Civil Rights Defenders avstyrker förslaget om att höja straffmaximum för barn från 14 år till 18 år.
- Civil Rights Defenders tillstyrker utredningens bedömning att en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte bör genomföras.

ALLMÄNNA SYNPUNKTER

Civil Rights Defenders har granskat utredningens förslag och bakomliggande resonemang utifrån Sveriges internationella åtaganden att respektera och garantera mänskliga fri- och rättigheter.

¹ A natural experiment study of the effects of imprisonment on violence in the community | Nature Human Behaviour; A theoretical critique of deterrence-based policy - ScienceDirect; Formal System Processing of Juveniles: Effects on Delinquency - Petrosino - 2010 - Campbell Systematic Reviews - Wiley Online Library; Benett, T., Jönsson, S., (2024), Inget stöd i forskningen för hårdare straff | Lunds universitet; Mendel, R., The Sentencing Project, (2022), Why-Youth-Incarceration-Fails.pdf, s. 16.

Barn är egna rättighetsbärare. En central princip i Barnkonventionen är att barnets bästa ska vara vägledande i alla beslut som rör barn. Principen innebär att när barn kommer att påverkas av beslut, måste beslutsprocessen innehålla en utvärdering av positiva och negativa konsekvenser för barnet eller barnen. Det ska även motiveras hur barnets eller barnens intresse vägs mot andra intressen. Vi anser dock att utredningens barnkonsekvensanalys är bristfällig.

Forskning visar att barn skiljer sig från vuxna i deras fysiska och psykologiska utveckling, samt vad gäller behov av emotionellt stöd och utbildning. Detta motiverar varför barn och unga inte på samma sätt som vuxna hålls ansvariga för sina handlingar inom straffsystemet.² Denna särbehandling av barn har en långvarig förankring i svensk rättstradition och har varit en hörnsten i vår kriminalpolitik i över 100 år.³ Det är en princip som har stöd i forskning och som fortsatt bör vara vägledande i utformningen av åtgärder mot ungdomskriminalitet.

Det är mycket oroande att flera av utredningens förslag står i direkt strid mot de rekommendationer som barnrättskommittén har riktat mot Sverige. Detta innebär inte bara en tillbakagång i efterlevnaden av Barnkonventionen, utan det sänder även en tydlig och oroande signal om hur Sverige förhåller sig till internationella expertorgan och deras rekommendationer och allmänna kommentarer. Detta är något som sannolikt kommer att påverka Sveriges anseende som människorättsaktör i internationella sammanhang. Civil Rights Defenders anser därför att regeringen i det fortsatta arbetet noggrant måste beakta dessa rekommendationer och säkerställa att all ny lagstiftning rörande barn är förenlig med Barnkonventionen.

Civil Rights Defenders noterar att det pågår flera parallella lagstiftningsprocesser som påverkar barn och unga. Vi ser med oro på att dessa utredningar inte alltid beaktar varandra och ibland även är beroende av varandra för att kunna realiseras. De samlade konsekvenserna för både barn och vuxna av kriminalpolitikens omläggning går inte att överblicka, särskilt eftersom effekterna av redan genomförda lagar inte hinner utvärderas innan nya förslag presenteras.⁴ När dessa processer inte samordnas, omöjliggörs en ordentlig proportionalitetsbedömning av utredningens presenterade förslag. Civil Rights Defenders uppmanar därför regeringen att avvakta med att införa ytterligare repressiv lagstiftning gentemot barn tills den redan införda lagstiftningen noggrant har utvärderats.

NÄRMARE OM UTREDNINGENS FÖRSLAG

9 EN SÄRSKILD REGLERING OM SÄNKT STRAFFBARHETSÅLDER

9.3 Den valda modellen

Utredningen motiverar den valda modellen, en sänkt differentierad straffbarhetsålder, som den bästa lösningen för att åtgärda den allvarliga brottsutvecklingen hos ett fåtal antal barn. Civil Rights Defenders avstyrker dock den föreslagna modellen, dels mot bakgrund av att den ger upphov till förutsebarhetssvårigheter och rättssäkerhetsproblem, dels eftersom vi inte anser att den bidrar till att stärka brottsoffers rättigheter.

Vi ansluter oss till den kritik som framförs i Sara Stolpers särskilda yttrande. Hon lyfter en viktig principiell invändning: utredningens föreslagna modell bygger på antagandet att en 14-åring har

² FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmän kommentar nr. 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24 (2019), p. 2.

³ Prop. 1902:7.

⁴ Se bland annat SOU 2024:30 och SOU 2024:93.

den mognad som krävs för att ta ansvar för mycket allvarliga brott såsom mord eller grov våldtäkt men inte för mindre allvarliga brott, som till exempel en butiksstöld eller ringa misshandel. Det är dock långt ifrån självklart att mognadsbedömningen ska göras utifrån brottets straffvärde. Den föreslagna modellen kan därmed ge upphov till situationer där en 14-åring döms för ett grovt, men impulsivt våldsbrott medan en noga planerad och övervägd butiksstöld faller utanför straffrättsligt ansvar. Mot denna bakgrund menar Civil Rights Defenders att den föreslagna modellen inte framstår som logisk eller pedagogisk vilket i förlängningen riskerar att underminera tilltron till rättsordningen.

Förutsebarhet och rättssäkerhetsgarantier

Civil Rights Defenders anser att förslaget i dess nuvarande utformning brister i rättssäkerhetsgarantier och riskerar att leda till betydande tillämpningsproblem för rättsväsendet. I varje enskilt fall kommer det krävas en tidig och preliminär bedömning av om det misstänkta brottet faktiskt når upp till denna straffvärdeströskel. En sådan bedömning är dock ofta komplex. I många fall är alla relevanta omständigheter inte kända vid förundersökningens inledning och brottets rubricering kan förändras i takt med att ny bevisning tillkommer. Detta medför att en 14-åring kan komma att bli föremål för frihetsberövande och andra tvångsmedel i ett ärende som det senare visar sig att denne inte kan hållas straffrättsligt ansvarig för.

Därutöver vill vi betona att barn inte har samma förmåga som vuxna att förstå och tolka det straffrättsliga systemet. Tidigare forskning visar att ungdomars medvetenhet i rätt och fel är undermålig.⁵ Det är därför orimligt att förvänta sig att barn i 14-årsåldern ska kunna överblicka vilka gärningar som vid en viss tidpunkt är straffbelagda för deras åldersgrupp särskilt när straffbarhetsåldern kopplas till brottets minimistraff. Förutsebarheten för barn försvåras ytterligare av att straffskalorna för många brott är föremål för hastig politisk förändring.⁶

Målsägandes intressen

Utredningen anför att om åtal väcks enligt den föreslagna modellen skulle målsäganden få bättre stöd och insatser av de brottsutredande myndigheterna. Detta är en korrekt bedömning, men bara till en viss gräns. Den föreslagna differentierade modellen innebär att åtal endast kan väckas mot barn under 15 år för brott med en straffskala som har ett minimistraff på 4 år. Detta gör bedömningen avhängig den initiala brottsrubriceringen, då den påverkar om en förundersökning inleds eller inte. Brottsrubriceringar kan dock ändras under utredningens gång.⁷ Ett ärende som från början bedöms utgöra grov våldtäkt med minimistraff om 4 år kan vid en senare bedömning komma att omrubriceras till våldtäkt av normalgraden, vilket har ett lägre straffvärde. Enligt utredningens föreslagna modell skulle åtal för våldtäkt av normalgraden då inte kunna väckas alls, trots att gärningen i sig fortfarande är mycket allvarlig och det finns ett brottsoffer som har rätt till upprättelse.

Civil Rights Defenders ansluter sig vidare till den kritik Linda Palmenäs lyfter i sitt särskilda yttrande.⁸ Hon gör gällande att åklagaren, enligt den föreslagna modellen, inte heller ges möjlighet att i andra hand väcka bevisnaden för brott som understiger tröskeln för åtal. Detta får långtgående konsekvenser. Det innebär att brott som våldtäkt av normalgraden inte längre kan

⁵ Carlström, I. (1979): Ungdomars kunskap om attityd till brott och påföljder samt kunskap om lagtermer.

⁶ Se t.ex. Straffreformsutredningen, dir. 2023:115 och dir. 2023:181.

⁷ Experten Sara Stolpers särskilda yttrande, SOU 2025:11, s. 479.

⁸ Experten Linda Palmenäs särskilda yttrande, SOU 2025:11, s. 472.

leda till vare sig åtal eller beivring om gärningspersonen är under 15 år, med följderna att målsäganden står helt utan rättslig prövning och utan möjlighet till skadestånd. Skulle åtalet ogillas finns det inte heller någon möjlighet för målsäganden att överklaga. Mot bakgrund av detta menar Civil Rights Defenders att det är djupt problematiskt att en målsägande som utsatts för ett allvarligt brott kan stå utan någon som helst rättslig prövning eller upprättelse.

Genom den föreslagna modellen riskerar målsägandens ställning i praktiken att försämrats. Vi delar i detta avseende den kritik Sara Stolper framfört i sitt särskilda yttrande.⁹ Hon gör gällande att enligt nuvarande ordning kan flera brottsrubriceringar utredas parallellt. Vid exempelvis en skjutning mot en lägenhetsdörr kommer polisen att inleda en förundersökning avseende grovt vapenbrott. Gärningen innefattar emellertid också ett grovt olaga hot mot den eller de som befann sig i bostaden. Enligt förslaget ska dock förundersökning enligt 31 § LUL inte inledas avseende olaga hot eftersom straffvärdet understiger den föreslagna tröskeln på fyra års minimistraff. Målsäganden är inte att betrakta som målsägande i förundersökningen om det grova vapenbrottet, då brottet riktar sig mot allmän ordning. Följden blir att den person som varit direkt hotad av gärningen riskerar att helt hamna utanför rättsprocessen. Mot denna bakgrund menar Civil Rights Defenders att det är felaktigt att hävda att den föreslagna modellen stärker målsägandens rättigheter.

9.6 Den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen

- Civil Rights Defenders avstyrker förslaget om att den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen ska vara 14 år.

Inledning

Sedan år 1864 har straffbarhetsåldern varit 15 år. Detta grundade sig i att barn vid denna ålder ansågs ha utvecklat ett sådant intellekt att de kunde skilja på tillåtna och otillåtna handlingar. Därutöver hade barn vid 15 års ålder i allmänhet slutat skolan, konfirmerats och börjat arbeta.¹⁰ Barn ansågs inte kunna äga det förstånd som krävdes för att vara straffbara, innan de genom skolplikten fått det minimum av utbildning samhället ansåg nödvändigt för att de skulle kunna klara sig på egen hand.¹¹ Idag är skolplikten inte över förrän barn är mellan 15–16 år och barn blir generellt självständiga mycket senare i livet, vilket talar för att barn under 15 år har ett större behov av skydd än det som bedömdes rimligt år 1902. Detta talar emot en sänkt straffbarhetsålder.

Många andra regler och normer i samhället knyts till 15-årsgränsen till exempel vittnesplikten, sexuellt självbestämmande och skyldigheten att bära hjälm när man cyklar. En ändring i en så fundamentala samhällsnorm som straffbarhetsåldern kan därför ha destabiliserande effekt på samhälleliga överenskommelser om vad barn i olika ålder kan klara av och förstå. Straffbarhetsåldern bör enligt Civil Rights Defenders rimligtvis ha någon sorts förankring i samhällets övriga kriterier på mognad. Visserligen kan strafflagstiftningen till viss grad verka moralbildande och påverka allmänhetens syn på vad som är rätt och fel, men utredningen presenterar ingen forskning som stödjer en sänkt straffbarhetsålder utifrån vare sig

⁹ Experten Sara Stolpers särskilda yttrande, SOU 2025:11, s. 479.

¹⁰ Prop. 1902:7, s.11 ff.

¹¹ Prop. 1902:7 s. 30.

samhällsskydd eller den moralbildande effekten det kan ha på de unga lagöverträdarna. Den forskning vi har tagit del av pekar snarare i motsatt riktning.¹²

Barnets rättigheter enligt Barnkonventionen

Civil Rights Defenders ifrågasätter utredningens förslag utifrån ett barnrättsperspektiv. FN:s barnrättskommitté har uttalat att stater med en straffbarhetsålder som överstiger 14 år, däribland Sverige, under inga omständigheter bör sänka denna gräns.¹³ I kommitténs senaste granskning av Sverige, år 2023, uppmanade kommittén uttryckligen Sverige att behålla sin nuvarande straffbarhetsålder.¹⁴ Kommittén har även rekommenderat att metoder som tillåter undantag från en lägsta straffbarhetsålder avskaffas, då de ofta baseras på påtryckningar från allmänheten och sällan grundas i nationell forskning.¹⁵ Trots detta föreslår utredningen att sänka straffbarhetsåldern till 14 år för vissa allvarliga brott, en reform i direkt strid med dessa rekommendationer. Detta riskerar att allvarligt påverka Sveriges efterlevnad av Barnkonventionen och sänder en kraftig signal om hur Sverige ser på uttalanden från FN:s internationella granskningsorgan.

Därtill finns ett skydd mot frihetsberövande av barn enligt art. 37 b i Barnkonventionen. Frihetsberövande medför betydande påfrestningar för barn, och har en kraftig negativ inverkan på barns hälsa och utveckling. Frihetsberövande hämmar även barnets återanpassning till samhället.¹⁶ Att införa ett system som, i kombination med andra lagändringar,¹⁷ öppnar upp för ökad användning av frihetsberövande mot barn innebär en betydande risk för att Sverige brister i sina skyldigheter enligt Barnkonventionen.

Folkrättsliga förpliktelser

I inledningen till FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna från 1948 fastslås att stater har en skyldighet att genom progressiva åtgärder säkerställa att de mänskliga rättigheterna upprätthålls. Denna princip har tolkats som ett förbud mot regression, vilket innebär att stater inte får vidta åtgärder som försämrar skyddet för redan erkända rättigheter. Förbudet mot regression är en grundläggande princip för mänskliga rättigheter och kommer till uttryck i bland annat art. 41 i Barnkonventionen. Även FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har uttalat att det går att utläsa en stark presumtion mot regression i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.¹⁸ Konventionen ställer

¹² Se t.ex. FN:s globala studie om barn som frihetsberövas, A/75/50 (2019), s. 249 ff.; Brå, rapport 2024:1 om forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention, s. 56 f; Mendel, R., The Sentencing Project, (2022), [Why-Youth-Incarceration-Fails.pdf](#), s. 16.

¹³ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmän kommentar nr. 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24 (2019), p. 22.

¹⁴ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sverige kombinerad sjätte och sjunde periodiska rapport, CRC/C/SWE/CO/6 7, s. 13.

¹⁵ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmän kommentar nr. 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24 (2019), p.25.

¹⁶ Casey B.J., Simmons C., Somerville L.H., & Baskin-Sommers A. Making the sentencing case: Psychological and neuroscientific evidence for expanding the age of youthful offenders. Annual Review of Criminology 2022;5, s. 321 343; Jfr FN:s globala studie om barn som frihetsberövas, A/75/50 (2019), s. 249 ff.

¹⁷ Se t.ex. förslaget om barnfängelse i SOU 2023:44.

¹⁸ Art. 2(1) i konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter; FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (CESCR), (1990), [General Comment No. 3: The Nature of States Parties' Obligations \(Art. 2, Para. 1, of the Covenant\) | Refworld](#), punkt 10.

dessutom högre krav på länder med mer resurser, såsom Sverige, på att vidmakthålla presumtionen mot regression och därigenom undvika åtgärder som innebär ett steg tillbaka. Utredningens förslag om att sänka straffbarhetsåldern innebär att barn i ökad utsträckning riskerar att frihetsberövas och omfattas av det straffrättsliga systemet. Detta utgör en tydlig försvagning av det skydd barn tidigare åtnjutit, och kan därmed anses strida mot förbudet mot regression. Civil Rights Defenders ser därför med oro på att en realisering av förslaget riskerar att leda till att Sverige får motta omfattande kritik från internationella organ.

Behovet av samhällsskydd

Utredningen menar att en sänkt straffbarhetsålder är nödvändig för att kunna fånga upp barn tidigare, bryta en kriminell livsstil och på så sätt stärka samhällsskyddet. Civil Rights Defenders anser att denna argumentation inte är tillräckligt underbyggd och att andra erfarenheter snarare visar på motsatsen. Mellan åren 2010-2012 genomförde Danmark en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år. Denna reform avskaffades dock kort därefter, eftersom den inte resulterade i minskad ungdomsbrottslighet utan gav upphov till sämre skolbetyg och återfall.¹⁹ Trots denna kända utveckling föreslår utredningen en sänkning av straffbarhetsåldern i Sverige. En sänkt straffbarhetsålder riskerar dessutom att trycka kriminaliteten allt längre ned i åldrarna. En kartläggning från Brå visar att barn 13 år och yngre redan utnyttjas.²⁰ Denna oro bekräftas av flera svenska brottmålsadvokater i Sverige som har vittnat om en kontraproduktiv utveckling i Sverige genom slopandet av ungdomsrabatterna för de i åldrarna 18-20 år, där kriminella nätverk rekryterar barn i allt yngre åldrar.²¹ När straffen skärps för unga och barn tenderar de kriminella nätverken att anpassa sin verksamhet till lagstiftningen.²² Vi anser därför att utredningen inte har tillräckligt med belägg för att en sänkning av straffbarhetsålder är en effektiv åtgärd för att bryta barns kriminella livsstil och bidra till ökat samhällsskydd.

Visserligen kan förslaget skapa en viss inkapaciteringseffekt, men denna effekt är begränsad eftersom barn i kriminella gäng ofta begår så kallade HUVIWWLJVEURWWGIUGHUOIWWXWEWEDUD mot ett annat barn i samma ålder eller yngre.²³ Samhällsskyddet blir därigenom begränsat. Även om inkapaciteringseffekten från frihetsberövandet kan fungera individualpreventivt, visar forskning att denna effekt inte är lika verkningsfull på barn som på vuxna. Tvärtom ökar risken för återfall i brott vid frihetsberövande av unga.²⁴ Att placera barn i en fängelseliknande miljö tenderar att förstärka en kriminell identitet snarare än att bryta den. En ökad återfallsrisk kan dessutom i sin tur leda till fler brottsoffer, vilket är direkt oförenligt med brottsofferperspektivet.

Därutöver anses straffrättsliga påföljder generellt inte vara lämpliga påföljder för unga lagöverträdare. Bötesstraff saknar rehabiliterande funktion och riskerar att antingen medföra en hög skuldsättning eller förlora sin preventiva verkan om en förälder betalar den.²⁵ Ett

¹⁹ Damn, A.P., Larsen B. O., Nielsen, H. S., & Simonsen, M. (2017), Microsoft Word - age of crim resp okt 10 2017 ECON AU WP vers3 no track changes; Lowering the minimum age of criminal responsibility has no deterrent effects.

²⁰ Brå, rapport 2013:13 om barn och unga i kriminella nätverk, s. 28, 36 och 38.

²¹ Lindström, H., TV4 Nyheterna, (2025), Stahre kritisk mot förslag om sänkt straffmyndighetsålder.

²² Brå, rapport 2023:4 om utredning och uppkläring av dödligt våld i kriminell miljö, s. 55; Jfr SOU 2025:11 s. 213.

²³ Brå, rapport 2023:13 om barn och unga i kriminella nätverk, s. 66; Polisen, rapport A193.902/2021, s. 13

²⁴ Brå, Kunskapssammanställning om särbehandling av lagöverträdare 18-20 år, (2012).

²⁵ Prop. 2005/06:165 s. 48.

belastningsregister till följd av lagföring i unga år riskerar dessutom att försvåra ungdomars inträde i arbetslivet, vilket i sin tur är en viktig skyddsfaktor mot fortsatt brottslighet. Kriminologisk forskning visar att de viktigaste preventiva insatserna för unga är de som äger rum utanför rättsväsendet och som har som mål att öka antalet skyddsfaktorer i ungas liv.²⁶ Mot bakgrund av denna kunskap är det anmärkningsvärt att utredningen ändå anser att en sänkning av straffbarhetsåldern är välavvägd.

Det straffrättsliga systemets legitimitet

Utredningen anför att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle kunna motverka att det straffrättsliga systemets trovärdighet och legitimitet urholkas till följd av att barn under 15 år begår allvarliga brott utan att det leder till andra konsekvenser än åtgärder kopplade till barnets vårdbehov. Civil Rights Defenders anser dock inte att detta syfte uppfylls genom en sänkt straffbarhetsålder.

Grundläggande principer i straffrätten är proportionalitetsprincipen och skuldprincipen, som EJJHU Sn UIWWYLV D RFK VWUDII HIWHU IJWMIYVÖDLEH ska stå i proportion till gärningsmannens skuld.²⁷ Barn som begår brott anses dock inte bära lika stor skuld som vuxna lagöverträdare. Straff som avskräckning bygger dessutom på tanken att överträdaren är en rationell person. Även om barn är medvetna om att dödligt våld inte accepteras, har de inte samma förmåga som vuxna att förutspå konsekvenserna av sina handlingar och faller ofta för gruptryck eller exploatering av vuxna.²⁸ Barn kan utsättas för påtryckningar vilket gör att de i vissa situationer både är brottsoffer och gärningsmän.²⁹ Risken finns att barnet döms för ett brott som flera vuxna har förmått, lurat eller tvingat barnet att begå. Det är också vanligt att barn som hamnar i allvarlig kriminalitet har haft svåra uppväxtvillkor eller varit socialt utsatta, och har då ett särskilt behov av stöd och hjälp.³⁰ Att möta barn med repressiv straffrätt i stället för behovsanpassade insatser riskerar att förstärka utanförskapet, snarare än att bryta det. Vi delar därför den uppfattning som framförs i Axel Holmgrens särskilda yttrande, nämligen att det saknas tillräcklig grund för att anta att rättsordningens legitimitet står och faller med möjligheten att straffa barn under 15 år.

Utredningens förslag bortser dessutom från flera av de mekanismer som redan finns i den svenska rättsordningen. Enligt nuvarande lagstiftning ingriper socialtjänsten alltid när ett barn under 15 år misstänks för brott. I regel underrättas socialnämnden och i vissa fall kan även tvångsvård enligt LVU aktualiseras. Detta innebär att samhället omedelbart kan ingripa och säkerställa att barnet får vård och tillsyn. Barn som begår brott möts alltså redan av konkreta konsekvenser dock med ett fokus på vård och stöd snarare än bestraffning, vilket ligger i linje med internationell forskning och barnrättsliga principer. Dessutom finns idag möjligheten att föra beivring mot barn under 15 år. Genom beivringen fastställs barnets skuld i målet, vilket bidrar till upprättelse för målsäganden. Samtidigt undviker man att barnet registreras i belastningsregistret, och hindrar på så sätt att barnets möjligheter till exempelvis inträde på arbetsmarknaden försvåras. Genom beivringen markerar således rättsordningen att brottsligt beteende tas på allvar, men utan att förse barnet med ett livslångt stigma. Civil Rights

²⁶ Brå, rapport 2024:1 om forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention, s. 56 f.

²⁷ SOU 2018:85 s. 198–199, s. 206–207.

²⁸ Brå, rapport 2024:1 om forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention, s. 64.

²⁹ Brå rapport 2023:13 om barn och unga i kriminella nätverk, s. 91; SOU 2022:67 s. 67.

³⁰ Prop. 2005/06:165, s. 43.

Defenders anser mot bakgrund av detta att Sverige redan idag har verktyg för att reagera tillräckligt kraftfullt mot barn, men med respekt för deras särskilda ställning.

9.7 Straffmätning och påföljdsväl

Såsom utredningen också konstaterar så kommer en sänkt straffbarhetsålder innebära att vissa 14-åringar döms till fängelse, i fall där de enligt dagens påföljdssystem i stället skulle ha dömts till sluten ungdomsvård. Detta innebär att fler barn riskerar att hamna i Kriminalvårdens försorg, vilket Civil Rights Defenders ser med stor oro på. Kriminalvården saknar idag både kapacitet och erfarenhet av att bemöta och behandla barn. Platsbrist råder på både anstalter och häkten, som dessutom i grunden är utformade för att verkställa påföljder för vuxna. Att placera ett barn i en sådan miljö är enligt vår bedömning inte förenligt med barnets bästa.

10 UNDANRÖJANDE AV UNGDOMSPÅFÖLJDER

10.4 Undanröjande av ungdomstjänst och ungdomsvård enligt ett ungdomskontrakt

- Civil Rights Defenders avstyrker utredningens förslag att det inte längre ska krävas att den dömda i väsentlig grad underlåter att fullgöra sina åligganden vid ungdomstjänst och ungdomsvård för att påföljden ska kunna undanröjas.

Enligt artikel 3 i Barnkonventionen ska vid alla beslut som rör barn i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Detta ska ses i ljuset av att det är en allmän princip i svensk straffrätt att barn ska särbehandlas och att hänsyn ska tas till deras särskilda sårbarhet och omognad.³¹ Barn befinner sig i en särskilt känslig period i livet och är särskilt mottagliga för negativa effekter av repressiva åtgärder.³² Trots detta föreslår utredningen att det inte längre ska krävas underlåtenhet av väsentlig grad för undanröjande av ungdomstjänst och ungdomsvård enligt ett ungdomskontrakt, XWDGHWVNDUIFNDPHGEDUDPLVVN|WVDEKHW. Rights Defenders anser att ett sådant sänkt krav riskerar att normalisera undanröjande även vid mindre avvikelser, vilket i praktiken innebär att barn får betydligt mindre utrymme för felsteg. Vi anser att ett sådant utrymme är nödvändigt med anledning av barns omognad och begränsade konsekvenstänk.

Civil Rights Defenders anser att förslaget riskerar att bli alltför repressivt och urholkar det särskilda skydd barn har inom straffrätten. Förslaget tar inte heller tillräcklig hänsyn till de bakomliggande orsaker som ofta ligger till grund för ett barns misskötsamhet. Ett barn som inte uppfyller sina åtaganden gör det inte nödvändigtvis av medveten ovilja. Mot bakgrund av att en stor andel barn som begått brott har upplevt psykisk ohälsa eller bristande stödinsatser, framstår det som rimligt att anta att även misskötsamhet i många fall kan ha sin grund i sådana bakomliggande faktorer.³³ Att bemöta barn i dessa situationer med en skärpt påföljd, snarare

³¹ Prop. 2005/06:165 s. 42 43.

³² FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmän kommentar nr. 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24 (2019); UN Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (1985).

³³ Kriminalvården, Rapport, (2023), [kort-om-haktade-barn.pdf](#) s. 20 22; Basto-Pereira, M., Farrington, D. P., (2022), [Developmental predictors of offending and persistence in crime: A systematic review of meta-analyses - ScienceDirect](#).

än med stöd, riskerar att förvärpa barnets situation och därmed vara oförenligt med barnets bästa.

10.9.1 Ingen ungdomsvård vid brott av myndiga lagöverträdare

- Civil Rights Defenders avstyrker utredningens förslag att ungdomsvård inte ska kunna dömas ut när en lagöverträdare begått brott efter det att denne fyllt 18 år, och att det ska krävas särskilda skäl att döma till ungdomsvård om brottet begicks innan den unge fyllde 18 år, om han eller hon har fyllt 18 år när domen meddelas.

Utredningen föreslår att ungdomsvård inte överhuvudtaget ska kunna dömas ut när en lagöverträdare begått brott efter det att denna fyllt 18 år, *även* om det föreligger särskilda skäl. Civil Rights Defenders menar att utredningens förslag riskerar att urholka den etablerade principen om att barn bör särbehandlas inom straffrätten, även om förslaget inte uttryckligen gäller barn. Europarådets ministerkommitté har dessutom ansett att denna särbehandling av barn bör kunna tillämpas även på unga mellan 18 och 21 år, mot bakgrund av att det inte finns en tydlig övergångsfas mellan barn och vuxen.³⁴ Även om personer som fyller 18 år har full rätthandlingskapacitet och kan ingå äktenskap finns det individuella variationer, exempelvis neuropsykisk funktionsnedsättning, som kan påverka den enskildas mognad.

Civil Rights Defenders noterar att utredningen motiverar sitt förslag med hänvisning till andra reformer som successivt minskat den straffrättsliga särbehandlingen av unga vuxna. Mot bakgrund av dessa lagändringar anför utredningen att det inte längre finns sakliga skäl att döma myndiga personer till ungdomsvård. Vi anser att denna typ av argument tenderar att bli cirkulära då varje tidigare steg i en mer repressiv ordning kan användas för att legitimera ytterligare steg i samma riktning utan att det görs någon djupare analys av konsekvenser för barn och unga vuxnas rättigheter.

FN:s barnrättskommitté har rekommenderat att de konventionsstater som genom undantag tillåter att vissa barn behandlas som vuxna lagöverträdare ändrar sina lagar för att säkerställa att deras rättsskipningssystem för barn tillämpas fullt ut på ett icke-diskriminerande sätt för alla som vid tidpunkten då brottet begås ännu inte har fyllt 18 år.³⁵ Mot denna bakgrund anser Civil Rights Defenders att det inte bör krävas särskilda skäl för att döma en person som var under 18 år när brottet begicks till ungdomsvård, oaktat att denne hunnit fylla 18 år vid tidpunkten för domen.

12 STRAFFMAXIMUM FÖR UNGA LAGÖVERTRÄDARE

- Civil Rights Defenders avstyrker utredningens förslag att höja straffmaximum för barn till 18 år.

Frihetsberövande är ett mycket ingripande åtgärd som inskränker bland annat barns rörelsefrihet och rätten till privat- och familjeliv enligt art. 8 i Europakonventionen. Redan år 1902 konstaterades att fängelsestraff, även kortvariga sådana, är särskilt skadliga för unga personer och därför bör undvikas.³⁶ Trots detta föreslår utredningen att barn i vissa fall ska

³⁴ Recommendation Rec(2003)20 of the Committee of Ministers to Member States concerning new ways of dealing with juvenile delinquency and the role of juvenile justice, p. 11.

³⁵ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmän kommentar nr. 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24, 2019, p. 30.

³⁶ Prop. 1902:7, s. 32.

kunna dömas till fängelse i upp till 18 år, en ökning från nuvarande straffmaximum på 14 år för unga lagöverträdare.

Utredningen anför att ett höjt straffmaximum krävs för att ge utrymme för rättsväsendet att döma ut ett straff som står i proportion till brottets allvar. Enligt FN:s barnrättskommitté ska frihetsberövande av barn dock endast ske som en sista utväg och under kortast möjliga tid.³⁷ Längre fängelsestraff strider därför mot Barnkonventionens grundprinciper om rehabilitering och återanpassning.

Utredningens förslag förhåller sig visserligen till Barnkonventionens minimiregler, eftersom livstidsstraff för barn inte föreslås. Civil Rights Defenders anser dock att det inte är tillräckligt att enbart uppfylla miniminivåerna, utan lagstiftning som rör barn måste utformas för att främja barnets rätt till stöd och vård och med beaktande av vad som bedöms vara barnets bästa. Civil Rights Defenders menar därför att utredningens förslag riskerar att negativt påverka Sveriges efterlevnad av Barnkonventionen.

13 ANDRA FÖRFATTNINGSÄNDRINGAR

13.2.2 Tvångsmedel under förundersökning

- Civil Rights Defenders avstyrker utredningens förslag att samma regler om tvångsmedel vid förundersökning mot den som misstänks ha begått brott som tillämpas i förhållande till misstänkta i åldrarna 15–17 år också ska gälla för misstänkta som fyllt 14 år.

Civil Rights Defenders har tidigare, i samband med vårt remissvar avseende *SOU 2024:93 om effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare*, framfört våra synpunkter kring användningen av tvångsmedel mot barn under 15 år.³⁸ Barn har enligt artikel 8 Europakonventionen och artikel 16 i Barnkonventionen rätt till privat- och familjeliv och därigenom ett skydd mot godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privatliv, familjeliv och hem. Att använda tvångsmedel mot barn under 15 år utgör ett synnerligen allvarligt intrång i barnets personliga integritet. Barn är dessutom särskilt sårbara för det integritetsintrång som användning av tvångsmedel medför. Mot bakgrund av detta avstyrker Civil Rights Defenders utredningens förslag, då vi anser att det innebär ett oproportionerligt ingrepp i barnets rättigheter.

13.2.3 Tvångsmedel i underrättelseverksamhet m.m.

- Civil Rights Defenders avstyrker utredningens förslag om att möjliggöra användning av preventiva tvångsmedel mot barn under 15 år, inom ramen för den föreslagna sänkta straffbarhetsåldern.

Preventiva tvångsmedel används i situationer där det saknas konkret brottsmisstanke och innebär därför ett ingrepp i individens rätt till privatliv enligt art. 8 i Europakonventionen. När sådana tvångsmedel riktas mot barn innebär det ett ännu större ingrepp, eftersom barn enligt artikel 16 i Barnkonventionen åtnjuter ett särskilt skydd mot godtyckliga eller olagliga ingrepp i sitt privatliv. För att rättfärdiga en sådan rättighetsinskränkning krävs det att åtgärden är

³⁷ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sverige kombinerad sjätte och sjunde periodiska rapport, CRC/C/SWE/CO/6 7, s. 14.

³⁸ Civil Rights Defenders, remissvar om effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare, [Remissvar-CRD-SOU-2024.93.pdf](#).

nödvändig, proportionerlig och förenad med rättssäkerhetsgarantier. Dessutom krävs en noggrann intresseavvägning mellan samhällets behov av en effektiv brottsbekämpning och skyddet för grundläggande fri och rättigheter. Vi anser att utredningens förslag förskjuter dessa gränser utan att visa på ett faktiskt behov. Flera lagändringar om hemliga och preventiva tvångsmedel har nyligen införts, men ännu inte har utvärderats. I avsaknad av sådan utvärdering saknas ett tillräckligt underlag för att bedöma om ytterligare tvångsmedel mot barn är motiverade. Därtill är rättsläget avseende både preventiva och hemliga tvångsmedel under snabb förändring, vilket gör det mycket svårt att överskåda de rättighetsinskränkningar barn utsätts för.³⁹ Således kan en korrekt proportionalitetsbedömning och barnkonsekvensanalys av förslaget omöjligen genomföras.

13.3.1 Registrering i belastningsregistret

- Civil Rights Defenders avstyrker utredningens förslag att det ska registreras i belastningsregistret att någon befunnits ha begått ett brott enligt en dom i mål om bevistalan. Uppgifterna ska gallras ur registret fem år efter domen.

En registrering i belastningsregistret har generellt sett negativa konsekvenser för individen och kan allvarligt hämma återanpassningen till samhället, bland annat genom att begränsa möjligheterna till utbildning och arbete.⁴⁰ Civil Rights Defenders ser därför med stor oro på utredningens förslag, särskilt eftersom det riktas mot barn. Förslaget riskerar att leda till stigmatisering och ytterligare försvåra barns återintegrering i samhället. Förslaget står dessutom i direkt motsättning till rekommendationer från FN:s barnrättskommitté, som uttryckligen avrått stater från att vidta sådana åtgärder.⁴¹ Kommittén har även rekommenderat att uppgifter om barn automatiskt ska raderas ur brottsregistret när barnet fyller 18 år.⁴² Att uppgifterna enligt utredningens förslag ska finnas kvar i registret i fem år efter domen riskerar därmed att stå i strid med denna rekommendation. Om förslaget genomförs sänder det en oroande signal till internationella expertorgan om hur Sverige förhåller sig till deras rekommendationer, något som i förlängningen riskerar att skada Sveriges anseende som en trovärdig människorättsaktör i internationella sammanhang.

BILAGA 3 – EN GENERELL SÄNKNING AV STRAFFBARHETSÅLDERN

- Civil Rights Defenders tillstyrker utredningens bedömning att en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte bör genomföras.

Utredningen föreslår ingen generell sänkning av straffbarhetsåldern, men redogör översiktligt för vissa särskilda överväganden som aktualiseras i det fall regeringen ändå skulle finna det lämpligt att sänka straffbarhetsåldern generellt. Civil Rights Defenders delar utredningens bedömning att en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte bör genomföras.

Utredningen presenterar inget evidensbaserat stöd för att en generell sänkning av straffbarhetsåldern skulle komma till buds med den allvarliga brottsutvecklingen vi ser i Sverige. Internationella erfarenheter talar snarare för det motsatta. När Danmark sänkte

³⁹ Se till exempel SOU 2024:93.

⁴⁰ Torbjörnsson, H., Lunds universitet, (2015), Belastningsregistrets påverkan på före detta kriminellas jobb- och utbildningsmöjligheter: en kvalitativ undersökning av före detta kriminellas upplevelser av arbetsmarknaden | Lunds universitet; SOU 2025:11 s. 217.

⁴¹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmän kommentar nr. 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24, 2019, p. 69.

⁴² Ibid, p. 71.

straffbarhetsåldern under åren 2010–2012 ledde detta till fler återfall i brott och försämrade skolresultat bland de berörda barnen. Samma resultat kan tänkas komma från en sänkning av straffbarhetsåldern i Sverige, inklusive en ökad risk för att ännu yngre barn dras in i kriminaliteten. Barn är dessutom särskilt mottagliga för de negativa effekter som följer av repressiva straffrättsliga åtgärder och att utsätta barn för bestraffning riskerar därför att förstärka snarare än motverka en kriminell livsstil. Besträffning är därtill oförenligt med barnkonventionens principer, som tydligt betonar att barn ska ges skydd, stöd och rehabilitering inte bestraffning.

Mot denna bakgrund avstyrker Civil Rights Defenders en generell sänkt straffmyndighetsålder. Att bemöta barns brottslighet med repressiva åtgärder i stället för förebyggande och stödjande insatser är att betrakta som ett samhälleligt misslyckande, och är inte heller en hållbar lösning på den allvarliga brottsutveckling som vi ser i Sverige. Vi menar därför att regeringen i stället bör utarbeta lagförslag med fokus på förebyggande insatser, som i ett tidigt skede ger barn det stöd och hjälp de behöver för att avstå från en framtid präglad av kriminalitet.

ÖVRIGA SYNPUNKTER

Civil Rights Defenders vill understryka att ytterligare repressiva åtgärder mot barn inte är lösningen på den allvarliga brottsutvecklingen i samhället. Dessa repressiva åtgärder mot barn innebär omfattande inskränkningar i barns rättigheter. Det är därför mycket oroande att utredningen föreslår sådana åtgärder utan att behovet av dessa åtgärder har förankrats i forskning.

Straffrättens individuella skuldprincip lämpar sig illa i situationer där barns brottslighet är en konsekvens av sociala och strukturella faktorer. Om fokus i sådana fall ligger på att straffa barnet, snarare än att på förstå och åtgärda barnets livssituation, förskjuts fokus från det förebyggande och rehabiliterande till det repressiva vilket riskerar att ytterligare undergräva rättssystemets legitimitet, särskilt i barns och ungas ögon. En ansvarsfull kriminalpolitik måste erkänna de bakomliggande orsakerna till brottslighet och investera i lösningar som stärker barns möjligheter att leva ett liv fritt från kriminalitet och utanförskap.

Remissvaret har beretts av Selma Stafshede.

Stockholm som ovan,

Martin Nyman
Senior jurist

Diarienummer: DO 2025/1206

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Diskrimineringsombudsmannen (DO) lämnar utifrån sitt uppdrag och verksamhetsområde nedan synpunkter på betänkandet.

DO ser med oro på att allvarlig brottslighet ökar bland barn och unga

DO delar utredningens oro över utvecklingen där barn och unga i allt större utsträckning begår allvarliga brott. Det gäller framför allt brott som är kopplade till organiserad brottslighet och kriminella nätverk.¹ Detta är en allvarlig situation och det är avgörande att samhället vidtar effektiva åtgärder för att vända utvecklingen.

DO avstyrker förslaget om en sänkt straffbarhetsålder (kap. 9)

DO avstyrker förslaget om en sänkt straffbarhetsålder från 15 till 14 år för brott som har fängelse på minst fyra år i straffskalan. Straffbarhetsåldern har varit oförändrad i Sverige i över 100 år. Att sänka den innebär en stor förändring, som måste ta sin utgångspunkt i barnets rättigheter och bygga på kunskap om vad som är verkningsfulla åtgärder. I utredningen framkommer många tungt vägande skäl emot en sänkning av straffbarhetsåldern. Exempelvis saknas det, enligt utredningen, stöd för att anta att en sänkt straffbarhetsålder skulle komma att leda till minskad brottslighet bland de berörda barnen.² En sänkning av straffbarhetsåldern är heller inte förenlig med de rekommendationer som Sverige fått av FN:s barnrättskommitté. I sina senaste slutsatser och kommentarer rekommenderar FN:s barnrättskommitté Sverige att bibehålla

¹ Straffbarhetsåldern (2025:11) sid. 147.

² Straffbarhetsåldern (2025:11) sid. 211.

straffmyndighetsåldern på 15 år och uppmanar Sverige att inte sänka den lägsta straffmyndighetsåldern.³

En generell sänkning av straffbarhetsåldern (bilaga tre)

Regeringen önskar även synpunkter på förslaget i betänkandets bilaga 3 som rör en generell sänkning av straffbarhetsåldern. DO avstyrker även detta förslag med samma motivering som förts fram ovan.

Behov av att i närtid göra en samlad uppföljning av konsekvenserna och effekterna av förslagen

På kort tid har det lagts fram en rad omfattande reformer gällande samhällets hantering av unga lagöverträdare. De samlade konsekvenserna av dessa omläggningar av kriminalpolitiken är svåra att överblicka. Den föreliggande utredningen föreslår exempelvis en sänkning av straffbarhetsåldern för brott som har fängelse på minst fyra år i straffskalan, samt att maxstraffet för barn och unga ska höjas från 14 år till 18 år.

Regeringen har i en annan utredning föreslagit att sluten ungdomsvård ska utmönstras och att en ny fängelselag för unga ska införas.⁴ DO ser behov av en uppföljning av de samlade konsekvenserna av de olika förslagen. I en sådan uppföljning behöver risker för diskriminering och hinder för lika rättigheter och möjligheter beaktas. DO vill även påminna om de risker för diskriminering och hinder för lika rättigheter och möjligheter som DO lyft i sitt yttrande över betänkande En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44).⁵

Utökat tillsynsansvar

DO vill påtala nödvändigheten av att tillämpningsområdet för diskrimineringslagen utvidgas så att offentlig verksamhet, inklusive rättsvårdande myndigheters verksamhet, fullt ut omfattas av förbudet mot diskriminering. Barn och unga som avtjänar en frihetsberövande påföljd får under inga omständigheter utsättas för diskriminering. DO:s tillsyn över verksamheten krävs för att kontrollera att diskrimineringsförbudet respekteras i praktiken.

³ FN:s barnrättskommitté. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, punkten 45. 2023.

⁴ En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44).

⁵ Diskrimineringsombudsmannen (DO). En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44). 2024.

Beslut i detta ärende har fattats av diskrimineringsombudsman Lars Arrhenius, efter föredragning av experten Janna Törneman. I den slutliga handläggningen har också experten Tarik Qureshi, strategiske rådgivaren Anna Ericsson och enhetschefen Cecilia Narby deltagit.

Lars Arrhenius

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet

Remissyttrande över slutbetänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

JDi

Utredningens förslag om en differentierad straffbarhetsålder skulle enligt Domstolsverkets bedömning föranleda både brister i förutsebarhet och praktiska tillämpningsproblem, som i sin tur kan befaras leda till flertalet negativa konsekvenser. Domstolsverket avstyrker därför utredningens förslag i den delen.

Domstolsverket delar utredningens bedömning att det saknas tillräckliga skäl för en generell sänkning av straffbarhetsåldern.

Utgångspunkter för Domstolsverkets yttrande

Domstolsverket har granskat slutbetänkandet *Straffbarhetsåldern* (SOU 2025:11) mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs av myndigheterna inom Sveriges Domstolar, dvs. utifrån hur förslaget kan tänkas påverka verksamheten ekonomiskt, organisatoriskt och utbildningsmässigt. Granskningen har även omfattat hur förslaget kan påverka verksamhetsstöd, arbetsformer och rättssäkerheten generellt.

Utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder

Utredningen föreslår att straffbarhetsåldern ska sänkas beträffande vissa allvarliga brott. Domstolsverket kan inledningsvis konstatera att främst kriminalpolitiska överväganden ligger bakom förslagen. Domstolsverket avstår från att uttala sig om dessa, men kan ändå konstatera att det bör krävas tungt vägande skäl för att genomföra förändringar avseende straffbarhetsåldern. Detta särskilt mot bakgrund av den forskning avseende barns mognad och utveckling som redovisas i betänkandet. Även FN:s kommitté för barnets rättigheters rekommendation till Sverige att låta straffbarhetsåldern ligga kvar på 15 år och dess generella avrådan från nationella system med olika straffbarhetsåldrar beroende på brottets allvar bör beaktas i sammanhanget. Domstolsverket vill därtill betona följande.

Föreslagen reglering innebär i praktiken att ett barn ska anses ha tillräcklig ansvarsförmåga för att kunna dömas till påföljd för vissa brott men inte för andra. Regleringen framstår inte som helt logisk med hänsyn till den forskning som finns rörande barns mognad och kan vara svår att förstå, inte

minst för ett barn. Mot bakgrund av det, och med hänsyn till att straffbarheten i varje enskilt fall i viss mån kommer att bli en bedömningsfråga, skulle enligt Domstolsverkets bedömning en sådan differentierad straffbarhetsålder som utredningen föreslår leda till bristande förutsebarhet.

För domstolarnas del riskerar regleringen att föranleda praktiska tillämpningsproblem. Den praktiska hanteringen bör enligt Domstolsverket därför belysas ytterligare för det fall regeringen går vidare med utredningens förslag. Tillämpningsproblem torde exempelvis uppkomma i en situation där åklagaren saknar möjlighet att framställa alternativa yrkanden, vilket också framhållits i flera av de särskilda yttrandena. Även frågan om hur rätten vid bedömningen av brottslighetens straffvärde ska beakta sådan brottslighet som den tilltalade med anledning av sin ålder inte kan åtalas för bör belysas ytterligare.

Föreslagen reglering föranleder även tillämpningsproblem ur ett brottsofferperspektiv. Frågan är exempelvis hur de som har blivit utsatta för brott som det inte kan väckas åtal för ska betraktas vid en rättegång rörande angränsande brottslighet. Regleringen torde även leda till betänkligheter rörande målsägandens enskilda anspråk. Dessutom riskerar den omständigheten att den tilltalade kan komma att gå fri från påföljd enbart med anledning av en bedömning i rubriceringsfrågan att framstå som såväl stötande som svårbegriplig för målsäganden.

Domstolsverket hänvisar i den delen även till de situationer som lyfts i de särskilda yttrandena. Domstolsverket delar de betänkligheter som framförs där beträffande befarade tillämpningsproblem och tänkbara följder av dessa. Således gör även Domstolsverket bedömningen att föreslagen reglering riskerar att leda till negativa konsekvenser för såväl tilltalad som målsägande.

Ett skäl som utredningen framför för att sänka åldern för straffbarhet är att stärka det straffrättsliga systemets legitimitet. Frågan är emellertid om inte de konsekvenser som redovisas ovan, och som närmare beskrivs i de särskilda yttrandena, snarare kan komma att föranleda att legitimiteten försvagas.

Mot bakgrund av vad som redovisats ovan avstyrker Domstolsverket utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder.

En generell sänkning av straffbarhetsåldern

Utredningen redogör i bilaga 3 för de ytterligare beaktas om regeringen skulle anse det lämpligt generellt. Utredningen lämnar i förekommande fall förslag till lagtext. Regeringen har önskat syn

Det kan inledningsvis konstateras att en generell inte föranleder de tillämpningsproblem som redovisat redan har påpekat, bör det emellertid – tillgänglig forskning avseende barns utveckling vägande skäl för att förändra utredningens straffbarhetsålder vid en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte är en träffsäker åtgärd i förhållande till den särskilda problembild som redovisat i bilaga 3. En generell sänkning av straffbarhetsåldern riskerar d

inte bara utvecklingen hos det stora antalet betydligt mindre allvarligt slag, utan skulle också innebära rättssväsandet. Vid en samlad bedömning anser utredningen tillräckligt starka skäl för att sänka straffbarhetsverket delar utredningens bedömning i den delen. För det fall regeringen avser att gå vidare med sänkt straffbarhetsålder som presenteras i bilaga 1 till verkets bedömning frågan om en sådan generell sänkning av åtalsprövningsregeln utredas ytterligare.

Ekonomiska konsekvenser

Enligt utredningen är nettoeffekten av utredningens förhållande till Sveriges Domstolars totala målvariationer som kan förekomma mellan åren. Utredningen anser därför att de ökade kostnaderna som förslagen innebär inom ramen för Sveriges Domstolars befintliga anslaget för rättsliga biträden bedömer utredningen kommer att förändras på ett sätt som påverkar anslaget till Domstolsverket delar preliminärt utredningens bedömning kan hanteras inom ramen för nämnda anslag. Som tidigare har det emellertid genomförts – och kommer att göras – förändringar inom straffrätten, vilket föranleder att följa upp de samlade effekterna av lagändringar för Domstolar.

Domstolsverket uppskattar den totala årliga kostnaden för Domstolar med anledning av det alternativa förslaget om sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år till 55 miljoner kronor. Ökningen är så stor att den inte kan hanteras i den för närvarande budget som Domstolsverket har vid bedömningen utgått från. Förslaget kan inte skiljas från övriga lagändringar och ska inte skiljas från övriga lagändringar som ska kombineras med en åtalsprövningsregel.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Thomas Rolén. I handläggningen har även rättschefen Peter Islander deltagit. Föredragande har varit juristen Helena Jacobsson.

Thomas Rolén

Helena Jacobsson

Straffbarhetsåldern

Remissyttrande från ECPAT Sverige om betänkandet SOU 2025:11

ECPAT Sverige är en icke-statlig barnrättsorganisation som arbetar mot
exploatering av barn. Ecpat berättar om de situationer som barn utsätts för
(SOU 2025) och vill utifrån sitt uppdrag lämna förslag till åtgärder för att
förhindra sådana situationer.

Ecpat möter dagligen barn som där butisätt att sätta barn. Vi ser positivt på att lugn redning engla begås av barn, och att det inte är en utmaning att dela ut redningens uppfattning i att det är en samhällsinsats. Däremot menar de att det inte ska implementeras. Mot bakgrund av detta har Ecpat

E c p a t

de l a u t r e d n i n g e n s b e d ö m n i n g a t t e n g e n e r e l l
g e n o m f ö r a s (k a p 8 . 1 2) ,

avstyrker utredningens förslag om i stort sett omfö
innebär en lägre straffbarhetsålder än dag
delar inte de utredningens förslag om en reglering som utg
tydliga fördelar jämfört med de förslagen om att
regleringen (kap 9.3.1),

avstyrker i försötslag hand utredningens förslag ge t e r i t i g e r ä m p
när åklagaren ska väcka bevisma l a n o a i n d r ä s l
andra hand nämnda förslag under förutsätt n
avstyrker utredningens förslag ge t e r i t i g e r ä m p
lägre straffbarhetsålder ska st ä m a l a n ö v (e k r a p
9 . 5)

av styrker utredningens förslag att s ä r d e k n i l d ä
regleringen ska vara 14 år (kap 9.6),

delar inte utredningens bedömninge att de gem
speglar en rimlig avvägning mellan poerhs pdek
enskilda intresset att brotts o. f9). r4e t så lång
tillstyrker, för det fall att utredningslagstfö
den särskilda regleringen esftae rti idnsfböergarnadesta

a v s t y r k e r u t r e d n i n g e n s f ö r s l a g u o m g d o t m t s t ö j k ä a n s n
e l l e r u n g d o m s v å r d (k a p . 1 0 . 4)
d e l a u r t r e d n i n g e n s b e d ö m n i n g a t t i n t e ä n d r a k
p å f ö l j d e n u n g d o m s ö v e r v a k n i n g k a n k o m m a i f
a v s t y r k e r u t r e d n i n g e n s f ö r s l a g a t o t m s b e ä g r å p r a s
b r o t t (k a p . 1 2 . 4)

Om betänkandet i allmänhet

Situationen i Sverige där allt yngre barn och unga begår grova brott är mycket allvarlig. Det är högst angeläget att något görs åt denna utveckling, men det gör stor skillnad vilka åtgärder som vidtas och på vilket sätt detta allvarliga problem motverkas. Ecpat ser med oro på den repressiva utveckling som skett över tid när det kommer till samhällets hantering av barn som begår brott. Det går att starkt ifrågasätta huruvida åtgärderna är ändamålsenliga utifrån målet att förhindra att allt yngre barn exploateras av den organiserade brottsligheten. Det vetenskapliga stödet för utredningens förslag är i bästa fall tunt. FN:s barnrättskommitté är tydlig. Barn och unga ska inte behöva betala priset för att lagstiftaren går emot vetenskap och Sveriges internationella åtaganden.

I utredningen nämns inledningsvis att uppdraget innefattar att överväga och föreslå ändringar av den straffrättsliga *särbehandlingen* av *unga lagöverträdare*. Vidare nämns att arbetet ska genomsyras av ett ungdoms- och barnrättsperspektiv och att förslagen ska säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses enligt barnkonventionen. Därefter förklaras hur man har definierat barn respektive unga lagöverträdare. Ecpat förstår att vissa språkliga överväganden behöver göras av rent praktiska skäl, men vill understryka att det är stor skillnad på om individen bedöms vara ett barn enligt barnkonventionen eller inte. I Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen ingår en skyldighet att just särbehandla barn som begår brott i förhållande till äldre lagöverträdare. Det är ytterst angeläget att barns rättigheter och unika förutsättningar och behov beaktas genomgående. Ett barn som begår brott är fortfarande ett barn och Ecpat noterar med oro den rättsliga utvecklingen i Sverige vad gäller dessa barn.

Ecpat ser allvarligt på att utredningens förslag inte tar hänsyn till barnrättskommitténs rekommendation att stater med högre straffbarhetsålder än 14 år inte under några omständigheter ska sänka åldersgränsen.¹ Vi ser inte hur en tidsbegränsad sänkning av straffbarhetsåldern skulle kunna undgå kritik från barnrättskommittén; Barnkonventionen är lika tillämplig oavsett om lagstiftningen är permanent eller ej. Ecpat är oroade över att se att utredningens förslag är i strid med vissa av barnrättskommitténs uttalanden, trots att det uttryckligen nämns i utredningen att dessa uttalanden ska följas. I samband med inkorporeringen av barnkonventionen var lagstiftaren dessutom tydlig med att rättstillämparen bör beakta barnrättskommitténs rekommendationer och allmänna kommentarer vid tolkning av barnkonventionen.² Detta måste också tjäna till ledning för lagstiftningsarbetet. Ecpat vill understryka att rekommendationerna och de allmänna

¹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmänna kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, UN Doc. CRC/C/GC/24, den 18 september 2019, punkt 22.

² Prop. 2017/18:186, Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter, s. 91.

kommentarerna vid en rättslig analys bör väga tungt, med tanke på barnrättskommitténs ställning som främsta expert och uttolkare av barnkonventionen. Barnrättskommittén har redan rekommenderat Sverige att inte sänka straffbarhetsåldern.³ Ecpat ansluter sig till vad Institutet för mänskliga rättigheter för fram i sitt remissvar om Wienkonventionens artikel 27 och statens skyldighet att följa sina internationella åtaganden.⁴ I detta avseende vill Ecpat även lyfta barnrättskommitténs uttalande att en stats lagstiftning och förfaranden bör garantera ett barns rättigheter under hela processen, det vill säga redan från den första kontakten med rättsväsendet som barnet har.⁵ Det är förutsättning för barnrättslig hållbarhet, men vi saknar en analys i utredningen kring detta.

Som en del av att arbetet ska vara barnrättsligt hållbart, ingår att eventuella lagändringar ska göras med såväl förövarens som brottsoffrets rättigheter i beaktande. Att både barn som utsätter andra för brott och barn som själva är brottsoffer ska omfattas av starka skyddsmekanismer är grundläggande i en rättsstat. Sexualbrott mot barn är en allvarlig form av brottslighet som har långtgående konsekvenser för barns hälsa och utveckling. Det är av största vikt att våra myndigheter har tillgång till de verktyg som krävs för att förebygga, utreda och beivra denna typ av brott. Ecpat möter dagligen brottsutsatta barn och får därmed en inblick i de enorma konsekvenser det har för dessa brottsoffer. Enligt brottsofferdirektivet (2012/29/EU) har brottsoffer rätt till information, skydd, stöd och upprättelse. Straff i sig är inte en förutsättning för att dessa rättigheter ska kunna uppfyllas. Rättvisa för brottsoffer handlar inte enbart om att utkräva straff, utan om att säkerställa trygghet, erkännande och återupprättelse på andra sätt. Eftersom det inte finns belägg i forskningen att en sänkning av straffbarhetsåldern leder till färre brott eller ökad trygghet för brottsoffer, är risken att brottsofferperspektivet används felaktigt för att motivera en linje med större fokus på bestraffning. I många fall är barn som begår allvarliga brott själva brottsoffer, socialt marginaliserade och i behov av skydd och rehabilitering. Att bemöta dessa med en straffrättslig process riskerar att förvärra barnets utsatthet och därmed inte bidra till någon långsiktig trygghet –varken för brottsoffret eller samhället i stort.

Vi ser att den grova och organiserade brottsligheten är ett allvarligt problem som drabbar många barn och det krävs effektiva åtgärder för att bekämpa denna. Ecpat Sverige ser inte att utredningens förslag kommer medföra dessa effekter. Att addera ett straffrättsligt ansvar på yngre barn riskerar att förskjuta fokus från stöd till bestraffning, trots att forskning visar att repressiva åtgärder har begränsad –om inte negativ –effekt på barns långsiktiga utveckling. Ecpat anser att ledning bör tas av de överväganden som ledde till Danmarks återgång till straffbarhetsålder på 15 år, inte minst vad gäller den befogade oron från danska Ungdomskommissionen att en sänkning skulle möta mycket

³ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, CRC/C/SWE/CO/6 -7, den 7 mars 2023, punkt 44 och 45(a).

⁴ Institutet för mänskliga rättigheter, Remissvar Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11), 3.2.1-96/2025, <https://www.regeringen.se/contentassets/83ec89c15daa455693e444dbc4bd6631/institutet-for-manskliga-rattigheter.pdf>.

⁵ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmänna kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, UN Doc. CRC/C/GC/24, den 18 september 2019, punkt 29.

stark kritik från barnrättskommittén.⁶ Ecpat delar följande motivering som danska Ungdomskommissionen förde fram: "Den avgörande faktor för att det finns relevanta och tillräckliga medel för att reagera på barn som begår brott och inte att dessa reaktioner formellt har karaktär av straff." Fokus bör således ligga på att göra de faktiska straffrättsliga åtgärder som riktas mot barn under straffbarhetsåldern mer effektiva och ändamålsenliga – inte att sänka straffbarhetsåldern som sannolikt skulle ha en negativ brottsförebyggande effekt i förhållande till målgruppen.

Överväganden om straffbarhetsåldern (kap 8)

Ecpat delar utredningens bedömning att en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte bör ske. Vi avstyrker dock utredningens förslag om att införa en särskild och tidsbegränsad reglering som innebär en lägre straffbarhetsålder än dagens för vissa brott. Utredningens förslag utgår från annat av intresset av att gva rimligt och effektivt straff för barn på grund av de konsekvenser den bristande åldern förrättar i betänkandets nionde kapitel. Detta förslag har hört röst från utredningen och förslaget enligt oss inte rätt väg att gå.

Utredningen lyfter att den vanligaste straffbarhetsåldern i Europa är 14 år, följt av 15 år. De nordiska länderna har dock traditionellt haft en gemensam linje med en straffbarhetsålder på 15 år, vilket kan ses som en del av en bredare nordisk rättskultur som betonar barns behov av skydd och stöd framför straffrättsliga ingripanden. Det har funnits ett slags nordiskt konsensus om att rättsväsendet ska vänta med ingripande tills individen som har begått brott har uppnått adekvat mognad. Dessförinnan ska åtgärder administreras av de sociala myndigheterna och inte domstolarna. Sverige överväger i och med utredningens förslag att anpassa sig till en internationell linje snarare än att följa den tidigare mer nordiska modellen som vilar på en barnrättslig grundsyn. Detta signalerar en viss förskjutning av ett komparativt fokus från de nordiska grannländerna till andra rättssystem, vilket kan innebära en förändrad rättspolitisk orientering.

En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder (kap 9)

Ecpat vill återigen understryka betydelsen av brott som är så pass allvarliga att de kan leda till livstidsstraff. Men när det inte är rätt väg att gå är det viktigt att vi har fört fram ovan gällande den nordiska linjen. Vi vill också resonera kring utredningens förslag om en sänkt straffbarhetsålder för vissa brott.

Ecpat vill lyfta problemet med att barn inte ska kunna dömas till fängelse för såväl tingsrätt som hovrätt. Detta är ett viktigt problem för det brott de begått eller inte begått. För att kunna döma barn till fängelse för brott som de begått eller inte begått, måste vi över huvud taget, även om det är en utmaning, försöka hitta en lösning.

⁶ Ungdomskommissionens bet. 1508/2009 om indsatsen mod ungdomskriminalitet, s. 665.

⁷ Ungdomskommissionens bet. 1508/2009 om indsatsen mod ungdomskriminalitet, s. 162 f.

acceptabel. Ecpat ansluter sig härmed till vad kommissionen
för transparenshet och förutsebarhet i rättsväsendet.
Genomförens förundersökning och rättgång under
mycket påfrestande för en vuxen beaktas för en ännu mer
är detta ytterst. De problem som ställs för närvarande
saknar många gånger en tro på att de förhållanden som
föreslagna ordningen torde medföra ännu mer för
vidare i sitt remissvar att det är en sammanhängande
utvecklingen med barn och unga som bör beaktas
myndigheterna bättre möjligheter att utöva sin
på området på sikt för att stärka de rättsliga
tilläggas att barnrättskommissionen uttryckligen
differentierad straffbarhetsåldern och de rättsliga
staterna upphör med det och har en standardiserad

En möjlighet som skulle kunna arbeta i två gåställdett
straffbarhetsåldern i någon form järlig haterfmat

⁹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmänna kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, UN Doc. CRC/C/GC/24, den 18 september 2019, punkt 25.

bevistalan mot barn som inte äsränsktar agfrämysnedni gfa
bevistalan ska väckas till la bfrskatl andfönri nst t fy
överens med den föreslagna sänktat t sde a f d f d a f f d f d
allvarligaste brotten som begås a av de okörsta n a f
brottsligheten. Om så detas för villat gisgtti f d t t e m a r k e r a
organiserad brottslighet a t t l s a m h ä l g a e b r o n t e b a
anser vi följande. Gränsen för snärk åsk l a g l a r e h ö r
straffminimum på fyra års fängelse t a n d e s s a d e
straffrättslig påföljd.

Utredningen lyfter frågan om åldern för l s e x u e
straffbarhetsålder, såväl d i f f e r e n s i n d e a d t s y n a g
av att barn inte bestraffas för frivilligt sex

Undanröjande av ungdomspåföljder, verkställighet och straffmaximum för unga lagöverträdare (kap 10-12)

Ecpat avstyrker en skärpning av straffmaxim
det är i k s o t v e i n d t i n o n t e r b a o r n h b a r n r ä t t s k o m m i t t é n s r
förts fram ovan vad gäller en sänkt straffbarh

Vidare avstyrker Ecpat utredningens d a f r ö r r ö s j l a g u t o
ungdomstjänst och ungdomsvård. Ecpat d e h a r u t r
skuldsättning att böter på grund a v ö f ö e s l a g e t
och understryka hur hårt dessa b ö t e g a k a n d e b
det kan få för barnets syskon. L t i s k s b o ä n s t v a i d a v a g l ö l r a
här, vilket torde tala emot en ökad användning

Sammanfattningsvis är Ecpats b e d ö e n m l i n g g n a e t d t e u
barnrättsbaserad lagstiftning s p k o d e n s a l v i t e d e b
ska tas på stort allvar, men n i v n e a a d e a s y s t e n
förstärkta sociala och stödj a n a d e s v i a n s a t e s c e p r a t f s r a s
är att den svenska straffbarhetsåldern fortsat

Föredragande i ärendet har varit b æ r t n t r æ r t s s o j n u r i

För ECPAT Sverige

Anna Karin Hildingson Boqvist
Generalsekreterare

Justitiedepartementet

Angående betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerat betänkande.

Ekobrottsmyndigheten avstyrker förslagen om sänkt straffbarhetsålder och avstår från att lämna synpunkter på förslagen i övrigt.

Det är mycket viktigt med adekvata åtgärder mot grov brottslighet som begås av mycket unga personer. Unga personer utnyttjas av kriminella personer eller organisationer för att genomföra grov brottslighet.

Ekobrottsmyndigheten berörs endast i mycket begränsad omfattning av förslagen i betänkandet eftersom barn under 18 år mycket sällan misstänks för de brott som Ekobrottsmyndigheten utreder. Många ekonomiska brott begås inom ramen för en eller flera juridiska personers verksamhet och för att registreras som företrädare för en juridisk person måste man vara minst 18 år. Minimistraff på fyra år finns inte heller i Ekobrottsmyndighetens brottskatalog.

Ekobrottsmyndigheten kan konstatera att utredningens förslag om att införa en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder för vissa brott sannolikt skulle leda till tillämpningsproblem och även, vilket Åklagarmyndigheten närmare utvecklat i sitt remissvar, leda till oönskade effekter ur målsägande- och rättssäkerhetsperspektiv.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Rikard Jermsten. I ärendets slutliga handläggning har rättschefen Susanne Södersten deltagit. Verksjuristen Oscar Strömblad har varit föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Expedition till
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till
ju.L5@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se

PDM

Dnr: Ju2025/00206

STRAFFBARHETSÅLDERN SOU 25:11

Fackförbundet ST organiserar arbetstagare i representerar över 100 000 medlemmar som arbetar på olika delar av rättskedjan som exempelvis Kriminalvården. Nedan inkommer vi med vårt yttrande.

Fackförbundet ST:s yttrande om en förändrad straffmaximum

Fackförbundet ST ser allvarligt på utvecklingen av brottslighet och utnyttjas för att begå allvarliga brott. Det krävs ett brett och samordnat arbete där olika aktörer med långsiktiga lösningar. Vi konstaterar dock att under denna mandatperiod, främst riktad mot att angripa de bakomliggande orsakerna. Detta är särskilt problematiskt.

Fackförbundet ST avstyrker förslaget om att begå särskilt allvarliga brott. Den nuvarande etablerade institution inom svensk straffrätt och rättssystemets syn på barns och ungas ansvar vidertaget att barn har helt andra kognitiva förmågor befinner sig i en fas där förmågan till konsekvenstänkande ännu inte är fullt utvecklad.

I detta sammanhang är det viktigt att förstå att både agerare som förövare och samtidigt befintliga gör att rättssystemet måste utformas med utvecklingsnivå och behov av rehabilitering genomgripande reform som att sänka straffbarhetsåldern. Välgrundad forskning som ger starka skäl för att inte lyckas med.

Fackförbundet

7HO

VWRUJ

Utredningens huvudargument för att sänka systemets långsiktiga legitimitet annars riskerar särskilda yttrandena påpekar är detta dock som vilar på evidens. Om vi ändå utgår från nyansera bilden. Unga lagöverträdare agerar befinner sig i en stark beroendeställning för andras brottslighet. Givet utredningens leder till minskad brottslighet, kan man i riskerar att undergrävas om samhället inte organiserar och använder barn i kriminella samhället i nästa steg måste lagföra ännu yr är nödvändigt för att stärka rättssystemets

Ett annat skäl som anges för att sänka samhälsskyddet genom inkapacitering. Även menar vi att åtgärden är otillräcklig på brottslighet som begås av unga ofta är en de lyckas slå mot de strukturer som upprätthåll snabbt att ersätta den frihetsberövades plac därför att en sänkning av straffbarhetsålder eller tryggheten i samhället. I stället finns att dessa individer hamnar ännu längre bort exemplet som lyfts i detta betänkande ,där ökade efter sänkningen av straffbarhetsålder

Vi vill även framhålla att vår erfarenhet fr att många av de barn som begår grov bro funktionsvariationer eller intellektuella f sårbara och lättpåverkade vilket gör att de konsekvenserna av sina handlingar. Vi menar olika aktörer samverkar och arbetar förebygg utdöma straff som dessutom riskerar att för menar att detta synsätt också har ett starka arbetet kan förhindra att brott begås och där än att samhällets fokus ligger på att ge upp

Fackförbundet ST motsätter sig även förslaget begår allvarlig brottslighet. Utredningen fö att barn inte kan dömas till livstids fängelse förskjutningen av rättsväsendets syn på barn bästa. Det finns en betydande risk att ökad forskning visar att unga generellt är mer p därför att förslaget varken är ändamålsenli hållbart ur ett samhällsekonomiskt perspekti

Förslaget bör även ses i ljuset av flera an
såsom straffreform (Dnr 2023:115). Utredningen
innebär en översyn av de nuvarande straffsl
utredningens slutsatser kan det innebära ytt
att påverka detta förslag. Med nuvarande st
betänkandet kunna innebära att en 14-åring i
frihetsberövta. Detta väcker frågor om de lån
samhället och de förutsättningar dessa indiv
Till sist vill vi understryka att det ä
behandlingsperspektivet ska vara det primära
att det finns andra alternativ än att ensidi
personer hamnar i kriminalitet. Den kontextu
för att förebygga brott och för att möta mänska
detta är att införa högspecialiserade familj
lagöverträdare möjlighet att bo i en trygg
utveckling och gradvis underlättar deras åter
Vi är övertygade om att det finns stora mö
återanpassningen för barn samtidigt som vi b
och barnets bästa står i centrum.

6KHUYL9DKHGL

Utredare, Fackförbundet ST

UDR

Förbundsordförande, Fackförbundet ST

Sammanträdesdatum

Social- och arbetsmarknadsnämnden

2025-04-23

§ 22

SAN/2025:51 - 799

Remiss från regeringskansliet av SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern**Social- och arbetsmarknadsnämnden beslutar****att ej inkomma med remissvar till Remiss från regeringskansliet gällande SOU 2025:11, straffbarhetsålder.**

Sammanfattning

Betänkande är gällande sänkt straffbarhetsålder samt skärpta regler för unga lagöverträdare.

Förslag till beslut:

att ej inkomma med remissvar till Remiss från regeringskansliet gällande SOU 2025:11, straffbarhetsålder.

Yrkande

Inger Andersson (V) yrkar ändring med: Ställningstagande att inkomma med yttrande på remiss SOU2025:11

Straffbarhetsålder samt skärpta regler för unga lagöverträdare

Det saknas stöd i forskning att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle minska brottslighet eller återfall bland barn. Barn har också en begränsad förmåga att se konsekvenserna av sitt handlande på grund av omognad emotionellt och kognitivt, som har med den sena utvecklingen av frontalloben i hjärnan att göra.

I Danmark sänktes straffåldern till 14 år 2010 och då fler unga begick brott därefter, justerades gränsen till 15 år efter två år.

Propositionsordning

Ordförande finner att det förutom förvaltningens förslag finns ett ändringsyrkande

Vid ställd proposition på förvaltningens förslag mot Inger Anderssons (V) ändringsyrkande finner ordföranden att social- och arbetsmarknadsnämnden beslutar att bifalla förvaltningens förslag

Social- och arbetsmarknadsnämnden

Sammanträdesdatum

2025-04-23

Skickas till:
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Sundbyberg 2025-05-12

Diarienummer: Ju2025/00206

Vår referens:

Monica Klasén McGrath

Mottagare:

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: ju.L5@regeringskansliet.se

Remissvar

Straffbarhetsåldern Slutbetänkande av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare (SOU 2025:11)

Synpunkter från Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 53 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar drygt 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sedan 2009 är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gällande i Sverige. Därigenom är Sverige som stat skyldig att förverkliga rättigheterna i konventionen.

Funktionsrätt Sverige fokuserar sitt yttrande till att avse förslagen kring sänkt straffbarhetsålder samt höjningen av straffmaximum för personer under 18 år.

Funktionsrätt Sverige avstyrker bestämt

- förslaget om att införa en tillfällig lagändring som skulle sänka straffbarhetsåldern till 14 år i vissa fall.
- förslaget om att höja straffmaximum för brott som begåtts innan personen fyllt 18 år från fängelse i högst 14 till 18 år.

Båda förslagen riskerar att urholka grundläggande rättigheter för barn, särskilt för barn med funktionsnedsättning och strider därmed mot både Barnkonventionen och Funktionsrättskonventionen.

Vi kan konstatera att utredningen inte nämner FN:s

Funktionsrättskonvention, artikel 7 om Barn med funktionsnedsättning, artikel 12 om Likhet inför lagen, artikel 13 om Tillgång till rättssystemet eller artikel 14 om Frihet och personlig säkerhet. Dessa artiklar slår fast att personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt till rättslig prövning som andra, och inte får frihetsberövas på grund av sin funktionsnedsättning. Om de frihetsberövas, har de samma rättigheter som andra, inklusive rätt till anpassningar enligt konventionens principer. Utredningen nämner inte heller de skarpa rekommendationer¹ som FN:s övervakningskommitté riktat till Sverige på dessa områden.

Det är allvarligt och mycket anmärkningsvärt att utredningen trots den kraftiga överrepresentationen av personer med funktionsnedsättning inom kriminalvården inte har analyserat förslagen ur ett funktionsrättsperspektiv. Exempelvis beräknas cirka 25 procent² av de intagna i Kriminalvården ha adhd.

Se också kartläggning från SiS³ där nära hälften med lsu-placering, Lag om verkställighet av sluten ungdomsvård, LSU⁴ (SFS, 1998:603) diagnosticerats med adhd/add.

¹ [Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport](#)

² <https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/nyheter/2022/augusti/vi-behov-bättre-verktyg-kring-npf/>

³ <https://www.stat-inst.se/contentassets/3bd8e6ad7cb34c93bbdb04ae00cbec19/kartlaggning-av-psykiatriska-vardebrev-bland-barn-och-ungdomar-inom-sis-ar-2022.pdf> (se s. 18)

⁴ <https://www.stat-inst.se/var-verksamhet/sluten-ungdomsvard-lsu/>

Rätten till en rättvis rättegång är en central del av de mänskliga rättigheterna. FN:s kritik lyftes mot lagar som inskränker rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i rättsliga sammanhang. FN rekommenderade att dessa lagar, inklusive regler som möjliggör frihetsberövande på obestämd tid, bör ses över eller avskaffas. Det betonades också att alla, oavsett funktionsförmåga, ska ha likvärdig tillgång till rättssystemet. Dessutom behöver rättsväsendets kompetens höjas, särskilt bland domare, poliser, åklagare och personal inom kriminalvården⁵.

Vi ställer oss i övrigt bakom Riksförbundet Attentions remissvar till utredningens förslag.

Sammanfattning

Vi delar inledningsvis Institutet för mänskliga rättigheters bild att det "pågår flertalet parallella, initiativ för exempelvis i form av skärpningar av straffskalor, skärpt straffmätning vid flerfaldig brottslighet och skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga. Det övervägs även att införa barnfängelse. De samlade konsekvenserna för barn och unga vuxna av omläggningen av kriminalpolitiken går då Funktionsrätt Sverige känner en stark oro över vilka konsekvenser denna omläggning kommer att få för barn- och ungdomar med funktionsnedsättning.

Utredningen föreslår att åldersgränsen för när en person kan hållas straffrättsligt ansvarig sänks från 15 till 14 år, men endast för brott där minimistraftet är fyra års fängelse. Det innebär att en 14-åring som begår till exempel grovt vapenbrott, grovt narkotikabrott eller mord kan dömas till ett straff.

Utredningen föreslår vidare att maxstraffet för personer under 18 år ska höjas från 14 till 18 års fängelse, men att livstids fängelse fortfarande inte ska kunna dömas ut till personer under 18.

Syftet med dessa ändringar uppges vara att stärka brottsoffrens rätt

⁵ <https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/nyheter/2022/augusti/vi-behoover-battre-verktyg-kring-npf/>

till upprättelse och att öka tryggheten i samhället genom att kunna hantera farliga individer mer effektivt.

Kommentarer kring förslaget om sänkt straffbarhetsålder

Att införa särskilda regler för vissa brottstyper och vissa åldrar innebär rättsosäkerhet, risk för godtycke och svårigheter i rättstillämpningen. Detta är särskilt allvarligt för barn med intellektuell, neuropsykiatrisk eller psykisk funktionsnedsättning som om dessutom är kraftigt överrepresenterade och ofta har särskilda behov av stöd i rättsprocesser, ett stöd som vi vet ofta uteblir.⁶⁷

När FN:s barnrättskommitté 2023 granskade Sverige betonade de att barn skiljer sig från vuxna i sin utveckling och har särskilda behov, vilket motiverar ett särskilt rättssystem för unga lagöverträdare.

Kommittén gav också Sveriges regering en särskild rekommendation⁸ om att inte sänka straffbarhetsåldern. Rekommendationen att under inga omständigheter sänka straffbarhetsåldern är baserad på vad forskningen säger om barns mognad, utveckling och förståelse för konsekvenser av olika ageranden.

Förslaget syftar till att motverka den ökade gängkriminaliteten, där ännu yngre barn är 14 år, redan utnyttjas av kriminella aktörer. Men det finns inga belägg för att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle skydda barn.

Det är vidare vår uppfattning att en sänkt straffålder snarare riskerar att flytta problemet till ännu yngre barn, som då hotas av närmanden från den kriminella världen och riskerar att utnyttjas än mer hänsynslöst. En sådan utveckling är djupt oroande och oförenlig med statens skyldighet att skydda barn mot exploatering.

Många av de barn som riskerar att hamna i kriminalitet har dessutom ofta levt i utsatthet eller med andra utmaningar. Det kan handla om bristande omsorg, trauman i familjen eller om funktionsnedsättningar,

⁶ <https://www.svt.se/nyheter/attention-rattsvasendet-behover-oka-kunskaperna>

⁷ https://funktionsratt.se/skrivelser/2023/?_gl=1*4i0oco*_up*MQ..*_ga*NzE5Mzg4OTQyLjE3NDY3NzI5NTQ.*_ga_VBQHXDH2XF*cZ3NDY3NzI5NTMkbzEkZzAkDDE3NDY3NzI5NTMkajAkBDaKaDA.

⁸ [CRC/C/SWE/CO/6-7](https://www.unhcr.org/refugees/crc/c/swe/co/6-7)

exempelvis intellektuell funktionsnedsättning eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Ofta handlar det om barn med olika utmaningar som inte fångats upp i skolan, som inte fått tillgång till adekvat stöd eller skyddats mot en destruktiv hemmiljö, övergrepp eller våld. Det handlar om barn som lämnats åt sitt öde, som inte fått sina rättigheter tillgodosedda varken enligt Barnkonventionen eller Funktionsrättskonventionen, vilket i sig är ett stort misslyckande från samhällets sida.

En färsk kunskapsöversyn från Myndigheten för delaktighet⁹, visar en tydlig koppling mellan funktionsnedsättningar och sårbarhet för att hamna i både våld och kriminalitet. Enligt rapporten uppstår riskfaktorer i samband med en funktionsnedsättning när ett barn möter en miljö som inte är tillgänglig och innehåller olika hinder.

Mot bakgrund av den allvarliga överrepresentationen av personer med neuropsykiatriska diagnoser inom kriminalvården¹⁰ ser

Funktionsrätt Sverige att samhället i långt större utsträckning behöver arbeta förebyggande för att unga med funktionsnedsättning inte ska riskera att hamna i kriminalitet; se till att adekvat stöd sätts in så att de får förutsättningar att klara skolan, ge adekvat stöd till familjerna etc. Skolan är den främsta skyddsfaktorn, ändå visar rapporter¹¹ att många med funktionsnedsättning inte får det stöd de behöver och saknar fullständiga betyg.

Många barn med lindrig intellektuell funktionsnedsättning saknar diagnos.

Om misstanke finns bör en snabb utredning göras innan påföljd beslutas, för att barnet ska få rätt stöd och en rimlig, anpassad påföljd. Detta är nödvändigt för att säkra barnets rätt till en rättvis rättegång enligt mänskliga rättigheter. FN kritiserade i sina rekommendationer våren 2024¹², Sverige för att inte säkerställa jämlik tillgång till rättssystemet för personer med funktionsnedsättning och för att tillåta obestämt frihetsberövande. Kompetensen hos domare,

⁹ [Brottsförebyggande arbete för barn och unga - MFD](#)

¹⁰ ¹⁰ <https://www.kriminalvarden.se/om-kriminalvarden/nyheter/2022/augusti/vi-behover-battre-verktyg-kring-npf/>

¹¹ [infoblad_skolrapport2024.pdf](#)

¹² [Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport](#)

poliser och andra i rättsväsendet måste också stärkas.

Sverige saknar också, till skillnad från många andra länder, ett krav på tillräknelighet i straffrätten som innebär att personen måste ha förstått vad hen gjort. Det drabbar särskilt personer med måttlig eller svår intellektuell funktionsnedsättning. Trots flera utredningar har inget förändrats. Om straffbarhetsåldern sänks blir det ännu viktigare att införa ett sådant krav för barn, så att de inte straffas utan att ha förstått handlingens innebörd.

När barn begår allvarliga brott måste samhället agera, men fokus bör ligga på förebyggande insatser och att skydda barn från att utnyttjas. Det är förvånande att utredningen inte uppehåller sig tillräckligt vid vilka förebyggande åtgärder som skulle behövas.

För barn med funktionsnedsättning krävs särskilt anpassade stödinsatser både i förebyggande arbete och vid frihetsberövande, såsom tillgång till expertkompetens, individuella planer och trygga miljöer som tar hänsyn till kognitiva och kommunikativa behov.

Vi vill också poängtera att rättssystemet i dag inte är anpassat för att säkerställa delaktighet, rättssäkerhet och tillgänglighet för barn med funktionsnedsättning.^{13 14 15} En lagändring av detta slag skulle ytterligare öka risken för diskriminering och bristande rättigheter i praktiken.

Kommentarer kring förslaget om att höja straffmaximum för brott som begåtts före 18 års ålder från fängelse i högst 14 till 18 år

Beträffande utredningens förslag att ändra straffmaximum för unga lagöverträdare till att endast omfatta ett förbud mot livstids fängelse och därmed möjliggöra att barn kan dömas till fängelse i upp till 18 år finns liknande argument.

¹³ [Brottsförebyggande arbete för barn och unga - MFD](#)

¹⁴ [Rättssystemets hantering av våld/övergrepp mot barn och kvinnor | Brottsoffermyndigheten](#)

¹⁵ https://funktionsratt.se/skrivelser/2023/?_gl=1*4i0oco*_up*MQ..*_ga*NzE5Mzg4OTQyLjE3NDY3NzI5NTQ.*_ga_VBQHXDH2XF*cZ*E3NDY3NzI5NTMkbzEkZzAkdE3NDY3NzI5NTMkajAkBDaKaDA.

Artikel 37 i Barnkonventionen slår fast att ett barn bara får hållas frihetsberövat **som en sista utväg och under en så kort tid** som möjligt. Barnrättskommittén har tydligt uttalat att frihetsberövande är skadligt för barn och ungdomar och har negativa konsekvenser för deras möjligheter till en lyckad återanpassning. Därför rekommenderar kommittén att konventionsstaterna inför ett maxstraff för barn som anklagas för brott vilket speglar principen om kortast lämpliga tid.

Psykiatrilagutredningen (SOU 2012:17) föreslog en sluten stödenhet för personer med kognitiva funktionsnedsättningar som begått allvarliga brott –likt en sluten LSS-bostad. Förbundet för barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning, FUB föreslår att liknande lösningar införs även för barn med intellektuell funktionsnedsättning (IF), då varken fängelse eller rättspsykiatrisk vård ger det stöd dessa barn behöver. Dessutom löper barn med IF högre risk att utsättas för övergrepp i dessa miljöer. Även barn med lindrig IF kan ha svårt att förstå sina handlingar eller deras konsekvenser. I vanliga fängelser är de särskilt utsatta för våld och kränkningar. Därför bör dessa barn kunna placeras –eller omplaceras –till särskilda, trygga barnboenden vid behov.

Detta gäller även barn med andra typer av funktionsnedsättningar, som exempelvis neuropsykiatriska diagnoser. För att skapa förutsättningar för dessa barn att återgå till ett fungerande liv i samhället, krävs att kriminalvården har tillräcklig kunskap, resurser och möjlighet att ge adekvat stöd. Dessutom är det avgörande att barnen erbjuds skolgång och meningsfulla aktiviteter, så att vardagen påminner så mycket som möjligt om vardagen utanför anstalten. Mot denna bakgrund anser Funktionsrätt Sverige att det inte finns något skäl att införa längre fängelsestraff för barn och ungdomar än vad som redan är tillåtet enligt dagens lagar.

Vi menar att MR-perspektivet, med förankring i både Barnkonventionen och Funktionsrättskonventionen måste vara vägledande. Sverige är förpliktat att i all lagstiftning säkerställa att barns bästa sätts i främsta rummet och att barn med

funktionsnedsättning får det stöd och skydd de behöver. Det måste handla om att förebygga utsatthet, inte om att kriminalisera den.

Funktionsrätt Sverige uppmanar därför regeringen att:

- Avstå från att sänka straffbarhetsåldern
- Avstå från att höja straffmaximum för brott som begåtts innan personen fyllt 18 år från fängelse i högst 14 till 18 år.
- Förstärka samhällets skydd mot att barn rekryteras till kriminalitet.
- Säkerställa att rättssystemet är tillgängligt och rättssäkert för barn med funktionsnedsättning.
- Tillsätta en utredning vars syfte är att utreda införandet av ett krav på tillräknelighet i straffrätten.
- Utforma rättspolitik utifrån åtagandena i Funktionsrättskonventionen och Barnkonventionen.

Med vänlig hälsning

Funktionsrätt Sverige

Nicklas Mårtensson
Ordförande

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia till ju.L5@regeringskansliet.se

Dnr Ju2025/00206

Straffbarhetsåldern (SOU 2017:1)

Förvaltningsrätten har utifrån de aspekter som tagits upp i förslaget beslutat att beakta inga synpunkter på förslaget.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen.
Föredragande har varit förvaltningsrättens
Camlings.

Åsa Ståhl

Fanny Camling

Elektronisk underskrift

Det här dokument skrivits under elektroniskt

AOD elektronisk underskrift 1/4 OM Dn die 1/4 km Dlt tur SDn eDie Vt. DDe

Detta dokument Ped VinDre OGDer ovkVj uVtrVkd iig h Fredridreg o Fh
elektronisk underskrift enOigt e, DAS.

VDrje underskrift enPDF - ODDder PedPd 1/4 d 1/4 r VignDDudeDDngVt jng
AndrD vDOideringVt jInVteVDDnSSry ODDV de 1/4 te kVDVkdD Drdeen enO

OP dokumentet skriv ut Sn' SDS Ser, u e OODrk bPertho, knuPto jteD Fde eOe
underskrifterna inte Ped. EdidgVtn Dto keOPeknt tto tn iVnrt Dntd evrDkirdievr

* Vlrden PDrkerDde Ped en Dtefrvk den OGDidePDrVngVt jteVtVoP Dnvlr

8nGeUsNULIt 1

1Dmn: 6tçKO ÇsD - FKA
7Mænste-ID: 107979@2021002742
IGentLILeULngsmetoG: DomstoOs
2UgDnLsDtLon: FøUvDOtnLngsUæt
BeIDttnLng: LDgmDn
DDtum oFK tLG: 2025-05-14 08:
7UDnsDNtLons-ID: 7489F100b46D

M P I P P M
MP OP D D
M M P M

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

ju.L5@regeringskansliet.se

Ju2025/00206

Slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare –Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Förvaltningsrätten i Stockholm lämnar, utifrån domstolen har att beakta, följande synpunkter.

Betänkandet föreslår flera omfattande reformer i området som bl.a. kommer att leda till att fler till frihetsberövande påföljder och att straffbrotts åldersgräns sänks till 14 år. Det är enligt förvaltningsrätten osannolikt att vilka konsekvenser detta kan medföra för de allmänna domstolarna, särskilt mot bakgrund av att Straffutredningen uppdrag att föreslå skärpningar av straffskalor för brott kan komma att omfattas av förslagen än idag. Att anta att det kommer att medföra ett ökat antal ungas verkställighet av utdömda påföljder vilka gäller idag, kan överklagas till allmän förvaltning.

För personer under 18 år är möjligheten att överklaga inom förvaltningsprocessen i flera fall särskilt reglerad. Förvaltningsrätten i Stockholm i samband med remissyttrande. Personer under 15 år anses som huvudregel helt utom förvaltningsrättens område. Det är också rättsöverväganden kan behöva göras ur ett barnperspektiv. Överklagade förvaltningsbeslut som rör ett barns frihetsberövande, eller frihetsbegränsande, påföljd att det krävs klargöranden i dessa delar för att tillämpningssvårigheter och förutsätter att det kommande lagstiftningsarbete.

Det är tydligt att förslaget om sänkt straffbarhetsåldersgräns överväganden vad gäller både åtgärd och modell, brott som utförs av gärningspersoner under 15 år som kriminell. Förslaget framstår närmast som en extr

som dessutom är tidsbegränsad. Som redogörs för lagstiftningsteknik som normalt inte används in förvaltningsrättscentriskt ska förslaget brett och i som begås av unga som helt saknar sådan koppling beaktar här särskilt Straffreformutredningens utfler brott träffas av förslaget än vad som gäller noterat i sammanhanget även betänkandets övervä sexualbrott och risken för att barn under 15 år andra fall än vad som är avsett.

Sammantaget anser förvaltningsrätten att det kan samhällsnyttan med förslaget, så som den beskriv tyngre än de nackdelar som en sänkt straffbarhet Förvaltningsrätten är därför inte övertygad om mest lämpliga, utan anser att detta bör överväg

Detta yttrande har beslutats av tf. chefsrådmann Calafatis efter föredragning av förvaltningsrät

Christoffer Andersson Calafatis

Emma Fransson

Justitiedepartementet

Straffrättsenheten

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

De förslag som lämnas i betänkandet baseras till kriminalpolitiska överväganden, vilket det egen hovrätten att ha några synpunkter på. Hovrätten att framföra de synpunkter som framgår nedan be sänkt straffbarhetsålder. Med utgångspunkt i de att beakta har hovrätten inte några synpunkter övrigt.

En generell sänkning av straffbarhetsåldern

Hovrätten delar utredningens bedömning att det för en generell sänkn. ~~Som utredningen har redovisat~~ för saknas det vetenskapligt stöd för att en sänkt straffbarhetsålder skulle ha någon brottspreventiv verkan. Behovet tillgodoses bäst genom de vårdinsatser som redan ungdomar som begår allvarliga brott. Hovrätten anledning att ifrågasätta om det tyngsta skäl s en sänkning – straffrättssystemets legitimitet sänkt straffbarhetsålder.

Som utredningen har kommit fram till kan de eventuellt sänkt straffbarhetsålder inte anses överväga all skulle medföra.

En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

En sänkning av straffbarhetsåldern, oavsett hur frångående av det barnperspektiv som ska beakta berör barn. Som framgår av utredningen är sådan förenliga med de rekommendationer som Barnrätts uttolkare av barnkonventionen, har tagit fram.

Av de särskilda yttranden som bifogats utredningen förslaget om en särskild reglering av sänkt straffbarhet för problematisk ur såväl kriminalpolitisk som juridisk synpunkt faktum att en övervägande majoritet av de experter som utredningen har avstyrkt förslaget talar emot dess införande. Hovrätten vill särskilt peka på de synpunkter som Sara Stolper och Linda Palmenäs.

Utredningen har lyft fram risken för att kriminaliseringen i sig tillräckligt starkt skäl mot att sänka straffbarheten ansett att det inte finns någon beaktansvärd risk om den föreslagna särskilda regleringen införs. Detta som övertygande. Hovrätten anser att risken för att involveras i de brott som omfattas av den föreslagna underskattas, särskilt med hänsyn till att det är yngre barn involveras i allvarlig brottslighet. Detta inte heller dras av att kriminaliteten inte ökar straffbarhetsåldern sänktes i Danmark, eftersom begränsad till sådan allvarlig brottslighet med nätverk som den nu föreslagna regleringen tar upp yngre barn involveras i allvarliga brott talar straffbarhetsåldern i alla dess former.

Utöver de betänkligheter av kriminalpolitisk natur som regleringen ger upphov till, är den även förenad med tillämpningssvårigheter. Att koppla en gärningsrubricering på det sätt som föreslås leder till att begången gärning kommer att leda till påföljd och inte förenlig med legalitetsprincipens höga krav på straffrättens område. Detta är särskilt allvarligt slutändan kommer att drabba barn som misstänks som utsatts för brott. Problematiken har belyst av Sara Stolper. Hovrätten ansluter sig till de synpunkter som För domstolarnas del måste det också förtydliga situationen att en nedrubricering leder till att straffbar. Tillämpningssvårigheter kan även uppstå för barn som begår brott både före och efter att de straffbarhetsåldern.

Som framgår av utredningen pågår det ett stort arbete inom området. Utgången av övriga reformer kan leda till att förändringar minskar eller faller bort. Det förhåller sig så för de nu aktuella förslag, eftersom reformer som tas upp och påföljdsval för ungdomar också får betydelse för straffbarhet. Enligt hovrättens mening finns det skäl att utvärdera utfallet av det pågående reformarbetet innan ytterligare kraftfulla slag som det nu är fråga om vidtas.

Den pågående utvecklingen med allt yngre barn som utsätts för brott är naturligtvis mycket bekymmersam. Den bör dock inte leda till en med vedergällning inom det straffrättsliga systemet utan snarare till socialrättsliga tvångsåtgärder. På så vis kan straffbarheten för barn samtidigt som barnen kan erbjudas den

Detta yttrande är beslutat av hovrättspresidenten Charlotte Brokelind,
hovrättslagmannen Carina Tolke och hovrättsrådet Ulrik Lönnmyr.
Föredragande har varit tf. hovrättsassessorn Neginak Hakimi.

Charlotte Brokelind

Carina Tolke

Ulrik Lönnmyr

Neginak Hakimi

Kopia

Övriga hovrätter

Kammarrätterna

Tingsrätterna under Göta hovrätt

Justitiedepartementet, enheten DOM

Domstolsverket

Hovrättens intranät

Be t ä n k a i n l a g e t a r ä f n a m e t ä n k a n g a f f b a t r i h l e t s å l d
1 4 k a i n l i e g g a r l u n d i n d r a g s t i e f t n i n g a l l d e r e s
q r u a n t u d i m k e a n t a k t s h ä k t i a l l k ö n s e k v a n s a n a l y s e r .

Ens ä r å k å l s p r ö v n i n g s r e g e l

Ä v e o m u t r e d n i n g a g n e d a f t ö r s n h a a t f ö r e n g e å e s ä n k n i n g
a s t r a f f b a n n e d e s t ä s r å s i k d e l l r o p r ö f v a r i s n o g s t n e r g e k l a
g ä r n s i n g k a a t a o l c a n s v e t l i n g s f r r ä m t a n t i n s d e e r t
o l ä m p v i n g d i s å d r a e n g l n e e r d i ä n n g s y a t d l e a t l i f j a p n e r
e n s k i e l s d l a u t a s t a f t a g t l ö t u a r u e v ä i g a s t t r a e f l i b n e r e t .
S t r a f f b o d r a n t e e t b i e g n e e n d ö m n i n g s r k i e s ä t g e a l d i t r b n
d e s t t r a f f s y ä s t t e s n e i t g a

Undan a ~~u~~ n g d o m s p å f ö l j d e r

T i n g s h r ä d e t t e r ä u f n d a n d r ä v j r a g n d o e m s p i å f ö r h i j r d r e a n
m o d e f ö r s ö n a g g g s i m e t ä n k a n d e s s l k a u l e l n e a t t
i n f ä m s t e i n g s d r o ä t t e k t r ä f v ö r t y d b e g a ä d r e t a n d e
g r a a n e m i s s k ö s e n k v a e f t ä n r a n d e a n t u n d a n r s ö k s a k e d e
D e t f t o a r t t y d l i f g d g e n n a s k u i n l g d a e g ö v e r t i r l k y b a r e n
ö v e r t s ä d a n l e s d e f u n r d a a n r s ö a j v a n n l o d r o m s t d f a a t r t n a
m ö j l i e g f g ö o r r u a t r s ä t g t s a t r i l l ä m p n i n g .

Höjs t r a f f n i n g a n g u n v e r t r ä d a r e

T i n g s h r ä r t g e r m i b e a n ä f f ö r s o l d e g e t a i n g
s t r a f f n i ä u r n i g a u g n ö v e m e s ä ä l s a f f g e å g t a i n k e l l e a k t i s k a
e f f e k t t h e r i n t e a t h ö r s u l t a g v e s t r i g n a s l o v e n i r d j e r s k n u g l e
k u n n e a d f ö r a .

Ök st aatnlsfvägar om s ome g å r var ro lt it g a

T i n g s r e t s p r o t o k o l l a t t a d n i s f ö r a o m h n g s o m e g å r
a l l v a r d t i g l i a s t r e g l e n i p r o g r a m m e r r ä k t ä t t r e d a
f o r m e n e n a t t ö s k a n t a p l e n t e o r m a t n i y o m s i u t t e n .

Remissyttröraendeförordningens lydelse har ändrats i enlighet med förslaget i remissyttröraendeförordningens lydelse. Förordningen har ändrats i enlighet med förslaget i remissyttröraendeförordningens lydelse.

E v a - N o m g r e n

PatCrliake son

K a r J i u n n q e r f e l t

Le nPi et ta t e r s s o n

Eme K ñ e d t z o n

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Datum
2025-04-30

ju.L5@regeringskansliet.se

Diarienummer
KS-2025/00264

Svar från Halmstads kommun på remiss av SOU 2025:11 - Straffbarhetsåldern

Halmstads kommun avstår från att lämna synpunkter på den här remissen.

Med vänlig hälsning

Anders Ingemarsson, Utvecklare, kommunledningsförvaltningen
anders.ingemarsson@halmstad.se

Från: haningekommun@haninge.se
Till: [JU Remissvar](#)
Kopia: [JU L5](#)
Ärende: KS-2025-00120 Remiss: Straffbarhetsåldern SOU 2025:11
Datum: den 25 april 2025 14:55:30

Hej!

Haninge kommun tackar för möjligheten att lämna synpunkter på denna remiss, men avser inte att inkomma med ett yttrande i ärendet.

Med vänliga hälsningar

Registrator
Kommunstyrelseförvaltningen
Postadress: 136 81 Haninge
Besöksadress: Rudsjöterrassen 2
Växel: 08-606 70 00
haninge.se
facebook.com/haningekommun

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

**Yttrande över slutbetänkandet Straffbarhetsåldern
(SOU 2025:11)***Dnr: Ju2025/00206***Sammanfattning**

Hovrätten avstyrker utredningens förslag om en sänkt straffbarhetsålder och en höjning av straffmaximum för unga lagöverträdare. Hovrätten har i övrigt ingen erinran mot utredningens förslag.

Straffbarhetsåldern

Hovrätten anser, liksom utredningen, att det skulle krävas starka skäl för att genomföra en generell sänkning av straffbarhetsåldern och att sådana skäl saknas. Den nuvarande 15-årsgränsen är väl avvägd och förenlig med Sveriges åtagande enligt FN:s barnkonvention och Europakonventionen.

Utredning har i stället föreslagit en tidsbegränsad reglering där straffbarhetsåldern sänks till 14 år för brott med straffminimum på fyra års fängelse. Detta för att möta det faktum att allvarlig brottslighet bland barn ökar och att barn rekryteras av gäng för att begå brott.

Det främsta skälet till förslaget synes vara att det straffrättsliga systemets långsiktiga legitimitet skulle kunna påverkas negativt om allvarliga brott begångna av den som är under 15 år inte kan beivras straffrättsligt. Även om det är oroväckande att mycket allvarliga brott i större utsträckning än tidigare begås av icke straffmyndiga barn, ger också dagens lagstiftning möjligheter att utreda sådana brott och få prövat i domstol om ett barn begått ett brott och om skadestånd ska dömas ut (bevistalan). En sådan talan är inte knuten till att barnet uppnått en viss ålder, även om det ligger i sakens natur att det framför allt är barn som är nära straffmyndighetsåldern som kommer i fråga. En bevistalan leder visserligen inte till en straffrättslig påföljd. Det som utredningen vill uppnå genom den föreslagna sänkningen av straffbar-

hetsåldern får dock i allt väsentligt anses uppfyllas genom möjligheten till bevistalan. För att ändå genomföra den av utredningen föreslagna regleringen måste därför krävas mycket starka skäl. Enligt hovrätten är de argument som utredningen åberopat som skäl för ändring svaga.

Enligt hovrätten skulle dessutom den föreslagna ordningen leda till såväl tillämpningssvårigheter som en oförutsägbar ordning. Dessa konsekvenser har i utredningen lyfts fram i flera av de särskilda yttranden från experter som inte stått bakom utredarens förslag. Hovrätten vill särskilt framhålla följande.

15-årsgränsen har funnits länge i Sverige och är väl känd för ungdomar. Det skulle bli väldigt svårt för ett barn att förstå och förhålla sig till en sådan differentierad straffbarhetsålder som föreslås. Den enskilde beslutsfattarens bedömning i fråga om en brottsrubricering kan dessutom bli avgörande för om den unge kan straffas för det. Exempelvis skulle konsekvensen om ett åtal väcks för grov våldtäkt bli att en bevistalan inte i andra hand kan föras avseende våldtäkt av normalgraden, vilket är möjligt i dag om det finns synnerliga skäl. Detta kan framstå som inkonsekvent ur ett målsägandeperspektiv. Det synes också vara oklart vad det skulle innebära att tvångsmedel har använts mot en 14-åring, om domstolen kom att rubricera ner ett brott så att den unge inte kan straffas för det.

Vidare kan det ut ett målsägandeperspektiv framstå som svårförklarligt att en 14-åring inte kan åtalas för våldtäkt, men däremot för grovt vapenbrott.

Det kan också ifrågasättas om utredningens förslag skulle leda till avsedda effekter. En jämförelse kan göras med Danmark som under åren 2010–2012 sänkte straffbarhetsåldern till 14 år. Utvärderingen av den reformen visade att brottsligheten hos 14-åringar inte minskade och att risken för återfall i brott i stället ökade. Enligt hovrätten går det inte heller att bortse från risken att en sänkning av straffbarhetsåldern kan resultera i att allvarlig brottslighet trycks ner än mer i åldrarna.

Det kan också konstateras att det har genomförts straffrättsliga reformer som tar sikte på brottslighet som begås av unga och att det pågår ett omfattande reformarbete med ett ökat brottsförebyggande fokus inom socialtjänsten. Innan dessa reformer utvärderats anser hovrätten att en sänkning av straffbarhetsåldern överhuvudtaget inte bör övervägas.

Vidare kan konstateras att FN:s barnrättskommitté har uppmanat de stater som har en straffbarhetsålder som är högre än 14 år att under inga omständigheter sänka den, i enlighet med artikel 41 i barnkonventionen. Så sent som 2023 rekommenderade kommittén Sverige att bibehålla straffmyndighetsåldern på 15 år. Enligt hovrätten saknas det skäl att inte följa denna rekommendation.

Hovrätten har dock ingen erinran mot förslaget att sänka gränsen för bevisstalan enligt presumptionsregeln i 38 § första stycket 2 lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare till brott med ett minimistraff om fyra års fängelse.

Straffmaximum för unga lagöverträdare

I artikel 37 (b) i barnkonvention anges att frihetsberövande av ett barn endast får användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Barnrättskommittén har tydligt uttalat att ett frihetsberövande är skadligt för barn och har negativa konsekvenser för deras möjligheter till en lyckad återanpassning. Barnrättskommittén har därför rekommenderat konventionsstaterna att införa ett maxstraff för barn som begått brott enligt principen om kortast lämpliga tid. Mot denna bakgrund avstyrker hovrätten utredningens förslag om en höjning av straffmaximum.

Undanröjande av ungdomspåföljder

De förslag till ändringar som utredningen lämnat i denna del föranleder ingen erinran från hovrätten. Hovrätten vill dock lägga till följande.

Utredningen har övervägt ändringar men inte lämnat något förslag när det gäller verkställighet av en ungdomspåföljd efter att en påföljd undanröjts (kapitel 11 i betänkandet). Som utredningen kommit fram till innebär nuvarande lagstiftning att en verkställighet fortsätter till dess att ett beslut om undanröjande fått laga kraft. Hovrätten instämmer i utredningens bedömning att det inte vore lämpligt att den instans som beslutar om undanröjande beaktar den verkställighet som kan komma att ske för tiden till dess att beslutet vinner laga kraft vid bestämmande av den nya påföljden. Däremot anser hovrätten att det särskilt vid ungdomsövervakning finns ett behov av att kunna avbryta verkställigheten i fall där den unge misskött verkställigheten i sådan grad att ungdomsövervakningen ska undanröjas. Hovrätten förespråkar därför att en sådan ordning övervägs i den fortsatta beredningen.

Detta ärende har handlagts av hovrättspresidenten Anders Hagsgård
samt hovrättsråden Göran Nilsson och Åsa Askenbäck (referent).

På hovrättens vägnar

A stylized handwritten signature in blue ink, consisting of a large 'A' followed by a series of loops and a long horizontal stroke.

Anders Hagsgård

A handwritten signature in blue ink, featuring a cursive 'Å' followed by 's' and 'A', ending in a large loop.

Åsa Askenbäck

ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia: ju.L5@regeringskansliet.se

Idéburna skolors riksförbund (ISRo) är en organisation som arbetar för att stärka möjligheterna för allmänheten att delta i utbildning och forskning. ISRo har som mål att verka för en deltagande målstyrning där skolorna och andra aktörer samverkar för att nå de nationella målen. På så vis främjas ett samarbete mellan skolorna och andra aktörer för att nå de nationella målen. På så vis främjas ett samarbete mellan skolorna och andra aktörer för att nå de nationella målen.

Med idéburna skolor avses den definition som anges i SOU 2019:56

Idéburna Skolors Riksförbunds (ISRo) yttrande avseende SOU 2025:1 "Strafbarhetsåldern"

Sammanfattning

Utredningen om skärpta regler för straffbarhetsåldern till 14 år för vissa brott förberedelse och stämpling till sådana brott.

ISRo avstyrker bestämt förslaget om sänkt straffbarhetsåldern till 14 år för vissa brott. ISRo avstyrker vidare utredningen om sänkt straffbarhetsåldern till 14 år för vissa brott som är kopplade till förslaget om sänkt straffbarhetsåldern till 14 år för vissa brott.

1 Inledning

Idéburna Skolors Riksförbunds ålderdomliga syn på barn och ungdomar är en del av den svenska kulturskolan. Den förda utredningen om sänkt straffbarhetsåldern till 14 år för vissa brott är en del av den svenska kulturskolan. Den förda utredningen om sänkt straffbarhetsåldern till 14 år för vissa brott är en del av den svenska kulturskolan.

Barn i tonåren har dessutom en högre risk att bli utsatta för våld och andra former av övergrepp. Barn i tonåren har dessutom en högre risk att bli utsatta för våld och andra former av övergrepp. Barn i tonåren har dessutom en högre risk att bli utsatta för våld och andra former av övergrepp.

- 4) I SR:s styrelse övriga lagförslag i Länsmålsnämndens 1 kap 6 § om sänkt straffarhetsålder.
- 5) V i avsnittet utredningens förslag till lagförändringar är kopplade till förslaget om en

3 Avslutning

Utredningens förslag om sänkt straffarhetsålder lyder mot en svensk men även nordisk rätts tradition. ansetts ha den ålder och mognad som säfönödvärn. Forskning har tidigare förmått som nu föreslås brottslighet och det visar inte fläckhålls på den 14 år som gjordes i Danmark 2010 ändrades till effekter hade kunnat påvisas. Brottsligheten 14 år att begå nya brott bland de barn som dömts vid

Förslaget om sänkt straffarhetsålder möjliggör att se konsekvenser av sitt handlande. handlar till stor del om här och nu i den närmiljön, inte minst av vuxna i de olika områdena drar in dem i allvarliga kriminella sammanhang. högre upp i den kriminella organisationen. Att stället för att via polisiära och rättsliga åtgärder bli verkningsslöst.

Utredaren konstaterar i avsnittet 8.5.1 att barn ungdomar och vuxna. De är mer benägna att söka kontroll och förmåga att se de framtida konsekvenser.

ISR:s uppfattning är att inga barn själva dödat någon. De barn som genomför dåden är under sällsynta har de att stå utanför destruktiva verktyg. som att dömas för de brott de begår. Att döma dessa barn till påföljd inom kriminalvården till samhället. I stället anser ISR att effektivt socialtjänsten är ett bättre alternativ än att göra inriktade insatser inom socialtjänsten. att barn placerade i samhällsvård är ett utbud. tden ska de adekvat ges stöd inom ramen för rande skolgång.

Avslutningsvis som sänkt straffarhetsålder är om det finns ett stöd för utredningens förslag.

at det inte ens finns ett stöd bland majoriteterna i särskilda yttranden och med olika åldersstrafarhetsålder. Det torde vara ett rekord

Bland de motståndande strafarhetsålder som framförs nämns följande, argument som ISR instämmer i

”Argumenten för att sänka strafarhetsåldern överträffas av de risker som finns. Det finns en substantiell risk för att en följd av kriminella handlingar i vissa fall används som ett verktyg för att utöva makt. Det finns inget som tyder på att just denna sänkning är en del av lösningen på den nuvarande situationen.

Därtill kommer FN:s kommitté för barns rättigheter att sänka strafarhetsåldern och dess generella avrådan till att inte ha ett system med olika strafarhetsåldrar beroende på brott. Jag anser att behandlingsprincipen för ungdomar ska ta hänsyn till barns bristande mognad och att forskningens slutsatser om barns fysiska och psykiska utveckling ska beaktas.

En differentierad strafarhetsålder är enligt min mening en förutsättning för att kunna hantera barns brott på ett sätt som är i deras bästa.

Den rådande principen om hur strafarhetsålder ska bestämmas är oförutsebarhet om vad som föranleder straffrätt.

Strafarhet blir en bedömningsfråga.

Begränsning till enskilda brott.

Brotssoferperspektivet.

Tillämpningsproblem under brotsutredningen, vilket innebär att det kan vara svårt att hantera brott som inte är tydligt definierade.

Den föreslagna sänkningen av strafarhetsåldern kommer att minska brottsligheten bland 14-åringar. Detta är en positiv utveckling som kommer att bidra till att förbättra situationen för barn och ungdomar. Sänkningen kommer också att bidra till att stärka trycket på myndigheter att ta hänsyn till barns rättigheter och behov.

”

För Idéburna Skolors Riksförbund

Håkan Wiclander, ordförande, Östergötlands läns riksdagsledamot

Box 45184, 104 30 Stockholm
Telefon 010-788 50 00 • registrator@ivo.se
www.ivo.se • Org.nr 202100-6537

Rättsenheten
Anna Sellin

Justitiedepartementet

Remissvar över SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern

Ert dnr Ju2025/00206.

Utifrån de intressen Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ska beakta har myndigheten inga synpunkter på förslaget.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören John Ahlberk. I den slutliga handläggningen har chefsjuristen Karin Lewin och enhetschefen Helene Klackenborg Ingraö deltagit. Juristen Anna Sellin har varit föredragande.

Beslutet har godkänts elektroniskt den 23 april 2025.

Justitiedepartementet

Remissvar Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Ju2025/00206

Institutet för mänskliga rättigheter yttrar sig över betänkandet **Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)**. Yttrandet sker inom ramen för institutets uppgift att främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige, med utgångspunkt i våra grundlagar och för Sverige folkrättsligt bindande förpliktelser inom området mänskliga rättigheter. Institutet har även en särskild roll som oberoende nationell mekanism enligt artikel 33.2 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (funktionsrättskonventionen).

Sammanfattning

Institutet för mänskliga rättigheter **avstyrker** utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern från 15 till 14 år för brott som har fängelse minst fyra år i straffskalan då en sådan sänkning inte är förenlig med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommittés) uttalanden och rekommendationer. Institutet **avstyrker** även en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Vi vill särskilt framhålla att i samband med att FN:s barnrättskommitté granskade Sverige 2023 så fick Sveriges regering en särskild rekommendation om att inte sänka straffbarhetsåldern.

Utifrån vad forskningen säger om barns mognad, utveckling och förståelse för konsekvenser av olika ageranden har FN:s barnrättskommitté uppmanat konventionsstaterna att under inga omständigheter sänka straffbarhetsåldern. Straffbarhetsåldern har varit 15 år sedan 1864 i Sverige. Förslaget att sänka straffbarhetsåldern är ett radikalt brott mot en lång svensk tradition att med utgångspunkt i kunskap om barns utveckling arbeta långsiktigt med förslag som

är förankrade i barns rättigheter och kunskap om vad som är verkningsfulla åtgärder.

Övergripande synpunkter

Institutet för mänskliga rättigheter ser med oro på det gängrelaterade våldet i Sverige med ett stort antal dödsskjutningar och sprängningar. Det är avgörande att staten vidtar relevanta och effektiva åtgärder för att öka tryggheten i samhället och stoppa den gängrelaterade brottsligheten. I detta arbete är det dock av yttersta vikt att de åtgärder som vidtas är förenliga med de svenska grundlagarna och de internationella konventionsåtaganden om mänskliga rättigheter som Sverige är bundet av.

Institutet för mänskliga rättigheter kan konstatera att det pågår flertalet parallella initiativ för att höja repressionsnivån, exempelvis i form av skärpningar av straffskalor, skärpt straffmätning vid flerfaldig brottslighet och skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga. Det övervägs även att införa barnfängelse. De samlade konsekvenserna för barn och unga vuxna av omläggningen av kriminalpolitiken går därför inte att överblicka. Vi hänvisar i detta sammanhang bland annat till vårt remissvar över delbetänkandet av denna utredning (Skärpta regler för unga lagöverträdare – SOU 2024:39).¹

Förslaget att sänka straffbarhetsåldern är ett radikalt brott mot en lång svensk tradition att med utgångspunkt i kunskap om barns utveckling arbeta långsiktigt med förslag som är förankrade i barns rättigheter och kunskap om vad som är verkningsfulla åtgärder. FN:s barnrättskommitté konstaterar att barn skiljer sig från vuxna när det gäller fysisk och psykisk utveckling samt känslomässiga och utbildningsrelaterade behov. Dessa skillnader utgör skälen för ett åtskilt system för unga lagöverträdare och kräver en annan behandling av barn.

När barn begår allvarliga brott måste samhället naturligtvis reagera. Det krävs mer av både förebyggande åtgärder och åtgärder som förhindrar att barn utnyttjas och dras in i grov kriminalitet genom våld, hot, tvång eller grooming.

¹ Institutets remissvar över Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39), 31 oktober 2025, Dnr: 3.2.1-473/2024.

Det är en brist att utredningen saknar en analys om vilka åtgärder som är verkningsfulla i detta avseende. Det kan också vara nödvändigt att frihetsberöva barn, men det måste ske under former som är anpassade till barns fysiska och psykiska utveckling och ha en långsiktig återanpassning till samhället i fokus.

Vad gäller slutbetänkandet för denna utredning väljer Institutet för mänskliga rättigheter att endast yttra sig över förslaget som rör straffbarhetsåldern. Vi avstår från att yttra sig över övriga förslag.

8.13.2 En särskild reglering om straffrättslig påföljd för allvarliga brott och 9.6 Den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen

Institutet för mänskliga rättigheter **avstyrker** utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern från 15 till 14 år för brott som har fängelse minst fyra år i straffskalan då en sådan sänkning inte är förenlig med barnkonventionen och FN:s barnrättskommittés uttalanden och rekommendationer.

Av artikel 40 i barnkonventionen framgår att hänsyn ska tas till barnets ålder och det önsvärda i att främja att barnet återanpassas till och tar på sig en konstruktiv roll i samhället. Vidare ska konventionsstaten söka främja införandet av lagar och förfaranden samt inrättandet av myndigheter och institutioner som är speciellt anpassade för barn som misstänks för, åtalas för eller befinns skyldiga till att ha begått brott och ska bland annat särskilt faställa en lägsta straffbarhetsålder. Sverige har haft en lägsta straffbarhetsålder på 15 år sedan 1864.

Det framgår av den av riksdagen antagna strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige att lagstiftningen är statens främsta instrument för att garantera att barnets rättigheter tillgodoses.² Barnrättighetsutredningen, som utredde frågan om inkorporering av barnkonventionen, lyfte i sitt betänkande fram att barnkonventionen bör komma till uttryck i förarbeten i högre

² Prop. 2009/10:232, Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige, s.11–12.

utsträckning.³ Av propositionen om inkorporering framgår att en inkorporering också innebär ett förtydligande av att lagstiftaren ska beakta och synliggöra barnkonventionen genom att i förarbeten göra en tydlig koppling till rättigheterna i konventionen.⁴ Det är mot den bakgrunden viktigt att barnkonventionen beaktas i utredningsarbetet.⁵

Institutet för mänskliga rättigheter noterar att utredningen förvisso resonerat kring både barnkonventionen och FN:s barnrättskommittés uttalanden men väljer sedan att lämna förslag som inte är förenliga med dessa instrument. Vi vill därför understryka att av Wienkonventionen om traktaträtten (Wienkonventionen) framgår att en stat inte kan åsidosätta konventionsförpliktelser till förmån för regleringar i den interna rättsordningen (artikel 27). Med andra ord, sedan Sverige ratificerade barnkonventionen 1990 måste all svensk lagstiftning vara förenlig med denna. År 2020 blev barnkonventionen dessutom svensk lag och barnrättsperspektivet och principen om barnets bästa stärktes rättsligt. Av propositionen om inkorporering av barnkonventionen framgår att konventionens ställning som lag förväntades påverka utvecklingen av såväl befintlig som ny lagstiftning.⁶

Av propositionen framgår även att konventionsstaterna genom att tillträda barnkonventionen har erkänt FN:s barnrättskommittés mandat att granska de framsteg som gjorts av konventionsstaterna i fråga om förverkligandet av skyldigheterna enligt konventionen.⁷ Institutet för mänskliga rättigheter påminner om de rekommendationer Sverige fick av FN:s barnrättskommitté 2023. Kommittén uttryckte en djup oro över de steg som Sverige tog för att sänka straffmyndighetsåldern. Kommittén rekommenderade Sverige att bibehålla

³ SOU 2016:19, Barnkonventionen blir svensk lag, s. 105 ff.

⁴ Prop. 2017/18:186, s. 74.

⁵ Se Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar samt <https://forum.esv.se/konsekvensutredning/beakta-perspektiv/manniskor-och-deras-rattigheter/>

⁶ Prop. 2017/18:186.

⁷ Prop. 2017/18:186, s. 84.

straffmyndighetsåldern på 15 år, och påminde om dess allmänna kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet.⁸

FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 24 är ett centralt dokument för frågan om straffmyndighetsåldern. Kommittén har berömt de konventionsstater som har en högre lägsta straffmyndighetsålder, till exempel 15 eller 16 år, samt uppmanat konventionsstaterna att **under inga omständigheter** sänka den lägsta straffmyndighetsåldern, i enlighet med artikel 41 i barnkonventionen.⁹

Att försöka runda och omtolka denna tydliga uppmaning från FN:s barnrättskommitté genom att införa ett system med två lägsta straffmyndighetsåldrar är inte heller förenligt med kommitténs rekommendationer.

Institutet för mänskliga rättigheter påminner i detta sammanhang om om punkterna 25 – 27 i FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 24 där kommittén uttrycker sin oro över bruket att tillåta undantag från en lägsta straffmyndighetsålder i de fall då barnet till exempel anklagas för att ha begått ett allvarligt brott. Det är precis ett sådant förslag utredningen lagt fram.

Kommittén uttalar att undantag från en lägsta straffbarhetsålder vanligen införs som svar på påtryckningar från allmänheten och **baseras inte på en rationell kunskap om barns utveckling**. Kommittén rekommenderar starkt att konventionsstaterna avskaffar sådana metoder och fastställer en standardiserad lägsta straffmyndighetsålder under vilken barn inte kan hållas ansvariga i ett straffrättsligt förfarande, utan undantag.¹⁰

⁸ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, CRC/C/SWE/CO/6–7, den 7 mars 2023, punkt 44 och 45(a).

⁹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmänna kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, UN Doc. CRC/C/GC/24, den 18 september 2019, punkt 22.

¹⁰ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmänna kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, UN Doc. CRC/C/GC/24, den 18 september 2019, punkt 25.

Kommittén har dessutom beträffande system med två lägsta straffmyndighetsåldrar observerat att sådana system kan leda till diskriminerande metoder och uppmanat konventionsstaterna att fastställa en lämplig lägsta ålder och säkerställa att en sådan rättslig reform inte försämrar läget i fråga om den lägsta straffmyndighetsåldern.¹¹

Mot bakgrund av ovanstående kan utredningens förslag inte genomföras utan att man samtidigt går emot FN:s barnrättskommittés tydliga uttalanden och rekommendationer. Utredningen framför att ett argument för att genomföra förslaget med sänkt straffbarhetsålder är att det finns risker om inga åtgärder vidtas och att det straffrättsliga systemets långsiktiga legitimitet kan äventyras om inget görs. Institutet för mänskliga rättigheter vill i detta sammanhang påtala att det snarare finns betydande risker med att vidta åtgärder som, förutom att riskera att vara ineffektiva, så tydligt går rakt emot FN:s barnrättskommittés rekommendationer och uttolkningar. Införande av en sänkt straffbarhetsålder skulle inte enbart innebära ett paradigmskifte i hur Sverige ser på barn i detta sammanhang, det vore också ett brott mot hur Sverige ser på betydelsen av att respektera den internationella barnrätten. Ett sådant agerande från Sveriges sida riskerar att bidra till att underminera FN:s barnrättskommitté och därmed också försvaga det internationella människorättssystemets legitimitet på detta område.

Avslutningsvis påminner Institutet för mänskliga rättigheter även om regeringens senaste rapport till FN:s råd för mänskliga rättigheter (2025). I denna så kallade Universal Periodic Review (UPR)-rapportering skriver regeringen att ”respekt för mänskliga rättigheter är en hörnsten i den svenska regeringens politik. Att säkerställa efterlevnad av åtaganden enligt internationella konventioner om mänskliga rättigheter är viktigare än någonsin i en tid då försök att omtolka och försvaga mänskliga rättigheter blir alltmer tydliga.”¹²

¹¹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmänna kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, UN Doc. CRC/C/GC/24, den 18 september 2019, punkt 27.

¹² Ej officiell översättning. Originaltexten på engelska lyder ”Respect for human rights is a cornerstone of the Swedish Government’s policy. Ensuring compliance with obligations under international human rights conventions is more important than ever at a time when attempts to reinterpret and weaken human rights are increasingly evident.” – Se: National report from Sweden in the forth cycle of the UPR 2025

I likhet med regeringen ser vi också med oro på försök att omtolka mänskliga rättigheter. Det säkraste sättet att undvika sådana omtolkningar är att värna det internationella människorättssystemet genom att ta fasta på tolkningar, uttalande och rekommendationer från FN:s expertkommittéer.

Bilaga 3 - En generell sänkning av straffbarhetsåldern

Regeringen önskar även synpunkter på förslaget i betänkandets bilaga 3 som rör en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Institutet för mänskliga rättigheter **avstyrker** även detta förslag med samma motivering som förts fram ovan.

Ärendets handläggning

Detta remissvar har beslutats av direktören Fredrik Malmberg och föredragits av utredaren/juristen Andreas Ljungholm. I den slutliga beredningen har även ställföreträdande direktören Charlotte Palmstierna deltagit.

Fredrik Malmberg

Direktör

Regeringskansliet, Justitie

IMY - 2025 - 4053

Ju2025 / 00206

2025 - 05 - 14

IMY instämmer i att det är angeläget att vid barn som är under 15 år i allt högre utsträck sådana åtgärder bereds också för närvarande i betänkandet Effektivare verktyg för att be (2024:93). Enligt IMY är det nödvändigt att utfår innan ekvivalensen i straffsystemet bryt straffbarhetsålder utifrån brottets allvar.

Det innebär att IMY inte kan tillstyrka förs framhålla vikten av att det i det fortsatta av förslagens effekter på personuppgiftsbeha förslaget.

IMY delar utredningens bedömning att det int för att sänka straffbarhetsåldern generellt. alternativa förslag som lagts fram.

IMY kan se att det finns ett behov av att fö mot barn som har begått allvarliga gärningar om särskilt integritetskänsliga personuppgif belastningsregistret kan få betydelse för ba hon söker utbildning eller arbete. Att behan belastningsregistret är därför inte invändni belastningsregister med tillhörande förordni aktörer och i olika syften. IMY anser därför nödvändigt att säkerställa att uppgifterna o utsträckning än vad som är strikt nödvändigt övervägas om det bör införas bestämmelser so uppgifterna.

Box 8114
104 20 Stockholm
t2cckh18xS
www.imy.se
lmkox8S
imy@imy.se
w2h2.ois
08-657 61 00

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör
juristen Mika Kortzon. Vid den slutliga hand
Törngren, avdelningschefen Charlotte Waller
Agnvall medverkat.

SVENSKA AVDELNINGEN AV INTERNATIONELLA JURISTKOMMISSIONEN

Till
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Stockholm 2025 05 13

Remissvar

över slutbetänkande av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare (SOU 2025:11)

(dnr Ju2025/00206)

Utgångspunkter och avgränsning

Svenska Avdelningen av Internationella Juristkommissionen (Juristkommissionen) yttrar sig med utgångspunkt i sitt uppdrag att främja mänskliga rättigheter och tillämpningen av rättsstatens principer. Avdelningen ska särskilt verka för domstolsväsendets och advokatkårens oberoende, respekten för lagarna, stärkande av individens grundläggande rättigheter och friheter och den enskildes rätt till prövning av sådana fri- och rättigheter genom domstol.

Avseende slutbetänkandet för utredningen avser Juristkommissionen att yttra sig över förslaget som rör straffbarhetsåldern och avstår därmed från att yttra sig över övriga förslag.

Sammanfattning

Juristkommissionen **avstyrker** utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern från 15 till 14 år för brott med minst fyra års fängelse som straffrättslig påföljd.

Juristkommissionen **avstyrker** även förslaget om en generell sänkning av straffbarhetsåldern.

Sammanfattningsvis anser Juristkommissionen att utredningen brister i att ha ett övergripande barnperspektiv med avstamp i Sveriges folkrättsliga förbindelser, i synnerhet FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utredningen för visserligen ett resonemang om barnkonventionen och de rekommendationer och uttalanden som gjorts av FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté). Trots att utredningen resonerar om dessa så lämnas förslag som är oförenliga med ovan nämnda instrument.

Utredningens förslag strider mot barnkonventionen såväl som mot de rekommendationer som har lämnats av barnrättskommittén. Barnrättskommitténs rekommendationer är inte juridiskt bindande tillskillnad från barnkonventionen som sådan. I och med att Sverige har inkorporerat barnkonventionen torde alltså rekommendationerna inte endast vara vägledande, utan även juridiskt styrande. Av det följer att rekommendationerna torde ha en tyngd när den tolkas utifrån en svensk kontext.

Utredningen motiverar en sänkning av straffbarhetsåldern genom att bland annat hänvisa till att samhället befinner sig i ett kritiskt läge när det gäller ökad grov brottslighet bland unga och därav måste vidta åtgärder för att motarbeta gängkriminaliteten och rekryteringen av barn. Juristkommissionen anser att de risker som är förenade med att agera i strid med barnkonventionen såväl som de rekommendationer som lämnats av FN:s barnrättskommitté väger tyngre än det av utredningen presenterade syftet. Förslagen riskerar dessutom att vara ineffektiva på så sätt att de inte i tillräcklig grad tagit hänsyn till rationell kunskap om barns utveckling, såsom barns kognitiva förmåga och emotionella mognad.

Det ifrågasätts på så sätt huruvida utredningens syfte, i fråga om att verka för att uppnå ett utökat samhällsskydd, tillgodoses genom att sänka straffbarhetsåldern. Juristkommissionen ser motsatsvis att förslagen innebär en stor risk att barn i stället återfaller i grov brottslighet. Det är mot bakgrund av ovanstående av stor vikt att straffbarhetsåldern på 15 år kvarstår.

Utveckling av Juristkommissionens ställningstaganden

En särskild reglering om straffrättslig påföljd för allvarliga brott (8.13.2) samt Den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen (9.6)

Juristkommissionen **avstyrker** utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern från 15 till 14 år för brott med minst fyra års fängelse som straffrättslig påföljd.

Juristkommissionen vill inledningsvis klargöra att vi ser allvarligt på att rekryteringen av barn i gängrelaterad brottslighet ökar. Det dödliga skjutvapenvåldet utgör tillsammans med sprängningar ett hot som samhället måste vidta verkningsfulla åtgärder för att motarbeta. Sådana åtgärder måste alltså ske med respekt och avsikt att följa Sveriges grundlag och internationella konventionsåtaganden. De måste även baseras på rationell kunskap om barns utveckling.

Utredningen saknar en grundlig analys med stöd i forskning som visar att en sänkning av straffbarhetsåldern är en verkningsfull åtgärd för att uppfylla det huvudsakliga bakomliggande syftet i fråga om att uppnå ett ökat samhällsskydd. Grunden för att utdöma straffrättsligt ansvar för barn har historiskt baserats på forskning om barnets kognitiva förmåga och emotionella mognad. Barns fysiska och psykiska utveckling skiljer sig, såsom FN:s barnrättskommitté gör gällande, från vuxnas. Det medför att barn har större känslomässiga och utbildningsrelaterade behov, men även en bristande förmåga att förstå konsekvenser.

Utredningen saknar underlag som stödjer att en sänkt straffbarhetsålder är gynnsamt för samhällsutvecklingen på lång sikt. Tvärtom anser Juristkommissionen att utredningen inte tar hänsyn till det faktum att barn har ett sämre konsekvenstänk jämfört med en vuxen, sett till barnets kognitiva förmåga. Det medför att ett barn som utsätts för repressalier i form av straffrättsliga påföljder mest troligen inte kommer att utveckla ett förstärkt konsekvenstänk. Risken att barnet återfaller i brottslighet torde därav inte minska av den anledningen. Det föreligger i stället en stor risk att barn som utsätts för straffrättsliga påföljder utvecklar en större benägenhet att falla djupare in i kriminaliteten. Med beaktandet av barns bristande konsekvenstänk torde förslaget inte heller fylla en avskräckande funktion för barnet, och på så sätt ha en brottspreventiv effekt. Det föreligger även en risk att kriminella gäng går ner ytterligare i åldrarna och i stället riktar in sig på barn i tioårs åldern. Utredningen brister i att förmedla en analys av vilka åtgärder som är verkningsfulla.

En ytterligare aspekt som enligt utredningen motiverar förslaget är frågan om samhällsskydd genom s.k inkapacitering. Under tiden som påföljden verkställs kan barnet inte begå nya brott då denne är frihetsberövad. Den grova brottslighet som en sänkt straffbarhetsålder avser att motverka drivs dock till största delen av vuxna. I fråga om den utökade narkotikahandel och annan organiserad brottslighet som drivs av gängkriminella är det huvudsakligen vuxna som använder barn för att begå brottsliga handlingar. Juristkommissionen anser att utredningen inte i tillräcklig utsträckning har tagit i beaktning att barnet, när det utsatts för straffrättsliga påföljder, enkelt byts ut mot ett annat barn. Barn är på så sätt ett medel för att begå brott och i hög grad ersättningsbara. En sänkning av straffbarhetsåldern medför i det avseendet att barn straffas för brott som vuxna ska hållas ansvariga för.

Utredningen har förvisso belyst detta genom att hänvisa till Brottsförebyggande rådets rapport som påtalar att den samhällsskyddande effekten av att frihetsberöva en person är mindre i fråga om unga som begår brott just på grund av att det föreligger en ersättningseffekt.¹ Juristkommissionen anser dock att utredningen inte har fäst särskild vikt vid detta vilket utgör en stor brist i analysen. Förslaget presenterar inte åtgärder som tillgodoser behovet av att lagföra vuxna som rekryterar barn. Det är personen som förmår ett barn under straffbarhetsåldern att begå en brottslig gärning som ska lagföras – förslaget brister därför i att peka ut vem som rätteligen ska betraktas som gärningsman.

Juristkommissionen delar därmed inte utredningens uppfattning om att förslaget syftar till att tillgodose medborgarna ett utökat samhällsskydd. Det saknas vetenskaplig förankring som stödjer ett sådant resonemang. Det torde snarare ligga nära tillhands att vidta åtgärder som verkar förebyggande men även i form av vård och stöd efter att barnet blivit lagfört, för att minska återfallsrisken. Juristkommissionen är medveten om att regeringen under våren 2025 har föreslagit åtgärder för att motverka rekryteringen av barn och unga till kriminella gäng, såsom exempelvis i form av stödåtgärder samt genom lättnader i sekretessen mellan myndigheter. De föreslagna åtgärderna är alltså otillräckliga.

Samhället måste erbjuda barnen som befinner sig i riskzon ett alternativ till ett kriminellt liv. Sådana alternativ bör förmedlas genom insatser såsom exempelvis polis, skola och socialtjänst. Det finns idag en utbredd problematik innebärande att vårdnadshavare undviker att kontakta rättsvårdande myndigheter, såsom socialtjänsten, för att få hjälp och stöd när ens barn dras in i gängkriminalitet. Förslaget kommer sannolikt att öka den problematiken ytterligare.

Förslaget innebär vidare en inskränkning av rättigheter enligt barnkonventionen som Sverige genom ratificering år 1990 är bundet att följa. Juristkommissionen anser att utredningen visserligen gör en genomgång av barnkonventionen, men utelämnar vitala aspekter av konventionens åtaganden. Det saknas resonemang i vilka avseenden förslaget strider mot barnkonventionen vilket utgör en stor brist som genomsyrar utredningen.

Barnkonventionen fastslår att för det fall det finns bestämmelser i en stat som går längre för barns rättigheter än innehållet i barnkonventionen, så är det de bestämmelserna som ska gälla.² Rättigheterna ska vidare implementeras progressivt, vilket innebär att det inte får ske en regression av implementerade rättigheter. Förbudet mot regression av mänskliga rättigheter utgör en grundläggande princip inom folkrätten sedan 1948. Att sänka straffbarhetsåldern från 15 till 14 år innebär de facto en regression av implementerade rättigheter och strider därmed mot en fundamental folkrättslig princip. Barnens rättsliga ställning har under många år stärkts. För det fall förslaget får genomslag vore det ett stort steg i fel riktning.

Förslaget innebär tillika en inskränkning av de rekommendationer lämnade av FN:s barnrättskommitté. I och med att Sverige har inkorporerat barnkonventionen torde rekommendationerna inte endast vara vägledande, men även juridiskt styrande. De rekommendationer och uttalanden som gjorts av FN:s barnrättskommitté bör därför, tillsammans med barnkonventionen, respekteras sett utifrån en svensk rättstradition.

¹ Brottsförebyggande rådet 2024:1 s. 11.

² FN:s konvention om barnets rättigheter artikel 41.

Juristkommissionen vill även lyfta att FN:s barnrättskommitté har berömt de konventionsstater som infört en högre lägsta straffmyndighetsålder såsom 15 respektive 16 år. Kommittén har vidare lämnat en rekommendation till medlemsstaterna innebärande att de, under inga omständigheter, ska sänka straffbarhetsåldern i enlighet med artikel 41 barnkonventionen. Rekommendationen grundar sig i forskning om barns mognad, kognitiva utveckling och konsekvenstänk. Kommittén har uttryckt en djup oro över de steg som för närvarande tas för att sänka straffbarhetsåldern, och uppmanar till att behålla straffbarhetsåldern 15 år.³

Juristkommissionen vill avslutningsvis understryka att utredningen har biträtt av flertalet experter inom området. En klar majoritet av dessa ställer sig negativa till förslaget. I sina särskilda yttranden redogör de för väl underbyggda resonemang som stöd för sina ställningstaganden och presenterar flera beaktansvärda invändningar mot förslaget. Experterna är överlag eniga kring vilka brister och svagheter förslaget innebär. Det medför enligt Juristkommissionen att förslagets lämplighet bör beaktas med stor försiktighet.

En generell sänkning av straffbarhetsåldern (Bilaga 3)

Juristkommissionen avstryker förslaget i betänkandets bilaga 3 angående en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Juristkommissionens ställningstagande grundar sig även i denna del i ovanstående motivering.

Ärendet har föredragits av Fredrika Kamme.

.

-

Stellan Gärde
Ordförande

Maria Appelblom
Ordförande

³ FN:s kommitté för barnets rättigheter, Allmänna kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, p. 22.

REMISSYTTRANDE

Datum
2025-04-11

Dnr
2025/1326

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11) (Departementets diarienummer Ju2025/00206)

Justitiekanslern ska vaka över tryck- och yttrandefriheten samt värna integriteten och rättssäkerheten i den offentliga verksamheten. I Justitiekanslerns uppdrag ingår även att bevaka statens rätt och att medverka till att rättstillämpningen är effektiv och av hög kvalitet.

Genomgången av de förslag som läggs fram i betänkandet och de överväganden som görs där har skett med de utgångspunkter som Justitiekanslern, utifrån sitt uppdrag, främst har att beakta.

En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder (8 och 9 kap.)

Justitiekanslern anser, i likhet med utredningen, att det krävs starka skäl för att sänka den nuvarande straffbarhetsåldern. Utredningen har i betänkandet redogjort för skäl som kan anses tala för och emot en sänkning och har, efter en samlad bedömning, kommit fram till att det saknas tillräckligt starka skäl för att sänka straffbarhetsåldern för samtliga brott. Ställningstagandet har skett med hänvisning till bl.a. att de konsekvenser som en sådan förändring skulle medföra för alla barn inte innebär en effektiv åtgärd för att lösa problemet med ett fåtal barn som begår allvarliga brott. Justitiekanslern delar utredningens bedömning i den här delen och anser således inte att det finns tillräckliga skäl för en generell sänkning av straffbarhetsåldern (se vidare nedan).

Enligt utredningen har utvecklingen med barn under 15 år som begår allvarliga brott med stor samhällspåverkan dock gått så långt att det beträffande de allvarligaste brotten finns skäl att överväga en förändring. Utredningen föreslår därför att en särskild, tidsbegränsad, reglering införs som innebär att straffbarhetsåldern sänks till 14 år för allvarliga brott som har ett straffminimum på fyra års fängelse.

Förslaget motiveras bl.a. av intresset av att värna det straffrättsliga systemets legitimitet och trovärdighet. Exempelvis framhålls i betänkandet att det kan uppfattas som stötande om unga gärningspersoner kan begå allvarliga brott, t.ex. mord, utan att det renderar i någon påföljd. Enligt utredningen finns det också bättre möjligheter att utreda brott om det görs inom ramen för en förundersökning än som en utredning enligt lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Bland

annat eftersom de brottsförebyggande myndigheterna får större möjligheter att använda sig av olika straffprocessuella tvångsmedel.

Utredningens förslag innebär att frågan om hur en brottsutredning kan och får bedrivas samt i vilka fall en straffrättslig påföljd får dömas ut många gånger blir beroende av hur gärningen rubriceras. Det straffrättsliga systemet riskerar därmed bli mindre transparent och förutsebart. Det går inte heller att utesluta att förslaget, tvärtemot det avsedda syftet, kan leda till stötande resultat samt minska förtroendet och legitimiteten för systemet. Exempelvis skulle det kunna upplevas som stötande och inkonsekvent att en våldtäkt som begås av en 14-åring är strafffri, medan ett grovt vapenbrott som begås av samma person resulterar i förundersökning, åtal och straffrättslig påföljd.

Till detta kommer att det redan har vidtagits eller lämnats förslag på åtgärder som syftar till att stävja utvecklingen med barn och unga som begår allvarliga brott och att ge de brottsbekämpande myndigheterna bättre möjligheter att utreda sådana brott (se bl.a. betänkandet *Effektiva verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare*, SOU 2024:93). Det har inte framförts några tungt vägande skäl för att dessa åtgärder inte skulle vara tillräckliga eller, under alla förhållanden, varför en sänkning av straffbarhetsåldern måste genomföras redan innan effekterna av dessa åtgärder har utvärderats (jfr avsnitt 8.7.6). Som redogörs för närmare nedan kan det också finnas anledning att avvakta utfallet av de reformer som hittills genomförts innan nya förändringar genomförs.

I betänkandet saknas det vidare en närmare analys kring den praktiska hanteringen i de fall där den särskilda regleringen kan bli tillämplig. Exempelvis kan det diskuteras om en enskild – en misstänkt eller en målsägande – enligt sedvanliga regler ska kunna begära överprövning av åklagarens beslut att inleda eller inte inleda förundersökning i en situation där den enskilde inte delar åklagarens bedömning gällande gärningens rubricering och om den omfattas av den särskilda regleringen. På liknande sätt kan det behöva övervägas vilka beslut som ska kunna bli föremål för domstolsprövning och vad rättens bedömning i en sådan fråga får för betydelse för utredningen i stort. Om en domstol t.ex. finner att en gärning som en 14-åring har begärts häktad för ska bedömas som ett mindre allvarligt brott, som alltså inte omfattas av den särskilda regleringen, torde grund för häktning saknas. Bortsett från att den misstänkte då bör försättas på fri fot kan det diskuteras om rättens beslut innebär att även andra tvångsmedel som vidtagits mot den misstänkte ska anses sakna grund och om förundersökningen helt ska läggas ned. Dessa frågor berörs inte närmare i betänkandet.

Utredningen framhåller vidare att det inte finns någon grund för att anta att risken för felaktiga frihetsberövanden skulle bli högre när det gäller 14-åriga lagöverträdare jämfört med lagöverträdare som har fyllt 15 år (se s. 280 f.). Justitiekanslern delar inte fullt ut den bedömningen. Som nyss beskrivits kommer bedömningen av en gärnings rubricering att spela en avgörande roll för när den särskilda regleringen blir tillämplig och därmed även för frågan

om när ett frihetsberövande får ske. Eftersom den bedömningen kan variera över tid och skilja sig mellan olika beslutsfattare är det tänkbart att fler frihetsberövanden kommer att betraktas som felaktiga. Som ett praktiskt exempel kan nämnas den situationen att en 14-åring varit häktad för ett visst brott men där åtal sedermera inte väcks eller ogillas av domstol med hänvisning till att den aktuella gärningen ska bedömas som ett mindre allvarligt brott som inte omfattas av den särskilda regleringen. Till detta kommer att utredningens förslag innebär att fler personer kommer att kunna bli föremål för anställande och häktning. Det är något som i sig kan leda till en viss ökning av antalet felaktiga frihetsberövanden.

I konsekvens med detta kan det inte uteslutas att Justitiekanslern – om utredningens förslag genomförs – kommer att få ta emot fler ansökningar om ersättning enligt lagen om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder (1998:714). På liknande sätt kan det inte uteslutas att det inom ramen för den frivilliga skaderegleringen kan komma att framställas krav på skadestånd av staten med hänvisning till beslut som fattats och åtgärder som vidtagits med stöd av den särskilda regleringen. Dessa frågor synes emellertid inte ha övervägts närmare inom ramen för utredningen.

Justitiekanslern anser sammanfattningsvis att utredningens förslag om en sänkt straffbarhetsålder för vissa brott inger betydande betänkligheter av både principiellt och praktiskt slag. Det finns även frågor kring förslagets konsekvenser och praktiska tillämpning som kräver närmare analys och överväganden innan det kan läggas till grund för lagstiftning. Justitiekanslern kan därför inte tillstyrka utredningens förslag i den här delen.

Övriga förslag (10–14 kap.)

Justitiekanslern har i huvudsak inga synpunkter på de förslag som utredningen har lämnat eller de bedömningar som gjorts i dessa delar.

En generell sänkning av straffbarhetsålder (bilaga 3)

Utredningen har i bilaga 3 till betänkandet lämnat förslag på hur en reglering som innebär en generell sänkning av straffbarhetsåldern skulle kunna utformas. Regeringen har vid remitteringen av betänkandet efterfrågat synpunkter även på det underlaget. Justitiekanslern får med anledning av det framhålla följande.

Som utredningen anger skulle en generell sänkning av straffbarhetsåldern innebära att även barn som begår förhållandevis lindriga brott utan någon som helst koppling till kriminella gäng eller grov organiserad brottslighet kommer att omfattas. Det kan samtidigt inte förväntas att en sådan förändring leder till att brottsligheten minskar (jfr avsnitt 8.8.2 och 8.8.5). Vid dessa förhållanden kan det hävdas att en generell sänkning av straffbarhetsåldern skulle vara allt för långtgående.

Ett sätt att rikta in regleringen på de barn som begår de mest allvarliga brotten – och därmed begränsa de negativa effekterna för barn och

ungdomar i allmänhet – skulle kunna vara att införa en särskild åtalsprövningsregel på det sätt som utredningen föreslår. En sådan regel innebär emellertid att transparensen och förutsebarheten minskar. Det finns även en risk för att tillämpningen av regleringen kan uppfattas som godtycklig.

För att undvika eller i vart fall begränsa brister av nämnt slag kan det övervägas att i lagtexten närmare ange vilka omständigheter som bör tillmätas betydelse vid åtalsprövningen. Vidare kan det i motiv och författningskommentar utvecklas och lämnas exempel på när åtal typiskt sett ska anses påkallat ur allmän synpunkt. Även om det inte torde vara möjligt att presentera en uttömmande uppräkningslista av exempel när åtal ska väckas kan en mer tydligt utformad reglering bidra till större förutsebarhet och en mer enhetlig rättstillämpning. Inom ramen för en sådan reglering torde det även vara möjligt att närmare ange vad som ska gälla i fråga om sexualbrotten och på så sätt undvika en särskild åtalsprövningsregel för sådana brott såsom utredningen övervägt.

Avslutande synpunkter

Det har under senare år vidtagits ett flertal åtgärder för att på olika sätt agera mot de kriminella gängerna och motverka att barn och unga utnyttjas inom ramen för den grova organiserade brottsligheten. Det stora antalet förändringar som genomförs på kort tid gör det svårt att fullt ut överblicka regelverket och att dra några säkra slutsatser kring vilka effekter de olika åtgärderna har på bl.a. ungdomsbrottsligheten. Av samma skäl är det svårt att avgöra om ytterligare åtgärder är motiverade och, om så, vilka åtgärder som kan förväntas vara mest effektiva.

I likhet med vad som uttalats i tidigare remissvar kan det därför finnas skäl att avvakta och utvärdera utfallet av de reformer som hittills genomförts innan nya förändringar genomförs. Under alla förhållanden kan det finnas anledning att på sikt göra en samlad översyn för att bedöma om de nya reglerna har fått den av lagstiftaren avsedda effekten och om det finns behov av några anpassningar eller ändringar för att reglerna ska fungera på ett ändamålsenligt sätt. (Jfr t.ex. Justitiekanslerns remissvar över betänkandena *Hemlig dataavläsning – utvärdering och permanent lagstiftning*, SOU 2023:78, och *En mer rättssäker och effektiv domstolsprocess*, SOU 2024:51.)

Ärendet har föredragits av Viktoria Börstell. I ärendets beredning har även byråchefen Daniel Kjellgren deltagit.

Thomas Bull

2025-05-14

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2025/77

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till ju.L5@regeringskansliet.se

Diarienummer Ju2025/00206

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET STRAFFBARHETSÅLDERN, SOU 2025:11

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern. Vi anser att utredningen brister vad gäller jämställdhetsperspektivet, barnrättsperspektivet och funktionshinderperspektivet. Utredningens förslag innebär stora inskränkningar i barns rättigheter och förväntas heller inte bidra till minskad brottslighet. Myndigheten anser att det är svårt att överblicka föreslagna, beslutade och ikraftträdde lagändringar som lämnats beträffande barns brottslighet.

Jämställdhetsmyndighetens sammanfattade synpunkter:

- Vi instämmer i utredningens bedömning att inte sänka straffbarhetsåldern generellt.
- Vi avstyrker utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern för särskilt allvarliga brott. Det är olämpligt att blanda 14-åringar med äldre barn och unga, något som särskilt skulle drabba flickor. Det strider dessutom mot Barnrättskommitténs rekommendation till Sverige samt uppmaningen till alla konventionsstater att inte sänka straffbarhetsåldern.
- För det fall straffbarhetsåldern sänks, tillstyrker myndigheten att en sådan reglering tidsbegränsas.
- Vi tillstyrker utredningens förslag om ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott.

Övergripande synpunkter

Jämställdhetsmyndigheten anser att det är svårt att få en överblick över föreslagna, beslutade och ikraftträdde ändringar beträffande barns brottslighet, samt hur de påverkar varandra, hur de påverkar jämställdheten och vilka konsekvenser de kan få för enskilda barn. Förslagen i denna utredning förväntas inte leda till en minskad brottslighet. De allmänpreventiva effekterna är, enligt utredningen, lägre i förhållande till barn. Detta utifrån att de har svårare att överblicka konsekvenser och stå emot

impulser. Även den individualpreventiva effekten anses vara mindre för ungdomar, som ofta begår brott i grupp och inom brottsområden där det finns en ersättningseffekt.¹

Det saknas analyser av förslagets konsekvenser för jämställdheten.

Synpunkter enligt utredningens disposition

8. Överväganden om straffbarhetsåldern

8.12 Sammanfattande bedömning

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens bedömning att det inte framkommit tillräckligt starka skäl för att sänka straffbarhetsåldern generellt. Avsaknad av tillräckligt starka skäl i relation till de inskränkningar det skulle innebära för barn och ungas rättigheter kan inte anses stå i proportion till varandra.

9. En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

9.6 Den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker utredningens förslag att den lägsta straffbarhetsåldern enligt den nya särskilda regleringen ska vara 14 år. Myndigheten delar utredningens oro över den allvarliga samhällsutvecklingen av barns brottslighet i Sverige och är medvetna om att den vanliga straffmyndighetsåldern i EU är 14 år. Barn som begår brott som skulle träffas av den föreslagna särskilda regleringen behöver bli föremål för adekvata insatser från myndigheter. Jämställdhetsmyndigheten menar emellertid att Kriminalvården, i vart fall på kort sikt, inte kommer att ha kapaciteten att ta emot även barn under 15 år som har helt andra behov än äldre barn. Det är olämpligt att blanda 14-åringar med äldre barn. Det gäller inte minst för flickor, då SOU 2023:44² om ungdomsfängelser anger att flickor under 18 år huvudsakligen kommer att avtjäna fängelsestraff med personer som är över 18 år, samtidigt som en bredare åldersstruktur för pojkar inte anses önskvärd. Med anledning av förslagen i nu aktuell utredning kan 14-åriga flickor behöva placeras på samma ungdomsavdelning som betydligt äldre flickor och unga kvinnor. Barnrättskommittén betonar att varje frihetsberövat barn ska hållas åtskilt från vuxna intagna, eftersom det äventyrar deras hälsa och grundläggande säkerhet samt deras förmåga att återanpassas till samhället och i framtiden hålla sig undan brott.³

Den vård som tillhandahålls idag av Statens institutionsstyrelse (SiS) är visserligen bristfällig, men den statliga barn- och ungdomsvården är föremål för en omfattande reformering. Innan beslut om att överlämna även 14-åringar till Kriminalvården, bör man avvakta SiS-utredningens förslag.

¹ Utredningen s. 193.

² SOU 2023:44 *En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga*.

³ FN:s kommitté för barnets rättigheter (2019), *Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet*.

Förslaget om sänkt straffbarhetsålder går dessutom emot vad Barnrättskommittén rekommenderat Sverige om att låta straffbarhetsåldern ligga kvar på 15 år, samt uppmanat alla konventionsstaterna om att under inga omständigheter sänka den lägsta straffbarhetsåldern.⁴

9.10 Den särskilda regleringen bör tidsbegränsas

Som nämnts ovan motsätter sig Jämställdhetsmyndigheten en sänkning av straffbarhetsåldern, men för det fall en sådan reglering införs tillstyrker myndigheten förslaget om att denna reglering ska tidsbegränsas till att gälla i fem år efter införandet. Att sänka straffbarhetsåldern i enlighet med utredningens förslag skulle innebära stora inskränkningar i barns rättigheter och det är därför viktigt att ett sådant ingripande förslag följs upp och utvärderas.

14. Ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott

14.5.6 Ett myndighetsuppdrag behövs

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker utredningens förslag om myndighetsuppdrag för att öka det statliga ansvaret för barn och unga som begår allvarliga brott men betonar vikten av att ett sådant uppdrag genomförs med ett starkt barnrättsperspektiv och jämställdhetsperspektiv.

Myndigheten ser behov av tidigare insatser och ett vålds- och brottsförebyggande arbete för att motverka och förebygga destruktiva maskulinitetsnormer som förespråkar våld, och som existerar inom kriminella miljöer. Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor understryker att föreställningar om våld och hot som legitima uttryck för manlighet bör motverkas aktivt i sammanhang som är viktiga för formandet av pojkars och unga mäns identitet.⁵ Kunskap om barns uppväxtvillkor och riskfaktorer, såsom utsatthet för våld under uppväxten, måste inkluderas i ett sådant uppdrag. Barnombudsmannens rapport ”Ni måste hinna före”, som innehåller intervjuer med frihetsberövade barn, visar tydligt att många barn som hamnar i kriminella miljöer har egen erfarenhet av att ha upplevt eller utsatts för våld, såsom fysiskt, psykiskt och hedersrelaterat våld, sexuella övergrepp, vanvård och försummelse.⁶

Staten behöver ta ett ökat ansvar för barn som begår allvarliga brott. Eftersom barn ibland groomas eller genom hot och våld tvingas att begå brott behöver det särskilt finnas kunskap om de dubbla roller som barn kan ha som både brottsoffer och förövare.

⁴ FN:s kommitté för barnets rättigheter (2023), *Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport* (CRC/C/SWE/CO/6–7); FN:s kommitté för barnets rättigheter (2019), *Allmän kommentar nr 24 om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet* (CRC/C/GC/24).

⁵ Skr. 2016/17:10, *Makt, mål och myndighet*.

⁶ Barnombudsmannen (2025), *”Ni måste hinna före” – Barn och ungas berättelser om att vara frihetsberövad*.

Övrigt

Förslagen i utredningen saknar ett funktionshinderperspektiv. Statens institutionsstyrelse har gjort en kartläggning av psykiatriska vårdbehov bland barn och unga. I den konstateras att det är vanligt förekommande att pojkar som dömts för allvarlig brottslighet och avtjänade sluten ungdomsvård har minst en ställd psykiatrisk diagnos (69 procent). Bland barn och ungdomar som var placerade på SiS hade 79 procent minst en ställd psykiatrisk diagnos. För åldersgruppen som var 15 år eller yngre hade 68 procent av tjejerna och 81 procent av killarna minst en ställd psykiatrisk diagnos. Psykiatrisk samsjuklighet förekom bland 70 procent av tjejerna och bland 45 procent av killarna. Vid jämförelse av psykiatrisk samsjuklighet mellan den yngre och äldre åldersgruppen var det endast några procentenheters skillnad. Det vanligaste var att tjejerna hade två ställda diagnoser, medan det för killarna var vanligast med en ställd diagnos.⁷

Mot bakgrund av hur vanligt förekommande det är att barn och unga som kommer att omfattas av dessa förslag har olika former av funktionsnedsättningar är det nödvändigt att analysera förslag och dess eventuella konsekvenser utifrån ett funktionshinderperspektiv.

För Jämställdhetsmyndigheten

Lise Tamm
Generaldirektör

Hilda Holmström
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har enhetschef Mikael Thörn och chefsjurist Anna Tingbäck deltagit.

⁷ Statens institutionsstyrelse (2023), *Kartläggning av psykiatriska vårdbehov bland barn och ungdomar inom SiS år 2022* (dnr 1.1.3-4392-2023).

Datum
2025-04-30

Diariernr
KST 2025/99

Ert datum
2025-02-13

Ert diariernr
Ju2025/00206

Justitiedepartementet

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Kammarrätten har utifrån de aspekter som domstolen har att beakta inga synpunkter på förslagen.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättsrådet tillika vice ordföranden Karin Nilsson Edin. Föredragande har varit kammarrättsfiskalen Kristoffer Rundqvist

Karin Nilsson Edin

Kristoffer Rundqvist

Kopia till

Övriga kammarrätter

Hovrätterna

Förvaltningsrätterna under Kammarrätten i Stockholm

Justitiedepartementet, expeditionschefen och enheten DÅ

Domstolsverket

Kammarrättens intranät

Tidningarnas telegrambyrå

REKTOR

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Cc: ju.L5@regeringskansliet.se

2025-05-12

Dnr C2025/169

Remissvar över betänkandet av SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern (Ju2025/00206)

Karlstads universitet har anmodats yttra sig i rubricerade remiss och vill anföra följande.

Sammanfattande slutsats

Karlstads universitet instämmer i stora delar i de bedömningar och slutsatser som anføres av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare (Utredningen). Vad avser utredningens förslag om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder har emellertid Karlstads universitet en annan uppfattning – gällande ordning bör inte ändras. Med denna utgångspunkt vill Karlstads universitet poängtera följande.

Utredningens förslag

Utredningen har haft i uppdrag (dir. 2023:112) att överväga och föreslå ändringar av den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare. I betänkandet som nu avses behandlas frågan om vid vilken ålder som barn bör kunna straffas. Utgångspunkten för uppdraget har varit att det finns behov av åtgärder för att bemöta utvecklingen under senare tid med ett litet antal barn som, med särskild koppling till kriminella nätverk, begår allt fler allvarliga brott. Utredningens förslag är att sänka den nuvarande straffbarhetsåldern (15 år) till 14 år i de fall där brottet som barnet begår har ett minimistraff som uppgår till fängelse i fyra år eller mer. Vad som särskilt anses tala för en sänkning av straffbarhetsåldern är hänsynen till det straffrättsliga systemets långsiktiga legitimitet och behovet av att kunna skydda samhället mot allvarliga brott. Regleringen tidsbegränsas till att gälla i fem år.

Karlstads universitet delar Utredningens problembeskrivning vad gäller de samhällsutmaningar det innebär att barn begår allt fler allvarliga brott. Karlstads universitet delar också uppfattningen att åtgärder behöver vidtas (också) inom straffrätten mot denna oroväckande samhällsutveckling. Karlstads universitet delar emellertid inte uppfattningen att en sänkning av straffbarhetsåldern är en lämplig åtgärd för att bryta den beskrivna utvecklingen.

Karlstads universitet
651 88 Karlstad
Tfn 054-700 10 00
Information@kau.se

KAU.SE

Straffbarhetsåldern, som har varit 15 år under hela 1900-talet, är densamma i alla nordiska länder och ordningen måste alltjämt anses ha goda skäl för sig.

Forskning om barns utveckling

Som Utredningen anför motiveras straffbarhetsåldern med en princip om att straffrättsligt ansvar inte ska åläggas barn före den ålder då de i allmänhet kan antas ha uppnått tillräcklig mognad för det. Det har under lång tid ansetts vara en lämplig avvägning mellan barns förmåga att ta ansvar för och förstå konsekvenserna av sitt agerande å ena sidan, och samhällets intresse av att kunna döma ut en straffrättslig påföljd å andra sidan med en åldersgräns på 15 år. Skälen för att särbehandla barn tar utgångspunkt i forskning om barns utveckling och härom råder det ingen tvekan – såväl psykologisk som medicinsk forskning om barns utveckling talar mot en sänkning av straffbarhetsåldern. Utredningen sammanfattar det träffsäkert: ”Om straffbarhetsåldern enbart hade baserats på barns mognad och ansvarsförmåga hade straffbarhetsåldern sannolikt varit betydligt högre än i dag.” (SOU 2025:11 s. 194 f. jfr med SOU 2018:85 s. 15 och 199.).

Straffsystemets syfte

Utredningen lyfter fram allmän- och individualprevention som två av syftena med straffsystemet med sammanfattande innebörd att påföljdssystemet och de straffrättsliga ingripandena ska fylla en brottsförebyggande verkan, avskräckande och moralbildande, på människor i allmänhet (allmänprevention), samt att straffet ska avhålla den individuella gärningspersonen från att begå nya brott, t.ex. genom inkapacitering (individualprevention). Inte minst när det gäller avskräckning är det tämligen omstritt om bestraffning verkligen har denna effekt. Utan att gå in på denna specifika fråga närmare i detalj förefaller det dock, också enligt Utredningen, råda enighet om att avskräckningseffekten är lägre i förhållande till just barn, med tanke på barns försämrade förmåga till impulskontroll. Men också inkapaciteringseffekten anses mindre för barn – inte minst när det gäller brottstyper kopplade till organiserad brottslighet – med särskild hänvisning till att nya personer kan rekryteras till den kriminella verksamheten. En sänkning av straffbarhetsåldern kan således svårligen motiveras av preventionsskäl.

Behovet av samhällsskydd

Som utredningen beskriver, vilket Karlstads universitet inte ser anledning att ifrågasätta, har situationen med dödligt skjutvapensvåld och sprängningar – även med beaktande av att det inte går att få någon heltäckande bild av brottslighet som begås av yngre barn – vuxit till ett betydande samhällsproblem. Behovet av samhällsskydd är särskilt påtagligt vid allvarlig brottslighet mot liv och hälsa (och återfall i sådan brottslighet). Vad Karlstads universitet ifrågasätter, som måste uppfattas vara Utredningens inställning, är att en lösning på beskrivna problem är att sänka straffbarhetsåldern. Som Utredningen själv anför påverkas barn särskilt negativt av straffrättsliga ingripanden. Barnet stämplas av omgivningen som i sin tur riskerar att påverka barnet att betrakta sig själv som brottsling med konsekvens att det brottsliga beteendet fortsätter. Härutöver, som också Utredningen framhåller, visar forskning att risken för återfall i brott ökar ju yngre barnet är vid lagföringen. Frihetsberövanden kan vidare göra det svårare att lämna ett kriminellt livssammanhang. Dessutom bör uppmärksammas på risken för att åldern på lagöverträdare kommer att gå ner och att ”ersättare” tar den dömdes plats för

det fall förslaget genomförs. En sänkning av straffbarhetsåldern riskerar således snarare att förstärka de samhällsproblem som identifierats.

Brottsofferintresset

Enligt Utredningen är det av betydelse att utforma straffsystemet så att de påföljder som döms ut motsvarar brottsoffers förväntan på upprättelse. Om mindre fokus läggs på att klarlägga det lagöverträdande barnets behov av sociala insatser argumenteras för att större fokus i stället kan ägnas brottsoffer. Karlstads universitet vänder sig emot den till synes alltför förenklade analys om att det måste råda ett motsatsförhållande mellan lagöverträdarens och brottsoffers behov. De båda perspektiven bör i stället uppfattas som sammanhängande i det att insatser som kan påverka lagöverträdare (att inte begå brott) med nödvändighet leder till minskad brottslighet och därmed också färre brottsoffer. För övrigt kan brott som begås av barn, redan enligt gällande regelverk, utredas och skuldfrågan klarläggas – t.ex. kan (som också Utredningen beskriver) allvarliga brott som begås av barn bli föremål för bevisstalan vilket ger målsäganden möjlighet att föra talan om skadestånd. Karlstads universitet ifrågasätter vidare ställningstagandet att brottsoffers förväntan på upprättelse med nödvändighet ställer krav på sänkt straffbarhetsålder. Undersökningar om brottsoffers syn på upprättelse visar snarare att det är helt andra åtgärder än mer repression som efterfrågas.

Straffsystemets legitimitet

Enligt Utredningen krävs att det straffrättsliga systemet är utformat på sådant sätt att samhällets reaktion på mycket allvarliga brott upplevs som rimligt av det stora flertalet – i annat fall finns en risk att människor tappar tilltron till straffsystemet. Karlstads universitet instämmer i att det är av betydelse för legitimitetsfrågan att samhällets reaktioner på (inte minst allvarliga) brott upplevs som rimliga av medborgarna. I detta ligger att staten är aktiv i uppgiften att skydda sina medborgare. Som framgått ovan är det emellertid Karlstads universitets uppfattning att sänkt straffbarhetsålder riskerar att leda till fler (inte färre) brott, fler (inte färre) brottsoffer och ett mer omfattande socialt utanförskap vad gäller de barn som begår brott. Det torde således vara av betydelse för legitimitetsfrågan att förslaget inte genomförs. I kontexten vill Karlstads universitet understryka vad som måste anses vara en vedertagen uppfattning om att kriminalitet inte kan straffas bort.

En viktig utgångspunkt, som Utredningen lyfter fram, för straffsystemets trovärdighet och legitimitet är att de påföljder som föreskrivs och faktiskt döms ut uppfattas som rimliga i förhållande till brottets allvar. Den straffrättsliga reaktionen på brott ska ge uttryck för samhällets avståndstagande men också klander. Brukligt är, när bestraffning diskuteras, att hänvisa till en proportionalitetsprincip med sammanfattande innebörd att bestraffning har en retrospektiv karaktär där det klander som domen ger uttryck för ska stå i relation till brottets svårhet (dvs. brottets skadlighet eller farlighet och gärningspersonens skuld så som den manifesteras genom brottet) – förenklat uttryckt ska gärningspersonen dömas utifrån vad denne förtjänar för straff. En dom som ger uttryck för nämnda ”balans” kan sägas vara rättvis. En vanlig uppfattning gällande proportionalitetsbedömningar är att man anlägger ett vidare perspektiv på så sätt att inte endast omständigheter hänförliga till den brottsliga gärningen beaktas utan också andra omständigheter som t.ex. billighetsskäl och gärningspersonens ålder. Vad avser unga lagöverträdare finns anledning att vid skuldbedömningen ta särskild hänsyn till att unga brister i mognad, erfarenheter och förmåga till kontroll. Ju yngre lagöverträdare desto starkare blir skälen mot att föreskriva den unge skuld i straffrättslig mening. Var åldersgränsen bör gå för att kunna straffas går naturligtvis att diskutera. Karlstads universitet är av

uppfattningen, som tidigare indikerats, att nuvarande ordning med en åldersgräns på 15 år är väl motiverad och väl avvägd med fortsatt utgångspunkt i att barn ska särbehandlas i straffrättsligt hänseende.

En särskild fråga som i sammanhanget hade behövt mer genomlysning är de tänkbara konsekvenser som en reglering om sänkt straffbarhet kan utmynna i efter att tidsbegränsningen om fem år löpt ut. Som Utredningen anför ska en utvärdering göras av regelverket – vilket Karlstads universitet i sig anser är bra – när lagstiftningen har tillämpats en viss tid innan ett ställningstagande till om regleringen ska upphöra, förlängas eller permanenteras. Om utvärderingen leder fram till slutsatsen att regleringen ska upphöra och att straffbarhetsåldern ska återgå till 15 år (vilket inte förefaller utgöra en orimlig konsekvens om de effekter som eftersträfvats inte uppnåtts, alternativt om nämnda effekter har uppnåtts men utan att det beror på en sänkning av straffbarhetsåldern) kan resultatet bli att för ett brott som en 14-åring efter reformen har dömts till fängelse för (upp till 18 år) kommer en 14-åring, fem år senare när regleringen återgått till den som gäller idag, inte att dömas till straffrättslig påföljd för över huvud taget. Det tänkbara scenariot inger betänkligheter – inte minst utifrån ett legitimitetsperspektiv – som det hade varit önskvärt om Utredningen ägnat större uppmärksamhet.

Särskilt om barn- och socialrättsliga perspektiv

Som Utredningen konstaterar innebär förslaget om sänkt straffbarhetsålder inte bara straffrättsliga konsekvenser, utan det innebär även följdverkningar inom det socialrättsliga området. Utredningen föreslår därutöver bland annat ett antal förändringar gällande ungdomspåföljderna som innebär en del förändringar av kommunernas ansvar och roll. Karlstads universitet har inga synpunkter på föreslagna ändringar av bestämmelserna om ungdomspåföljder, deras inbördes förhållande m.m. I fråga om relationen mellan den av Utredningen föreslagna sänkta straffbarhetsåldern och det socialrättsliga området i övrigt ska följande noteras.

Karlstads universitet delar å ena sidan, som även noterats ovan, uppfattningen att det finns anledning att utreda och införa åtgärder inom flera olika områden för att möta de samhällsutmaningar som gängkriminalitet med unga lagöverträdare som en särskilt identifierbar grupp innebär. Det straffrättsliga området är i detta avseende ett område där sådana ändringar skulle kunna aktualiseras. Å andra sidan föreligger och införs, som Utredningen också konstaterar, i dagsläget en rad reformer inom det socialrättsliga området vars genomslag ännu inte varit möjliga att utvärdera. Det synes därmed vara förhastat att genomföra en så pass grundläggande ändring av den systematik – med en 15-årsgräns – som genomsyrar både det straffrättsliga och det socialrättsliga området.

Utredningen konstaterar att det inte finns något stöd för att den allmänna brottsligheten bland barn under 15 år har ökat på ett sådant sätt att det skulle krävas särskilda åtgärder från samhällets sida. Detta innebär i förlängningen att nuvarande situation gällande 14–15 åringar inte innebär ett ökat kvantitativt tryck på socialtjänsten. En annan sak är att de som begår de grövsta brotten i denna ålderskategori möjligen kräver andra och mer kvalificerade åtgärder. Som tidigare noterats har en hel del reformer inom det socialrättsliga området aktualiserats under senare år, där den nya socialtjänstlagen som är tänkt att träda i kraft under sommaren 2025 är en central del (prop. 2024/25:89). Nyligen har även Utredningen om stärkt barnrättsperspektiv i LVU lämnat ett delbetänkande (SOU 2025:38) med flera förslag om ändringar i förutsättningarna för att besluta om tvångsvård (en helt ny lag om tvångsvård av barn och unga har därtill aviserats). Med detta i åtanke synes en ändring av straffbarhetsåldern i nuläget endast riskera att arbetet för socialtjänsten blir mer spretigt och otydligt mot de unga som

åldersmässigt befinner sig strax under 15 år. Som ett argument för en sänkning av straffbarhetsåldern anförs vidare att reformerna på det sociala området inte är tillräckliga. Samtidigt konstateras att det kommer ta tid innan alla åtgärder genomförs samt att effekten kan utvärderas. Detta synes inte kunna användas som ett argument för att införa en sänkt straffbarhetsålder, utan snarare leda till slutsatsen att en sådan inte bör införas – åtminstone inte i närtid

Avslutningsvis kan, från ett barnrättsligt perspektiv, konstateras att ändringen av straffbarhetsåldern kommer innebära en ändring i direkt strid med de rekommendationer som har framförts av barnrättskommittén i anslutning till art. 40 i barnkonventionen. Ett ytterligare barnrättsligt argument mot att ändra straffbarhetsåldern står att finna i de argument för och emot sådan ändring som utredningen går igenom. Det är endast bland argumenten mot att sänka straffbarhetsåldern som följderna för barnen lyfts fram. Förslaget kan därmed anses ha svagt barnrättsligt stöd beaktat principen om barnets bästa.

Detta yttrande lämnas av rektor Jerker Moodysson efter föredragning från Jack Ågren, professor vid Handelshögskolan, och Per-Ola Wiklander, universitetslektor vid Handelshögskolan. Anne-Christine Larsson Ljung, universitetsdirektör, och Viktor Strömwall, studentkårens ordförande, har varit med om den slutliga handläggningen.

Jerker Moodysson

Jack Ågren

Justitiedepartementet

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Er beteckning Ju2025/00206

Kriminalvården har, utifrån de aspekter myndigheten har att beakta, inte några synpunkter på förslagen i betänkandet. När det särskilt gäller förslaget om uppdrag till bl.a. Kriminalvården samt konsekvenserna av de lämnade förslagen kan dock följande nämnas.

Förslaget om ett uppdrag till Kriminalvården och Socialstyrelsen

Kriminalvården tillstyrker förslaget om ett uppdrag till Kriminalvården och Socialstyrelsen för att kunna överväga dels hur Kriminalvården ska kunna bistå sociala myndigheter med erfarenheter av systematiskt återfallsförebyggande arbete och behandlingsprogram, dels möjligheten för Socialstyrelsen att bistå Kriminalvården med kunskapsutbyte.

Ett uppdrag till Kriminalvården måste dock ske med beaktande av inriktningen på de uppgifter som följer av myndighetens instruktion samt den resursåtgång som åtgår för ett dylikt uppdrag i en tid där belastningen på myndigheten är hög.

Konsekvenser av förslagen

Kriminalvården instämmer i utredningens slutsats, att det är svårt att beräkna effekterna av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder. Även om det finns osäkerheter i beräkningarna av antalet verkställigheter inom Kriminalvården är bedömningen att den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder skulle få stor påverkan på myndighetens verksamhet i fängelse, häkte och frivård sett till den nya målgrupp som dessa unga barn utgör.

Kriminalvården förbereder, med förbehåll av riksdagens beslut, inrättandet av särskilda enheter för barn mellan 15–17 år. Myndigheten är dock i nuläget inte förberedd eller rustad för att ta hand om så unga barn som 14 år. Förslaget om en sänkt straffbarhetsålder påverkar - om Kriminalvården ska vara huvudman också för denna målgrupp - utformningen av verksamhetsinnehållet och skapar ytterligare osäkerhet i de praktiska förutsättningarna för inrättandet av särskilda enheter för barn. Exempelvis kan det vara stora skillnader i mognadsgrad mellan en 14-åring och ett barn som snart ska fylla 18 år som behöver tas om hand i planeringsarbetet. Det kan också finnas begränsad erfarenhet och andra särskilda förhållanden hos de allra yngsta barnen som gör att verkställighetsinnehållet måste anpassas särskilt till så unga klienter. Under en verkställighet i fängelse skulle det också kunna uppstå ett behov av att hålla de allra yngsta barnen separerade från de äldre barnen, vilket skulle kunna föranleda särskilda lokalbehov.

REMISSVAR

Datum
2025-05-05Vårt diarienummer
KV 2025-4906

Av Kriminalvårdens kapacitetsrapport 2025-2034 (KV 2025-3916) framgår det uppskattade platsbehovet för barn och unga mellan 15-17 år. Förslagen i det nu aktuella slutbetänkandet var dock inte redovisade vid framtagandet av kapacitetsrapporten och utgör därmed heller inte grund för Kriminalvårdens nuvarande kapacitetsplan. Det är högst tveksamt, utifrån de bedömningar som gjorts i kapacitetsrapporten, om det finns praktiska förutsättningar att tillskapa ytterligare platser om det skulle krävas för målgruppen eller om de praktiska utmaningarna kvarstår oavsett finansiella tillskott till myndigheten. Oaktat förslagen i slutbetänkandet finns det emellertid redan idag osäkerheter rörande klientvolymerna avseende barn och unga 15-17 år och Kriminalvården har inte fullt ut fått finansiering för de beräknade tillkommande kostnaderna för denna målgrupp i enlighet med vad myndigheten angett i sitt budgetunderlag för 2026–2028. Om förslaget om sänkt straffbarhetsålder innebär att Kriminalvården måste planera för ytterligare barn- och ungdomsplatser i fängelse är utredningens förslag på anslagstillskott för lågt räknade.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Martin Holmgren efter föredragning av verksjuristerna Karin Lejefors och Helena Levin. Överdirektören Peter Yngve, kanslidirektören Hanna Jarl och rättschefen Caroline Oredsson har varit med vid den slutliga handläggningen av ärendet.

Martin Holmgren

KUSTBEVAKNINGEN

Organisatorisk enhet
Avdelningen för
strategisk inriktning och
ledningsstöd

Handläggare
Peter Åkesson

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten

Datum
2025-05-02

Dnr
2025-382

Informationssäkerhetsklassificering
Begränsat skyddsvärde

Ert datum
2025-02-13

Er referens
Ju2025/00206

Remissvar avseende Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Kustbevakningen har, utifrån sitt verksamhetsområde, inga synpunkter att anföra.

Beslut om detta yttrande har fattats av chefsjuristen Sara Thörngren. I ärendets handläggning har deltagit verksjuristen Peter Åkesson, föredragande.

Sara Thörngren

Peter Åkesson

Extern digital kopia till:

Försvarsdepartementet, enheten för samhällsskydd
Försvarsdepartementet, rättssekretariatet

Intern digital kopia till:

Ledningsgruppens ledamöter
SRAT
TULL KUST
SEKO

POSTADRESS

Kustbevakningen
Box 536
371 23 KARLSKRONA

TELEFON

0776-70 70 00 (växel)

TELEFAX

0455-105 21

E-POST OCH INTERNET

registrator@kustbevakningen.se
www.kustbevakningen.se

Justitiedepartementet
Ju2024/00206

Yttrande över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Inledning

Utredningens förslag vilar till stor del på rättspolitiska överväganden. I dessa delar lämnar tingsrätten inga synpunkter. Utifrån de aspekter som tingsrätten har att beakta vill tingsrätten framföra följande.

Sänkt straffbarhetsålder

Förslaget om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder utgör en fundamental ändring på det straffrättsliga området. Förutom en förändring av själva straffbarhetsåldern innebär förslaget om en differentierad straffbarhetsålder också att frågan straffrättsligt ansvar för 14-åringar i viss mån kommer att bli en bedömningsfråga, vilket medför oförutsebarhet. Exempelvis blir det beroende av hur domstolen rubricerar en gärning. Differentierad straffbarhetsålder kan befaras leda till praktiska tillämpningsproblem. Dessa tillämpningsproblem har tagits upp i flera experters särskilda yttranden, men inte analyserats i tillräcklig grad i utredningen.

Undanröjande av ungdomspåföljder m.m.

Utredningen har föreslagit att väsentlighetsrekvisitet för att en dom på ungdomstjänst och ungdomsvård ska kunna undanröjas ska tas bort och att den nya formuleringen ska skärpa kraven på den dömde. Samtidigt anges att vissa avvikelser får accepteras och att det bör vara en viss nivå av misskötsamhet för att undanröjande ska bli aktuellt. Enligt utredningen får den närmare gränsdragningen utvecklas i rättstillämpningen. Tingsrätten ser att det finns en risk för att ändringen endast blir språklig och att önskade skärpta krav uteblir om gränsdragningen överlämnas till rättspraxis. Bortsett från denna synpunkt tillstyrker tingsrätten förslagen som presenteras i avsnitt 10 och 11.

Utvärdering av pågående reformer

De senaste åren har flera utredningar tillsatts på straffrättens område inriktade på unga lagöverträdare och den straffrättsliga särbehandlingen av dessa. Flera utredningar har även tillsatts avseende sociala insatser inriktade på unga lagöverträdare. Utredningen konstaterar i avsnitt 8.7.6 att de åtgärder som har vidtagits och som planeras på det sociala området varken var för sig eller sammantaget med de straffrättsliga reformer som nyligen har genomförts eller planeras är tillräckliga för att möta den allvarliga samhällsutvecklingen och tillgodose behovet av särskilda åtgärder mot

mycket unga lagöverträdare som begår allvarliga brott. Hur utredningen har kommit fram till den slutsatsen redovisas emellertid inte.

Enligt tingsrättens uppfattning är det mycket svårt att överblicka vilka effekter som nyligen genomförda och kommande åtgärder och reformer får. Därmed är det svårt att bedöma huruvida ytterligare förslag på åtgärder och reformer är motiverade. Det är också till viss del oklart hur de olika reformerna kommer att förhålla sig till varandra och det tänkbara framtida regelverket är ännu svåröverskådligt. Tingsrätten finner mot denna bakgrund att det kan finnas skäl att invänta en utvärdering av pågående reformarbete på socialtjänstens och straffrättens område innan ytterligare åtgärder övervägs.

Bilaga 3 – en generell sänkning av straffbarhetsåldern

Regeringen har efterfrågat synpunkter på förslaget i bilaga 3 om en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Tingsrätten instämmer i utredningens bedömning att det inte framkommit tillräckligt starka skäl för en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Tingsrätten avstyrker förslaget av samma skäl som anges i utredningen. I övrigt har tingsrätten inga synpunkter på förslagets utformning.

Yttrandet har beslutats av lagmannen Christoffer Démery. Chefsrådmannen Gunilla Robertsson och rådmannen Anna Atanasova Andersson har deltagit i beredningen. Föredragande har varit tingsfiskalen Anna Holmström.

Christoffer Démery

BARNAFRID
Institutionen för biomedicinska och kliniska
vetenskaper, BKV
LINKÖPINGS UNIVERSITET

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se
JU2025/00206

Remissvar på slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare - Straffbarhetsåldern SOU 2025:11

Barnafrid, nationellt centrum för kunskap om våld mot barn, har beretts möjlighet att inkomma med ett remissvar på slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare - Straffbarhetsåldern SOU 2025:11

Sammanfattning av synpunkter

Utvecklingen där barn begår allvarliga och grova brott är oroande, och Sverige har ett stort ansvar att säkerställa att barn inte dras in i kriminalitet eller lockas in i kriminella gäng. Den senaste tidens ökning av barns inblandning i allvarlig kriminalitet kräver omedelbara åtgärder.

Sverige har snabbt infört flera lagförändringar för att motverka allvarlig brottslighet, med fokus på nya lagförslag. Barnafrid vill betona att samtliga lagförändringar som kan komma att ske med mer ingripande åtgärder mot barn bör följas upp och utvärderas. Utvärderingen behöver ta in röster från offentliga biträden, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården, Socialtjänst samt berörda barn och unga.

Barnafrid hade önskar att den dialog som förts med skolungdomar inom ramen för utredningen hade lyfts och givits utrymme. Nu saknas barnets röster om den verklighet de lever i och som föreslagna förändringar syftar till att påverka något som Barnafrid efterfrågar.

Barnafrid avstyrker den särskilda sänkningen av straffbarnhetsåldern som utredaren föreslår. Det är av en anledning som vi i över 100 år har haft en gräns vid 15 år för att kunna straffas för brott. Barn är långt ifrån mogna och färdigutvecklade vid 14 års ålder, de är fortfarande impulsstyrda och har svårt att se konsekvenser av sitt handlade. Att då lägga på dem ett straffrättsligt ansvar framstår som oskäligt. Den ökning av mycket grov brottslighet som vi ser krypa ned i låga åldrar behöver angripas som ett samhällsproblem på andra sätt än enbart på straffrättsliga grunder.

Barnafrid gör sitt ställningstagande på de grunder som utredaren själv antar vara

skäl emot en särskild sänkning av straffbarhetsåldern.

Barnafrids ställningstagande

Utredningens förslag: Den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen ska vara 14 år. Regleringen placeras i ett nytt stycke i 1 kap. 6 § brottsbalken

Barnafrid håller med utredningen i att inte genomföra en generell sänkning av straffbarhetsåldern från 15 år till 14 år.

Barnafrid avstryker förslaget om en särskild sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år vid vissa brott med hänvisning till just de argument utredaren själv anger talar emot föreslagen förändring. Som utredningen har visat är det inte en effektiv åtgärd för att minska brottsligheten i allmänhet och inte heller i förhållande till den problembild som direktiven angett.

Det framkommer i utredningen att inget stöd finns för att den allmänna brottsligheten bland barn under 15 år under senare år skulle ha ökat i omfattning på ett sådant sätt att det krävs särskilda åtgärder från samhällets sida. Trenden är att brottsligheten bland barn och ungdomar minskar generellt och att den mycket oroväckande ökningen av särdeles allvarlig brottslighet utförs av en mindre grupp barn. Vidare visar studien från Danmark, som under 2010 – 2012 sänkte den generella straffbarhetsåldern till 14 år, på mer negativa konsekvenser för det enskilda barnet. Risker för återfall hade ökat med 10% för de barn som dömts för brott vid 14 års ålder. Barnen var också mindre benägna att fullfölja skolan. Den målsättning som man ville uppnå med förslaget visade således ingen effekt.

Barnafrid menar att i avsaknad av tydlig evidens för sänkt straffbarhetsålder, bör problematiken med grov kriminalitet som en liten grupp barn ägnar sig åt angripas på andra sätt än föreslagen lagändring. Just nu pågår också stora förändringar utifrån både socialtjänst och rättsväsende och de effekterna har ännu inte kunnat utvärderats.

Det bör noteras att enligt forskning är barn mer benägna än vuxna att underskatta risker och att söka spänning. Barns utvecklingen av hjärnan visar att barn är mindre mogna än ungdomar i övre tonåren och unga vuxna. Utredningen beskriver utifrån forskningen hur barn och unga är mer benägna att ta risker, har sämre förmåga till impuls kontroll och att bedöma de framtida konsekvenserna av sitt handlande än ungdomar i de övre tonåren och unga vuxna. Barn är därmed också lättare offer för

grooming i syfte att begå brott.

Vidare vill Barnafrid framhålla vikten av att följa barnrättskommitténs direktiv där man uttalat att konventionsstaterna inte bör införa straffrättsliga system med olika straffbarhetsålder beroende på brottets allvar. Barnrättskommittén påtalar att en sådan lösning ofta syftar till ett populistiskt förhållningssätt för att visa allmänheten att man tar tag i unga grova lagöverträdare som begår grova brott.

Rekommendationer från barnrättskommittéerna påtalar också att stater som har en straffbarhetsålder som är högre än så att inte sänka den detta är också en rekommendation som givits till Sverige. Utifrån att barn och unga har rätt att förstå från vilken ålder det finns en straffbarhet blir det föreslagna systemet mycket svårbegripligt. Detta är en viktig princip för att medborgare oavsett ålder ska känna sig trygga. Med en särskild sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år vid vissa brott blir det snårigt och svårt att förstå för barn och unga vad som gäller vad gäller straffbarhetsålder.

Barnafrid vill också väcka frågan hur en sådan lagstiftning med en särskild sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år vid vissa brott ska behandlas rättsligt. Under en förundersökning kan brottsrubriceringar komma att ändras och från när övergår en utredning utifrån lagen om unga lagöverträdare till en förundersökning, och eventuellt tillbaka till en utredning utifrån unga lagöverträdare. Tillämpning för rättsväsendet kan bli problematisk när straffvärdet ska bedömas för ett straffbart brott som inte omfattas av straffbarhet. När tillämpningen inte är tydlig kan det framstå som en brist i legalitet och uppleves inkonsekvent och oförståelig.

Barnafrid instämmer med de farhågor som bland andra Axel Holmgren och Linda Palmenäs framför i sina särskilda yttranden: den föreslagna förändringen skulle kunna ge upphov till rättssäkerhetsbrister och praktiska svårigheter avseende rättstillämpningen, men också riskerar att framstå som orättvis och oförutsägbart både mot misstänkta och mot målsägande.

En potentiell farhåga gällande sänkt straffbarhetsålder är att kriminella gäng kan rekrytera allt yngre barn för att begå brott för att komma undan straffbarhet. Utredningen menar dock att risken är så liten att detta inte utför ett hinder att sänka straffbarhetsåldern. Barnafrid ifrågasätter bedömningen.

Ett stort antal åtgärder har under kort tid vidtagits för att komma till rätta med rådande situation av ökad grov kriminalitet bland barn och unga och rekrytering av unga till kriminella gäng. Utredningen presenterar sammanlagt 25 olika former av lagförslag, utredningar och regeringsuppdrag där vissa fortfarande är pågående eller nyligen avslutade. Utredaren konstaterar att det fortfarande är för tidigt att se resultat av dessa åtgärder, något som Barnafrid önskar skulle tagits med i

beaktandet innan det nu aktuella förslaget om sänkt straffbarhetsålder började diskuteras. Barnafrid saknar också i aktuell utredning en grundligare översyn kring hur effekterna av föreslagen lagändring ska följas upp.

Barnafrid önskar framhålla det som utredaren själv konstaterar att den grova brottsligheten bland barn och unga är ett misslyckande från samhällets sida. Barnafrid anser att större fokus bör läggas på förebyggande åtgärder innan barnen kommer i kontakt med rättsväsendet. Socialtjänst, skola och förskola samt civilsamhället behöver stärkas för att tidigt upptäcka och förhindra den negativa utvecklingen och bryta den nedåtgående spiral vi idag ser bland våra unga. Det är även ytterst brådskande att köerna till barn- och ungdomspsykiatrisk bedömning och vård kan minskas och att barn med tidiga beteendeproblem får evidensbaserad behandling i tid, inklusive stöd till förändrar och skolpersonal.

Utredningens övriga förslag

Barnafrid har koncentrerat sitt yttrande till att avse just straffbarhetsåldern. Barnafrid har inget att kommentera om övriga förslag.

Avslutande ord

Staten har ett ansvar att skydda barn från att hamna i kriminalitet liksom att skydda samhället från denna brottslighet. FN:s barnrättskommitté har också rekommenderat att Sverige ska utarbeta en strategi för att förebygga ungdomsbrottslighet. Denna ska baseras på forskning och analys av de bakomliggande orsakerna till barns inblandning i brottslighet. Förebyggande insatser, liksom repressiva åtgärder av det slag som utredningen behandlar måste också vara rättssäkra, proportionerliga och förenliga med barnets bästa.

Dessa aspekter är något som Barnafrid anser att utredningen inte uppfyller på ett tillfredsställande sätt.

För Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn
Linköping den 6 maj 2025

Anna Nelsson
Utredare Barnafrid

Sofia Melén Moadi
Utredare Barnafrid

Laura Korhonen, prof.
Centrumchef, Barnafrid

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Straffrättsenheten

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Ju2025/00206

Utifrån de synpunkter tingsrätten särskilt har att beakta i sin verksamhet finns ingen erinran emot de förslag som läggs fram i betänkandet.

På tingsrättens vägnar

Erik Graeske
Lagman

Justitiedepartementet

Begäran om yttrande över Straffbarhetsåldern, SOU 2025:11

Er beteckning: Ju 2025/00206

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Dalarnas län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) yttrar sig över slutbetänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11).

Länsstyrelsen anser att utredningen är väl genomarbetad utifrån olika perspektiv. Länsstyrelsen har förståelse för behovet av att stärka det straffrättsliga systemets legitimitet och att samhället reagerar proportionerligt med hänsyn till brottets karaktär. Sammantaget anser dock Länsstyrelsen att de identifierade riskerna med förslaget överstiger den bedömda nyttan. Med den utgångspunkten motiveras inte ett så pass ingripande förslag och därmed avstyrker länsstyrelsen förslaget om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder.

9. En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

Sammantaget anser Länsstyrelsen att riskerna med förslaget överväger nyttan. Mot den bakgrunden avstyrker Länsstyrelsen förslaget om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder.

Länsstyrelsen anser att utredningen är väl genomarbetad och innehåller analyser, konsekvenser och resonemang utifrån olika perspektiv. Länsstyrelsen är enig med utredningens bedömning att en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte är en adekvat åtgärd primärt mot bakgrund av att den allmänna brottsligheten bland unga minskar¹ och att en partiell sänkning av straffbarhetsåldern medför

¹ Ungdomsbrottslighet –en kunskapsöversikt författad av Robert Svensson professor vid Malmö Universitet

färre negativa konsekvenser. Länsstyrelsen har förståelse för behovet av att stärka det straffrättsliga systemets legitimitet och att samhället reagerar proportionerligt med hänsyn till brottets karaktär. Länsstyrelsen anser dock att behovet inte motiverar ett så pass ingripande förslag med de risker och den försämring av barns rättigheter som förslaget innebär.

Länsstyrelsen identifierar en rad risker med förslaget inom flera olika områden:

- Förslaget kommer, vilket även utredningen konstaterar, ur ett brottsförebyggande perspektiv sannolikt inte leda till minskad brottslighet² och dessutom sannolikt öka risken för återfall i brottslighet.
- Förslaget riskerar att trycka den grova organiserade brottsligheten nedåt i åldrarna.
- Förslaget försämrar barns rättigheter och riskerar därmed att kränka Sveriges åtagande enligt barnkonventionen.
- Utredningsdirektivet begränsar utredningens möjlighet att undersöka andra mer lämpliga alternativ för att uppnå de syften som uttrycks i samband med förslaget. När samhället vidtar åtgärder som riskerar att begränsa individers rättigheter eller kränka Sveriges åtagande enligt barnkonventionen är det särskilt viktigt att uttömma alternativa åtgärder för att uppnå det grundläggande syftet för åtgärden utan att rättighetsinskränkningar behöver göras.
- Länsstyrelsen konstaterar att det genomförs flertalet åtgärder inom området och betonar vikten av att effekterna av åtgärderna följs upp och utvärderas innan fler ingripande förslag föreslås.
- Införandet av ungdomsfängelser och Kriminalvårdens utökade ansvar för barn och unga behöver utvärderas innan samhället föreslår att utöka antalet barn i den miljön, vilket förslaget om en sänkt straffbarhetsålder faktiskt innebär.

Länsstyrelsen bedömer att ovanstående redogjorda risker överväger den bedömda nyttan med förslaget och mot bakgrund av det

² Tova Bennet och Sverker Jönsson, <https://www.lu.se/artikel/inget-stod-i-forskningen-hardare-straff>, Lunds universitet, 2024

avstyrker Länsstyrelsen förslaget om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder.

10.4 Undanröjande av ungdomstjänst och ungdomsvård enligt ett ungdomskontrakt

Länsstyrelsen är enig med utredningens förslag om att det inte längre ska krävas att den dömda i väsentlig grad underlåter att fullgöra sina åligganden vid ungdomstjänst och ungdomsvård för att påföljden ska kunna undanröjas.

Länsstyrelsen delar utredningens slutsats men vill samtidigt betona utredningens resonemang om att unga personer befinner sig i en utvecklingsfas och kan därför misslyckas med att fullfölja något enskilt åliggande och därför måste vissa avvikelser accepteras med hänsyn till de dömdas bristande mognad.

10.5 Undanröjande av ungdomsövervakning och utvidgad ungdomsövervakning

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att underlåtenhet av väsentlig grad fortsatt ska gälla för undanröjande av påföljden ungdomsövervakning samt ska gälla för undanröjande av den föreslagna påföljden utvidgad ungdomsövervakning.

Länsstyrelsen är enig med utredningens uppfattning att det inte är lämpligt att varje misskötsamhet kan leda till att den utdömda påföljden undanröjs. Framför allt med hänsyn till den sociala problematik som många gånger omfattar de ungdomar som döms till ungdomsövervakning.

10.8 När den dömda har fyllt 18 år

Länsstyrelsen är enig med utredningens förslag om att påföljden ungdomsvård inte ska kunna utdömas till lagöverträdare som fyllt 18 år.

Länsstyrelsen vill betona vikten av att sociala insatser fortsatt genomförs för unga lagöverträdare vid sidan av påföljdssystemet och att detta kan komma att kräva en ökad samverkan mellan Kriminalvården och andra offentliga aktörer som kommun och region.

12. Straffmaximum för unga lagöverträdare

Länsstyrelsen har förståelse för utredningens förslag i och med att förslaget till förändrad lagstiftning harmoniserar med tidigare förslag om förändrad ungdomsreduktion för lagöverträdare i åldersgruppen 15-17 år.

Länsstyrelsen vill framhäva att hårdare straff inte leder till minskad brottslighet och att även risken för återfall kan sägas öka utifrån längden på fängelsestraffet. Vid längre straff för unga lagöverträdare behöver påföljden kombineras med sociala insatser för att motverka risken för återfall vilket kan komma att kräva en utökad samverkan mellan Kriminalvård och andra offentliga aktörer som kommun och region.

14. Ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott

Länsstyrelsen har under tidigare avsnitt framhållit att det kan krävas en utökad samverkan mellan Kriminalvård och andra offentliga aktörer för att bibehålla samt eventuellt utöka sociala förebyggande insatser i kombination med dömda påföljder för unga lagöverträdare. Samverkan kan även sannolikt behöva inkludera

regioner med anledning av den höga andel unga lagöverträdare som diagnostiseras med en psykiatrisk diagnos³.

Bilaga 3. En generell sänkning av straffbarhetsåldern

Länsstyrelsens bedömning är att det inte är motiverat med en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Bedömningen grundar sig i de risker och motiveringar som Länsstyrelsen beskriver ovan.

Länsstyrelsen anser att de samhälleliga resurser som krävs för att hantera en generell sänkning av straffbarhetsåldern överstiger den bedömda nyttan. Om samhällets resurser inte är tillräckliga för att hantera en generell sänkning är risken att det straffrättsliga systemet urholkas och tappar sin legitimitet vilket är det motsatta till vad utredningen vill åstadkomma.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Höij med brottsförebyggande samordnare Ulrika Andersson som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

³ SiS (2023), kartläggning av psykiatriska vårdbehov bland barn och ungdomar inom SiS år 2022, forsknings- och utvecklingsavdelningen på SiS, s 12

Regeringen
Ju.remissvar@regeringskan

Begäran om yttrande över SOU

Er beteckning: Ju2025/00206

Länsstyrelsen i Hallands län har fått SOU 2 för yttrande.

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens samt

Länsstyrelsen vill, med sin roll som en samaktör i utvecklingen av det brottsförebyggande inledningsvis betona vikten av att fortsätta brottsförebyggande arbetet och utvecklingen

Länsstyrelsen ser oroväckande på att allvarbarn ökar och att samhällsutvecklingen kräver åtgärder för att bland annat möta behovet av brottsofferperspektivet och att säkerställa och det straffrättsliga systemets legitimitet poängtera att en sänkt straffbarhetsålder sår barnkonventionens intentioner och FN:s barnrekommendationer. Det är därmed av största tidsbegränsas och utvärderas för att kunna åndamålsenliga effekter (återfallsrisk, åtalade barn som blir aktuella.

Beslutet har fattats av landshövding Anders samordnare brottsförebyggande arbete Linda föredragande. I den slutliga handläggningen Niklas Glans medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknamnunderskrift.

ju.L5@regeringskansliet.se

Er beteckning: Ju2025/00206

Länsstyrelsen Kalmar län yttrar sig över be
Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11).

Sammanfattning

- Länsstyrelsen ställer sig bakom utredning
inte sänka straffbarhetsåldern generellt
- Länsstyrelsen ställer sig inte bakom utr
den lägsta straffbarhetsåldern ska vara
påföljden är minimum fyra års fängelse.
- Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget
presumptionsregeln för när åklagaren ska
fyra års fängelse eller mer.
- Länsstyrelsen ställer sig bakom betänkan
gällande undanröjande av ungdomspåföljde
- Länsstyrelsen ställer sig inte bakom bet
att ändra straffmaximum för straffmyndig
- Länsstyrelsen delar utredningens bedömni
mellan Kriminalvården och Socialtjänsten
barn som dragits in i kriminalitet bör u

8.9 En generell sänkt straffba en träffsäker åtgärd

Länsstyrelsen ställer sig bakom utredningen
straffbarhetsåldern generellt.

Att sänka straffbarhetsåldern generellt sku
framhäver, påverka många barn negativt och

belastning av rättsväsendet utan motsvarande nytta.

9.6 Den lägsta straffbarhetsåldern i särskilda regleringen

Länsstyrelsen ställer sig inte bakom utredningens förslag om att den lägsta straffbarhetsåldern ska vara 14 år för minimum fyra års fängelse. Med hänvisning till utredningen lyfter fram under avsnitt 8.7–8.8 betona följande områden som talar mot förslaget.

En sänkt straffbarhetsålder i den särskilda bestämmelsen förväntas inte öka brottsligheten.

Gällande problematiken med rekrytering av brottslingar i kriminella nätverk och den organiserade brottsligheten. Länsstyrelsen att det finns risk att kriminella förskjuta rekryteringen till allt yngre barn.

Utredningen lyfter fram forskning (bland annat gjord av den tillfälligt sänkta straffmyndigheten åren 2010–2012) som visar att barn som döms för brott har ökad risk för återfall i brottslighet. Detta kan motivera sociala insatser.

Utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder i FN:s barnkommittés rekommendation till Sverige att sänka straffbarhetsåldern.

Förslaget att den lägsta straffbarhetsåldern ska vara 14 år där påföljden är minimum fyra års fängelse är rättsosäkert eftersom det försvårar förutsägelser om vem som kommer att dömas ut eller inte.

Effekten av olika reformer

Som utredningen lyfter fram är det flera reformer som genomförts eller planeras att genomföras mot brottsligheten bland barn och unga, samt mot ekonomisk brottslighet. Däribland Bob (barnbrottslighet), samt den nya socialtjänstlagen förväntas arbeta förebyggande och motverka brott bland barn och unga. Andra reformer som riktar sig mot

ekonomin och organiserade brottsligheten ka stoppa nyrekryteringen av barn och unga. Eft reformer är ännu inte utvärderad, vilket gö vilka åtgärder som ger önskad effekt.

Utredningen föreslår en tidsbegränsning av straffbarhetsålder på fem år, för att bland lagförslaget haft den effekt som önskas. Lä det är svårt att isolera effekten av detta nämnda reformändringar.

Vikten av tidiga insatser

Länsstyrelsen ser med allvar på den samhäll oss i, där gängkriminella rekryterar barn o våldsbrott. Det är ytterst angeläget att s och sätter in sociala insatser till individ som förhindrar att barn och unga kommer i k i dessa miljöer. Vi vill betona vikten av d att samhällets aktörer tillsammans arbetar negativa samhällsutveckling. Ett kunskapsba brottsförebyggande arbete behöver prioriter träffsäkra och långsiktiga åtgärder.

Med ovan argument bedömer Länsstyrelsen att straffbarhetsåldern för grova brott inte lö organiserad brottslighet och nyrekrytering.

9.4 Fyra års fängelse som mini bevisstalan

Mot bakgrund av den brottsutveckling vi ser brottslighet och nyrekrytering av barn och Länsstyrelsen sig bakom förslaget att alla fängelse i fyra år eller mer bör omfattas a bevisstalan.

En sänkning av presumptionsregeln för bevist skulle innebära att fler mål om bevisstalan tydlig reaktion från samhället. Att fler ba ha en brottsförebyggande effekt, eftersom f sociala åtgärder, vilket kan motverka återf

10. Undanröjande av ungdomspåfölj

Länsstyrelsen ställer sig bakom betänkandet gällande undanröjande av ungdomspåföljder. ett konstruktivt nyttjande av de föreslagna till att färre individer i målgruppen återf

12.1 Straffmaximum för unga la

Länsstyrelsen avstyrker betänkandets försla straffmaximum för unga lagöverträdare.

Barn anses generellt inte ha utvecklat sammansvarsförmåga som vuxna och bör särbehandla. Som utredningen framhäver är barn särskilt konsekvenser som straffrättsliga ingripande fängelsestraff drabbar en ung lagöverträdare lagöverträdare. Risken för återfall skulle på ett fängelsestraff.

14.5.2 Erfarenheterna bör tas

Länsstyrelsen delar betänkandets bedömning Kriminalvården och Socialtjänsten i frågor kriminalitet bör utvecklas.

Länsstyrelsen menar att den nya socialtjänsten kompletterande promemorian som tydliggör brottsförebyggande ansvar (S2023/03181) kan utveckling.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Allan social hållbarhet Madelene Drottman som för slutliga handläggningen har också Martina A

Denna handling har godkänts digitalt och samnamnunderskrift.

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över straffbarhetsåldern, SOU 2025:11

Er beteckning: Ju2025/00206

Sammanfattning

- Länsstyrelsen Skåne avstyrker förslag om en sänkt straffbarhetsålder.

Länsstyrelsen Skånes ställningstagande

Länsstyrelsen Skåne avstyrker förslag om sänkt straffbarhetsålder då det går emot Sveriges nationella och internationella åtaganden och då utredningen inte ger stöd för att förslagen kommer leda till minskad brottslighet.

Utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder och straffmaximum för unga lagöverträdare innebär ett avsteg från Sveriges åtaganden och syn på mänskliga rättigheter samt en progressiv implementering av dessa rättigheter, i detta fall barn och ungas rättigheter. FN:s kommitté för barnets rättigheters rekommendation till Sverige är att inte sänka straffbarhetsåldern, och en generell avrådan till medlemsstaterna från att införa eller bibehålla system med olika straffbarhetsåldrar beroende på brottets allvar. En differentierad straffbarhetsålder av det slag som utredningen föreslår skulle leda till betydligt sämre förutsebarhet ur legalitetssynpunkt där det är svårt för barn att förutse hur ett specifikt brott kommer bedömas rättsligt.

Forskning visar – bland annat den utvärdering som gjordes av den tillfälligt sänkta straffmyndighetsåldern i Danmark åren 2010–2012 – att ett straffrättsligt ingripande kan bidra till barns utanförskap och öka risken för återfall. Utredningen ger vidare själv utförliga argument för hur en generell sänkning av åldern för straffrättsligt ansvar riskerar leda till ett ogynnsamt resultat.

I utredningen och i de bifogade särskilda yttranden framkommer det att det inte finns något empiriskt stöd för att utredningens förslag om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder för vissa brott kommer att leda till att brottsligheten minskar. Det går inte heller att bortse från risken att barn som är yngre än 14 år kommer att rekryteras för att utföra brotten. Straffskärpningar kan ha negativ effekt då det kan bidra till att en kriminell identitet stärks i formativ ålder och att de viktiga sociala band den unge har till familj, skola och fritidsaktiviteter försämras. Vidare är det känt att den utveckling vi ser i Sverige där barn rekryteras och självmant tar på sig att utföra allvarliga brott också innefattar en svår utsatthet för barn, som i många fall groomas in i allvarlig brottslighet och därmed samtidigt är brottsoffer.

Bakgrundsinformation

Utredningen har haft som en av sina uppgifter att, utifrån en utveckling där fler barn begår grova brott, bedöma om en sänkt ålder för straffrättsligt ansvar ska införas. Utredningen föreslår att åldern för straffrättsligt ansvar ska sänkas till 14 år, med tillägget att sänkningen endast ska gälla för de allvarligaste brotten och med en särskild reglering som tidsbegränsas på fem år.

- I betänkandet behandlar utredningen frågan om vid vilken ålder som barn bör kunna straffas.
- Uppdraget har varit att överväga, och om lämpligt, lämna förslag om sänkt straffbarhetsålder, att föreslå skärpta regler om undanröjande av ungdomspåföljder och att överväga och föreslå ytterligare åtgärder för att öka det statliga ansvaret för barn- och unga som begår grova brott.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektör Ola Melin med brottsförebyggande samordnare Johanna Bobin som föredragande. I den slutliga handläggningen har också utvecklingsstrateg Christina Lindberg och enhetschef Ulrika Jerre medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

1 (

Datum
2025-05-12

Diarienumm
1581-2025

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskan

Yttrande med anledning av prom
Straffbarh(eStOsUå l2d0e2r5n: 11)
Ert dnr Ju2025/00206

Länsstyrelsen i Västerbottens län (häda
anmodats att yttra sig med anledning av

Sammanfattning

Länsstyrelsens synpunkter

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens

- att inte genomföra någon generell
straffbarhetsåldern,
- att straffbarhetsåldern sänks för bro
eller mer,
- att den straffrättsliga regleringen
förberedelse och stämpling till sådana b
- att den föreslagna förändringen tidsb
en utvärdering.

YTTRANDE

Utvecklingen av brottsligheten de senaste
unga i Sverige är djupt bekymmersam
samhällspåverkan för både individ
Brottslighetens följdverkningar sträcker
kriminellas krets och medför en omfatt
allmänheten. Även om brottsligheten bla
minskat över tid så har den grova brott
"barnsoldater" och "beställningsmord",
en tvåa", numera är integrerade i den sv
tragiskt och illustrativt. Mot den bakg
den svenska straffrätten behöver anpassa

Utredaren för i betänkandet ett balanse
som tal för målet sänkt straffbarhetsålder
enligt utredarens resonemang inga veter
sänkt ålder leder till färre brott, s
negativt och dessutom har, som nyss nä

bland unga minskat överlag. Utredaren la våldsbrotten måste straffas, och detta skydda samhället, upprätthålla allmänhet väsendet samt ge upprättelse åt brottsof

Som utredaren själv resonerar:

Att inte på något sätt ändra straffbarhet inte vidtas några åtgärder alls inom brott som vissa lagöverträdare under 15 mycket oroande samhällsutveckling. Det samhället blundar för de skador och det brott som i dag begås av ett fåtal barn brott som begås, desto starkare kritik samhället inte reagerar med motåtgär medborgarna.

Länsstyrelsen är väl införstådd med - och reaktioner på utredningens förslag som barnrättsorganisationer. Men: den utveck senaste åren är fullständigt extraordinär övriga Europa; och en extraordinär utveck också krav på extraordinära åtgärder - och repressiva.

Ytterligare en dimension är att barn i morduppdrag inte bara är förövare utan brottsoffer. Men i sammanhanget är det frånvaron av en adekvat straffrättslig viktig orsak till att de grovt kriminell mot att rekrytera ungdomar till mordupp samhället att på olika sätt systematiskt gör att den organiserade brottsligheten att begå allvarliga brott.

Länsstyrelsen noterar särskilt - och v resonemang om att förslaget inte innebä till vilken påföljd barn bör dömas till långt möjligt bör undvikas för barn bör

Länsstyrelsen instämmer i utredningens tidsbegränsa den förändrade straffbarhet med barn och unga som rekryteras som brottslighet pågår i allra högsta grad att i dagsläget dra någon slutsats om situationen kommer att kvarstå, och om/ kan vända. Länsstyrelsen delar således att en särskild reglering av straffbarhet fem år för att därefter utvärderas.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene
koordinator Elisabeth Björkman som föredrag

Denna handling har godkänts digitalt och sa
namnunderskrift.

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Straffbarhetsåldern SOU 2025:11

Er beteckning: Ju2025/00206

Länsstyrelsen i Västra Götalands län yttrar sig över betänkandet
Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11).

Sammanfattning

- Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att den lägsta straffbarhetsåldern, i de fall det är fråga om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år ska vara 14 år.
- Länsstyrelsen ställer sig bakom förslaget om att tidsbegränsa den särskilda regleringen om sänkt straffbarhet till 14 år så att den gäller i fem år efter införandet.
- Länsstyrelsen ser gärna att frågan om en samlad metodförvaltning utreds och lyfter förslag om uppdrag där länsstyrelserna ansvarar för att tillgängliggöra, kvalitetssäkra och följa upp metoder över tid.
- Länsstyrelsen tillstyrker samtliga förslag gällande undanröjande av ungdomspåföljder.
- Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att ändra straffmaximum för unga lagöverträdare.
- Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att samarbetet mellan Kriminalvården och Socialtjänsten i frågor som rör barn som dragits in i kriminalitet bör utvecklas.

9.6 Den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen

Länsstyrelsen tillstyrker betänkandets förslag om att den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen ska vara 14 år,

om det är fråga om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år.

9.10 Den särskilda regleringen bör tidsbegränsas

Länsstyrelsen ställer sig bakom betänkandets förslag om att tidsbegränsa den särskilda regleringen om sänkt straffbarhet till 14 år så att den gäller i fem år efter införandet.

Mot bakgrund av att en sänkt straffbarhetsålder går emot Barnrättskommitténs rekommendationer (CRC/C/SWE/CO/6-7) och med anledning av de risker som är förknippade med frihetsberövande av barn vill Länsstyrelsen särskilt betona vikten av att betänkandets förslag tidsbegränsas. Länsstyrelsen är enig utredningen om att ett beslut om eventuellt fastställande av permanent sänkt straffbarhetsålder tas först efter att den tidsbegränsade perioden utvärderats. Länsstyrelsen menar att det utifrån ett behov av samhällsskydd och utifrån ett brottsofferperspektiv kan finnas anledning till en sänkning av straffbarhetsåldern. Länsstyrelsen vill dock påtala komplexiteten i att flera av de barn som begår grova brott sedan juli 2023 i lagens mening även själva är brottsoffer (SFS 1962:700, 16 kap. 5a§). En ordning med sänkt straffbarhet behöver kunna visa på positiva effekter gällande minskad risk för återfall i brott och goda förutsättningar för återanpassning till samhället för de barn som blir föremål för en sådan straffrättslig förändring. Länsstyrelsen menar att en permanent sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år annars utgör ett för stort avsteg från principen om straffrättslig särbehandling av barn.

För att uppnå en långsiktig förändring i frågan om att barn begår grova brott vill Länsstyrelsen lyfta relevansen av träffsäkra, evidensbaserade och tidiga insatser samt riktat stöd till barn som har begått eller riskerar att begå allvarlig brottslighet samt deras anhöriga. Flera av de evidensbaserade metoder som presenteras av Socialstyrelsen saknar ett långsiktigt förvalterskap i Sverige och en del av metoderna innebär stora kostnader kopplat till utbildning och användning över tid. Länsstyrelsen ser gärna att frågan om en samlad metodförvaltning utreds vilket skulle ge mer likvärdiga förutsättningar för kommunerna. Förslagsvis skulle länsstyrelserna kunna ansvara för att tillgängliggöra, kvalitetssäkra och följa upp metoder. Uppdraget skulle innebära en förstärkning av kopplingen mellan nationell och lokal nivå.

10 Undanröjande av ungdomspåföljder m.m.

Länsstyrelsen ställer sig bakom betänkandets samtliga förslag gällande undanröjande av ungdomspåföljder.

Länsstyrelsen ser att det kan finnas behov för att undanröja de ungdomspåföljder som betänkandet föreslår i händelse av att den unge inte i tillräckligt stor utsträckning sköter de föreskrifter som den aktuella påföljden innebär. Genom ett större utrymme att undanröja vissa ungdomspåföljder, skapas bättre förutsättningar för att tilldöma den unge en mer ändamålsenlig påföljd. Ett konstruktivt nyttjande av de föreslagna ändringarna skulle därmed i förlängningen kunna leda till att färre individer i målgruppen återfaller i brott.

12.1 Straffmaximum för unga lagöverträdare

Länsstyrelsen avstyrker betänkandets förslag om att ändra straffmaximum för unga lagöverträdare.

Länsstyrelsen noterar att Straffreformsutredningen (dir. 2023:115; dir. 2023:181) uppdragits att föreslå skärpningar av straffskalorna. Ett troligt utfall är att fler brott än idag kommer falla inom ramarna för de brott som är tänkta att omfattas av den differentierade sänkningen av straffbarhetsåldern. Det är även rimligt att anta att flertalet brott kommer få en längre utdömd straffrättslig påföljd.

Länsstyrelsen påtalar att barn typiskt sett inte anses ha nått sådan mognad och ansvarsförmåga att de i straffhänseende bör behandlas som vuxna. De anses därtill vara särskilt känsliga för de konsekvenser som straffrättsliga ingripanden kan leda till (SOU 2018:85; SOU 2012:34). Som utredningen själv framhåller drabbar ett fängelsestraff en ung lagöverträdare hårdare än en vuxen lagöverträdare. Det är även rimligt att anta att längre straff ökar risken för återfall i brott.

Länsstyrelsen anser mot bakgrund av detta att en förändring av straffmaximum på det sätt som nuvarande betänkandet beskriver skulle innebära ett allt för stort steg bort från principen om att unga lagöverträdare ska särbehandlas i straffrättsligt hänseende.

14.5.2 Erfarenheterna bör tas till vara

Länsstyrelsen delar betänkandets bedömning att samarbetet mellan Kriminalvården och Socialtjänsten i frågor som rör barn som dragits in i kriminalitet bör utvecklas.

Länsstyrelsen menar att den nya socialtjänstlagen (SOU 2020:47) och den kompletterande promemorian som tydliggör socialtjänstens brottsförebyggande ansvar (S2023/03181) möter upp som en naturlig grund för en sådan utveckling. Vidare finns en logisk koppling till Trygghetsberedningens förslag om förstärkt samverkan mellan Socialtjänsten och Kriminalvården gällande arbetet med tidig frigivningsplanering samt förslaget om att samordnad planering mellan Kriminalvården och kommunen alltid ska ske för unga lagöverträdare som avtjänar fängelse- eller frivårdspåföljd (SOU 2024:54).

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med samordnaren Emelie Petersson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Annika Lidström medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern

Er beteckning: Ju2025/00206

Sammanfattning

Länsstyrelsen Östergötland avstyrker utredningens förslag, med hänvisning till att vi bedömer att de strider mot barnrättskonventionen samt mot Förenta nationernas barnrättskommittés uttryckliga rekommendationer - att inte sänka straffbarhetsåldern och att avstå från att införa system med olika straffbarhetsåldrar beroende på brottets allvar.

Vidare finner Länsstyrelsen Östergötland att föreslagna åtgärder inte heller bidrar till uppdragets syfte - att bromsa utvecklingen av att allt yngre barn begår brott med koppling till kriminella nätverk. Länsstyrelsen delar de perspektiv och argument som lyfts fram i expertutlåtandena i stycket Särskilda yttranden.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Jenny Knuthammar, chef för avdelningen Människa och samhälle, med brottsförebyggande samordnare Sara Nielsen som föredragande. I handläggningen har även Linda Pergelius Thorbjörnson, chef för enheten för social hållbarhet.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Malmö stad
Kommunstyrelsen

Y t t r a n d e

2025 - 05 - 07

((
August Palms Plats 1
))
STK - 2025 - 356

),,
Justitiedepartementet

Remiss Justitiedepartementet - S
(SOU 2025:11)
Ju2025/00206

Sammanfattning

Malmö stad instämmer i att straffbarhetsåldern avstyrker förslaget om en särskild reglering förvärra situationen med barn i organiserade barns skolgång och kan få betydande konsekvenser.

Barns brottslighet bör bemötas med tidiga socialtjänst, vård och civilsamhälle – i enlighet med barnkonventionen och FN:s barnrättsskonvention i Sverige. Malmö stad avstyrker även förslaget om ungdomspåföljder.

Mot denna bakgrund bör förslaget inte genomföras och dess effekter följas upp.

Y t t r a n d e

Förslag om ingen generell sänkning av straffbarhetsåldern
Malmö stad instämmer i utredningens bedömning att straffbarhetsåldern bör kvarstå på 15 år.

Det är mycket oroande att barn under 15 år sprängningar, skjutningar och mord. Samhällets utveckling, men det är inte visat att en sänkning av straffbarhetsåldern har någon brottspreventiv effekt.

Som också konstateras i utredningen, saknas bevis på att straffbarhetsåldern minskar brottsligheten bland barn och unga.

effektiva brottsförebyggande insatserna för och stärker skyddsfaktorer i ungas liv – till familjerelationer och tidigt socialt stöd (särskild reglering).

Malmö stad anser att insatser för att förebygga på orsakerna till att barn hamnar i kriminell uppväxtvillkor, fungerande fritid, närvaro av socialtjänst, elevhälsa, hälso- och sjukvård.

Samtidigt pågår ett stort antal reformer i lagstiftningen av redan genomförda och föreslagna förändringar. Malmö stad anser att det därför inte är lämpligt att sänka straffbarhetsåldern innan de sammanställningen är klar.

Förslag om en särskild reglering för sänkt straffbarhetsålder. Malmö stad avstyrker utredningens förslag att barn från 14 års ålder ska kunna dömas till brott.

I enlighet med FN:s barnrättskommittés Allmänna principer inom rättssystemet är användningen av barnet anklagas för allvarliga brott oroanvänt. Detta skapas som svar på samhälleliga påtryckningar. Vetenskaplig och rationell förståelse av brottsförhållanden.

Vid sin granskning av Sverige år 2023 uttrycker

”Djupt oroad över de steg som för närvarande vidtas för att sänka straffmyndighetsåldern”, (sammanfattning av rapporten).

Kommittén rekommenderade uttryckligen Sverige att

”Behåll straffbarhetsåldern på 15 år”.

Vidare uppmanades Sverige att utveckla en strategi för brott med utgångspunkt i forskning och en ökad barns engagemang i brottslighet, särskilt i samband med Concluding observations on the combined second and third periodic reports of Sweden, 2023).

Kriminologisk forskning visar att de mest utsatta unga sker utanför rättssystemet, och fokus bör vara på att öka antalet skyddsfaktorer i ungas liv (Br

Det straffrättsliga systemet bygger i stor lagöverträdaren, men forskning har visat att väga brottsvinst mot risken att bestraffas mindre utvecklade vad gäller konsekvenserna grad styrs av omedelbara belöningar (Brå 2018.5.1).

Malmö stad delar bedömningen som görs i ex i betänkandet:

"Det finns helt enkelt inget som talar brottspreventiv synpunkt att den aktuella fångas upp genom straffrättsliga påföljder genom sociala åtgärder. Däremot visar som gjordes av den tillfälligt sänkta 2010-2012 - att ett straffrättsligt in utanförskap och öka risken för återfa

En studie vid Aarhus universitet (Damm m.f brott vid 14 års ålder under perioden med mindre benägna att fullfölja skolan under slutprovet, jämfört med barn som begick br

Malmö stad vill betona att en trygg och fu skyddsfaktorerna för att förebygga utanför Förslaget riskerar därför att få motsatt e möjligheter till en positiv livsutveckling

Staden bedömer också att förslaget inte ko som anstiftar till att unga begår brott. I kriminalitet pressas ned i ännu yngre ålder bedömning att risken för detta är ringa, u från utredaren kring varför utvecklingen i

Barns rätt till utbildning och skolplikt Malmö stad vill särskilt lyfta fram att ut om skolplikt och barns rätt till utbildnin utbildning påverkas eller kan säkerställas heller behandlas frågan om hur barns möjli

Utredningen nämner att Kriminalvården komm men överlåter åt myndigheten att själv org lagstiftaren behöver väga in förslagets ef

förslag realiseras. Det handlar inte bara skolplikt och rätten till utbildning enligt barnkonventionen, utan också om att förstå skyddsfaktor.

En fullständig skolgång är en av de starka livet. Denna fråga är därför alltför viktig att lösa i efterhand.

Malmö stad hänvisar också till den danska barn som dömdes till påföljd vid 14 års ålder. Deras skolresultat är jämförbara med barn som betyg i slutprov i danska i årskurs 9 och

Mot denna bakgrund anser Malmö stad att utbarns skolgång negativt och på så vis förs etablering och delaktighet.

Påföljder och undanröjande

Malmö stad delar inte utredningens bedömning ungdomsvård och ungdomstjänst behöver skär

Socialtjänsten har redan i dag en skyldighet ungdomsvård regelbundet. Om det visar sig socialtjänsten rapportera detta så att en regelverket bedöms därmed som onödig.

Ungdomsvård tar sikte på att barnet som ha Det finns en risk att en skärpning leder till och att toleransen för att förändring och

Malmö stad vill betona att en förskjutning ett mer straffinriktat synsätt vore ofören artikel anger att barn som begått brott sk känsla av värdighet och värde, och som frä Påföljder ska stå i proportion till barnet för ett fortsatt positivt liv.

Mot denna bakgrund anser Malmö stad att de ungdomstjänst även fortsättningsvis ges för stödjande och långsiktigt rehabiliterande

Konsekvenser för kommunerna

Malmö stad delar inte utredningens bedömning om några nämnvärda förändringar för kommunerna

För skolans verksamheter kan ett ökat antagande av utredning medföra administrativ hantering, uppgifter. Detta påverkar de kommunala skolans verksamhet, och riskerar att leda till öka

Förslagen innebär dessutom att skolan får säkerställa elevers rätt till en sammanhållen nära dialog mellan berörda myndigheter, vi resurser.

Malmö stad vill även uppmärksamma att sociala följande uppinsatser inom ungdomsvård och rådgivning. Förslaget om skärpning av reglerna för undervisning på dokumentation och bedömningar från sociala arbetsbelastning och resursbehov.

Därutöver innebär förslagen att kommunen ansvarar för att erbjuda stöd, skydd och rehabilitering över straffbarhetsåldern. Ett ökat fokus på ansvar och förväntningar till kommunen utifrån

Malmö stad bedömer därför att de föreslagna organisatoriska och ekonomiska konsekvenserna både utbildning och socialtjänst.

. () 1 . () 1

Malmö stad vill understryka att det pågår en reformföreläggelse inom angränsande områden. De skolsäkerhetsutredningen (SOU 2024:87), som skolan, rättssväsendet och kommunala verksamheter

Det är Malmö stads bedömning att förslagen pågående och nyligen avslutade reformer. En undvika motstridiga styrsignaler till berörda helhetsperspektiv som möjliggör genomförbara

Om förslaget om sänkt straffbarhetsålder ä
att det bör tidsbegränsas. Det är särskilt
utbildning och deras skolresultat följs up

Malmö stad hänvisar i detta sammanhang åte
Forskning från Aarhus universitet (Damm m.
straffmyndighetsålder där ledde till sämre
skolgång. Det är av största vikt att sådan
en svensk kontext, innan beslut fattas om

Ordförande Katrin Stjernfeldt Jammeh

Sekreterare Martin Ljungberg

Helena Nanne (M) och Håkan Fäldt (M) reser
yrkande.

Magnus Olsson (SD) och Anders Olin (SD) re
in en skriftlig reservation.

Protokollsutdrag

Sammanträdestid 2025-05-07 kl 13:00 - 13:50

Plats Sessionssalen, stadshuset

Utses att justera Helena Nanne

Justeringen 2025-05-20

Protokollet om 153 år

Underskrifter

Sekreterare
Martin Ljungberg

Ordförande
Katrin Stjernfeldt
Jammeh

Justerande
Helena Nanne

Beslutande ledamöter
 Katrin Stjernfeldt Jammeh (S) (Ordförande)
 Helena Nanne (M) (Andre vice ordförande)
 Andréas Schönström (S)
 Sofia Hedén (S)
 Mubarik Mohamed Abdirahman (S)
 Håkan Fäldt (M)
 Anton Sauer (C)
 Magnus Olsson (SD)
 Anders Olin (SD)
 Anfal Saad Mahdi (V)
 Anders Skans (V)
 Roko Kursar (L)
 Janne Grönholm (MP) ersätter Stefana Hot

Ej tjänstgörande ersättare

Amani Loubani (S)
 Anders Rubin (S)
 Sanna Axelsson (S)
 Anders Nilsson (S)
 John Eklöf (M)
 Farishta Sulaiman (M)
 Tony Rahm (M)
 Rickard Åhman Persson (SD)
 Anders Pripp (SD)
 Tobias Petersson (V)
 Sadiye Altundal (V)
 Sara Wettergren (L)

Övriga närvarande

Alma Tabak (enhetschef)
 Andreas Norbrant (stadsdirektör)
 Anna Westerling (ekonomidirektör)
 Carina Nilsson (ordförande kommunfullmäkt)
 Emma Sandberg (enhetschef)
 Henrik Loveby (avdelningschef)
 Johanna Juhlin (HR-direktör)
 Jonas Rosenkvist (avdelningschef)
 Martin Ljungberg (nämndsekreterare)
 Mats Holmström (kommunikationsdirektör)
 Nicklas Löfström (nämndsekreterare)
 Tomas Barring (chefsjurist)

§ 1 Remiss Justitiedepartementet - Straffbar

STK - 2025 - 356

Sammanfattning

Justitiedepartementet har skickat betänkande till Malmö stad. Betänkandet behandlar fråga om straffrättsligt ansvariga.

Utredningen föreslår att straffbarhetsåldern för minimistraff på fyra års fängelse. Den föreslagna reglering och vara tidsbegränsad till fem år.

Internremiss har skickats till grundskolenämnden, vuxenutbildningsnämnden samt arbetsmarknadsnämnden har inkommit med yttranden.

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

- 1 Kommunstyrelsen godkänner förslag till Justitiedepartementet.

Beslutsgång

Katrin Stjernfeldt Jammeh (S) yrkar bifall till beslut.

Helena Nanne (M) yrkar att Malmö stad ska

Magnus Olsson (SD) instämmer i Helena Nannes

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och kommunstyrelsens arbetsutskotts förslag till

Reservationer och särskilda yttranden

Helena Nanne (M) och Håkan Fäldt (M) reserverar sig och yrkande.

Magnus Olsson (SD) och Anders Olin (SD) reserverar sig och en skriftlig reservation, bilaga 4.

Beslutskärl

Justitiedepartementet

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Grundskolenämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Stadskontorets handläggare

Beslutsunderlag

- Förslag till beslut KSAU 250428 § 220 m
Justitiedepartementet - Straffbarhetså
- G-Tjänsteskrivelse KSAU 250428 Remiss
Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)
- Förslag till yttrande KSAU 250428 Remiss
Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)
- Arbetsmarknads- och socialnämnden beslut
och Reservation (SD)
- Remissvar arbetsmarknads- och socialnär
- Grundskolenämnden beslut 250326 § 47 R
- Remissvar grundskolenämnden
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
- Remissvar gymnasie- och vuxenutbildning
- Remiss Justitiedepartementet - Straffbar
- Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Bilaga 4**Reservation****STK-2025-356 Remiss Justitiedepartementet - Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)**

Justitiedepartementet har skickat betänkandet SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern på remiss till Malmö stad. Betänkandet behandlar frågan om vid vilken ålder barn bör kunna hållas straffrättsligt ansvariga. Eftersom vi Sverigedemokrater är positiva till förslagen medan yttrandet är negativt yrkade vi att vårt yttrande ska tillstyrka förslagen. Eftersom yrkandet inte vann gehör reserverar vi oss mot beslutet.

Kommunstyrelsen 2025-05-07

Magnus Olsson

Anders Olin

Med instämmande av

Rickard Åhman Persson

Anders Pripp

Justitiedepartementet

Ju.remissvar@regeringskansliet.se

J u . L 5 @ r e g e r i n g s k a n s l i e t . s e
E r d t n J u 2 0 2 5 / 0 0 2 0 6

Yttrande över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Inledning

Tingsrätten har gått igenom förslagen i betänkandet utifrån de utgångspunkter som tingsrätten har att beakta, och vill inledningsvis framhålla följande.

I närtid har tingsrätten yttrat sig över ett flertal utredningar på straffrättens område som berör unga lagöverträdare. Tingsrätten har i samband med detta framhållit att det förhållandet att det har genomförts utredningar på området som nu bereds i Regeringskansliet och att det pågår utredningar som ännu inte har redovisats medför svårigheter att ta ställning till hur olika förslag förhåller sig till varandra. Exempelvis pågår fortfarande Straffreformutredningen, som bland annat har i uppdrag att föreslå skärpningar av straffskalorna, vilket kommer att påverka nu aktuellt förslag om sänkt straffbarhetsålder som knyter an till minimistraff.

Tingsrätten övergår nu till att lämna synpunkter på utredningens förslag i betänkandet. De förslag eller överväganden som inte särskilt behandlats nedan har tingsrätten inte någon erinran mot.

Straffbarhetsåldern

Tingsrätten instämmer i att den pågående samhällsutvecklingen, med unga personer som begår allvarliga brott, är oroväckande. Som inledningsvis anmärkts pågår emellertid flera reformer på det straffrättsliga och sociala området, som syftar till att vända den pågående utvecklingen. Tingsrätten anser att effekterna av dessa reformer bör inväntas innan en så ingripande åtgärd som sänkt straffbarhetsålder genomförs.

Utredningens förslag om en sänkt straffbarhetsålder för brott med ett minimistraff om fyra års fängelse samt försök, förberedelse och stämpling till sådana brott är enligt tingsrätten inte förutsebar och förknippad med såväl tillämpningsproblem som rättssäkerhetsbrister. I detta avseende vill tingsrätten framför allt framhålla följande. Förslagen innebär att det kommer att vara svårt för, i synnerhet barn, att förstå vilka gärningar som kan leda till straffrättsligt ansvar och inte. Vidare bygger en modell som den föreslagna på att det många gånger är rubriceringen av en gärning som är det avgörande för om straffrättsligt ansvar aktualiseras. Frågor om rubricering är sällan enkla och det är vanligt förekommande att åklagare och domstol gör olika bedömningar i sådana frågor. En sådan ordning medför därmed en påtaglig risk för exempelvis felaktiga frihetsberövanden, eftersom

rubriceringen av en gärning på häktningsstadiet ofta kan komma att ändras i ett senare skede. Bedömningen av hur en gärning rubriceras kan också komma att ändras under utredningens gång och även under huvudförhandlingen.

Vidare medför en modell som den föreslagna, där ett åtal ska ogillas om gärningen på grund nedrubricering inte faller inom den sänkta straffbarhetsålderns tillämpningsområde, att den tilltalade inte har möjlighet att överklaga domen i vilken det konstaterats att denne gjort sig skyldig till en gärning med annan rubricering. Det är enligt tingsrätten problematiskt ur rättssäkerhetssynpunkt. Det kan även ifrågasättas om utformningen av regleringen, innebärande att försök, förberedelse och stämpling till brott med ett minimistraff om fyra års fängelse omfattas av den sänkta straffbarhetsåldern är en tillfredsställande ordning. Sådana brott kan många gånger ha ett avsevärt lägre straffvärde än brott med minimistraff om två eller tre års fängelse och som därmed faller utanför tillämpningsområdet.

Sammantaget anser tingsrätten att det förslag som utredningen lagt fram är förenat med sådana tillämpningsproblem och brister ur rättssäkerhetssynpunkt att tingsrätten avstyrker förslaget. Möjligheten att införa en generellt sänkt straffbarhetsålder eller en särskild åtalsprövningsregel har utredningen själv med tungt vägande argument valt att inte lägga fram.

För det fall förslaget införs ställer sig tingsrätten tveksam till den föreslagna övergångsbestämmelsen med hänsyn till att Högsta domstolen i rättsfallet NJ 2005:140 har uttalat att det inte är tillräckligt tydligt om undantag från den lindrigaste lagens princip än den som uttryckligen framförs i lagtexten.

Verkställighet efter beslut om undanröjande

Tingsrätten konstaterar att det inte är tillfredsställande att den nuvarande ordningen innebär att det vid undanröjande av ungdomsövervakning inte är möjligt att till fullo beakta vad som verkställts av påföljden. De tänkbara lösningar som diskuteras är emellertid, som utredningen konstaterat, förknippade med andra problem. Mot den bakgrunden instämmer tingsrätten i utredningens slutsats om att det för närvarande inte finns skäl att ändra den nuvarande regleringen.

Straffmaximum för unga lagöverträdare

Tingsrätten avstyrker förslaget om ett ändrat straffmaximum. De skäl som utredningen fört fram är inte tillräckligt övertygande.

Andra författningsändringar

De flesta ändringar som föreslås i andra författningar är en följd av den föreslagna ändringen om sänkt straffbarhetsålder. För det fall en sänkt straffbarhetsålder införs har tingsrätten inga synpunkter på de föreslagna följdändringarna. Tingsrätten har inte heller någon erinran i fråga om övriga förslag som lagts fram i denna del.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Johan Sjöö efter föredragning av tingsfiskalerna Sofia Köllerstedt och Linnea Thimansson. I handläggningen har även chefsrådmännen Anna Täcklind och Ylva Teurneau, tf. chefsrådmannen Erik Noltorp samt administrativa assessorn Lina Molin deltagit.

Johan Sjöö

Sofia Köllerstedt

Linnea Thimansson

Yttrande över *Straffbarhetsåldern* SOU 2025:11

Malmö universitet har beretts möjlighet att yttra sig över *Straffbarhetsåldern* (SOU 2025:11) och vill anföra följande yttrande.

Yttrande

Institutionen för kriminologi, Malmö universitet, avstyrker förslaget om en sänkt straffbarhetsålder. Vi avstyrker även följdförslagen kopplade till en sänkning av straffbarhetsåldern samt förslagen om straffmaximum för unga lagöverträdare.

Vi instämmer i att vi idag har en mycket allvarlig situation i Sverige där allt fler barn drabbas av eller involveras i grov kriminalitet och att det är av stor vikt att bryta denna negativa utveckling. En sänkt straffbarhetsålder kräver att detta bedöms vara en nödvändig förutsättning för minskad brottslighet, samtidigt som alternativa åtgärder saknas. Den skada som drabbar berörda barn ska också vara proportionerlig i förhållande till fördelarna med en sänkt straffbarhetsålder. Inget av dessa antaganden har något sakligt stöd och därför har också FN:s barnrättskommitté tydligt uppmanat de stater som har en straffbarhetsålder som är högre än 14 år, att under inga omständigheter sänka den. Det finns heller inget samlad vetenskapligt stöd för att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle fungera brottsförebyggande och inte heller att detta skulle medföra att barn inte längre kommer att involveras i denna typ av brottslighet. Däremot finns det omfattande forskning som visar att barns förmåga att se och bedöma konsekvenserna av sina handlingar begränsas av deras emotionella och kognitiva mognad. Vidare saknas en tydlig plan för hur påföljdssystemet ska anpassas till unga lagöverträdarens situation.

Att selektivt sänka straffbarhetsåldern skulle resultera i bristande rättssäkerhet och förutsägbarhet. Påföljdssystemet blir mycket svåröverskådligt. Vilken rubricering en brottslig handling får vid en rättslig prövning kan vara en konsekvens av rent slumpartade händelser som påverkat brottets utformning. Rubriceringen påverkas också av hur bevissituationen ser ut. Konsekvenserna av brottsrubriceringen blir långtgående och genomgripande för det berörda barnet. Här finns också en uppenbar risk att konsekvenserna för barn som begått brott som i en allmän mening kan bedömas som likvärdiga blir helt olika. Det får konsekvenser för likabehandlingen av barnen, men också för allmänhetens förtroende för rättssystemet.

Vi menar att en bättre utgångspunkt för att hantera detta problem skulle vara en satsning på ett mer långsiktigt arbete som angriper problemen där de börjar snarare än där de slutar.

Anna-Karin Ivert, Prefekt/Biträdande professor, Institutionen för kriminologi

Marie Torstensson Levander, Seniorprofessor, Institutionen för kriminologi

Lotta Wendel, Universitetslektor, Institutionen för kriminologi

Kopia

Registrator

Justitiedepartementet

Datum 2025-05-05
Diarienummer 2025/0087
Ert diarienummer Ju2025/00206
Handläggare Josefine Gustavsson

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet

S t r a f f b a r h e t s å l d e r n (S O U

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Myndighetens synpunkter

MFD avstyrker förslaget om sänkt straffbarhetsålder (8.13.2). Utredningen har i betänkandet redogjort för skäl som kan anses tala för och emot en sänkning av straffbarhetsåldern. MFD anser sammantaget att utredningens egna argument emot förslaget samt konstaterade troliga negativa konsekvenser för barn, däribland barn med funktionsnedsättningar, överstiger de skäl som talar för förslaget och den eventuella avsedda effekt som förslaget kan förväntas ha. Det finns inte något vetenskapligt stöd för att förslaget kommer att få den effekt som avses, snarare finns en risk för fler negativa konsekvenser än om förslaget inte genomförs.

Flera särskilda yttranden över förslaget i betänkandet lyfter därtill fram att förslaget inte är i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter och principen om barnets bästa, inklusive artikel 41 i konventionen om att stater inte bör vidta åtgärder som innebär någon försämring av barnets rättigheter i lagstiftningen. Förslaget är inte heller i enlighet med den ståndpunkt som barnrättskommittén tidigare har redovisat gällande dessa frågor eller de rekommendationer som kommittén lämnat till Sverige, vilket även redovisas i betänkandet. MFD instämmer med dessa yttranden och anser att detta ytterligare motiverar att avstyrka förslaget.

Därutöver saknar MFD analyser av förslagets konsekvenser för barn med funktionsnedsättning. Detta är en brist då barn med funktionsnedsättning är en målgrupp som har större sårbarhet och riskerar att utnyttjas i kriminella

sammanhang. En nyligen genomförd kartläggning¹ av MFD visar att personer med funktionsnedsättning redan idag far illa i det system som finns och att det finns ett stort behov av förstärkt arbete från samhällets sida. I kartläggningen uppger samtliga aktörer att de har sämre kunskap och kompetens att möta målgruppen och deras vårdnadshavare. Befintliga insatser är oftast alltför kortsiktiga och utförare har svårt att anpassa insatserna för att möta de behov som målgruppen har. Mot denna bakgrund ser MFD att det finns en risk att fler barn med funktionsnedsättning kommer att fara ännu mer illa om förslaget genomförs.

MFD har inga synpunkter på övriga förslag i betänkandet.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande), avdelningschef Annika Streiler och utredare Josefine Gustavsson (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén

¹ Myndigheten för delaktighet (2025), Brottsförebyggande arbete för barn och unga med funktionsnedsättning - En kunskapssammanställning om normbrytande beteende och kriminell rekrytering av barn och unga med funktionsnedsättning

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN:	Malin Ekman Aldén
TITEL, ORGANISATION:	Generaldirektör, Myndigheten för delaktighet
TID:	2025-05-07 14:49:07 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP:	E-post (malin.ekman-alden@mfd.se)
IDENTIFIKATIONS-ID:	a4f1e0a66ece4417a63bed85126d66b7

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2025-05-07 14:49:12 +02:00
Ref: 215572SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)

Remi av SOU 2025: Straffbarhetsåldern

Myndi gífurleg doms í viðhaldi á milli afdrifna og þessir nýj en s
a tatlurag dónkag oð ævnað sva laltfltkrosiah ovcihn f l yðtværnde
samhällisustar t k e g e g n e m a g t e n s b v a i t l r f a d r e c i n v i l a
samhällit.

Myndi gfhöert g d o m s i v o i c h s a m h a t r ö e s s a y m n a p u n a k t e r
b e t ä n k f a ö n r d s e l t a s g .

Enn á r s kei gl d e m s i ä n s k t t r a f f b a f k e i 9 á l d e r

M U C E l u a r r e d n i t t g g a n g s t o t t e k a t t l i v s a n h i g g i t l a p a t l o b t l e m
f l b e a r i y n n g a r l e d b r e a g g a r r o b v r a d u t n t g l a s o t t c s r l a i g u t t a r a d u r n a g a
e g e n a l b a r t o s c h i f a e n e n d i n d e n n a l s a t a t a t i l u n g g a h a a
g o d a v n a d M y n b l i g h e d t o e m e r k a t t e t t r e d n i t i n g l e r n a c k l i g
u t s t r a k d l a r a g t o t t a t k a v i n g a f f b a r i n a t t t g a t a t t e r n a
u t v e c k D i a g n e s e r e m e d s k r a f f b a r a h s e t v a e l t a d o l c e h r a t
b y g g e r a v v a g n e i l n s g a m h a i l n t e r a s t o t t e m u a s t r a f f p r a a f t o t l s j d i e g r a
o c h a r f n o s r m a a t t a n s f o s r i m a n d I M U G f a e n a t t a r g u s e m t
u t r e d p i e g e i n n a t e r i a l r l r f a e r n b o i t g a r a e s k t r a f f b a f r o h r e t s a l d e r
v i s a l a v a r o t a t t o t t s l l a u n d u e n t l e s a v e f o r b s h a t n t t e r a s
m e d n d a r t a g a a r n d t e r r a f f r a t t s l i g a .

F l e a v a t r e d n e i x n g e e r y t s e r e y n a t r a n u t e r n e d i m p o g e s e n t e r a r
t i l l r ä e k l ä g g e t s ä s k t t r a f f b ä k h u d e d a n l i m s k r a d t t s l i g h e t
b l a u n d M a . U C f e d a e n b e a d ö m m y n g i g d e e t a r e n e r s o o r n l e r a
e x p e u r t t e r r y c a k l e f t i e m s i a s t k t u e n g a t e r i f b a r l s a e t n t a r t i n n u
y n g b r a e r i n s k a d t r a a r i s k r i m i n a l f l ö i r t s e l t a r n e n t f ö r s .

Vidare en MUC är försäkringen avseende affärsrisker och andra
viktiga problem i företaget. Detta är en viktig del av företagets
oförutsebara risker och kan leda till stora skador. Företaget
noterar att det är viktigt att ha en god förståelse för de
viktiga riskerna och att de ska hanteras på ett bra sätt.

MUC7 i älvsjö på taatl i år säljare get i en titt i s å n r ä t t s p e k t i v
Sve r å i t g e s a n t d i e n å n k o n v e n s å i s e t n r e a n f . f b æ r t i s e t i n s e å d l d e r
d e r e k o m m e n s l a n t i f o ä r e n b s a r n r ä t t k s k r o m m i n t i a t t v r e n
u p p m ä r k s e l m s a t u s s o p n a g e a m i k t s a a d r e b a e d i s n e n a s t e
ö v e r s y n p m a n i s l v l e r a i t i g n e t ä n s k t a r a f f b a r h e t s å l d e r n .

Möbäckgavornas månadskatt är tege rbiöary efträtt i d a r e
med t r e d n f i ö n r g e h a s g ä n k a s i n g a f f b a f r ö v i t s r ä m t t e . F r n
v i ä l v l e r y b e a c a v e t t v æ k f t æ l a t d e r t n g ä (r b d ä d n e d n e t
s t r a f f o r c h t o t s o l i t g a l e m e) d g a e n n o m f b ä t t ä g t e n o m f ö r a s
i n n b a e n s f l a u t o m a s t e r ä l t i g g ä d e l e r x . e m p v æ k l a n s t e f t i r s r t s o r a
b r i s v t ä r d e m g a l n e g b ä r r q b ä d e n å s d n e a s s t a t i e n s s i t u t i o n s -
s t y r e d e s o n g e p s å B V - h d e r m i a v a d a r k a t ö H ä p r å) g e ä t r t
f ö r b ä t t r s i o n s s i a k a d r e t t e a n t t i a s k a l e u l n e s n o n e g b ä r r o t t .

Avslutningsvis vill jag även nämna att det inte finns några tecken på att de främjande åtgärderna förhållande till den kriminella läkningen i samhället är fullt fruktbara, och att det fortfarande finns en risk för att den kriminella läkningen kommer att fortsätta att utvecklas. Andras åtgärder är dock fortfarande i stort sett avsaknad av effekt, och det är därför viktigt att fortsätta att utveckla åtgärderna för att förhindra en fortsatt ökning av den kriminella läkningen.

MUC Fairn g a n p u m a t e f r o g a s l a g .

Id e ä t r æ h a l v e i k a r i g e n æ r n d e S d t i e f o k n i n g r e s n l u t t r a e t d . a r e
A m a n n i a e l h s a r a f ö t e d r a g n i n s l e a n k o e r n d e a t m e l h r a d p e l t a g i t
i d e s n l u b e i r e a l r a i n r o e n d e t .

S t e f a h m g r e n

V i k a r i e r n a e n d a e l d i r e k t a m n a e l s e n

U t r e d a r e

DELEGATIONSBESLUT

Sida
1(1)

Datum
2025-04-07

Dnr
KS 00213/2025

Handläggare
Josefine Midander, stadsjurist

Justitiedepartementet

Kommunstyrelsen

Remiss av betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Beslut

Mölnåls stad avstår från att svara på den utsända remissen från Justitiedepartementet (Ju2025/00206).

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Karl de Verdier".

Karl de Verdier
Biträdande stadsdirektör

Beslutet har fattats på delegation enligt kommunstyrelsens bemyndigande (KS 2025-02-26 § 51, punkt C 3).

Datum 2025-05-09

Informationsklass Öppen

Diariennr (åberopas) A100.769/2025

Saknr 000

Polismyndigheten

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Er referens Ju2025/00206

S t r a f f b a r h e t s å l d e r n (S O U 2 0 2 5 : 1 1)

Sammanfattning

Frågan om sänkning av straffbarhetsåldern är i huvudsak en principiell politisk fråga. Även om frågan är politisk lämnar Polismyndigheten i detta remissvar synpunkter på förslaget utifrån myndighetens verksamhetsperspektiv som ett underlag till politiska överväganden.

Polismyndigheten anser att förslaget om att sänka straffbarhetsåldern till 14 år för vissa allvarliga brott skulle orsaka betydande praktiska svårigheter för myndighetens verksamhet.

Polismyndigheten anser att en generell sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år skulle medföra en ökad belastning för myndighetens resurser vilket skulle behöva leda till icke ändamålsenliga omprioriteringar. En generell sänkning av straffbarhetsåldern riskerar också leda till en ökad brottslighet bland barn.

Avseende båda alternativen menar Polismyndigheten att det finns en risk att ännu yngre barn än idag involveras i brottslig verksamhet.

Polismyndigheten har inga synpunkter på övriga förslag som lämnas i betänkandet.

Polismyndighetens synpunkter

Inledning

I betänkandets sjätte kapitel redogör utredningen för utvecklingen av ungdomsbrottsligheten i Sverige. Polismyndigheten delar utredningens slutsatser och utvecklingen att allvarlig brottslighet bland barn och unga ökar är ett synnerligen allvarligt samhällsproblem. I exemplen som tas upp i avsnitt 6.2.4 ges en tydlig bild över hur allvarlig situationen är och att barn så

unga som elva år involveras i grova våldsbrott. Det finns ett stort behov av åtgärder för att vända denna mycket oroande utveckling.

Utredningen anger i avsnitt 8.8.2 att en sänkning av straffbarhetsåldern inte kommer minska brottsligheten. Polismyndigheten konstaterar därmed att utredningens förslag inte kan ses som en lösning på detta synnerligen allvarliga samhällsproblem. Andra åtgärder behöver vidtas och de bör då huvudsakligen fokusera på att förebygga och minska den allvarliga brottsligheten bland barn. Oavsett vilken straffbarhetsålder som gäller behövs åtgärder för att bättre kunna skydda barn från att involveras i grov brottslighet och för att skydda samhället från barn som begår allvarliga brott även om de är yngre än den satta straffbarhetsåldern.

Frågan om vilken straffbarhetsålder som ska gälla är, precis som utredningen anger i avsnitt 8.6.1, kriminalpolitisk. Att ta ställning till frågan kräver avvägningar mellan olika intressen och synsätt på principiella frågor såsom ansvarsförmåga, humanitet och repression. Polismyndigheten avser inte att ta ställning i dessa principiella frågor utan istället lämna synpunkter på utredningens förslag om en sänkt straffbarhetsålder utifrån myndighetens verksamhetsperspektiv och vilka effekter förslaget kan få för det brottsbekämpande uppdraget.

Även om frågan är kriminalpolitisk ska de politiska övervägandena göras inom de gränser som satts av de internationella konventioner som Sverige är bundna till. Polismyndigheten noterar att utredningens förslag går emot FN:s kommitté för barnets rättigheters uppmaningar till Sverige, att inte sänka straffbarhetsåldern från 15 år och inte införa en differentierad straffbarhetsålder. Det kan därför ifrågasättas om utredningens förslag är förenligt med Sveriges internationella åtaganden.

Sänkt straffbarhetsålder för vissa allvarliga brott

I betänkandet föreslås att straffbarhetsåldern ska sänkas till 14 år för brott med ett straffminimum på fyra års fängelse i straffskalan. Parallellt föreslås att bestämmelserna om bevistalan ska korrelera med den sänkta straffbarhetsåldern.

Polismyndigheten anser att den föreslagna lösningen riskerar leda till betydande tillämpningsproblem i myndighetens verksamhet, vilket också framförts under utredningen i avsnitt 9.8.1. Precis som utredningen konstaterar kommer utredningarna av de aktuella brottsmisstankarna i huvudsak att ledas av åklagare. Dock är det polisanställda som utför utredningsåtgärder under pågående förundersökning eller utredning enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

(LUL) och därför blir tillämpningssvårigheterna lika kännbara inom Polismyndigheten.

Åklagarmyndighetens expert i utredningen har i sitt särskilda yttrande till utredningen under rubriken " Tillämpningsproblem under brottsutredningen " tydliggjort flera praktiska problem som förslaget innebär. Motsvarande tillämpningsproblem kommer uppstå i Polismyndighetens utredande verksamhet och vi instämmer i expertens synpunkter i denna del.

Förslaget bedöms leda till praktiska svårigheter då en brottsmisstanke mot en 14-årig gärningsman rubriceras om under utredningens gång. Det är vanligt att en brottsrubricering ändras, vilket beror på att bevis som inkommer i utredningen kan förändra bilden av omständigheterna vid gärningen. Samma brottsliga gärning som begås av en 14-åring kan därför i ett skede utredas som en utredning enligt 31 § LUL och i ett annat skede som en förundersökning beroende på om gärningen rubriceras om. För den misstänkte och andra involverade i utredningen riskerar förfarandet att ses som oförutsebart och ytterst blir det polisens verksamhet som får hantera oförutsebarheten i sin direkta kontakt med personerna under utredningen.

Polismyndigheten menar att det i utredningen är oklart om uppgifter som ett misstänkt barn lämnar i en utredning enligt 31 § LUL kan användas i en efterföljande förundersökning av samma gärning som rubricerats om, eller om det skulle strida mot dennes rätt till en rättvis rättegång. Detta kommer aktualiseras särskilt i de situationer då barnets uppgifter i en utredning enligt 31 § LUL i sig leder till att brottsmisstanken ska rubriceras upp så att gärningen blir straffbar eller då barnet vid förhör i en utredning enligt 31 § LUL lämnar utredningsuppslag som sedermera leder till att brottsmisstanken ska rubriceras grövre så att gärningen blir straffbar.

Ett förtydligande exempel kan ges. En 14-åring misstänks inledningsvis för olaga frihetsberövande. Eftersom brottet har ett straffminimum på ett år ska en utredning enligt 31 § LUL som huvudregel inledas. Vid polisförhört med barnet framkommer uppgifter som tyder på att uppsåtet med det olaga frihetsberövandet var att tvinga målsäganden till en tjänst. Under förhöret lämnar 14-åringen även uppgifter som leder till att polisens utredare påträffar dennes mobiltelefon. I telefonen säkras bevis som vidare styrker att uppsåtet med frihetsberövandet var att tvinga målsäganden till en tjänst. Åklagaren rubricerar därmed om gärningen till människorov som har ett straffminimum på fyra år och därmed blir 14-åringen straffmyndig för brottet och utredningen ska fortsatt bedrivas som en förundersökning. Enligt detta exempel blir det avgörande för utredningen om uppgifterna från utredningen enligt 31 § LUL får användas i förundersökningen eller inte.

Utredningen föreslår visserligen att den misstänkte vid förhör i en utredning enligt 31 § LUL ska underrättas om sin rätt att inte behöva yttra sig över misstanken och inte heller i övrigt medverka till utredningen av sin egen skuld. Utredningen har dock inte tagit ställning till frågan om uppgifterna vid en omrubricering av brottsmisstanken kan ingå i en förundersökning med hänsyn till den misstänktes rätt till en rättvis rättegång.

Därutöver är det vanligt att flera brott begås vid en allvarlig händelse såsom en skjutning eller sprängning. Vid dessa situationer leder förslaget till ytterligare tillämpningssvårigheter för Polismyndigheten. Svårigheterna ligger i att hantera situationer då en 14-åring vid en händelse begår flera brott där han eller hon är straffbar för vissa gärningar men inte för andra.

Om brott som 14-åringen är straffbar för ska utredas i en förundersökning parallellt med brott som 14-åringen inte är straffbar för i en utredning enligt 31 § LUL kommer separata förhör behöva hållas med barnet om samma gärning. För Polismyndighetens utredare kommer detta leda till svårigheter avseende vilken del av händelseförloppet som ska hanteras enligt vilket regelverk. Ett händelseförlopp med flera brott går sällan att dela upp i parallella förhör och helhetsbilden av gärningen kommer förloras.

I författningskommentaren till 31 § LUL anges ett exempel där samma handlande utgör grovt vapenbrott och grovt olaga hot, där en 14-åring alltså är straffbar för det grova vapenbrottet men inte för det grovt olaga hotet som dock omfattas av en presumtion att utreda enligt 31 § LUL. Enligt utredningen ska inte det grovt olaga hotet utredas enligt 31 § LUL i detta fall eftersom det brottsliga agerandet kommer framkomma i förundersökningen gällande det grova vapenbrottet.

En gärning som innefattar dessa brottsrubriceringar kan exemplifieras som en skjutning mot en lägenhetsdörr där innehavet och hanteringen av vapnet utgör grovt vapenbrott medan skjutningen mot dörren utgör grovt olaga hot. Enligt Polismyndigheten skulle förslaget innebära att utredningen vid dessa situationer enbart kommer fokusera på det grova vapenbrottet och inte det grovt olaga hotet. Motivet bakom det grovt olaga hotet och eventuella måltavlor riskerar därmed att förbli outrett vilket framstår som otillfredsställande ur Polismyndighetens synvinkel. Målsäganden till det grovt olaga hotet skulle dessutom inte förhöras som målsägande i förundersökningen och därmed inte få del av de rättigheter och möjligheter som rollen ger såsom juridiskt biträde och möjlighet att ansöka om ersättning till Brottsoffermyndigheten. Den föreslagna lösningen skulle alltså innebära en försämrad situation för brottsoffer.

Generell sänkning av straffbarhetsåldern

I betänkandet föreslås inte en generell sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år. Dock finns det i bilaga 3 övergripande underlag för en sådan lösning.

En generell sänkning av straffbarhetsåldern skulle innebära en stor mängd tillkommande utredningar för Polismyndigheten, vilket också utredningen konstaterar i avsnitt 8.8.7 och i bilaga 3. För Polismyndigheten skulle det innebära att betydande resurser kommer behöva läggas på att utreda mindre allvarliga brott begångna av 14-åringar istället för på den grova brottsligheten. Med tanke på den synnerligen allvarliga situation som Sverige befinner sig i avseende den grova brottsligheten kan det ifrågasättas om en generell sänkning av straffbarhetsåldern vore en ändamålsenlig åtgärd.

Polismyndigheten hänvisar i denna del även till slutsatserna i utredningens avsnitt 5.3.1 gällande den tid som Danmark hade en straffbarhetsålder på 14 år istället för 15 år. Det finns en risk att en generell sänkning av straffbarhetsåldern leder till en ökad brottslighet bland barn då återfallen i brottslighet ökade i Danmark för de barn som straffats för sin brottsliga gärning som 14-åringar jämfört för de 14-åringar som begick brott innan sänkningen av straffbarhetsåldern.

Därutöver visar även studier av Danmarks tid med sänkt straffbarhetsålder att de 14-åringar som straffades under perioden med sänkt straffbarhetsålder fick sämre skolresultat än de som begick brott som 14-åringar innan sänkningen. Eftersom en fungerande skolgång med goda resultat är en stark skyddsfaktor som kan minska risken för kriminalitet och utanförskap riskerar motsatsen leda till ökad kriminalitet och utanförskap.

Risk att brottsligheten trycks längre ned i åldrarna

I den lägesbild som Polismyndigheten delat med utredningen (avsnitt 6.4) anges att de kriminella nätverken anpassat sin brottsliga verksamhet till det straffrättsliga regelverket. Det innebär att de även anpassar sin verksamhet och involvering av barn till faktorer som ungdomsreduktion och straffbarhetsålder. En sänkning av straffbarhetsåldern riskerar alltså leda till att de kriminella nätverken anpassar sin verksamhet till den nya regleringen.

Enligt Polismyndigheten finns det mot denna bakgrund en påtaglig risk att en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år kommer leda till att ännu yngre barn än idag involveras i de kriminella nätverkens brottslighet. Denna risk bedöms finnas både avseende utredningens förslag med en differentierad straffbarhetsålder och vid en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Polismyndigheten noterar även att detta är en aspekt som lyfts i flera av utredningens särskilda yttranden.

Utredningen tar upp denna risk i avsnitt 8.7.1 i betänkandet men menar att risken inte bör överdrivas med hänsyn till yngre barns bristande mognad och fysiska förmåga. Det är dock inte sällan som barns uppgifter inom ett kriminellt nätverk föregås av planering och hantering av äldre personer och att barnet därefter endast får enklare men avgörande uppgifter i verksamheten såsom att förvara ett vapen eller placera ut en sprängladdning. Detta framkommer även i de exempel som utredningen lämnar i avsnitt 6.2.4 där barn så unga som elva år utnyttjas inom de kriminella nätverken trots sin ringa mognad och fysiska förmåga.

Konsekvenser för Polismyndigheten

Såväl utredningens förslag som alternativet med en generell sänkning av straffbarhetsåldern bedöms leda till att fler barn frihetsberövas. För Polismyndigheten kommer detta innebära ett utökat behov av barnanpassade förvaringsutrymmen under den tid då barnet är gripen eller anhållen. Det kommer innebära kostnader för myndigheten som dock är svåra att förutse. I övrigt delar Polismyndigheten utredningens bedömning av de konsekvenser förslaget får för myndigheten.

En generell sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år skulle innebära en betydande kostnadsökning för Polismyndigheten. Uppskattningsvis skulle kostnadsökningen enbart för utredningsverksamheten uppgå till 400 miljoner kronor. Uppskattningen baseras på en snittkostnadsberäkning där kostnaden för samtliga avslutade ärenden med inledd förundersökning där det enbart finns brottsmisstankar mot en (eller flera) 15-åringar används som beräkningsgrund.

Yttrandet har beslutats av rikspolischefen Petra Lundh efter föredragning av juristen Johan Bladh. Vid den slutliga handläggningen har rättschefen Gunilla Hedwall, polismästaren Carin Götblad och juristen Ida Salomonsson deltagit.

POLISMYNDIGHETEN

Petra Lundh

Johan Bladh

Kopia till

Justitiedepartementet (PO)
Arbetslagarorganisationerna
Rikspolischefens kansli

Från: [Bodil Larsson](#)
Till: [JU Remissvar](#)
Kopia: [Emil Eriksson](#); [Satu Norsten Manninen](#); [JU L5](#); [Funktionsbrevlåda Region Norrbotten](#)
Ärende: Ju2025/00206 Straffrättsenheten
Datum: den 6 mars 2025 10:27:01

Hej

Angående Remiss av SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern, Ju2025/00206

Dnr NLL-00202-2025.

Region Norrbotten har tagit del av remissen och beslutat att inte inkomma med några synpunkter.

Med vänlig hälsning

Satu Norsten-Manninen

Stabsdirektör

Region Norrbotten

Från: [Fatima Sikiric](#) för [RLK Funk Registrator](#)
Till: [JU L5](#)
Ärende: Ang. Remiss av SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern
Datum: den 19 februari 2025 14:32:53

Hej!

Tack för remissen. Region Stockholm avstår från yttrande över denna remiss med diarienummer Ju2025/00206.

Enligt uppdrag.

Vänliga hälsningar

Fatima Sikiric

Registrator

Kansli

E-post: fatima.sikiric@regionstockholm.se

Region Stockholm

Regionledningskontoret

Box 30215, 104 22 Stockholm

Lindhagensgatan 98

Telefon: 08-123 100 00

<https://ddei5-0-ctp.trendmicro.com:443/wis/clicktime/v1/query?url=www.regionstockholm.se&umid=1A6EC4D8-2E7E-C606-B321-239CFC24DCB5&auth=b32f7072cb1370b7b119b85843019516260d8fac-50eb45a0b3ae74db41f44448b1fab481933963f>

Från: Jessica Sundqvist <jessica.sundqvist@regeringskansliet.se> **För** JU L5

Skickat: den 13 februari 2025 12:34

Till: info@amnesty.se; registrator <registrator@arbetsgivarverket.se>; arbetsmiljöverket <arbetsmiljoverket@av.se>; info@bris.se; info <info@barnombudsmannen.se>; info@barnrattsbyran.se; boras tingsrätt <boras.tingsratt@dom.se>; medborgarcenter@botkyrka.se; registrator@bra.se; info@brottsofferjouren.se; registrator <registrator@brottsoffermyndigheten.se>; info@buff.se; bastads.kommun@bastad.se; info@centrumforrattvisa.se; info@crd.org; do <do@do.se>; domstolsverket@dom.se; info <info@ecpat.se>; huvudregistrator <huvudregistrator@ekobrottsmyndigheten.se>; st@st.org; kommun@filipstad.se; kommun@finspang.se; flenskommun@flen.se; info@friskola.se; info@funktionsratt.se; info@socialchefer.se; forvaltningsrattenikarlstad <forvaltningsrattenikarlstad@dom.se>; forvaltningsrattenistockholm <forvaltningsrattenistockholm@dom.se>; gota hovrätt <gota.hovratt@dom.se>; gbg tingsrätt <gbg.tingsratt@dom.se>; kommunstyrelsen@halmstad.se; haningekommun@haninge.se; hovrätten vastrasverige <hovratten.vastrasverige@dom.se>; kommun@hudiksvall.se; swedenoutreach@hrw.org; info@ideburenskola.se; registrator@ivo.se; registrator <registrator@mrinstitutet.se>; imy <imy@imy.se>; secretariat@icj-sweden.org; registrator <registrator@jk.se>; info@jamstalldhetsmyndigheten.se; kommun@kalix.se; kammarrattenistockholm <kammarrattenistockholm@dom.se>; info@karlshamn.se; registrator <registrator@kau.se>; info@knashemma.se; knivsta@knivsta.se; hk <hk@kriminalvarden.se>; kommun@kumla.se; registrator <registrator@kustbevakningen.se>; kommunen@kavlinge.se;

linkopings tingsrätt <linkopings.tingsratt@dom.se>; registrator <registrator@liu.se>; info <info@lsu.se>; info@ludvika.se; lulea tingsrätt <lulea.tingsratt@dom.se>; dalarna@lansstyrelsen.se; halland@lansstyrelsen.se; kalmar@lansstyrelsen.se; skane@lansstyrelsen.se; vasterbotten@lansstyrelsen.se; vastragotaland@lansstyrelsen.se; ostergotland@lansstyrelsen.se; kommunstyrelsen@malmo.se; malmo tingsrätt <malmo.tingsratt@dom.se>; registrator@mau.se; mjalbykommun@mjalby.se; info <info@mfd.se>; info <info@mucf.se>; kontakt@molndal.se; ofr@ofr.se; kundcenter@partille.se; registrator kansli <registrator.kansli@polisen.se>; regionen@rjl.se; regionnorrbottnen@norrbottnen.se; RLK Funk Registrator <registrator.rlk@regionstockholm.se>; regionen@regionorebrolan.se; justitieombudsmannen@jo.se; kansliet@attention.se; info <info@rfs.se>; info@rikskris.se; givarservice@rb.se; rbuf@rbuf.se; rmv <rmv@rmv.se>; info@saco-s.se; seko@seko.se; registrator <registrator@skatteverket.se>; overklagandenamnden <overklagandenamnden@overklagandenamnden.se>; skovdekommun@skovde.se; socialstyrelsen <socialstyrelsen@socialstyrelsen.se>; kommun@solleftea.se; kommunstyrelsen@solna.se; spsm <spsm@spsm.se>; registrator <registrator@sbu.se>; registrator <registrator@stat-inst.se>; skolinspektionen <skolinspektionen@skolinspektionen.se>; registrator <registrator@skolverket.se>; registrator <registrator@statskontoret.se>; kommun@stenungsund.se; info@allmannabarnhuset.se; info@fryshuset.se; registrator <registrator@su.se>; info@advokatsamfundet.se; remiss@advokatsamfundet.se; info@domareforbundet.se; info@sverigeselevkarer.se; info@sverigeselevrad.se; registrator@skr.se; info@sverigeskvinnoorganisationer.se; sakint <sakint@sakint.se>; sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se; sodertorns tingsrätt <sodertorns.tingsratt@dom.se>; trelleborgs.kommun@trelleborg.se; trosa@trosa.se; tullverket <tullverket@tullverket.se>; umea.kommun@umea.se; jacob.fraiman@kris.a.se; unicef@unicef.se; registrator <registrator@uu.se>; kommun@vallentuna.se; remiss@vision.se; kommun@vanersborg.se; kommunstyrelsen@vasteras.se; registrator <registrator@aklagare.se>; Kommun@orebro.se; ostersunds tingsrätt <ostersunds.tingsratt@dom.se>

Kopia: betankande@elanders.com

Ämne: Remiss av SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern - Svar senast 14 maj 2025

SOU 2025:11: [Straffbarhetsåldern - Regeringen.se](#)

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Remissinstanser

1. Amnesty International, Svenska sektionen
2. Arbetsgivarverket
3. Arbetsmiljöverket
4. Barnombudsmannen
5. Barnrättsbyrå
6. Borås tingsrätt
7. Botkyrka kommun
8. BRIS – Barnens Rätt i Samhället

9. Brottsförebyggande rådet
10. Brottsofferjouren Sverige
11. Brottsoffermyndigheten
12. Buff Sverige (Barn och Ungdomar med Förälder/Familjemedlem i Fängelse, i häkte eller i frivårdsåtgärd)
13. Båstads kommun
14. Centrum för rättvisa
15. Civil Rights Defenders
16. Diskrimineringsombudsmannen
17. Domstolsverket
18. ECPAT Sverige
19. Ekobrottsmyndigheten
20. Fackförbundet ST
21. Filipstads kommun
22. Finspångs kommun
23. Flens kommun
24. Friskolornas riksförbund
25. Funktionsrätt Sverige
26. Föreningen Sveriges socialchefer
27. Förvaltningsrätten i Karlstad
28. Förvaltningsrätten i Stockholm
29. Göta hovrätt
30. Göteborgs tingsrätt
31. Halmstads kommun
32. Haninge kommun
33. Hovrätten för Västra Sverige
34. Hudiksvalls kommun
35. Human Rights Watch Sverige
36. Idéburna Skolors Riksförbund
37. Inspektionen för vård och omsorg
38. Institutet för mänskliga rättigheter
39. Integritetsskyddsmyndigheten
40. Internationella Juristkommissionen, Svenska Avdelningen
41. Justitiekanslern
42. Jämställdhetsmyndigheten
43. Kalix kommun
44. Kammarrätten i Stockholm

45. Karlshamns kommun
46. Karlstads universitet
47. Knas Hemma
48. Knivsta kommun
49. Kriminalvården
50. Kumla kommun
51. Kustbevakningen
52. Kävlinge kommun
53. Linköpings tingsrätt
54. Linköpings universitet
(Barnafriid – Nationellt centrum för kunskap om våld mot barn)
55. LSU – Sveriges barn- och ungdomsorganisationer
56. Ludvika kommun
57. Luleå tingsrätt
58. Länsstyrelsen i Dalarnas län
59. Länsstyrelsen i Hallands län
60. Länsstyrelsen i Kalmar län
61. Länsstyrelsen i Skåne län
62. Länsstyrelsen i Västerbottens län
63. Länsstyrelsen i Västra Götalands län
64. Länsstyrelsen i Östergötlands län
65. Malmö kommun
66. Malmö tingsrätt
67. Malmö universitet (Institutionen för kriminologi)
68. Mjölby kommun
69. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
70. Myndigheten för delaktighet
71. Mölndals kommun
72. Offentliganställdas Förhandlingsråd (OFR S, P, O)
73. Partille kommun
74. Polismyndigheten
75. Region Jönköpings län
76. Region Norrbotten
77. Region Stockholm
78. Region Örebro län
79. Riksdagens ombudsmän (JO)
80. Riksförbundet Attention

81. Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare (RFS)
82. Riksförbundet Kriminellas Revansch I Samhället (RIKSKRIS)
83. Rädda Barnen
84. Rädda Barnens ungdomsförbund
85. Rättsmedicinalverket
86. Saco-S
87. SBU – Statens beredning för medicinsk och social utvärdering
88. Seko, Service- och kommunikationsfacket
89. Skatteverket
90. Skolväsendets överklagandenämnd
91. Skövde kommun
92. Socialstyrelsen
93. Sollefteå kommun
94. Solna kommun
95. Specialpedagogiska skolmyndigheten
96. Statens institutionsstyrelse
97. Statens skolinspektion
98. Statens skolverk
99. Statskontoret
100. Stenungsunds kommun
101. Stiftelsen Allmänna Barnhuset
102. Stiftelsen Fryshuset
103. Stockholms universitet
(Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten)
104. Sveriges advokatsamfund
105. Sveriges Domareförbund
106. Sveriges Elevkårer
107. Sveriges Elevråd
108. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
109. Sveriges Kvinnoorganisationer
110. Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden
111. Säkerhetspolisen
112. Södertörns tingsrätt
113. Trelleborgs kommun
114. Trosa kommun
115. Tullverket
116. Umeå kommun

117. Unga KRIS (Ungdomsförbundet för Kriminellas Revansch i Samhället)
118. UNICEF Sverige
119. Uppsala universitet
(Juridiska fakulteten och Nationellt centrum för kvinnofrid)
120. Vallentuna kommun
121. Vision fackförbund
122. Vänersborgs kommun
123. Västerås kommun
124. Åklagarmyndigheten
125. Örebro kommun
126. Östersunds tingsrätt

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet **senast den 14 maj 2025**. Svaren bör lämnas per e-post till ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L5@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Ju2025/00206 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Detta innefattar att regeringen önskar synpunkter på materialet i bilaga 3 med rubriken ”En generell sänkning av straffbarhetsåldern”. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Betänkandet kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Remissinstanserna kan utan kostnad beställa tryckta exemplar av betänkandet via ett [beställningsformulär hos Elanders Sverige AB](#).

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [Svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Elin Bellander
Ämnesråd

Kopia till

Elanders Sverige AB, e-postadress: betankande@elanders.com

YTTRANDE

Datum
2025-05-09

Dnr
R 21-2025

1 (2)

Chefsjustitieombudsmannen
Erik Nymansson

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

(Ju2025/00206)

Riksdagens ombudsmän (JO) har bjudits in att lämna synpunkter på det rubricerade betänkandet. Jag begränsar mitt yttrande till förslaget om sänkt straffbarhetsålder. Utifrån de aspekter som JO i första hand har att beakta vill jag föra fram följande synpunkter.

Utredningen föreslår att straffbarhetsåldern ska sänkas till fjorton år för barn som begår brott som har ett minimistraff om fängelse i fyra år eller mer. Det är en stor principiell förändring i fråga om den åldersgräns som har gällt för straffbarhet i Sverige under lång tid. Det ligger i sakens natur att det måste finnas mycket starka skäl för att en sådan förändring ska kunna genomföras. Det gäller även om det rör sig om en tidsbegränsad särreglering som utredningen nu föreslår.

Utredningen har biträts av flera experter. Jag kan konstatera att nästan ingen av dem ställer sig bakom utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder. I sina särskilda yttranden argumenterar de väl för sina respektive uppfattningar och för fram flera beaktansvärda invändningar mot förslaget. Jag noterar också att de i allt väsentligt verkar vara överens om vilka huvudsakliga svagheter som finns med förslaget. Det manar enligt min mening till särskild försiktighet och eftertanke vid bedömningen av förslagets lämplighet.

När det gäller de invändningar som experterna för fram noterar jag särskilt att det inte finns något stöd för att en sänkning av straffbarhetsåldern kan förväntas leda till minskad brottslighet, att en sänkt straffbarhetsålder tvärtom riskerar att trycka ned brottsligheten ytterligare i åldrarna och att flera praktiska problem kan förväntas uppkomma i rättstillämpningen när åldern för straffbarhet knyts till minimistraffet för ett brott och brottets rubricering. I sammanhanget kan vidare framhållas att det för de allra flesta torde framstå som både svårförståeligt och inkonsekvent att ett barn kan dömas för vissa mycket allvarliga brott men inte för vissa andra brott som samhället normalt också ser särskilt allvarligt på.

Jag har inte underlag för någon annan uppfattning och slutsats än som redovisats i de särskilda yttrandena.

De senaste årens utveckling i samhället där barn hänsynslöst utnyttjas av gängkriminella för att begå mycket allvarliga brott är djupt olycklig och mycket oroande. Det är självfallet mycket angeläget att åtgärder vidtas för att komma till rätta med detta samhällsproblem. Samtidigt kan jag konstatera att det under senare år redan har genomförts flera reformer på det straffrättsliga området och att ytterligare reformer är på gång. Det gör att de samlade och långsiktiga konsekvenserna av de förändringar som genomförts är svåra och överblicka både när det gäller barn och vuxna lagöverträdare.

Sammantaget är det min uppfattning att det aktuella förslaget om sänkt straffbarhetsålder reser flera frågor av både principiellt och praktiskt slag som måste analyseras ytterligare innan det kan läggas till grund för lagstiftningen. Jag kan därför inte tillstyrka förslaget.

Yttrandet har beslutats av chefsJO Erik Nymansson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Byråchefen Stefan Nyman har föredragit ärendet.

2025-04-29

Justitiedepartementet

Diarienummer Ju2025/00206

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L5@regeringskansliet.se

Attentions svar på betänkandet Straffbarhetsåldern SOU 2025:11

Om Attention

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom till exempel skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och Försäkringskassan. Bland våra medlemmar finns personer med adhd, autism, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna. Attention har omkring 20 000 medlemmar och ett 50-tal lokala föreningar runt om i landet.

Utredningens uppdrag och förslag

Utredningens uppdrag har varit att

- Överväga, och om lämpligt, föreslå en sänkt straffbarhetsålder
- Föreslå skärpta regler om undanröjande av en ungdomspåföljd
- Föreslå ytterligare åtgärder för att öka det statliga ansvaret för barn som begår grova brott
- Överväga, och om lämpligt, höja straffmaximum för ungdomar

Det utredningen nu föreslår att straffbarhetsåldern, även kallad straffmyndighetsåldern, ska sänkas från 15 till 14 år för brott som har fängelse minst fyra år i straffskalan. Det innebär att en person som är 14 år och begår till exempel grovt vapenbrott, grovt narkotikabrott eller mord kommer att kunna dömas till en påföljd. Motivet för förslagen är att öka upprättelsen för brottsoffer och stärka samhällets skydd mot farliga personer. Utredningen föreslår även att straffmaximum för brott som begåtts innan personen fyllt 18 år ska höjas från fängelse i högst 14 till 18 år. Det innebär att man fortfarande inte ska kunna döma en person under 18 år till livstids fängelse.

Utredningen lämnar också förslag om att ändra presumptionsregeln för bevistalan, att skärpa reglerna om undanröjande av vissa ungdomspåföljder samt att ta bort möjligheten att döma unga som begår brott efter att de har fyllt 18 år till ungdomsvård.

Bakgrund

Motivet för att utreda detta är att den allvarlig brottslighet med koppling till kriminella nätverk på senare år ökar bland barn och unga. Sverige har också drabbats av skjutningar och sprängningar i betydligt större utsträckning än andra europeiska länder. Våldets karaktär har förändrats över tid och blivit allt allvarligare och mer hänsynslöst.

Åldern för straffrättsligt ansvar, det vill säga den ålder en person måste vara för att straffas för de handlingar den har begått, varierar i olika länder. Den vanligaste åldern för straffbarhet i Europa är 14 år. I övrigt varierar åldern från 10 år upp till 17 år. I Sverige gäller för närvarande 15 år.

Kommentarer gällande utredningens förslag

Vårt svar gäller hur förslagen skulle påverka de medlemsgrupper som vi företrädare. Unga människor med NPF löper en ökad risk att rekryteras av kriminella gäng och nätverk. De har svårare att förutse konsekvenserna av sina handlingar och har svårare än andra med kamratrelationer. Till detta kommer den mognadsförsening som följer med diagnoserna, där den kognitiva åldern är flera år yngre än den kronologiska åldern hos barn utan sådan afunktionsnedsättningar (NPF). Det innebär att ungdomarna med NPF i praktiken redan nu får påföljder som inte motsvarar deras funktionella ålder och de kommer drabbas ännu hårdare än andra om åldern för straffansvar sänks.

Vi på Riksförbundet Attention tror inte att högre straff kommer att avskräcka 14-åringar som inte klarar att göra konsekvensanalyser. För att stoppa gängens rekrytering av unga med funktionsnedsättningar till grova brott krävs åtgärder inom många olika samhällsområden. Bland de viktigaste är skolan inklusive elevhälsan, ökad tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatri och en mer förebyggande och samverkande socialtjänst som erbjuder fullgott stöd till både barnet och vårdnadshavare och familjen i övrigt i ett tidigt skede med långsiktighet. Vi noterar med tillfredsställelse att flera viktiga reformer inom dessa områden är på gång. Dock oroas vi att brist på utbildad personal och nedsärningar inom skola, vård och omsorg, folkbildningen med flera viktiga verksamheter inte kommer att kunna genomföra de förbättringar som krävs. Därtill är vi oroade över att de positiva förbättringar som kan komma av nya socialtjänstlagen kommer utebli då det förändrade arbetssätt som kommer krävas inte är tillräckligt finnanseierat. Det riskerar att drabba de med stöst behov av instser från socialtjänst, men med sämre förutsättningar att själva söka och kämpa för sina rättigheter.

Tidiga fängelsestraff riskerar att ge de berörda en tydlig kriminell stämpel och försämra prognosen för att individen ska sluta med brott. Det behövs annat stöd för att nå sårbara familjer och individer. Insatser måste sättas in betydligt tidigare och kunskapen om NPF behöver öka inom alla verksamheter som möter målgruppen i sin yrkesroll.

I vårt svar på betänkandet En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30) skrev vi följande som förtjänar att upprepas:

" B e f i k t e r e t s a s o m S o c i a l s t y r e l s e n , s k o l m y n d i g h e t e r n a , S K R o c h K r i m i n a l v å r d e n skulle tillsammans med socialtjänsten kunna samverka bättre och effektivare än i dag för att

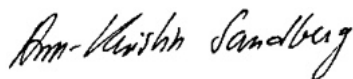
motverka normbrytande beteende och hindra återfall i brott. För att vända utvecklingen måste den sociala barn- och ungdomsvården också få de resurser som behövs för att stävja den allvarliga situation som hotar både offrens och förövarnas liv och hälsa. Den uppmärksamheten frågan nu har fått bör användas till att fler ser som sin uppgift att förebygga brott och att ingripa tidigt när ett barn visar tecken på att något är allvarligt f e l . ”

Kostnaden för samhället och offer för grova brott är betydande och uppgår till många miljoner i varje enskilt fall. Det lidande som offer utsätts för resulterar ofta i avbruten skolgång, långa sjukskrivningar och stora vårdbehov. Om samhället på allvar vill bryta den negativa trenden med barn som begår mycket grova brott krävs investeringar både i form av rekrytering av kvalificerad personal, upprustning av lokaler som leder fram till säkra och trygga miljöer och ett adekvat och kontinuerligt stöd som bryter destruktiva mönster och förhindrar återfall även efter avslutat straff. Det är därmed positivt att man i utredningen understryker vikten av ett större samarbete och samverkan med socialtjänsten för ett bättre återfallsförebyggande arbete.

Om förslaget om sänkt straffrättslig ålder trots allt skulle bli verklighet så är det av yttersta vikt att dessa barn får bästa möjliga vård och stöd utifrån sina behov. Det krävs att kriminalvården har tillräcklig kompetens och förutsättningar till vård och stöd samt att skolgång och möjlighet till aktivitet i likhet med fritidsaktiviteter erbjuds för att möjliggöra en vardag som i största möjligaste mån liknar den för icke frihetsberövade barn. Dessa barn måste också vid ett avtjänat straff få bästa möjliga stöd av samhället för att inte återfalla i brott och få till en fungerande tillvaro efter frigivning.

Vi vill slutligen understryka att bästa receptet för att inte behöva vårda fler i fängelsemiljöer är att ge rätt insatser innan de riskerar att påbörjar en kriminell bana. Vi vill också upprepa ytterligare något som vi skrev i ovan nämnda utredning (SOU 2024:30). ” M å r v i d s a en mer repressiv hållning för att stoppa ungdomskriminaliteteten. Men i enlighet med barnkonventionen måste alla åtgärder mot barn beakta vad som är barnets bästa. Det innebär inte att samhället ska avstå från att ingripa mot de ungdomar som behöver hjälp att lämna ett kriminellt liv och skadligt beteende, men för att lyckas med det behövs mer än bara strängare straff. Många av de unga som berörs av detta behöver helt andra åtgärde för att förhindra fortsatt kriminalitet, exempelvis psykiatrisk vård, traumabehandling, färdighetsträning, en ordnad skolgång, stöd från avhopparverksamhet, familjebehandling med m e r a . ”

Som slutord vill vi också understryka den rekommendation som FNs barnrättskommitté gav till Sverige efter den senaste granskningen. Deras uppmaning till Sverige är att inte sänka straffrättsliga åldern till 14 år.

Ann-Kristin Sandberg
Förbundsordförande

Justitiedepartementet
Stockholm 20250514

Yttrande över slutbetänkandet av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare - Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Riksförbundet frivilliga samhällsarbetare, RFS, har som remissinstans beretts möjlighet att yttra sig över rubricerad utredning.

Om RFS

Vi har medlemmar med lagreglerade frivilliguppdrag som innefattar biträdande övervakare i kriminalvården och besökare på anstalt och häkte. Vi har också medlemmar som är kontaktperson, kontaktfamilj, stödfamilj, stödperson, god man, förvaltare, god man för ensamkommande barn, medförmyndare, särskilt förordnad förmyndare och särskilt förordnad vårdnadshavare. Frivilliga samhällsarbetare är ett samlingsnamn för personer som tar sig an lagreglerade frivilliguppdrag. Vår erfarenhet är att stöd från ideella krafter inom ramen för påföljder och sociala biståndsinsatser spelar en betydande roll såväl för den enskilda klienten/brukaren som för uppdragstagare och demokratin i stort.

Straffbarhetsåldern

Utifrån förbundets expertkunskap om lagreglerade frivilliguppdrag har vi valt att koncentrera vårt svar till de delar som kan komma att påverka de uppdrag som vårt förbund representerar. Vi vill särskilt lyfta förslaget om sänkt straffbarhetsålder. RFS motsätter sig förslag om ändringar om förslag om sänkt straffbarhetsålder. För Sverige visar både självrapporportuppgifter om brott och kriminalstatistiken att ungdomars delaktighet i brott har minskat sedan 1990-talet (Brå 2024. *Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention* <https://bra.se/rapporter/arkiv/2024-02-28-forskning-om-alder-och-brott-samt-dess-betydelse-for-brottsprevention>).

Unga befinner sig i utveckling där en stor andel av alla unga lagöverträdare begår en eller ett par relativt sett mindre allvarliga brott för att sedan inte återfalla. Utredningen förslår då ett litet antal barn begår allvarliga brott motiverar en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder som bara träffar de barn som begår allvarliga brott.

Det finns en påtaglig risk att en sänkt straffbarhetsålder bidrar till negativa konsekvenser och till en ogynnsam utveckling med risk för ökning i barnbrottslighet. Ökning av barnbrottslighet kommer att få långsiktiga konsekvenser. Dygnskostnaden per anstaltsplats beräknas till 12 900 kronor. RFS är övertygad att långsiktiga lösningar och orsakerna till att människor begår brott kan komma att försvinna i en dimma av kortsiktighet som inte gör något åt problemen. Framväxten av det extremt straffande samhället med en rad repressiva åtgärder som genomförts och planerar att genomföras innebär en höjd repressionsnivå. Utredningen brister i vad förslagen kan komma att få för konsekvenser för de barn som berörs. Utredningen konstaterar att en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte kan förväntas leda till minskad brottslighet. Inte heller har utredningen diskuterat brottspreventiv synpunkt när det gäller straffrättsliga påföljder i relation till sociala insatser. Det är en villfarelse att det inte vidtas några åtgärder alls för barn som begår brott under 15 år.

Utvärdering som gjordes av den tillfälligt sänkta straffmyndighetsåldern i Danmark åren 2010–2012 förde med sig att straffrättsligt ingripande kan bidra till barns utanförskap och öka risken för återfall i brott. Kan Sverige lära sig något av Danmark? Straffbarhetsåldern är 15 år i alla de nordiska länderna. Straff kan öka risken för en kriminell identitet och livsstil. Stigmatiseringseffekter kan sätta igång en spiral av negativa identitetsprocesser. Att slå fast tidigt avvikande beteende kan innebära att barnet tidigare stämplas som brottsling. Barn är känsliga för bestraffning, vilket kan påverka barnets utveckling där också risken för återfall i brott behöver belysas. Registrering i belastningsregister kan också påverka framtida livsmöjligheter för barnet. Ökad repression i form av frihetsberövande påföljder ökar risken för återfall i brott (se bl.a. SOU 2018:85 s. 207 f. och 261). En partiell eller generell sänkning av straffbarhetsålder riskerar att ännu yngre barn engageras att begå brott. Utredningen förslag riskerar också förutsägbarheten för att kunna förstå vilka handlingar som är straffria och vilka som kan leda till åtal och påföljd där då barn som inte uppfattas förstå sina handlingar på grund av omognad ändå döms för brott. Straffsystemet grundläggande princip är påföljder som står i proportion till brottet med förutsägbarhet och ett rättvist straffsystem.

Det finns inga belägg för att en sänkning av straffbarhetsåldern minskar incitamenten för kriminella nätverk att använda och utnyttja sig av barn för att begå grova brott. Utredningen framhäver några exempel på allvarlig brottslighet från Polismyndigheten i en punktlista och

exempel från ett antal domar. RFS vill framhäva att exemplen inte är representativa för verkligheten. Antalet lagföringar för så allvarliga brott generellt är få i åldersgruppen och bedömningar om brottens utveckling behöver tolkas försiktig. Allvarlig brottslighet är inte en egen förklaring. Proportionalitetsprincipen ska inte avgöras av kunden.

Förenta Nationernas kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén) har också rekommenderat Sverige att säkerställa att konsekvensanalyser med utgångspunkt i barns rättigheter är en integrerad del av utredningar som föregår ny lagstiftning (se CRC/C/SWE/CO/6-7 6 b). Förslagen är undermåliga och ogenomtänkta samt saknar resultat som ändringar kan förväntas leda till. Det har vidare inte funnits stöd i empiri och erfarenhet för att skärpta påföljder för barn (SOU 2018:85, s. 15 och 199). Det finns inget vetenskapligt stöd för en minskning av straffbarhetsåldern skulle leda till minskad brottslighet. Ingen ny kunskap om barns utveckling har presenterats av utredningen om att en 14-åring ska anses mogen att kunna dömas för brott.

Barnrättskommittén framhäver att reaktionen på brott alltid ska stå i proportion inte bara till brottets omständigheter och svårhetsgrad, utan till andra faktorer som barnets ålder, barnets mindre straffrättsliga ansvar, barnets omständigheter och behov, liksom till samhällets olika behov, i synnerhet de långsiktiga. Barnets bästa ska ges tyngd och behovet av barnets återanpassning i samhället (allmän kommentar nr 24 [2019], s. 73, 76-78 och 89). Att sänka straffbarhetsåldern underminerar barns rättigheter då utredningen bortser från konventionens fokus på rehabilitering och återanpassning i stället för straff. Barnrättsystemets legitimitet riskeras genom hur Sverige ser på respekten av internationella konventionsåtaganden. RSF vill framhäva att barn är rättighetsbärare med icke-förhandlingsbara skydds rättigheter. RSF ser risker med att utredningen inte tagit hänsyn till barns rättigheter. Barnrättskommittén har rekommenderat Sverige att inte sänka straffbarhetålder under 15 år (allmän kommentar nr 24 [2019], p. 22). Barnrättskommittén har också framfört oro över att två olika nationella system för straffbarhetålder beroende på brottets allvar inte baseras på rationell kunskap om barns utveckling utan ifrån påtryckningar från allmänheten. Avrådan framhävs också utifrån den lägre åldersgränsen och en individuell bedömning av barnets mognad (allmän kommentar nr 24 [2019], p. 21 f.). Nuvarande straffbarhetsåldern har under lång tid ansetts vara väl avvägd, både i förhållande till barns utveckling och till intresset av att så långt som möjligt skydda dem från onödiga straffrättsliga in gripanden.

Straffmaximum för unga lagöverträdare

Utredningen föreslår att reglerna ska skärpas på så sätt att bestämmelserna om svåraste straff för brott som någon har begått innan hen fyllt 18 år tas bort. I stället införs ett förbud mot att döma någon till fängelse på livstid för brott som har begåtts innan hen har fyllt 18 år. RSF motsätter sig förslag om ändringar av straffmaximum för barn. Varför ska barn särbehandlas i straffsystemet och vad händer om barn jämföras med vuxna? Barn är under utveckling där barn bygger förmåga till konsekvensstänkande och impulskontroll. För barn som har frihetsberövats blir konsekvenserna mer långtgående än om en vuxen har frihetsberövats. Tanken är väl ändå inte att Sverige ska straffa barn hårdare än vuxna? Vidare är straff dyrt och det fungerar inte. Är det värt att genomföra ännu mer straffskärpningar oavsett om det leder till minskad brottslighet? Barnrättskommittén rekommenderar stater att fastställa maximistraff för barn som reflekterar principen om kortast möjliga tid, mot bakgrund av den skada och de negativa konsekvenser som ett frihetsberövande innebär för ett barns möjligheter till återanpassning i samhället (allmän kommentar nr 24 [2019], p. 77). Vid bedömningen ska det enligt kommittén ges tyngd åt vad som är bäst för barnet och behovet av barnets återanpassning i samhället. Förslaget går emot Sveriges internationella konventionsåtaganden. Frihetsberövande är skadligt för barn. Fängelse har inte någon större brottsminskande effekt, varken när det rör sig om avskräckning eller inkapacitering.

Ö v e r g r i p a n d e s y n p u n k t e r p å b e t ä n k

En rad repressiva åtgärder har genomförts och planerar att genomföras, vilket innebär en höjd repressionsnivå där förslagen är svåra att överblicka i framväxten av repressionsamhället. Strängare straff gör inget för den allmänna brottsnivån i landet, vilket framgår av både forskningsläget och i flera statliga utredningar (se t.ex. SOU 2008:85, s. 255 ff. och SOU 2014:18, s. 136). Utredningen brister i vad förslagen som helhet kan komma att få för konsekvenser för personer de berör. Våldsutvecklingen måste brytas och liv behöver räddas, men Sverige får inte göra samma misstag som andra länder har fått ångra. Straff innebär kostnader och lidande med fokus på individens ansvar där straffrätten inte är tillräcklig. För att på riktigt motverka brottslighet krävs långsiktiga reformer som inte har bäring i straffrätten. På lång sikt krävs förbyggande åtgärder för att återställa likvärdigheten i skolan. Sverige

behöver också motverka ekonomiska klyftor. Arbetet med kontaktpersoner behöver öka för att stärka upp en prosocial utveckling.

Ett starkt civilsamhälle innebär förutsättningar för ett brottspreventivt arbete där civilsamhällets resurser tas tillvara på ett ansvarsfullt sätt för att stärka skyddsfaktorer. Det förebyggande arbetet behöver värnas på kort och lång sikt där civilsamhällskraften i att få in personer i samhället, hålla i förändring, trygga sysselsättning och verka för prosocial meningsfull fritid utifrån behov samt genom att skapa förutsättningar för att stärka upp så mycket det bara går.

Det finns goda skäl till att stävja riktningen mot en ständig expansion av straffrättsinstitutionerna. RFS verkar för ett inkluderande och medmänskligare samhälle. Vi stärker den som hjälper.

Jennica Simesgården
Förbundsordförande

Fredrik Nilsson
Förbundssekreterare

Rädda Barnens remissvar av SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående SOU 2025:11 *Straffbarhetsåldern*. Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Rädda Barnen lämnar synpunkter till förslagen om sänkt straffbarhetsålder, dess följdförslag och förslag om straffmaximum för unga lagöverträdare. Övriga förslag varken av- eller tillstyrker Rädda Barnen.

Rädda Barnen delar oron över den mycket allvarliga brottsutvecklingen i Sverige. Särskilt oroväckande är att allt fler barn och unga påverkas av och involveras i kriminalitet. Det är en utveckling som måste stoppas. Rädda Barnen har de senaste åren arbetat särskilt med att belysa att frågan om gängkriminalitet i stor utsträckning handlar om barn, barns rättigheter och barns uppväxtvillkor. Rädda Barnen vill påminna om FN:s barnrättskommittés rekommendationer till Sverige i arbetet mot rekrytering av barn till kriminella nätverk:

” [u.] p m a n a r k o n v e n t i o n e n u t v e c k l a n d e o f f e n t l i g a s t r a t e g i e r s o m r i k t a r i n s i g p å g r u n d o r s a k e r n a t i l l u n g d o m s v å l d o c h k r i m i n e l l a g ä n g , i s t ä l l e t f ö r p å a g g r e s s i v a p o l i s i ä r a a r b e t s s ä t t . ¹

Sammanfattning av Rädda Barnens synpunkter

Rädda Barnen avstyrker förslaget om att sänka straffbarhetsåldern. Rädda Barnen avstyrker även utredningens följdförslag kopplade till en sänkning av straffbarhetsåldern, och förslagen som rör straffmaximum för unga lagöverträdare.

FN:s barnrättskommitté är tydlig i sina ståndpunkter när det gäller straffbarhetsåldern. Stater får under inga omständigheter sänka den ålder man har inrättat. Sverige har också fått en tydlig rekommendation att låta straffbarhetsåldern ligga kvar på 15 år. En sänkning är därför i strid med barnkonventionen, som är svensk lag.

Som utredningen skriver visar forskning att en sänkning av straffbarhetsåldern inte leder till ökad brottsprevention eller minskad rekrytering av barn till allvarlig kriminalitet. Att sänka straffbarhetsåldern går emot forskning om barns kognitiva och emotionella mognad, som visar att barn har en sämre förmåga att bedöma konsekvenser av och ta ansvar för sina handlingar. Exponering för det straffrättsliga systemet har tydliga, bevisade skadliga effekter för barn och leder till sämre fysisk och psykisk hälsa, inklusive för tidig död, samt försämrad utbildning och ökad risk för fortsatt brottslighet på kort och lång sikt. Utredningen gör bedömningen att inkapacitering är ett viktigt verktyg för att barn inte ska begå nya brott. Samtidigt redogör man

¹ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 20 (2016) om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren. Punkt 83

för forskning som visar att inkapacitering av barn som begår denna typ av brott inte har en brottspreventiv effekt, eftersom det finns en konstant ström av andra barn som kan begå handlingarna i stället. Mot bakgrund av denna kunskap är det anmärkningsvärt att utredningen ändå anser en sänkning av straffbarhetsåldern välavvägd.

Rädda Barnen saknar evidens som stödjer utredningens tes att en sänkning av straffbarhetsåldern kommer leda till att barn skyddas från att påbörja en kriminell karriär eller dras djupare in i allvarlig kriminalitet, och därmed skydda samhället.

Utöver att förslaget strider mot barnkonventionen och forskning på området straffar detta förslag utsatta barn och inte de vuxna som hotar, groomar, rekryterar och tvingar barn in i allvarlig kriminalitet. Förslaget ser inte heller till barnets rätt till och behov av vård och rehabilitering för att kunna återanpassas till samhället. Rädda Barnen ser flera risker för barn och barns rättigheter samt risker för en kontraproduktiv lagstiftning. Det finns överhängande risk att brottslighet och återfall i brottslighet ökar. På samma vis ser Rädda Barnen stora risker att de kriminella nätverken anpassar sig efter ny lagstiftning och rekryterar ännu yngre barn till allvarlig kriminalitet.

Rädda Barnens synpunkter på de enskilda förslagen

Kapitel 8 Överväganden om straffbarhetsåldern

8.13.2 En särskild reglering om straffrättslig påföljd för allvarliga brott

Rädda Barnen avstyrker detta förslag.

Kapitel 9 En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

9.6 Den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen

Rädda Barnen avstyrker detta förslag.

Rädda Barnen avstyrker förslaget om en sänkning av straffbarhetsåldern för brott med straffminimum på fängelse i fyra år. Rädda Barnen vill också understryka att vi motsätter oss en generell sänkning av straffbarhetsålder, enligt förslag i bilaga 3.

Rädda Barnen avstyrker förslaget då det strider mot såväl barnkonventionen som forskning. Det är också ett förslag som inte tar hänsyn till barns rätt till och behov av vård, och inte straff. Nedan följer motiveringar till Rädda Barnens bedömning.

Det strider mot barnkonventionen

Utredningen framhåller själv att det är viktigt att utredningens förslag är förenliga med barnkonventionen och de värden som den värnar.² Utredningen har också gjort en genomgång av barnkonventionens relevanta artiklar och hur dessa har tolkats av FN:s barnrättskommitté. Utredningen redogör dock inte för hur förslaget om en sänkt straffbarhetsålder är i linje med Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen. Rädda Barnens bedömning är att en sänkning av straffbarhetsåldern, oavsett om den är generell eller enbart för vissa brott, är i strid med barnkonventionen.

² Straffbarhetsåldern, SOU 2025:11. Sida 261-262.

En grundläggande princip för mänskliga rättigheter är att dessa ska implementeras progressivt och att en uppnådd nivå av skydd för mänskliga rättigheter inte får sänkas. Detta framgår i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, och FN:s barnrättskommitté har ansett att denna princip framkommer i artikel 41 i barnkonventionen.

Rekommendationer och allmänna kommentarer från FN:s barnrättskommitté är, precis som utredningen konstaterar, inte rättsligt bindande för en stat att följa. FN:s barnrättskommitté har dock fått ett tydligt mandat att tolka barnkonventionen, i och med dess mandat att granska staternas framsteg med implementeringen (artikel 43 i barnkonventionen). Kommittén torde därmed anses vara den främsta uttolkaren av barnkonventionen, och dess tolkningar och uttalanden borde vara starkt vägledande för staterna.

Den dåvarande regeringen har uttryckt ett liknande synsätt i propositionen till inkorporeringen av barnkonventionen. Regeringen skriver där att kommitténs uttalanden har fått en relativt stark ställning som tolkningsmedel för såväl internationella som nationella domstolar. Dessutom har staterna erkänt kommitténs mandat att granska framstegen. Därför menar regeringen att: ” [rekommendationer och allmänna kommentarer från konventionskommittéerna, beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, kan utgöra ett viktigt stöd och ge viss vägledning vid tolkning och tillämpning av konventionsåtaganden i Sverige. Det är också viktigt att ta hänsyn till i vilket sammanhang uttalandet eller rekommendationen gjorts, hur tydliga de är, och om uttalandet riktar sig till Sverige, mot ett annat land eller om det är ett generellt uttalande. ”

Den nuvarande regeringen har, i en skrivelse till riksdagen hösten 2024, uttryckt ” I sammanhanget vill regeringen även framhålla att FN:s barnrättskommittés slutsatser och rekommendationer är viktiga i regeringens kontinuerliga arbete med genomförandet av barnkonventionen.⁴ FN:s barnrättskommittés slutsatser och rekommendationer används också av regeringen som resultatindikatorer och bedömningsgrunder för att redovisa och beskriva barnrättspolitik. Socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall, som är ansvarig för barnrättspolitikens genomförande, framförde också hur viktiga rekommendationerna är för regeringens arbete direkt till FN:s barnrättskommitté vid granskningen i januari 2023.

Utifrån detta torde allmänna kommentarer och rekommendationer, om de inte anses som rättsligt bindande för Sverige att följa, åtminstone vara rättsligt styrande.

Utredningen har tydligt redovisat vad FN:s barnrättskommitté har uttalat när det gäller straffbarhetsåldern och sin syn på sänkning av denna. Barnrättskommittén framhåller att den inte bör vara under 14 år, baserat på forskning om barns utveckling och vad medelåldern ligger på i världen. Det framgår att kommittén anser att länder helst ska ha en högre straffbarhetsålder än 14 år eftersom den berömmar stater som har det och avslutar med att:

³ Prop 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter. Sid 84

⁴ Regeringen. Skr 2024/25:9 Riksrevisionens rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen. Sid 12.

⁵ Prop 2024/25:1 Budgetpropositionen för 2025. Utgiftsområde 9. Sid 189.

[... Uppmanar konventionsstaterna att under inga omständigheter sänka den lägsta

straffbarhetsåldern, i enlighet med artikel 41 i

Kommittén uttryckte i sina sammanfattande slutsatser och rekommendationer till Sverige djup oro över stegen som tas för att sänka straffmyndighetsåldern. Man påminde om sin allmänna kommentar om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet och uppmanade Sverige att låta straffmyndighetsåldern ligga kvar på 15 år.⁷

Rädda Barnen anser att det inte finns utrymme för tolkning av vad FN:s barnrättskommitté menar i detta sammanhang, snarare är kommittén övertydlig i sin uppmaning om att inte sänka straffmyndighetsåldern. Det är en uppmaning som förutom att finnas med i den allmänna kommentaren, även riktar sig direkt till Sverige. Uppmaningen torde därför, utifrån logiken som finns i propositionen till inkorporeringen av barnkonventionen, vara starkt vägledande och nästintill bindande för Sverige att följa. Rädda Barnen anser att en sänkning är en otillåten kränkning av barnkonventionen.

Utredningen lyfter allt vad FN:s barnrättskommitté uttryckt, men när förslaget läggs fram tar utredningen enbart fasta på vilken ålder FN:s barnrättskommitté har uttryckt som en lägsta ålder, och skriver att man i denna slutsats inte har tagit hänsyn till kommitténs tydliga rekommendation till Sverige.⁸ Utredningen bemöter över huvud taget inte kommitténs anförande om att en sänkning skulle vara i strid med barnkonventionen, trots att detta framkommer tidigare i utredningen. Utredningen beskriver också att Sverige kommer att undvika att få kritik från FN:s barnrättskommitté eftersom förslaget är att göra sänkningen tidsbegränsad.⁹ Även om sänkningen inte längre skulle vara i kraft när Sverige granskas av kommittén nästa gång, innebär inte det att kränkningen av barnkonventionen kan rättfärdigas och kommittén kommer troligen ändå att uttrycka kritik mot detta.

Sammantaget anser Rädda Barnen att en sänkning är i strid med barnkonventionen. Det är ytterligare problematiskt att utredningen inte förklarat hur en sänkning kan anses vara i linje med barnkonventionen och dess syfte, som utredningen själv framhåller som vägledande för dess arbete.

Det strider mot forskning

Barns kognitiva och emotionella mognad

Forskning visar att barn skiljer sig åt från vuxna i sin fysiska och psykiska utveckling. Forskning om barns utveckling och neurovetenskap visar att mognad och förmåga till abstrakta resonemang fortfarande utvecklas hos barn i åldern 12–13 år, eftersom deras frontallober är under utveckling. Barns kognitiva och emotionella status kännetecknas generellt av större risktagande, spänningssökande, sämre beslutsfattande, sämre förmåga att bedöma konsekvenser av sina handlingar och sämre impuls kontroll. Ungdomsåren är också ett unikt definierande stadium i livet och formativa år, som kännetecknas av snabb utveckling av

⁶ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet. Punkt 22.

⁷ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/6–7). Punkt 44 och 45.a.

⁸ Straffbarhetsåldern, SOU 2025:11. Sida 263.

⁹ Straffbarhetsåldern, SOU 2025:11. Sida 235.

hjärnan. Forskning tyder dessutom på att hjärnan fortsätter att mogna även efter tonåren, vilket påverkar vissa typer av beslutsfattande.

Dessa skillnader mellan vuxna och barn utgör grundvalen för barns lägre straffrättsliga ansvar och för ett separat system där barn behandlas på ett annat och mer individbaserat sätt. Detta antagande har gällt sedan 1864 och det finns inget i den forskning och beprövade erfarenhet om barns kognitiva och emotionella utveckling som har utvecklats sedan dess som tyder på att det nu skulle vara på något annat vis.

Vi vet också att exponering för det straffrättsliga systemet har bevisade skadliga effekter för barn. Utredaren lyfter själv internationella studier som visar tydliga samband mellan frihetsberövande under ungdomsåren och senare fysiska och psykiska hälsoproblem (inklusive för tidig död), försämrad utbildning och ökad risk för fortsatt brottlighet, för att nämna några. Dessa negativa effekter följer med hela livet.

Många av de barn denna lagstiftning kommer att träffa har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, till exempel intellektuell funktionsnedsättning.¹⁰ På gruppnivå innebär det ytterligare försvagad förmåga till konsekvens- och ansvarstänkt och därmed en betydligt större sårbarhet. De skadliga effekterna av en sänkt straffbarhetsålder kommer drabba denna målgrupp barn hårdare än barn som inte har funktionsnedsättningar.

Brottsprevention och minskad rekrytering

Det saknas stöd i forskning för att en sänkning av straffbarhetsålder leder till minskad brottlighet eller färre återfall i brott. Däremot finns det risk att brottslighet och återfall i stället ökar om straffbarhetsåldern sänks, alltså en kontraproduktiv effekt.

Rädda Barnen vill lyfta det faktum att detta förslag straffar redan utsatta barn och inte de vuxna som hänsynslöst hotar, groomar, rekryterar och tvingar barn in i allvarlig kriminalitet. Det är en missriktad lagstiftningsåtgärd som varken håller dessa vuxna ansvariga, eller riktar ljuset mot samhällets misslyckande att skydda barn från att dras in i kriminalitet.

Utredningen gör bedömningen att inkapacitering är ett viktigt verktyg för att barnet inte ska begå nya brott. Samtidigt redogör man för forskning som visar att inkapacitering av barn som begår denna typ av brott inte har en brottspreventiv effekt, eftersom det finns en konstant ström av andra barn som kan begå handlingarna i stället. Utredningen betonar också att barn ska skyddas från att påbörja en kriminell karriär eller dras in djupare i allvarlig kriminalitet, som en del av samhällsskyddet. Hur denna effekt ska ske genom en sänkning av straffbarhetsåldern framgår dock inte.

Rädda Barnen ser också risker för att de kriminella nätverken anpassar sig efter den nya lagstiftningen och rekryterar ännu yngre barn. Utredningen framhåller att det inte finns någon stor risk för detta. Utredningen argumenterar för att det skulle finnas en organisk, lägsta åldersgräns för när vuxna i de kriminella nätverken helt enkelt avstår att rekrytera. Argumentet bygger på att barn under en viss ålder saknar såväl fysisk som kognitiv kapacitet att planera och genomföra allvarliga våldsbrott, utifrån brottens komplexitet. Rädda Barnen

¹⁰ [The role of psychiatric diagnoses among youth offenders](#)

håller inte med om detta resonemang. Den internationella kunskap som finns om exempelvis barnsoldater, som till viss del kan appliceras på den dynamik vi ser i Sverige med redan sårbara barn som både tvingas och rekryteras in i allvarlig kriminalitet, visar att barn betydligt yngre än 14 år kan hantera och använda vapen och begå allvarliga våldshandlingar. På samma vis finns europeiska exempel på när kriminella nätverk rekryterar yngre barn in i allvarlig brottslighet som utpressning, droghandel och mord ¹¹. Utredarens resonemang och de argument som anförs är såväl spekulativa som cyniska. Att en lägsta straffbarhetsålder skulle ha en naturlig gräns som bygger på barns egen ålder och utveckling, och inte på samhällets ansvar att främja barns goda utveckling och skydda barn från fara och utsatthet, är utifrån ett barnrättsperspektiv helt oacceptabelt.

Brottsofferperspektivet

Rädda Barnen delar uppfattningen att brottsofferperspektivet är viktigt att beakta, och att brottsoffer bör ges goda möjligheter till upprättelse. I många fall är både gärningsperson och brottsoffer barn. Utredningen har dock på intet sätt visat att det finns forskning eller evidens för att det är viktigt för upprättelsen att gärningspersonen, oavsett ålder, just döms och får ett straff.

Utredningen redogör för att brottsoffret inte kan få samma stöd från åklagaren om gärningspersonen inte är straffmyndig. Man menar också att brottsoffret och brottsoffrets rättigheter hamnar i skymundan i bevistaleprocessen, då fokus är gärningspersonens behov av sociala insatser. Här anser Rädda Barnen att en mer träffande åtgärd, som dessutom är i linje med barnkonventionen, torde vara att ändra regelverket för bevistalan så att brottsoffret får en starkare ställning i den processen, i stället för att sänka straffmyndighetsåldern.

Barn som har begått brott har rätt till vård

Enligt barnkonventionen, artikel 40.1, ska fokus när ett barn har begått brott vara att främja barnets återanpassning till, och möjligheter att ha en konstruktiv roll i samhället. FN:s barnrättskommitté har betonat vikten av att barn under straffmyndighetsåldern får tidiga och anpassade insatser för att hindra att de dras in i kriminalitet.¹² Utredningen skriver att barn som begår allvarliga brott kraftigt avviker från barns normala beteende i den åldern, och att dessa barn kan förväntas behöva vård och stöd under lång tid.

Rädda Barnen ser med oro på att det vårdande uppdraget för barn dömda för brott är i fara. Förslaget om barnfängelser, som förväntas träda i kraft juli 2026, ger Kriminalvården ansvar för frihetsberövade barn. Kriminalvården är en myndighet som inte tidigare arbetat med målgruppen barn och som saknar såväl erfarenhet som beredskap att ta emot och ge barn evidensbaserad vård av god kvalitet. Även om utredaren tydliggör att fängelse fortsatt i så stor utsträckning som möjligt ska undvikas som påföljd för barn kommer denna föreslagna reglering, tillsammans med andra, leda till att fler barn hamnar i fängelse och under längre tid. Oavsett vilken ålder lagstiftaren väljer för en svenska straffbarhetsålder kvarstår det faktum att barn som har begått brott både har rätt till och är i behov av vård, inte straff. Det är enbart adekvata vårdinsatser som kan bryta barns återfall i brott och bidra till en återanpassning till

¹¹ [IN The-recruitment-of-young-perpetrators-for-criminal-networks.pdf](#)

¹² FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet. Punkt 11.

samhället, med möjlighet till en gynnsam utveckling. Rädda Barnen ser med stor oro på att förslag om sänkt straffbarhetsålder, tillsammans med andra förslag eller genomförda reformer på rättsområdet som riktar sig mot barn, kraftigt kommer minska utrymmet för vård och rehabiliterande insatser.

Kapitel 12 Straffmaximum för unga lagöverträdare

12.4 Endast förbud mot livstids fängelse

Rädda Barnen avstyrker förslaget, då även detta förslag är i strid med barnkonventionen. Rädda Barnen noterar att utredningen i detta kapitel inte har gjort några avvägningar i förhållande till barnkonventionen, hur den har tolkats av FN:s barnrättskommitté eller dess rekommendationer till Sverige, förutom i förhållandet att förbjuda användningen av livstids straff för barn.

I barnkonventionen, artikel 37.b, framgår att ett frihetsberövande av ett barn endast får användas som en sista utväg och för kortast möjliga tid. FN:s barnrättskommitté har uttalat att frihetsberövande ska vara strikt tidsbegränsat.¹³ Kommittén påpekar att frihetsberövande är skadligt för barn och har negativa konsekvenser för deras möjlighet till återanpassning. Kommittén rekommenderar därför att staterna inför ett maxstraff för barn som speglar principen om ”korta straff”.¹⁴ Vidare påpekar kommittén: ”Det blir då troliska minimeringar som inte förenliga med proportionalitetsprincipen för rättskipning för barn eller med kravet på att frihetsberövande ska användas som en sista utväg och under kortast lämpliga tid. Domstolar som dömer barn bör utgå från ett oskrivet blad.”¹⁵

2017 granskades Danmark senast av FN:s barnrättskommitté. I dialogen med kommittén framkom att det enligt dansk lag var möjligt att döma ett barn till högst 20 års fängelse, men att en dom från Högsta domstolen hade bestämt att det längsta straff ett barn kunde få var 8 års fängelse.¹⁶ I de sammanfattande slutsatserna fick Danmark följande rekommendation: *Take the steps necessary to reduce the maximum prison term for children to 8 years.*¹⁷

Rädda Barnen tolkar denna rekommendation till Danmark som att FN:s barnrättskommitté anser att 20 år är ett för långt maxstraff för barn. Utifrån att Danmark framförde HD-beslutet om en maxtid på 8 år som argument för att deras lag var i linje med barnkonventionen, men kommittén ändå gav den rekommendation som Danmark fick, ser Rädda Barnen det som troligt att kommittén även anser att 8 år i fängelse är för långt frihetsberövande för ett barn. Att som utredningen föreslår likställa maxstraffet för barn med vuxnas, med undantaget att inte kunna utdöma livstids fängelse, är således inte i enlighet med barnkonventionen och dess syfte.

¹³ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet. Punkt 6.c.v.

¹⁴ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet. Punkt 77.

¹⁵ FN:s kommitté för barnets rättigheter. Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet. Punkt 78.

¹⁶ UN Committee on the Rights of the Child. Summary record of the 2231st meeting (CRC/C/SR.2231). Punkt 79.

¹⁷ UN Committee on the Rights of the Child. Concluding observations on the fifth periodic report of Denmark (CRC/C/DNK/CO/5). Punkt 44.c.

Kapitel 13 Andra författningsändringar

Då Rädda Barnen avstyrker förslaget om en sänkt straffbarhetsålder, avstyrker även Rädda Barnen alla följdändringar som föreslås i kapitel 13.

Avslutande reflektioner

Utredningen resonerar kring att en sänkning kan behövas för att behålla det straffrättsliga systemets legitimitet, och att systemet kan komma att ifrågasättas om ” i n g a å t g ä r d e r v i ” mot den allvarliga brottsligheten. Rädda Barnen vill lyfta att regering och riksdag under de senaste åren vidtagit en lång rad åtgärder på rättsområdet för att minska kriminaliteten, och många av dessa åtgärder har haft udden riktad mot barn. Detsamma gäller de åtgärder som vidtagits på det sociala området för att förhindra att barn dras in i kriminalitet. De många förändringar som genomförts på kort tid gör det svårt att fullt ut överblicka de samlade effekterna, på såväl kort som lång tid. På samma vis är det svårt att bedöma om ytterligare åtgärder behövs och vilka de i så fall skulle vara.

Rädda Barnen anser därför att det kan finnas goda skäl att avvakta ytterligare reformer, och noga följa och utvärdera de förändringar som genomförts innan man föreslår nya, dessutom stora reformer som också kränker barns rättigheter.

Utredningen redogör löpande för forskning om barn samt barnkonventionen och hur den ska tolkas. När man sedan lägger fram förslag bemöter utredningen dock inte de uppenbara målkonflikter förslagen ger, exempelvis dokumenterade skadliga effekter för barn och kränkningar av barnkonventionen, och hur dessa kan motverkas. Rädda Barnen saknar genomgående dessa resonemang i utredningen och menar att utredningens hållning i detta avseende är mycket problematisk.

Slutligen vill Rädda Barnen lyfta att Sverige historiskt har präglats av en barnsyn som bygger på huvudregeln att barn inte ska behandlas som vuxna, utan som en extra skyddsvärd grupp med unika förutsättningar och behov. En sänkning av den svenska straffbarhetsåldern tar oss längre bort från det grundantagandet, och innebär en principiell förflyttning i synen på barn och barns rättigheter.

Stockholm 7 maj 2025

Sara Damber
Avdelningschef Sverigeprogrammet
Rädda Barnen

Rädda Barnens Ungdomsförbund (RBUF) instämmer i Rädda Barnens samtliga synpunkter ovan.

Warda Abdalla Rasul
Ordförande
Rädda Barnens Ungdomsförbund (RBUF)

2025 - 05 - 19

Dn X25 - 90081
Ju2025 / 00206

Justitiedepartementet

Y t t r ä n d e t ä n k s a t n r d a e f t f b a r (h s o u s å l d e r n
2025 : 11)

R ä t t s m e d i s ö m a o m b e a t t s t r i ö g v e r a n r ä m n d e a t ä n k a n d e ,
h a n r e d t g å n g f s p å u e n l e t r k s a o m h y e r d i g b h e e d t r e i ö v l e j r a n d e
s y n p u n k t e r .

R ä t t s m e d i c ä i n k a o m f r a n k s o l n e g s e a t r s k t t r a f f b a r h e t s å l d e r
t i d s b e u g t r i ä n e s a o s v e t t ö u p p ä n d r i n g e n .

M y n d i g h r ä t t e t s m e d e c k s a k a e t

F ö r s l a g ö p t a s v e a r v k d a e l n u i p n p g d e m s g d i c i n s k a
å l d e r s b e ö b ö r m o n t i e n t i g a l r r a f t k r ä n d e d r e ä k i n i n d e a n r
s t a t i n s t l e s l o a d a g v ä f n ö a r s d r l a 5 t , 6 a 2 h å D ä r t i l l
b e h ö d v e n e f i m e t o g l a e s k u r p i p v d n a Ä n e g a m s d r a
u t v e c k l i k g ä i f s a s g a t i k e r t u t n s ö a d t v ä n d s i g f a r s a e n r
b e r ö f r u d i k t i e d t r e d r ö n a s g a n o m f ö i e l l a v r e n t i k e r a l f t t r ä d a n d e
d e l n j u 2 l 0 i 2 6 .

M y n d i g h r ä t t e t s p s y k e i r a k t s r a i m s h k e a t

R ä t t s m e d i c i n a o m f r a n k s o l n e g s e a t r s k t t r a f f b a r h e t s å l d e r
l ä k a r e i n n l 7 i s y g a g o m s ä r s p e i r l s d n u i b r e d t n i n n ö g h
r ä t t s p s y k d e a r t s ö l s k i 4 a n å g r a d i e n k t a n n u t e e s a l t i a g a
u n d e r s ö k n i f n ö g r s u p t e s t r ä s t e t n e l r i n g s a k r a e p s i e n x h e ä m p t e n l i a m i g s
p e r s n o n b e a r r n u n g d o m s p s s y l e i c a i t a r l i i s t e t .

V i d k a l a g a n d a i v s g e p a n d a f l g l d a g r ö v e i a t l r d ä d r a s r g e r u p p e n
18 - i 2 0 n s a n ö r v a a d a e b ö l k a d e n d e m i a d e g d a t t s p s y k i a t r i s k a
u n d e r s ö k n i o g d a e n a n e f a e v r s a e b e l a t d a k a s i o m t v s g s
o v a n .

D e k t a i n s a m m a n h f a r a g n e a t l m e m i n ö k e a a g n t ä l e n d e n
a v s e a h y d n e g b r a e r i n s k a e t i n n a n r e a v s r a v ä t m a n v i a n g d a l d l e e r
s ä r s k ä t l t k s l a i o g f a i n b r e s t r ä b f a s a n d a e s i ö u m d e r s v ö i k d i n g
d e r ä t t s p s y k d e a r t s ö l s k i a d e t a n n ö h j e l t ö e g r e n n a o . a n g a s
s a d a n d e r s ö i k r a f r e t i g a t ö o n a 4 - a r i s t g l a d g r e n o m p å r a s
d e p l a l a b s a r a n e r t a i r s t a s .

De tyttat rhaabre slavya n e r a l d i e m k n y a ö n f ö r l e t d . r a g a n d e
h a v r a v e t k s j o u r n a l s r t s e s h e n l u n d a g h a n r i n g e n
c h e f s j u r t s o n e e d e o n a g i t .

J e n k n y a r n h o l t

O l o ä r s s o n

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över Straffbarhetsåldern (SOU 2025:1)

Er beteckning Ju2025/00206.

Justitiedepartementet har gett Akademikerförbundet SSR rubricerat betänkande via Saco.

Akademikerförbundet SSR:s yttrande

Övergripande synpunkter

Akademikerförbundet SSR vill understryka att förbundet lägesbild som utredningen förmedlar och att det förs fram har sin myckrkuentd allldveanrliga samhällsutveckling som tillbaka.

Akademikerförbundet SSR är mycket bekymrade över en u involveras i organiserad brottslighet och utnyttjas f Samhället behöver tillsammans göra sitt yttersta för samhällsutveckling. Att motverka den pågående samhäll breda insatser och åtgärder på en systemövergripande rekryteringen till de kriminella gängen genom enbart åtgärder ochdänsatsängare straff ochsärskiltstraffbarh framträdande politiska åtgärder, kommer inte att vara en samhällsnödvändighet. Att använda på att straffa barn i stället för bakomliggande orsakerna kommer inte att åtgärda de pr här betänkandet.

Akademikerförbundet SSR vill ta tillfället i akt och regeringen satsar på förebyggande arbete. Vi vet att prepuberteten och tonårstiden väsentligt ökar risken en sådan livsstil är mycket svårare att förändra sena förebyggande insatser välttsäga betydligt tidigare än barn som riskerar att hamna i kriminalitet brister of stödsystem som de flesta av oss växer upp med: familj fritidsintressen och ett visst mått ordvård i tidshopp c systeme meister behövs samhällets stöd och engagemang. H skolan, fritids, civilsamhället och polisens förebygg funktioner. Regeringen behöver därför satsa minst lik

förebyggande arbetet som De åtalshövets beklagningsenliga
förebyggande insatser för att bekämpa brottsligheten

Akademikerförbundet SSR vill understryka att en sänkning
en mycket stor principiell förändring när det kommer
samhället på barn och på barns utveckling. Förändringen
kräver mycket starka och välgrundade skäl för att för
Några sådana har inte kunnat presenteras av utredningen
något i utredningens betänkande som ens tyder på att
kan erbjuda en lösning på de samhällsproblem som best
lagöverträdare begått. Åtalshövets beklagningsenliga
att drabba barnen utan att det kan förväntas ge en po
väger alltså det allmänna signalvärdet tyngre än det

Det är också viktigt att komma ihåg att det som idag
åtgärder för att bekämpa brottsligheten i enlighet med
framtiden, i det minst när åtgärderna riktar in sig på barn

Erfarenheter från Danmark, som 2010 – 2012 sänkte straff
visade på mer negativa konsekvenser för det enskilda barnet
med 10% för de barn som dömts för brott vid 14 års ålder
benägna att fullfölja skolan. Den målsättning som man
visade således inte ge effekt.

Akademikerförbundet SSR konstaterar att det saknas ev
straffbarhetsålder. Tvärtom talar evidens för det mot
mer benägna än vuxna att underskatta risker och att s
beskriver utifrån forskningen hur barn och unga är me
sämre förmåga till impuls kontroll och att bedöma de f
sitt handlande än ungdomar i de övre tonåren och unga
framman orimligt.

8.13.2 En särskild reglering om straffrättslig påföljd

Akademikerförbundet SSR avstyrker förslaget

Akademikerförbundet SSR anser att en sänkning av straff
förenlig med FN:s konvention om barnets rättigheter (C
anser förbundet att en straffbarhetsålder under 15 år
möjligheter till ansvarstagande, riskmedvetenhet och
därmed inte heller i enlighet med barns grundläggande

Utredningen har i betänkandet framfört att det krävs
nuvarande straffbarhetsåldern. Akademikerförbundet SSR
bedömnar Akademikerförbundet SSR anser att det saknas
förslaget är betydligt fler och betydligt tyngre än s

Akademikerförbundet SSR finner det särskilt anmärkningsvärt
och evidens för att en sänkning av straffbarhetsålder
brotts. Tvärtom är det en överhängande risk att en sänkning
komma att trycka ned brottsligheten. Risken att ett lag
anpassar sig till den nya åldern är såväl stor som up
straffbarhetsålder riskerar därför att leda till att

att utföra grova, kända och utvecklad i riktning. hänsynslöst ut
avallt fler och allt yngre barn rekryteras för att ut
olycklig. Och vad vore i så fall utvecklad i riktning?
riktningen? Vore det att sänka och tvångsårldern yt
den nedre gränsen när det gäller straffbarhetsålder

Akademikerförbundet SSR vill ta tillfälligt akt och
som 14 år kan hållas ansvarig för grova, kriminella hand
regeringen i så fall i tillämpliga rättsregler- och lag
såsom en sänkt myndighetsålder, en sänkt rösträttsålder
åldersgränser när det kommer till inköp av alkohol, t

Den fråga som infinner sig är hur samhället kan anse
bedöms vara gammal nog att köpa cigaretter, köpa ener
är mogen och utvecklad nog att på egen hand stå upp n
samt förstå och ta konsekvenserna av sina egna beslut
kommer till påtryckningar och grooming från grovt kri

Straffbarhetsåldern 15 år bygger på principen att str
åläggas barn då de inte längre kan antas ha uppnått de
som krävs. Åldersgränsen 15 år har under lång tid ans
med barns förmåga att ta ansvar för och förstå konsek
och samhällets intresse av att kunna döma ut en straf
läggas att om straffbarhetsåldern enbart hade baserat
ansvarsförmåga hade straffbarhetsåldern sannolikt var
15 år. Forskning om utvecklingen av hjärnan visar att
ungdomar i övre tonåren och unga vuxna. Barn har sämre
och sämre förmåga att bedöma de framtida konsekvenser
ungdomar i de övre tonåren och unga vuxna.

När barn begår brott är det ett uttryck för att samhäl
skydda barnet. Det gäller särskilt de barn som begår
straffas för samhällets misslyckande går därmed emot
som ett demokratiskt och rättssäkert samhälle bygger

Akademikerförbundet SSR vill därför påtala och unders
utgångspunkt för politiska åtgärder och förändring
åtgärder än, om de inte kan förväntas leda till det ö
Regeringen behöver också följa upp och invänta eventu
beslutade åtgärder, och ha i åtanke att de inte är en
pågår inom både socialtjänsten och på straffrättens o
ingripande åtgärder beslutas.

Bilaga 3 - En generell sänkning av straffbarhetsåldern

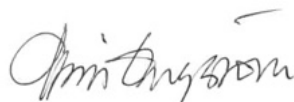
Akademikerförbundet SSR vill påtala och undersöka
fram ovan.

Avslutningsvis vill Akademikerförbundet SSR påtala att
uppmanat de stater som har en straffbarhetsålder som
sänka den. Även om Barnrättskommitténs rekommendation
kommentarer inte är juridiskt bindande utgör de en vi

konventionsstaterna. Sverige, som en av konventionsstaterna,
fortsättningsvis vara ett land som följer Barnrättskonventionen.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Monica Engström
Socialrättsjurist

Remissvar

Datum för beslut
2025-04-29

Beteckning
GD-beslut 29/2025
Dnr SBU 2025/267
Er beteckning
Dnr Ju2025/00206

Till
Justitiedepartementet
Straffrättsenheten

Remissvar för Straffbarhetsålder

Bakgrund

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har fått möjlighet att ge synpunkter på slutbetänkandet av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare (Straffbarhetsåldern SOU 2025:11). SBU har valt att endast lämna synpunkter på ett antal av förslagen som utredningen lagt fram, utifrån vårt uppdrag som rör vetenskaplig grund för bättre hälsa och välfärd. Vi inleder med en kort sammanfattning för att därefter beskriva våra synpunkter mer ingående.

Sammanfattning av SBU:s synpunkter

1. **Otillräckligt kunskapsunderlag gällande sänkning av straffbarhetsåldern**
SBU anser att det i utredningen saknas ett tillräckligt underlag gällande om sänkt straffbarhetsålder står i proportion till de risker som utredningen själv lyfter. Enligt oss saknas en redogörelse över evidensläget för att åtgärden leder till önskvärda effekter samt tillräckliga analyser av konsekvenser för individ och samhälle.
2. **Plan för uppföljning och utvärdering av den nya regleringen**
Utredarna presenterar ingen plan för hur införandet av den tillfälliga regleringen ska följas upp under den föreslagna tidsperioden. SBU anser att en tydlig och systematisk plan för uppföljning av långsiktiga effekter –såsom psykisk ohälsa, stigmatisering eller utbildningsavbrott bör finnas innan förslaget genomförs. En sådan plan bör inkludera indikatorer för bland annat hälsa och återfall i brott.
3. **Vetenskaplig förankring i det nationella brottsförebyggande arbetet**
SBU ser positivt på ett ökat kunskapsutbyte mellan nationella aktörer, men önskar att det vetenskapliga perspektivet och vikten av evidensbaserade insatser och åtgärder tydliggörs. I dag saknas en nationell struktur med ett riktat uppdrag att systematiskt granska och sammanställa evidens (motsvarande SBU) inom polis och rättsväsende. SBU ser ett behov av en sådan funktion och bidrar gärna med vår erfarenhet i dess utveckling.

SBU:s synpunkter i detalj

Förslag 8.13.2 En särskild reglering om straffrättslig påföljd för allvarliga brott

Svar: SBU anser att det i utredningen saknas ett tillräckligt vetenskapligt underlag som väger den potentiella nyttan av att tillfälligt sänka straffbarhetsåldern till 14 års ålder, mot de samhälleliga och individrelaterade konsekvenserna (så som minskat återfall i brott eller ökad trygghet). Det saknas tex analyser om en sådan reglering står i proportion till de risker som utredningen själv lyfter, i t.ex. kapitel 8.7 och 8.8.

För att möjliggöra ett välinformerat ställningstagande till förslaget som berör effekter, ekonomiska och etiska konsekvenser, bör analyser genomföras som belyser både förväntade effekter och kostnader ur ett brett samhällsperspektiv, ett individperspektiv och över en längre tidshorisont. I kapitlet om ekonomiska konsekvenser (16.2) saknas till exempel beräkningar av hur förslaget kan påverka andra sektorer, såsom socialtjänst, hälso- och sjukvård och skola om sänkt straffbarhetsålder införs och detta medför negativa konsekvenser för individen och samhället. Dessa verksamheter riskerar då att belastas ytterligare till följd av ökad ärendehantering, utredningsbehov och stödinsatser –men sådana effekter beskrivs inte över en längre tidsperiod och beaktas inte heller i konsekvensanalysen.

Förslag 9.10 Den särskilda regleringen ska tidsbegränsas till att gälla i fem år efter införandet

Svar: SBU noterar att utredningen inte presenterar några förslag på hur långsiktiga effekter på individnivå –såsom utbildningsavbrott, stigmatisering eller psykisk ohälsa – ska följas upp under den föreslagna femårsperioden. För att säkerställa att åtgärden inte medför oavsiktliga negativa konsekvenser anser SBU att en systematisk plan för uppföljning bör finnas på plats innan förslaget genomförs. En sådan plan bör inkludera indikatorer för både hälsa och återfall i brott.

SBU vill särskilt lyfta vikten av att tillämpa försiktighetsprincipen i detta sammanhang. Som vi tidigare har framfört i remissvar till regeringen¹, legitimerar inte försiktighetsprincipen godtyckliga åtgärder. Detta gäller även i situationer där samhällsproblemen är akuta. Försiktighetsprincipen kräver att nya insatser ska följas, utvärderas löpande och –vid behov –begränsas, skjutas upp eller avbrytas. Detta är centralt för att säkerställa att statens insatser verkligen bidrar till att minska brottslighet och samtidigt begränsar riskerna för skador och negativa effekter för barn och unga.

¹ Se remissvar för promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, Ds 2024:30.

Förslag 14.5.6. Ett myndighetsuppdrag behövs

Svar: SBU ser positivt på förslaget om ökat kunskapsutbyte mellan bland annat Kriminalvården, SKR och Socialstyrelsen för att stärka det statliga ansvaret i arbetet med att förebygga allvarlig ungdomskriminalitet. Vi vill samtidigt betona att detta arbete måste vila på en tydlig vetenskaplig grund. En sådan förankring saknas i det aktuella förslaget, särskilt vad gäller sociala insatser riktade till barn och unga. Det finns en risk att beslut fattas utan stöd i bästa tillgängliga kunskap. SBU ser därför gärna att det förslag som regeringen lägger fram också tydligt inkluderar det vetenskapliga kunskapsutbytet och utvecklingen. SBU har där en viktig roll att förmedla kunskap om effektiva metoder och insatser för att förebygga kriminalitet och återfall i kriminalitet², men också ta fram nya vetenskapliga underlag inom områden där det saknas.

SBU är den aktör på nationell nivå som utvärderar det vetenskapliga stödet för metoder och insatser inom socialtjänstens verksamheter, hälso- och sjukvården och tandvården³. Även om SBU har tagit fram flertalet rapporter som angränsar området⁴, så finns det ingen motsvarighet till vår verksamhet med tydligt fokus på åtgärder och insatser inom polis och rättsväsendet. För att säkerställa att rättspolitiska beslut bygger på bästa tillgängliga kunskap, bör en nationell funktion med ansvar för att granska, sammanställa och implementera vetenskapligt stöd byggas upp. SBU har lång erfarenhet av att ta fram systematiska kunskapsunderlag med beaktande av effekt, etik och ekonomi, och kan vara en viktig resurs i detta arbete. Genom ökad samverkan mellan SBU och brottsförebyggande aktörer som Polisen, Kriminalvården och Brottsförebyggande rådet anser vi att det vetenskapliga perspektivet kan stärkas och därigenom bidra till att offentliga resurser används för insatser med dokumenterad effekt.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Britta Björkholm 2025-04-29. Projektledare Maral Jolstedt har varit föredragande. Samrådande har varit avdelningschef Sofia Tranæus och projektledare Uliana Hellberg och Johanna Andersson.

² https://www.sbu.se/sv/Insatser_inom_socialtjansten_med_vetenskapligt_stod/

³ <https://www.sbu.se/sv/om-sbu/>

⁴ www.sbu.se/369, www.sbu.se/303, www.sbu.se/308, www.sbu.se/370

Ärendenummer / Referens

Ju2025/00206

Vår referens

Emilia Wikström Melin

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

E-post

emilia.wikstrom-melin@seko.se

Telefon

072-553 17 41

Sekos yttrande gällande SOU 2025:11 - Straffbarhetsåldern

Seko har fått möjlighet att yttra sig kring förslagen i SOU 2025:11 – Straffbarhetsåldern.

Seko avstyrker utredningen förslag om att i vissa fall sänka straffbarhetsåldern till 14 år. Seko avstyrker också utredningens förslag som att det längsta straffet som ska kunna dömas ut för en person under 18 år höjs från fjorton till arton år.

Om regeringen väljer att gå vidare och sänka straffåldern tillstyrker Seko utredningens förslag om att förändringen ska vara tidsbegränsad till fem år, att 14-åringar ska dömas enligt samma straffskala som 15–17-åringar, om undanröjande av påföljder samt utredningens förslag om ett ökat statligt ansvar för barn och unga som begår brott.

Sekos ställningstagande

Seko menar att det är viktigt att se allvarligt på den grova brottsligheten som kryper allt längre ned i åldrarna. Samhället måste ta sitt ansvar och bryta rekryteringen av barn och unga till kriminella gäng. Seko anser att resurserna till det förebyggande arbete måste öka. De unga som begår de grova brotten ska självklart få ett kännbart straff men det måste kombineras med vård och behandling så att de i framtiden kan återanpassas till samhället och leva ett liv utan kriminalitet.

Seko anser att straffbarhetsåldern bör vara oförändrad, dvs 15 år, för alla typer av brott. Att sänka straffålder till 14 år för brott med ett straffvärde på minst fyra år i fängelse, riskerar skapa en otydlighet kring att 14-åringen har ett straffrättsligt ansvar för vissa brott men inte andra. Det finns en uppenbar utmaning i att pedagogiskt förklara varför en 14-årig anses mogen att dömas för ett brott med minimistraff 4 års fängelse men inte för ett brott med minimi 2 eller 3 års fängelse.

Seko menar att utredningens slutsatser om effekterna av att sänka straffbarhetsåldern till 14 år för vissa brott delvis bygger på spekulation och att det saknas en tillräcklig analys om vad som förväntas uppnås. Därtill konstaterar utredningen själva att utvärderingar från när Danmark sänkt straffbarhetsåldern från 15 till 14 år visar på det inte ledde till en minskad brottslighet bland 14-åringar. Forskning visar också på, vilket bekräftas av erfarenheterna från Danmark, att unga som tidigt kommer in i det straffrättsliga systemet har en ökad risk att återfalla i brott. Bland de dömda 14-åringarna ökade risken något för att återfalla i brott och de 14-åringar som dömdes hade lägre sannolikhet att fullfölja skolan. Genom att sänka straffbarhetsåldern till 14 år för de grovsta brotten ser Seko också en risk att den grova kriminaliteten pressas ännu lägre ner i åldrarna.

Seko, Service- och kommunikationsfacket

Box 1105, 111 81 Stockholm
Besök: Hagagatan 2
Hemsida: www.seko.se

Telefon: 08-791 41 00
Telefax: 08-21 89 53
E-post: seko@seko.se

Organisationsnummer: 802004-5509
Plusgironummer: 58-8

Från den 1 juli 2026 är det planerat att Kriminalvården ska ha ungdomsfängelser på plats för att ta emot dömda 15–17 åringar. Kriminalvården befinner sig redan i en ytterst pressade verklighet med både brist på platser och personal. Seko menar att Kriminalvården redan som det är kommer ha svårt att få till en bra verksamhet för 15–17 åringarna. Att då även börja placera 14 åringar i fängelse innebär en stor risk att Kriminalvården inte kommer kunna tillgodose dessas behov av behandling, vård och skolgång.

Vänliga hälsningar

Seko, Service- och kommunikationsfacket

Gabriella Lavecchia
Förbundsordförande

Emilia Wikström Melin
Utredare

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Straffbarhetsåldern

Ju2025/00206

Förslagen rör inte Skatteverkets verksamhet. Skatteverket har därför inte några synpunkter på förslagen.

Detta remissvar har beslutats av rättschefen Michael Erliksson och föredragits av den rättsliga experten Maria Kållberg. Vid den slutliga handläggningen har också följande deltagit: enhetschefen Cecilia Asker och sektionschefen Pia Jakobsson.

Michael Erliksson

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Ju2025/00206

Yttrande över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Skolväsendets överklagandenämnd har, utifrån det område nämnden har att bevaka, inga synpunkter på det som föreslås i betänkandet.

På Överklagandenämndens vägnar

X Elin Carbell Brunner

Signerat av: Elin Carbell Brunner

Yttrandet har beslutats av Elin Carbell Brunner, ordförande i nämnden. Juristen Martin Franck och kanslichefen Anna-Karin Lundgren har varit med vid den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Kopia till

ju.L5@regeringskansliet.se

KSAU § 94/25

Svar på remiss om SOU2025:11 Straffbarhetsålder (Ju2025/00206)

KS2025.0125

Behandlat av	Datum	Ärende
1 Kommunstyrelsens arbetsutskott	2025-05-14	94/25

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att anta och överlämna socialnämndens yttrande ”Remissyttrande SOU 2025-11 Straffbarhetsåldern” (KS2025.0125-8) till Justitiedepartementet med tillägget:

Vi delar i allt väsentligt Socialnämndens yttrande men vill från Kommunstyrelsen inskräpa att den rådande samhällsutvecklingen med eskalerande våld från allt yngre utövare kommer att kräva snabba och kraftfulla åtgärder. Dessa får dock inte vara av sådan art att dess konsekvenser riskerar att förvärra problematiken eller överstiga nyttan av dem.

Yrkanden

Torbjörn Bergman (SP) yrkar på att Skövde kommun stödjer Justitiedepartementets förslag SOU 2025-11 Straffbarhetsåldern.

Johan Ask (S) yrkar på bifall till förvaltningens förslag.

Johan Ask (S) yrkar på följande tillägg till Skövde kommuns remissyttrande till Justitiedepartementet:

Vi delar i allt väsentligt Socialnämndens yttrande men vill från Kommunstyrelsen inskräpa att den rådande samhällsutvecklingen med eskalerande våld från allt yngre utövare kommer att kräva snabba och kraftfulla åtgärder. Dessa får dock inte vara av sådan art att dess konsekvenser riskerar att förvärra problematiken eller överstiga nyttan av dem.

Torbjörn Bergman (SP) yrkar på avslag på Johan Ask (S) tilläggsyrkande.

Beslutsgång 1

Ordförande finner att det finns två förslag till beslut och att dessa är Torbjörn Bergmans (SP) yrkande om att Skövde kommun stödjer Justitiedepartementets förslag SOU 2025-11 Straffbarhetsåldern och Johan Asks (S) yrkande om bifall till förvaltningens förslag. Ordförande konstaterar att kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar enligt förvaltningens förslag.

Beslutsgång 2

Ordförande finner att det finns ett tilläggsyrkande och ett avslagsyrkande på tillägget och finner att kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att bifalla tillägget.

Beslutsgång

Ordförande konstaterar att det finns ett förslag till beslut och finner att kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta enligt förvaltningens förslag.

Bakgrund

Skövde kommun har mottagit remissförfrågan från justitiedepartementet gällande SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern (Ju2025/00206) och då frågan berör socialnämndens verksamhetsområde har ärendet varit på remiss hos nämnden vilka har inkommit med ett förslag till yttrande för beslut i kommunstyrelsen.

Den 6 juli 2023 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga och föreslå ändringar avseende den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare. En utredning har genomförts vid Justitiedepartementet och Slutbetänkande Straffbarhetsåldern har överlämnats till regeringen.

Enligt direktiven till uppdraget skulle utredningen överväga och, om lämpligt, lämna förslag på sänkt straffbarhetsålder. Uppdraget är föranlett av att allt yngre personer begår grova våldsbrott. De barn som förekommer i samband med uppgörelser mellan kriminella nätverk blir allt yngre och äldre kriminella skyddar sig mot exponering och straff genom att använda sig av yngre personer som utförare vid grova brott.

Förslagen handlar om:

En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

Av utredningen framgår att straffbarhetsåldern föreslås sänkas till 14 år när det gäller barn som begår grova brott. Bland de brott som kommer att omfattas av förslaget kan bland annat nämnas mord, människorov, grov allmänfarlig ödeläggelse och grovt vapenbrott. Alltså föreslås ingen generell sänkning av straffbarhetsåldern.

Straffmaximum för unga lagöverträdare

Utredningen föreslår att det bör vara möjligt att döma ut det längsta tidsbestämda fängelsestraff som lagen föreskriver även för lagöverträdare i åldersgruppen 15-17 år. Något som kommer att träffa även barn som är 14 år om brottet omfattas av förslaget om en särskild reglering av sänkt straffbarhetsålder.

Ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott

Utredningen har även haft i uppdrag att överväga om det ska läggas ett ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott och lämna förslag på hur Kriminalvården kan involveras i olika sammanhang. Det som framgår i utredningen är att det är oklart vari det statliga ansvaret ska bestå och hur de olika myndigheterna ska samarbeta mot det gemensamma målet att minska barns och ungdomars inblandning i allvarlig brottslighet.

Kort om barns utveckling och ansvarsförmåga

Utredningen berör varför barn särbehandlas i straffrättsystemet och hur nuvarande straffbarhetsålder bygger på principen att straffrättsligt ansvar inte ska åläggas barn före den ålder då de i allmänhet kan antas ha uppnått den mognad som krävs för det.

Tjänsteorganisationen under kommunstyrelsen gör ingen annan bedömning än socialnämnden och föreslår kommunstyrelsen att anta socialnämndens yttrande, Remissyttrande SOU 2025-11 Straffbarhetsålder (KS2025.0125-8) som sitt eget yttrande till

Justitiedepartementet.

Handlingar

Tjänsteutlåtande: Svar på remiss om SOU2025:11 Straffbarhetsålder (Ju2025/00206)

Remisslista SOU 2025_11 Straffbarhetsåldern

SON § 31/25 Remissyttrande SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern (Ju2025/00206)

Remissyttrande SOU 2025-11 Straffbarhetsåldern

Skickas till

Justitiedepartementet, ju.remissvar@regeringskansliet.se och ju.L5@regeringskansliet.se

(Dnr. Ju2025/00206)

Socialnämnden

Remissyttrande SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern (Ju2025/00206)

9 En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

Skäl som talar för en sänkt straffbarhetsålder är att det i Sverige skett en negativ utveckling gällande barn som begår allvarliga brott och den typen av brott har i allmänhet större påverkan på både omgivning och samhället i stort än vad andra brott har. Som medborgare har man rätt till skydd mot allvarliga brott. Utvecklingen som skett i Sverige skiljer sig från jämförbara länder. Det är känt och omtalat att kriminella nätverk rekryterar barn under 15 år för att utföra allvarliga brott. Men alla allvarliga brott som utförs av barn under 15 år har inte koppling till kriminella nätverk. Att kunna agera kraftfullt för att skydda samhället och värna om alla medborgares rätt till skydd mot allvarliga brott kan vara ett starkt skäl till sänkt straffbarhetsålder.

Förslaget om att inte genomföra en generell sänkning av straffbarhetsåldern kan vara ett sätt att balansera då ungdomsbrottsligheten i allmänhet minskar, medan allvarliga brott ökar. Ett förslag som skulle skydda majoriteten av barnen från onödiga rättsliga ingripanden. Det är dock konstaterat att barn i så låg ålder som 11 och 12 år medverkar vid allvarliga brott. En sänkt straffbarhetsålder till 14 år gällande allvarliga brott skulle därmed kunna innebära att allt yngre barn rekryteras i högre utsträckning. Någon heltäckande statistik över barn under 15 år som begår allvarliga brott saknas och det går inte att säga i vilken utsträckning de allvarligaste brotten begås av 14 åringar eller ännu yngre barn.

Att ungdomar slutar att begå brott för att de uppnår straffbarhetsålder finns inget som talar för. Därmed saknas stöd i att en sänkt straffbarhetsålder skulle bidra till minskad brottslighet. Däremot finns det en risk för ökad brottslighet då barn och unga som grips och döms för brott begår fler brott därefter.

Straffrättsliga påföljder kan vara negativt för barns utveckling. Barn som straffas i tidig ålder stämplas som avvikande och förutom risken att återfalla i brott kan det bidra till att de får en skolgång där de lyckas sämre. Att endast tilldela sociala insatser skulle troligen ge en mer positiv effekt än straffrättslig påföljd. Risken att återfalla i brott pekar enligt forskning på att vara större ju yngre barnet är vid lagföring. När det gäller barn som rekryteras av kriminella nätverk för att begå allvarliga brott så kan det handla om en situation där barnet utsätts för hot, tvång och våld vilket innebär att barnet även är ett brottsoffer i sammanhanget.

Att det föreligger många riskfaktorer och få skyddsfaktorer kring ett barn är betydligt vanligare bland barn som begår brott i tidig ålder än bland andra barn. Riskfaktorer som föräldrars missbruk, kriminalitet, fysiskt våld och försummelse. Skolmisslyckanden, socioekonomisk utsatthet och neuropsykiatriska diagnoser förekommer i högre utsträckning än bland andra barn. För dessa barn har samhället ett ansvar att fånga upp dem tidigt och erbjuda stöd till barnen och dess familjer.

Slutsats

Utredningen lägger stor vikt vid samhällsskyddet och mindre vikt vid barnens bästa utifrån hur förslagen presenteras. Risken för att yngre barn än 14 år rekryteras av kriminella nätverk och utsätts för alla de risker det innebär bedöms hög om åldern för straffbarhet sänks, oavsett om det sker genom en särskild eller en generell reglering. En särskild reglering skulle kunna innebära en högre risk för att yngre dras in i kriminalitet då förslaget avser omfatta den typen av brott som unga till stor del används för att utföra. De ekonomiska resurser som kommer att krävas för att utreda och lagföra unga lagöverträdare i större omfattning skulle istället kunna läggas på insatser för att stärka skyddsfaktorerna för ett barn, som att stärka föräldrarnas förmåga, öka chanserna för barnet att lyckas med skolgången och minska risken för utanförskap och kriminalitet. Något som på lång sikt skulle vara mer ekonomiskt effektivt.

Förslaget om att en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder ska vara tidsbegränsad till fem år kan ge möjlighet att testa och följa upp effekterna i praktiken innan några permanenta förändringar genomförs. Att som myndighet förhålla sig till en sådan tidsbegränsad lag kan dock innebära hög belastning för implementering där exempelvis socialtjänst, polis och domstolar behöver skapa rutiner och arbetssätt för något som är snabbt övergående. Något som skulle vara både ineffektivt och kostsamt.

Den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder ska stämma överens med förslaget om presumptionsregeln för bevistalan enligt utredningen. Det föreslås att gälla vid allvarliga brott med minimistraff om fyra år eller mer, vilket innebär att åklagare blir skyldig att föra bevistalan vid fler typer av brott. Detta innebär att fler barn kommer att ställas inför domstolsprövning än tidigare. Att ställas inför domstol, även om det görs utan att kunna dömas till någon straffrättslig påföljd, innebär en påfrestning för ett barn.

Socialnämnden delar inte utredningens inställning till förslaget om en särskild reglering av sänkt straffbarhetsålder och bedömer inte att någon generell sänkning av straffbarhetsåldern är lämplig heller. Förslaget om att bevistalan ska kunna föras vid brott

med minimistraff om minst fyra år eller mer bedöms inte ha någon positiv påverkan på barn med kriminellt beteende i behov av socialt stöd. Snarare det motsatta då barnet tidigt skulle utsättas för en situation som starkt kan prägla den unges samt omgivningens bild av den unge väldigt negativt. Att lagändringen skulle tidsbegränsas ses som ett försök att skapa en bild av handlingskraft utan att styra mot effekter då det i dagsläget främst är samhällets upplevelse som lyfts fram i förslagen.

12 Straffmaximum för unga lagöverträdare

Det framgår inte av utredningen vilka egentliga effekter man förväntas uppnå med ett höjt straffmaximum. Som nämnts under punkten ovan finns det ett visst forskningsstöd när det gäller unga lagöverträdare att en ökad repression kan ha en motverkande effekt som istället ökar risken för återfall i brott. I och med att ungdomsreduktionen för åldern 15-17 år föreslås användas i mer skäligen omfattning, det vill säga i färre fall än idag, träffar det höjda straffmaximumet även lagöverträdare under 18 år i högre utsträckning.

Slutsats

En ung lagöverträdare drabbas hårdare av ett fängelsestraff än en vuxen och risken för återfall kan sägas öka utifrån längden på fängelsestraff. Socialnämnden instämmer inte i förslaget.

14 Ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott

Socialnämndens instämmer i förslaget om att regeringen bör ge ett uppdrag om vidare utredning inom området.

Kommunstyrelsens arbetsutskotts tillägg 2025-05-14

Vi delar i allt väsentligt Socialnämndens yttrande men vill från Kommunstyrelsen inskräpa att den rådande samhällsutvecklingen med eskalerande våld från allt yngre utövare kommer att kräva snabba och kraftfulla åtgärder. Dessa får dock inte vara av sådan art att dess konsekvenser riskerar att förvärra problematiken eller överstiga nyttan av dem.

Avdelningen för kunskapsstyrning för
socialtjänsten
Elin Fischer
elin.fischer@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se.

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

J u s t i t i e d e p a r t e m e n t e t s d i a r i e n u m m e r :
Ju2025/00206

Socialstyrelsens yttrande utgår från myndighetens verksamhetsområde.

Socialstyrelsens sammanfattande bedömning

Socialstyrelsen ser allvarligt på samhällsutvecklingen av grov våldsbrottslighet i Sverige, där både brottsoffer och gärningspersoner blivit yngre. Att barn och unga involveras i organiserad brottslighet är en av samhällets mest kritiska utmaningar.

Många närliggande förslag och utredningar har redovisats och pågår. Utredningen påpekar att dessa kommer samverka med de förslag som läggs fram i betänkandet. De samlade konsekvenserna för barn och unga är således mycket svåra att överblicka, vilket Socialstyrelsen också påpekade i yttrandet över delbetänkandet *Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga* (SOU 2024:39). De samlade effekter förslagen får behöver utvärderas nog.

Förslagen i betänkandet innebär sammantaget att socialtjänsten får en mindre roll när det gäller barn och unga som begår brott. Socialstyrelsen anser att det är viktigt att fortsätta värna principen om att barn och unga som begår brott i första hand ska få stöd av socialtjänsten. Socialtjänstens verksamhet ska utgå från en helhetssyn som omfattar den enskildes behov och resurser och som sätts i relation till det sammanhang och den omgivning som han eller hon är en del av. Det går även i linje med förslaget om en ny socialtjänstlag som betonar att socialtjänsten ska arbeta förebyggande, lätt tillgängligt och kunskapsbaserat.

Socialstyrelsen anser inte att utredningen i tillräcklig grad har beaktat barns rättigheter enligt barnkonventionen¹. Barn är enligt barnkonventionen särskilt skyddsvärda och har särskilda mänskliga rättigheter. Barn som begår brott är många gånger även brottsoffer. Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.

¹ Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barns rättigheter

Av barnkonventionen framgår att föräldrar är ansvariga för sina barn, men att staten ska ge lämpligt konkret bistånd till föräldrar, vårdnadshavare och släktingar när de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran. I detta ingår att hjälpa föräldrarna ombesörja de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling, och att säkerställa att barn får det skydd och den omvårdnad som de behöver.² Utvecklingen med ett ökat antal grova våldsbrott är i första hand ett samhälleligt misslyckande och därmed samhällets ansvar, inte det enskilda barnets. De förslag som läggs fram i betänkandet lägger ett större ansvar på det enskilda barnet att förstå konsekvenserna av sitt beteende och situationer de hamnar i och utsätts för, istället för att rikta ljus mot samhällets och vuxnas ansvar. Det saknas även en utförlig analys över hur den föreslagna regleringen påverkar de berörda barnens möjligheter att få sina rättigheter enligt barnkonventionen förverkligade.

I övrigt lämnar Socialstyrelsen följande synpunkter.

9.6 Den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen

Socialstyrelsen **avstyrker** förslaget med följande kommentarer.

Utredarens främsta skäl för en sänkning av straffbarhetsåldern är att den pågående utvecklingen anses vara ett hot mot det straffrättsliga systemets legitimitet, men redogör inga belägg för att det skulle vara på det viset. Tvärtom skulle det straffrättsliga systemets legitimitet kunna påverkas negativt om barn som inte uppfattas förstå sina handlingar på grund av omognad ändå döms för brott, inte minst när vuxna förmått dem att utföra brottet.

Alder och mognad

Socialstyrelsen lyfte i remissvaret till delbetänkandet *Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga* (SOU 2024:39) vikten av att fortsatt särbehandla barn och unga som är lagöverträdare utifrån mognad, begränsade erfarenheter och särskilda förhållanden, samt den forskning som finns gällande barns psykologiska och neurologiska utveckling.

Unga är mer benägna att söka spänning och att underskatta grader av risk. I de senare tonåren är också förmågan till impulskontroll och konsekvenstänkande sämre än för vuxna. För de barn som har exempelvis neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller intellektuell funktionsnedsättning är vanligen svårigheter med impulskontroll och konsekvenstänkande än mer framträdande. Människor uppnår social och emotionell mognad först i 19–21-årsåldern, och förmågan till självkontroll är fullt utvecklad först mellan 23 och 25 års ålder³. Ingen ny kunskap har framkommit om barns utveckling som gör det mer rimligt att en 14-åring ska anses mogen att dömas för brott. Dessutom visar forskning – bland annat den utvärdering som gjordes av den tillfälligt sänkta straffbarhetsåldern i Danmark åren 2010-2012 – att reformen bland annat

² FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar nr 7, punkt 20

³ Se Slopad straffrabatt för unga myndiga (SOU 2018:85), s. 15.

bidrog till ökad brottslighet och sämre skolgång för den studerade målgruppen 14-åringar. Återfall i brottslighet ökade inom 18 månader med 10% efter avtjänat straff. Straffbarhetsåldern höjdes åter till 15 år efter mindre än två år efter reformens införande.⁴ En ökad återfallsrisk innebär också att fler riskerar falla offer för brott.

Vidare är 15 års-åldern en tydlig övergång som samlar en rad förändringar i ansvar och möjligheter. Att åldersgränsen för att dömas för brott i mer än 100 år varit just 15 år är en bärande del av detta. En förändring av åldern för straffrättsligt ansvar skulle kunna ha destabiliserande effekter för samhälleliga överenskomna normer och regler om barns skyldigheter och rättigheter, och vad ett barn i olika åldrar kan förväntas klara av och förstå.

Barn är särskilt skyddsvärda

Enligt barnkonventionen är barn särskilt skyddsvärda och det barnrättsliga perspektivet ska prioriteras framför andra perspektiv, vilket befestes ytterligare när barnkonventionen blev svensk lag 2020. Barnkonventionen bekräftar att barn har särskilda rättigheter i egenskap av att vara barn. Vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Således har samhället en skyldighet att säkerställa möjligheten för alla barn att åtnjuta sina rättigheter, bland annat i lagstiftningen och i de reformer som beslutas. I artikel 41 framgår att ett lands bestämmelser som är mer långtgående än de som anges i barnkonventionen eller de allmänna kommentarerna ska vara kvar.⁵ Vidare framgår i FN:s allmänna förklaring av de mänskliga rättigheterna (s3) bland annat att dessa rättigheter och friheter ska främjas genom progressiva åtgärder. Således ska inga åtgärder vidtas som innebär regression, eller en försämring av, barnets rättigheter. I sina senaste rekommendationer till Sverige uttrycker Barnrättskommittén en stark oro för de straffrättsliga skärpningar, inklusive en eventuell sänkning av straffbarhetsåldern, som Sverige nu vidtar.⁶

De kriminella nätverk som involverar barn i organiserad brottslighet är hierarkiskt styrda och "äldre" i flera åldersskikt kan vara beroende av att barn stannar i och drar in pengar till de kriminella nätverken. Utträden är hårt reglerade och kan bland annat vara förenade med skuldsättning, hot och våld.⁷ Att ålägga dessa barn, och ännu yngre barn än idag, ett straffrättsligt ansvar står enligt Socialstyrelsen i strid med barnets bästa.

Det finns idag inte något som tyder på att den inkapaciteringseffekt som skulle kunna uppnås genom att frihetsberöva 14-åriga barn skulle leda till att färre brott begås. Det finns inget som tyder på att vuxna inom den organiserade brottsligheten skulle vara mindre benägna att använda sig av barn, även yngre än 14 år, som utförare, om straffbarhetsåldern sänks och differentieras. Utöver

⁴ <https://bss.au.dk/en/insights/samfund-1/2018/lowering-the-minimum-age-of-criminal-responsibility-has-no-deterrent-effects>

⁵ <https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/konventionen-om-barnets-rattigheter-svenska-2018.pdf>

⁶ CRC/C/SWE/CO/6-7 p. 44 och 45 (b).

⁷ Brå 2023:13 bl a s 8

det föreligger, som nämnts tidigare, att det frihetsberövade barnet, vid frisläppande, löper en högre risk för återfall i brott.

Konsekvenser av en differentiering av straffbarhetsåldern kopplat till straffvärde

Det finns inget som tyder på att ett brotts straffvärde skulle ha betydelse för barns möjligheter att exempelvis bedöma risk och konsekvenser av sina handlingar. Förslaget innebär att en 14-åring ska anses besitta den mognad som krävs för att ta ansvar för ett mycket allvarligt brott, till exempel ett mord, men inte för ett mindre allvarligt brott, exempelvis snatteri. Detta trots att det mindre allvarliga brottet kan vara betydligt mer överlagt, med större möjligheter för den unge att besinna sig, och överblicka konsekvenserna av brottet.

En differentierad straffbarhetsålder av det slag som utredningen föreslår skulle leda till betydligt sämre förutsägbarhet och svårigheter att förstå vilka brott som kan ge en påföljd, inte minst för barnen i fråga. Det är svårt att tro att ett 14-årigt barn kommer förstå att han eller hon kan dömas till påföljd för vissa brottstyper, men inte för andra, inte minst om brotten begåtts vid samma tillfälle.

9.10 Den särskilda regleringen bör tidsbegränsas

Socialstyrelsen **tillstyrker** förslaget med följande kommentarer.

Om förslaget trots allt genomförs är det bättre att den är tidsbegränsad. Socialstyrelsen instämmer dock inte i utredningens bedömning att tidsbegränsad lagstiftning möter barnrättskommitténs rekommendationer till Sverige om att varken ändra eller differentiera straffbarhetsåldern för barn. Den kunskap som finns talar för att en sänkt straffbarhetsålder, tidsbegränsad eller ej, kan leda till att ännu yngre barn dras in i brottslighet, att barns utveckling hämmas, att stigma och en kriminell identitet ytterligare befästs, och att risken för återfall ökar.

10.4 Undanröjande av ungdomstjänst och ungdomsvård enligt ett ungdomskontrakt

Socialstyrelsen **avstyrker** förslaget med följande kommentarer.

Barn behöver skydd, stöd och vägledning i livet, det gäller oavsett ålder och oberoende av barnets egna handlingar. Som utredningen är inne på kan det inte förväntas att unga lagöverträdare ska kunna sköta sig exemplariskt i förhållande till planering och påföljd. Det är avgörande att viktiga vuxna runt barnet har möjlighet att skapa de förutsättningar som krävs för att den unge ska kunna fullfölja planeringen. Bland annat behövs ett löpande motivationsarbete tillsammans med den unge för att en förändring ska kunna ske. Ett av socialtjänstens huvuduppdrag är att arbeta motiverande och att få människor att själva vilja förändra en destruktiv livssituation. Även om socialtjänsten inte har några repressiva verktyg att ta till vid misskötsamhet arbetar man aktivt med att

få ungdomen att medverka i ungdomsvården och nå de mål som vården syftar till. Det finns inget som tyder på att straffrättsliga påföljder är mer brottspreventivt verksamma än sociala åtgärder. Genom utredningens förslag riskerar fler ungdomar att dömas till mer ingripande påföljder med inslag av rörelseinskränkningar, vilket i sin tur innebär en risk för återfall och ogynnsam utveckling.

10.7.1 Möjligheten till varning bör finnas kvar

Socialstyrelsen **tillstyrker** förslaget med följande kommentarer.

Barn som är lagöverträdare behöver få den hjälp som finns att tillgå, inte bara vad gäller motivation, skydd, stöd och vägledning från viktiga vuxna, utan också hjälp att förstå vad barnets brottsliga handlingar kan få för följder. Sammantaget har då barnet bättre förutsättningar att överblicka och ändra sitt beteende. Därför är det väldigt viktigt att möjligheten till varning finns kvar. Särskilt viktigt är detta om förslaget i avsnitt 10.4 om lägre tolerans för misskötsamhet för möjlighet till undanröjande av ungdomstjänst och ungdomsvård blir verklighet.

10.9.1 Ingen ungdomsvård vid brott av myndiga lagöverträdare.

Socialstyrelsen **avstyrker** förslaget med följande kommentarer.

Socialstyrelsen anser att alternativet att utdöma ungdomsvård för myndiga lagöverträdare bör finnas kvar som ett alternativ och att särskilda skäl bör kvarstå. Det är av stor vikt att den vård som socialtjänsten bedriver i enlighet med LVU som rör myndiga lagöverträdare kan fullföljas. Socialstyrelsen anser att behandlingsprincipen bör ha företräde då den unge har vårdbehov.

12.4 Endast förbud mot livstids fängelse

Socialstyrelsen **avstyrker** förslaget. Straff för barn bör inte höjas mot bakgrund av barns psykologiska och neurologiska utveckling och att barn i enlighet med barnkonventionen är särskilt skyddsvärda. Utredningens förslag innebär att det längsta straffet som kan komma att dömas ut för den som var under 18 år när brottet begicks, höjs från 14 år till 18 år.

I övrigt lämnar socialstyrelsen följande kommentarer.

Internationella studier visar på tydliga samband mellan frihetsberövanden under ungdomsåren och fysiska och psykiska hälsoproblem senare i livet, inklusive risken för tidig död, sämre utbildningsmöjligheter, sämre arbetsmarknadsanknytning samt ytterligare frihetsberövanden under vuxenlivet. Frihetsberövanden stör både den psykosociala utvecklingen och den mognadsprocess som leder fram till att de flesta barn slutar begå brott under övergången till vuxenlivet.⁸

⁸ Brå 2024:1 s. 69, betänkandet avsnitt 8.5.2 sidan 192

I artikel 37 b barnkonventionen framgår att frihetsberövande av ett barn endast får användas som en sista utväg och för kortast möjliga tid. Barnrättskommittén har också uttalat sig om att frihetsberövande är skadligt för barn och ungdomar och har negativa konsekvenser för deras möjligheter att lämna kriminaliteten bakom sig⁹. Därför rekommenderar kommittén att konventionsstaterna inför ett maxstraff för lagöverträdande barn som speglar principen om kortast möjliga tid. Det är alltså inte i enlighet med forskning och barnkonventionens bestämmelser att möjliggöra längre fängelsestraff för barn än vad som idag är gällande.

14.5.6 Ett myndighetsuppdrag behövs

Socialstyrelsen **tillstyrker** utredningens förslag men passar på att påminna om att det redan finns befintliga samverkansstrukturer på nationell nivå med de aktörer som nämns i förslaget genom BOB. I övrigt har Socialstyrelsen följande kommentarer.

Socialstyrelsen förvaltar inga behandlingsprogram, men kan bistå Kriminalvården med kunskapsutbyte gällande anpassning av de program som Kriminalvården förfogar över, för att de ska kunna användas i mötet med och vid behandling av barn. Det är viktigt att säkerställa att de behandlingsprogram som man avser använda också utvärderas i relation till barn som deltagare, och barn som riskerar återfall. De behandlingsprogram som ska kunna erbjudas behöver även finnas tillgängliga för barn som inte är frihetsberövade. Här krävs en sammanhållen lösning så att barn med allvarlig kriminalitet kan erbjudas de rekommenderade insatstyperna oavsett om de ska ske i Kriminalvårdens regi eller socialtjänstens.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Sabina Orstam och Pär Ödman och enhetschefen Annika Öquist deltagit. Utredaren Elin Fischer har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg

Elin Fischer

⁹ Se bl a Förenta nationernas kommitté för barnets rättigheter Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet (Allmän kommentar nr 24) p. 2 och 22

Från: [Kommunstyrelsen](#)
Till: [JU Remissvar](#)
Kopia: [JU L5](#)
Ärende: Ju2025/00206 Solna stad
Datum: den 25 mars 2025 10:37:36

Hej,
Solna stad avstår från att yttra sig i remiss av SOU 2025:11 gällande Straffbarhetsåldern.

Med vänlig hälsning,

Denise Olsson
Registrator
Stadsledningsförvaltningen

SOLNA STAD
Solna Stadshus
Stadshusgården 2, 171 86 Solna

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Ju2025/00206

Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, begränsar yttrandet till frågan om sänkt straffbarhetsålder.

Det är en allvarlig utveckling att unga barn begår grova brott och involveras i dödligt våld. SPSM instämmer i att samhället behöver agera kraftfullt för att vända denna utveckling. SPSM menar dock att förslaget om sänkt straffbarhetsålder kan vara kontraproduktivt och att konsekvenserna behöver belysas ytterligare innan en sådan förändring genomförs. SPSM ser en stor risk för att skolgången påverkas negativt av en sänkt straffbarhetsålder. Det är oklart vilka effekter inrättandet av ungdomsfängelser kommer att ha för skolgången för de ungdomar som döms till denna påföljd, samtidigt som de organisatoriska förutsättningarna för skolgången för närvarande utreds.¹

Sänkt straffbarhetsålder

SPSM avstyrker förslagen om sänkt straffbarhetsålder vid allvarliga brott. Skälen för detta är följande.

Förslagets effekter på barnens rätt till utbildning har inte analyserats tillräckligt eller beaktats i utredningen

Det saknas utvecklade resonemang om förslagets påverkan på barns rätt till utbildning i betänkandet, vilket enligt SPSM är problematiskt. Den enskilt viktigaste faktorn för hur det går för de barn som varit placerade senare i livet är hur de lyckas i skolan. **F r å n v a r o n a v ” s k o l a n ”** är den starkaste skyddande faktorn för en gynnsam utveckling.² Skolan är också i sig en viktig skyddsfaktor mot kriminalitet, och en fullgjord skolgång är en avgörande faktor för ungdomarnas etablering på arbetsmarknaden och deras framtida livsutsikter. Utan en närmare analys av effekten på barns och ungas

¹ Uppdrag om Kriminalvårdens skolverksamhet för barn och unga som avtjänar fängelsestraff, Ju2025/00631.

² Socialstyrelsen, Skolverket och SPSM, 2025, SAMS - Samverkan för placerade barn och ungas kontinuerliga skolgång.

skolgång är det enligt SPSM svårt att överblicka innebörden av förslagen, och myndigheten anser att den förändring som föreslås behöver vara bättre underbyggd.

Som utredningen lyfter (s. 140, s. 212) så visar utvärderingen av den sänkta straffbarhetsåldern i Danmark att en sänkt straffbarhetsålder till 14 år hade negativa effekter på ungdomarnas skolgång samtidigt som det inte fanns några bevis för att brottsligheten bland 14-åringar minskade. Det finns alltså, mot bakgrund av utvärderingen i Danmark, en risk att föreslagen förändring skulle kunna innebära att återfallen ökar något och medföra negativa effekter för de enskilda barnens utveckling, exempelvis i fråga om skolresultat. Sammantaget ser SPSM en risk att förutsättningarna för att barnen ska vara tillgängliga för, och kunna tillgodogöra sig utbildning försämrats.

Utbildning inom en fängelsemiljö kan vara särskilt problematisk för barn med en funktionsnedsättning

Barn med psykiatriska diagnoser är överrepresenterade bland barn och unga i samhällsvård, och barnen har ofta en komplex problembild. En stor andel av barnen har diagnostiserad adhd/add, och förekomsten av lättare former av intellektuell funktionsnedsättning är högre än i befolkningen som helhet.³ Barn som kommer in i institutions- eller fängelsemiljö som har funktionsnedsättningar kan behöva stöd både i undervisningen och i vardagliga rutiner för att skolgången ska fungera. Uteblir stödet så kan det begränsa deras förmåga till inlärning.

Vid neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) och intellektuella funktionsnedsättning (IF) är de exekutiva funktionerna ofta svaga eller outvecklade, vilka kan ge svårigheter att reglera känslor, samt att organisera, planera och genomföra och avsluta skoluppgifter. Andra konsekvenser kan vara svårigheter att förstå samband mellan orsak och verkan. En stöttande strategi kan vara att visualisera med hjälp av bilder. Kognition innefattar språkliga och motoriska färdigheter, samt hur vi lär oss. Barn och unga med NPF och IF har en annorlunda kognition, vilket visar sig i perception och exekutiva funktioner. Den omgivande lärmiljön har därför stor inverkan på koncentration och lärande för dessa individer. En trygg lärmiljö är

³ Statens institutionsstyrelse (2023). Kartläggning av psykiatriska vårdbehov bland barn och ungdomar inom SiS år 2022. Forsknings- och utvecklingsavdelningen på SiS.

avgörande för att elever ska kunna nå sin fulla potential i skolan. För individer inom NPF och IF är det också vanligtvis särskilt viktigt att få känna sig delaktiga och lyssnade på, och att ha möjlighet att påverka sin situation. Ovisshet om vad som förväntas eller vad som ska hända under dagen kan orsaka stress. Genom att använda tydliggörande pedagogik kan skolan stödja de kognitiva funktionerna och minskar stressen.

Statens institutionsstyrelse (SiS) har under lång tid arbetat med att utveckla SiS-skolornas verksamhet, och Skolinspektionen har i sin granskning av den utbildning som ges till elever vid SiS särskilda ungdomshem sett positivt på den utveckling som skett. SiS har under de senaste åren byggt upp en ny och förbättrad skolorganisation, såsom att anställa fler rektorer, fler lärare och att det också finns fler stödfunktioner för skolverksamheten på myndigheten. Samtidigt konstaterar Skolinspektionen att det finns centrala delar kvar för att höja kvaliteten.⁴ Skolinspektionen har i sin granskning också konstaterat att brister i sådan verksamhet kan få långtgående konsekvenser, då svensk och internationell forskning tydligt visar att en fullföljd skolgång är den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för placerade barn och ungdomars hälsa och utveckling.⁵ SPSM ser en risk att alternativet att i stället döma 14-åringar till ungdomsfängelse riskerar att försämra dessa ungdomars förutsättningar att få tillgång till en tillgänglig välfungerande skola, där man kan möta de särskilda behov som elever med NPF och IF har.

Effekterna av övriga pågående reformer bör först analyseras

Parallellt med förslagen i detta betänkande pågår en reformering av påföljdssystemet för unga lagöverträdare, samtidigt som det sker förändringar av LVU och slutna ungdomsvård inom SIS. Det är oklart vilka effekter dessa förändringar kommer ha på ungdomsbrottslighet, och vilka effekter inrättandet av ungdomsfängelser kommer att ha för de ungdomar som döms till denna påföljd avseende ungdomarnas skolgång, återetablering i samhället och andra parametrar. SPSM menar att det är olämpligt att då samtidigt sänka straffbarhetsåldern, utan att först utvärdera effekterna av den nya brottspåföljden ungdomsfängelse och förändringarna av slutna ungdomsvård.

⁴ Skolinspektionen 2021, Skola inom statlig tvångsvård Kvalitet och kontinuitet i utbildningen vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem.

⁵ Skolinspektionen 2021, Skola inom statlig tvångsvård Kvalitet och kontinuitet i utbildningen vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem.

Barnets rättigheter har inte tillräckligt beaktats

SPSM instämmer i de invändningar som framförts av flera experter i särskilda yttranden angående det problematiska med att gå emot barnrättskommitténs uttalanden i allmänna rekommendationer och särskilda uppmaningar till Sverige. Även om utredningen gör en genomlysning av innebörden av vissa av barnkonventionens bestämmelser, och barnrättskommitténs uttalanden, har utredningen inte beaktat innebörden av dessa när utredningen landar i slutsatsen att en sänkt straffbarhetsålder bör införas för viss brottslighet.

Skolgången i ungdomsfängelser

Resultatet av utredningens förslag kan bli att ännu fler skolpliktiga barn ska få sin utbildning tillgodosedd inom Kriminalvårdens försorg. SPSM vill därför på nytt påpeka det som framfördes i remissvar av SOU 2023:44 om vikten av att verksamheten utformas så att den säkerställer att elever med funktionsnedsättning får det stöd de har rätt till och att undervisningen anpassas utifrån de pedagogiska konsekvenser som funktionsnedsättningen kan innebära. SPSM vill också upprepa att myndighetens uppdrag att ge råd och stöd bör kvarstå, även om delar av SiS-verksamheten övergår i Kriminalvårdens regi, och att myndighetens instruktion därför bör ses över i samband med att ungdomsfängelser inrättas.⁶

I detta ärende har juristen Rebecka Pomeroy varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Ulrika Ehlin, enhetschef Nina Karnehed och sakkunnig Petter Ådahl deltagit.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Aurora

Lindberg (GD)

Elektroniskt
undertecknad av
Aurora Lindberg (GD)
Datum: 2025.05.09
13:06:19 +02'00'

Aurora Lindberg
Generaldirektör

⁶ Se SPSM, Yttrande över En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44) 1STY-2023/627.

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)
(Ju2025/00206)

Statens institutionsstyrelse (SiS) har ombetts att lämna synpunkter på förslagen i rubricerat betänkande. SiS genomgång har gjorts från de utgångspunkter som myndigheten har att beakta.

SiS har inga synpunkter på förslagen i *kapitel 10* om undanröjande av ungdomspåföljder m.m.

SiS instämmer i utredningens bedömning i *avsnitt 8.12* att det inte finns tillräckligt starka skäl för att sänka straffbarhetsåldern generellt.

SiS avstyrker förslagen i *avsnitt 8.13.2*, *9.6 -9.7* och *12.4* om en tidsbegränsad reglering om en sänkt straffbarhetsålder för vissa brott och om höjt straffmaximum för den som har begått brott före 18 års ålder. SiS kan inte ställa sig bakom förslaget i *avsnitt 16.2.7* om ett minskat anslag till myndigheten. Skälen för SiS synpunkter i dessa delar framgår i det följande.

Övergripande synpunkter

SiS vill inledningsvis hänvisa till myndighetens remissvar på betänkandet En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga¹. Många av de övergripande synpunkter som myndigheten där för fram gör sig även gällande för förslagen om en sänkt straffbarhetsålder och ett höjt straffmaximum för barn.

Att barn och unga, däribland barn under 15 år, begår svåra brott är mycket allvarligt. SiS anser dock att förslagen om en sänkt straffbarhetsålder och höjt straffmaximum inte är en lösning på problemen, de riskerar i stället att göra mer skada än nytta. Förslagen måste ses i sammanhang med utredningens tidigare lämnade förslag² samt med andra pågående lagstiftningsreformer vad gäller barn och unga på straffrättens område³. Den samlade

¹ SOU 2023:44.

² SOU 2024:93.

³ T.ex. SOU 2023:44, SOU 2024:39, SOU 2024:93.

effekten av dessa förslag är svår att överblicka men den kan sägas innebära att barn och unga som begår brott i mångt och mycket blir behandlade som vuxna lagöverträdare.

En ordning som innebär att barn, så unga som 14 år, kan dömas till långa fängelsestraff strider mot rådande forskning på området och går emot Barnrättskommitténs rekommendationer⁴. Det talar enligt SiS mening mot att det är rätt väg att gå för att lösa de allvarliga samhällsproblemen och är en indikation på att förslagen riskerar att få allvarliga konsekvenser för enskilda barn, barn och unga som grupp och följaktligen samhället i stort. Det förtjänar även att påpekas att utredningen i *avsnitt 16.4.1* bedömer att förslagen inte ens samlat kan förväntas leda till att brottsligheten minskar, vilket gör att det starkt kan ifrågasättas om förslagen är proportionerliga.

Enligt nuvarande ordning blir de 14-åringar som letts in på en brottslig bana som regel omhändertagna enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). LVU är en skyddslagstiftning som möjliggör för socialnämnden att ingripa när ett barn far illa, bl.a. till följd av brottslig verksamhet. Ett omhändertagande till följd av brottslig verksamhet medför ofta att barnet blir placerat på SiS, i vart fall under en del av vårdtiden. SiS erfarenhet är att en stor del av dessa barn har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och en hög grad av fysisk och psykisk ohälsa. Barn som förmås att begå brott är i sig offer och barnens skydds- och vårdbehov bör ges avgörande betydelse. När barn och unga vårdas med stöd av LVU anpassas placeringen och vården till det enskilda barnets individuella behov och förutsättningar och varaktigheten av omhändertagandet tar bl.a. sikte på om barnet eller den unge kan komma att begå brott i framtiden. Utredningens förslag kommer att medföra att sådana hänsyn inte längre kommer att vara möjliga att ta för de barn som träffas av förslagen; den straffrättsliga processen tar i stället över. Det kan få konsekvenser för frågan om i vilken mån berörda barn alls kan få någon vård, t.ex. om barnet i stället ska avtjäna ett fängelsestraff. SiS anser att en sådan ordning är en klar försämring av den nuvarande. De barn som leds in på en brottslig bana har tydliga vård- och skyddsbehov, vilket talar för att fokus bör vara på vård och behandling samt preventiva åtgärder som inriktas på att förhindra brott och hindra återfall i brott. Något annat kan inte anses vara förenligt med principen om barnets bästa.

Utredningen konstaterar i *avsnitt 8.8.2* att de negativa konsekvenserna för skolgången i sig är en faktor som kan öka risken för kriminalitet och att kriminologisk forskning visar att de viktigaste preventiva insatserna för unga är de som äger rum utanför rättsväsendet i syfte att minska antalet riskfaktorer och öka antalet skyddsfaktorer i ungas liv. SiS instämmer i detta. Det är myndighetens erfarenhet att det inte går att nog understryka hur viktig utbildning är som skyddsfaktor mot återfall i brott.

Som utredningen har konstaterat i *avsnitt 8.7.6* har ett flertal reformer som rör barn och unga nyligen initierats och genomförts på det sociala området. Utredningen uttalar dock att dessa, varken för sig eller sammantaget med de straffrättsliga reformerna, är tillräckliga för att tillgodose behovet av särskilda åtgärder mot mycket unga lagöverträdare som begår allvarliga brott. SiS delar inte den uppfattningen, eftersom det

⁴ Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 24 (2019).

ännu förflutit för kort tid för att det ska vara möjligt att dra en säker slutsats om reformernas effekt.

SiS vill framhålla att vissa av de pågående reformerna på det socialrättsliga området avser tryggheten och säkerheten på SiS särskilda ungdomshem. Som utredningen har redovisat i *avsnitt 7.2* har flera lagändringar trätt i kraft under 2024 som syftar till att förbättra ordningen och säkerheten vid ungdomshemmen. Därtill bereds förslag om ytterligare befogenheter till myndigheten.⁵ SiS bedömer att dessa genomförda och förväntade reformer i viss mån redan har gett och kommer att ge myndigheten bättre förutsättningar att vårda den grupp som träffas av utredningens förslag. Det kan t.ex. nämnas att antalet rapporterade incidenter på ungdomshemmen minskade under 2024 jämfört med tidigare år.⁶ Detta är något som SiS bedömer åtminstone delvis kan förklaras av den nya reglering som trädde i kraft den 15 maj 2024 om indelning av ungdomshemmen i säkerhetsnivåer och ändrade förutsättningar vad gäller tillgången till elektroniska kommunikationstjänster på ungdomshem i förhöjd säkerhetsnivå.⁷ SiS anser att även effekterna av de reformer som genomförs vad gäller SiS ökade befogenheter måste avvaktas innan det går att överväga att sänka straffbarhetsåldern med den följden att 14-åringar, i stället för att vårdas vid SiS, kan dömas till långa fängelsestraff.

Förslagen i avsnitt 8.13.2 och 9.6 –9.7

SiS avstyrker förslagen om en tidsbegränsad reglering som innebär att en straffrättslig påföljd kan dömas ut vid vissa allvarliga brott vid 14 års ålder. SiS anser att de skäl som utredningen redovisat mot en generell sänkning av straffbarhetsåldern i *avsnitt 8.12* även gör sig gällande vid en tidsbegränsad sänkning av straffbarhetsåldern. SiS är även av uppfattningen att de skäl som redovisas mot en generell sänkning måste anses ha samma giltighet även avseende de barn som begår vissa allvarliga brott.

Utredningens två huvudsakliga syften med förslagen är samhällsskyddet och det straffrättsliga systemets långsiktiga legitimitet. SiS anser dock att det saknas stöd för att dessa syften ska kunna uppnås genom förslagen. När det gäller samhällsskyddet uttalar utredningen i *avsnitt 8.7.1* att en frihetsberövande påföljd i form av ett fängelsestraff skulle kunna säkerställa att det enskilda barnet, i vart fall under den tid som påföljden verkställs, inte begår nya allvarliga brott (inkapacitering). Detta argument motsägs dock även av utredningen som i *avsnitt 8.6.1* hänvisar till en rapport⁸ i vilken det anges att den samhällsskyddande effekten av inlåsningen av en person är mindre när det gäller ungdomar som begår brott i grupp och för brottstyper där det finns en s.k. ersättningseffekt, dvs. att nya personer kan rekryteras eller flyttas till de uppgifter som tidigare utfördes av någon som frihetsberövats. SiS anser att det finns anledning att fästa särskild vikt vid risken för sådana oönskade effekter. Det framstår som givet att samhällsskyddet inte kan stärkas av att yngre barn döms till en frihetsberövande påföljd när deras plats i kriminaliteten med stor sannolikhet ersätts av andra barn. En sådan oönskad effekt kan enligt SiS inte accepteras och talar därför starkt mot förslagen.

⁵ Ds 2024:26.

⁶ SiS årsredovisning 2024.

⁷ Se bl.a. 12 § samt 15 e-k §§ LVU.

⁸ Brå 2024:1 s. 11.

När det gäller att stärka straffrättens långsiktiga legitimitet anser SiS att utredningen inte genom de resonemang som förs i *avsnitt 8.7.2* har förmått beskriva hur förslagen ska åstadkomma det. Något stöd för att det i det allmänna rättsmedvetandet finns en uppfattning om att 14-åriga barn som begår brott behöver dömas till andra konsekvenser än sådana kopplade till barnets vårdbehov redovisas inte. SiS ifrågasätter också att det förhåller sig på det sättet. Enligt SiS finns det i stället en risk att legitimiteten kan påverkas negativt av att barn som i andra sammanhang inte anses mogna nog att ta ett eget ansvar kan dömas till långa fängelsestraff. Särskilt då det är tydligt att dessa barn i många fall har tvingats att begå brott och därför själva måste anses vara offer och i behov av skydd. SiS kan därför inte ställa sig bakom utredningens uppfattning att förslagen kan bidra till att stärka straffrättens långsiktiga legitimitet.

SiS bedömer att en sänkt straffbarhetsålder därtill för med sig en uppenbar risk för att yngre barn involveras i allvarlig brottslighet i ännu större omfattning än i dag. SiS erfarenheter visar att det redan i dag förekommer att barn yngre än 14 år har förmåtts att ta på sig uppdrag i den organiserade brottsligheten. Som utredningen har konstaterat förekommer det att barn i så låg ålder som 11 eller 12 år medverkar vid allvarliga brott. Att förslagen riskerar att medföra att ännu yngre barn kan komma att utnyttjas i den organiserade brottsligheten i större omfattning än i dag är ytterligare en omständighet som enligt SiS talar mot förslagen.

Avsnitt 12.4

SiS avstyrker förslaget som innebär att barn kommer att kunna dömas till mycket långa fängelsestraff. SiS vill understryka att förslaget går emot artikel 37 (b) barnkonventionen som anger att frihetsberövande av ett barn endast får användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Barnrättskommittén har uttalat hur skadliga frihetsberövanden är för barn och ungdomar samt vilka negativa konsekvenser de har för deras möjligheter till en lyckad återanpassning. Kommittén rekommenderar därför att konventionsstaterna inför maximistraff för barn som speglar principen om kortast lämpliga tid.⁹ SiS anser att förslaget inte kan anses uppfylla dessa krav. SiS anser att förslaget i praktiken innebär att det inte kommer att finnas något maximistraff för barn som döms eftersom det för denna grupp endast kommer att finnas ett förbud mot att döma ut livstids fängelse.

Avsnitt 16.2.7

SiS avstyrker förslaget om att SiS anslag ska minskas med 25,7 miljoner kronor årligen. Utredningen gör antagandet att omkring 2 000 -6 000 vård dygn som nu belastar SiS och kommunerna i stället kommer att belasta Kriminalvården. SiS vill här särskilt lyfta fram att en minskning med 6 000 vård dygn motsvarar omkring 15 individer på årsbasis. I slutet av januari 2025 var 53 pojkar under 15 år intagna vid SiS särskilda ungdomshem och det finns kö till myndighetens platser. En sänkning av straffbarhetsåldern kan marginellt komma att påverka kön, men den påverkar sannolikt inte antalet placerade vid myndigheten. SiS anser att det även måste bedömas vara troligt att åklagare åtminstone i

⁹ FN:s kommitté för barnets rättigheter, allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24, p. 77.

vissa fall skulle föredra att en brottsmisstänkt 14-åring placeras på SiS i stället för på ett häkte under utredningstiden.

SiS vill även påtala att det är svårt att dimensionera antalet platser efter tilldelad budget. En eventuell minskning av antalet placerade skulle sannolikt ske med enstaka platser på olika ungdomshem vilket i sig gör det svårt att sänka myndighetens kostnader.

Om SiS anslag trots detta ska minskas vill SiS föra fram att myndigheten ser det som osannolikt att vårddygnet till följd av en sänkt straffbarhetsålder skulle minskas med mer än 1 000 till antalet (motsvarande tre årsplatser). Om en minskning av SiS anslag ska ske bör minskningen halveras från 25,7 miljoner kronor till 12,9 miljoner kronor.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Elisabet Åbjörnsson Hollmark. I den slutliga handläggningen har rättschefen Eleonore Källstrand Nord och sektionschefen Erla Thorisdottir deltagit. Föredragande har varit juristen Clara Renman.

Elisabet Åbjörnsson Hollmark

Yttrande över SOU 2025:11

Straffbarhetsåldern.

Slutbetänkande av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare

Regeringskansliets diarienummer: Ju2025/00206

Skolinspektionen tar inte ställning till frågan om straffbarhetsåldern bör sänkas eftersom detta ligger utanför Skolinspektionens ansvarsområde och är en fråga för politiska avvägningar. Skolinspektionens yttrande berör endast de förslag som ligger inom myndighetens ansvarsområde.

9.6 Den lägsta straffbarhetsåldern och 9.7 Straffmätning och påföljdsval

Skolinspektionen konstaterar att utredningens förslag innebär att barn som är i åldrarna 14-17 år kan komma att dömas till fängelsestraff och placeras på särskilda ungdomsavdelningar på Kriminalvårdens befintliga kriminalvårdsanstalter. Förslaget innebär att skolpliktiga barn fängslas och med anledning av detta vill Skolinspektionen lyfta fram barnens rätt till utbildning. I SOU 2023:44 En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga lämnade utredningen förslag till nya bestämmelser i skollagen, utredningen föreslår där att det införs bestämmelser 10 a § och 10 b § i lagens 24 kapitel. Skolinspektionen anser att det är viktigt att dessa bestämmelser införs i skollagen om utredningens förslag genomförs.

I ärendets slutliga handläggning har Christian Bjelke deltagit.

Torun Rudin
Stabschef

Maria Sundkvist
Föredragande

Regeringen
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Dnr Ju2025/00206

Skolverket har ombetts att yttra sig över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11). Myndigheten svarar endast på det förslag som är relevant utifrån Skolverkets verksamhetsområde.

Skolverkets synpunkter

Skolverket avstyrker utredningens förslag om att en särskild tidsbegränsad reglering ska införas, som innebär att den lägsta straffbarhetsåldern enligt den särskilda regleringen ska vara 14 år.

Skolverket ser i likhet med utredningen allvarligt på att allt yngre barn dras in i kriminella nätverk och begår grova brott. Myndigheten instämmer också i utredningens bedömning att det behövs åtgärder för att komma till rätta med denna oroväckande utveckling. Däremot delar Skolverket inte utredningens bedömning att en sänkning av straffbarhetsåldern för vissa särskilt grova brott är rätt väg att gå.

Enligt Skolverket finns det inget som talar för att en sänkning av straffbarhetsåldern enligt den föreslagna regleringen bidrar till att de barn som avses kan fångas upp tidigare. Inte heller finns det något som talar för att det aktuella förslaget stärker det straffrättsliga systemets legitimitet eller att de kriminella nätverkens rekrytering av barn försvåras.

Skolverket anser att straffprincipen snarare bör ges minskad betydelse när det gäller barn som begår grova brott och att skydds- och vårdbehov bör tillmätas större betydelse. Enligt myndigheten är det viktigt att de åtgärder som vidtas präglas av ett barnrättsligt perspektiv. Detta ligger också i linje med Barnrättskommittén som har uppmanat Sverige att varken sänka eller differentiera straffbarhetsåldern.

Det saknas stöd i forskningen för att en sänkning av straffbarhetsåldern minskar incitamenten för kriminella nätverk att använda sig av barn för att begå grova brott. Ur ett brottspreventivt perspektiv finns det inte heller något som talar för att det skulle vara en fördel att den aktuella gruppen unga lagöverträdare fångas upp genom straffrättsliga påföljder, istället för att sociala åtgärder vidtas.

Tvärtom visar forskning, bland annat den utvärdering som gjordes av den tillfälligt sänkta straffbarhetsåldern i Danmark åren 2010–2012, att ett straffrättsligt ingripande kan bidra till barns utanförskap och ökad risk för återfall.

Skolverket ser en risk för att en sänkt straffbarhetsålder kan leda till att kriminella nätverk rekryterar ännu yngre barn.

På Skolverkets vägnar

Tommy Lagergren
Avdelningschef

Lee Gleichmann
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även enhetschefen Anders Duvkär och undervisningsrådet Lee Gleichmann (föredragande) deltagit

Handlingen är beslutad i Skolverkets elektroniska ärende- och dokumenthanteringssystem av:
Lee Gleichmann (Signerare) den 2025-05-09
Tommy Lagergren (Signerare) den 2025-05-09.

DATUM
2025-05-09
ERT DATUM
2025-02-13

DIARIENR
2025/45-4
ER BETECKNING
Ju2025/00206

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

S t r a f f b a r h e t s å l d e r n (S O U 20

Statskontoret avstyrker förslaget om en särskild, tidsbegränsad, reglering om sänkt straffbarhetsålder för barn, som begår ett brott som omfattas av regleringen efter det att han eller hon har fyllt 14 år. Likaså avstyrker Statskontoret förslaget om att höja straffmaximum till 18 år för brott som begåtts innan personen har fyllt 18 år.

Statskontoret anser att förslagen behöver kompletteras med ytterligare analyser när det gäller:

- effekter av förslagen på måluppfyllelse för såväl kriminalpolitiken som för rättsväsendet och för rättsprocessen,
- beaktande av barnkonventionen och
- förutsättningar för Kriminalvården att fullgöra uppgiften.

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag om att regeringen ska ge ett uppdrag till Kriminalvården och Socialstyrelsen att klarlägga vilka behandlingsprogram som lämpar sig för mycket unga barn som begår allvarliga brott. Det kan finnas skäl att överväga om uppdraget bör vidgas till att omfatta hela målgruppen och inte enbart mycket unga barn som begår allvarliga brott.

Bakgrund

Statskontoret har i sitt yttrande över utredningens delbetänkande Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion (SOU 2024:39) tagit upp ett antal omständigheter som behöver beaktas i den pågående reformeringen av påföljdssystemet för unga. Detta gäller för såväl den fortsatta beredningen av utredningens förslag i delbetänkandet som för förslagen i detta betänkande. (Se tidigare remissyttrande dnr 2024/170-4). I detta remissvar pekar vi på att det finns behov av ytterligare analyser när det gäller förslagen om att dels sänka straffbarhetsåldern för vissa brott och höjt straffmaximum, dels höja straffmaximum till 18 år för brott som begåtts innan personen har fyllt 18 år.

Bidrag till måluppfyllelse och effekter för rättsprocessen behöver klargöras

Det saknas analyser av om utredningens förslag kan bidra till att nå målen för kriminalpolitiken och rättsväsendet. Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och att öka människors trygghet. Målet för rättsväsendet är den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Av utredningen framgår att erfarenheter från Danmark visade att det inte finns någon evidens som talar för att brottsligheten minskade när straffbarhetsåldern sänktes till 14 år under cirka två år. Utredaren har inte heller bedömt att brottsligheten inte kommer att minska med förslaget som innebär att 14-åringar kan dömas för brott som har ett minimistraff på fängelse i fyra år eller mer.

Det är oklart hur rättsväsendet kommer att påverkas eftersom effekter på rättsprocessen och berörda myndigheter inte har analyserats. När det gäller den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet finns oklarheter om hur rättsprocessen kommer att fungera när 14-åringar ska åtalas för vissa brott men inte för andra. Här behövs klargöranden så att det inte blir ett system som uppfattas som otydligt och bristfälligt när det gäller likabehandling och rättssäkerhet.

Barnkonventionen behöver beaktas

Utredaren motiverar förslaget med att samhället behöver reagera med straffrättsliga påföljder vid allvarliga brott. Avvägningen mellan enbart sociala insatser respektive straffrättsliga åtgärder är därför kriminalpolitisk och bygger bland annat på värderingar om hur samhället bör utformas och hur olika intressen ska vägas mot varandra.

Statskontoret anser att detta förhållande inte innebär att man kan avstå från bedömningar som omfattar barnkonventionen. Enligt vår mening behövs därför klarlägganden om och i vilken utsträckning barnkonventionen har beaktats. Förslagen innebär betydande förändringar för berörda barn mellan 14–17 år. De kommer att frihetsberövas i fängelse om riksdagen fattar beslut om att verkställigheten av påföljder för barn och unga ska göras av Kriminalvården i stället för Statens institutionsstyrelse. Därutöver kommer straffvärdet för brott att öka.

Det finns både risker och nackdelar med förslaget till sänkt straffbarhetsålder. Statskontoret delar utredarens uppfattning att det inte går att bortse från risken att barn som är yngre än 14 år kommer att rekryteras för att utföra brott i stället för 14-åringar. Samtidigt framgår att fängelsestraff drabbar en ung lagöverträdare hårdare än en vuxen. Risken för återfall bedöms öka.

Statskontoret anser att det är angeläget att det finns ett mer fullständigt beslutsunderlag när det gäller hur de risker och nackdelar som redovisas i

utredningen kan hanteras innan förslag lämnas till riksdagen om sänkt straffbarhetsålder. I annat fall finns det risk för att förslagen blir kontraproduktiva så att det uppstår ännu större problem med allvarlig brottslighet bland barn och unga. Att beakta barnkonventionen bör gagna såväl barn och unga som samhället som helhet.

Statskontoret konstaterar att regeringen har gett Brottsförebyggande rådet (Brå) två relevanta uppdrag i sammanhanget. Det ena handlar om att ta fram kunskap där barn misstänks för grova brott. Det andra innebär att studera flickors och kvinnors delaktighet i kriminella miljöer. Uppdragen ska redovisas den 18 juni 2025 respektive den 31 december 2025. Resultatet av dessa uppdrag kan vara viktiga bidrag till fortsatta överväganden om både straffbarhetsåldern och övriga förslag som när det gäller att motverka brottslighet bland barn och unga.

Kriminalvårdens förutsättningar att fullgöra uppgiften behöver klargöras

Statskontoret har i remissyttrande till såväl förslagen i utredningens delbetänkande (SOU 2024:39) som Trygghetsberedning (SOU 2024:54) uppmärksammat Kriminalvårdens förutsättningar att under sitt nuvarande ansträngda läge klara av att fullgöra sina uppgifter. Förslagen om påföljder för barn och unga innebär exempelvis att det behöver finnas tillräckligt med personal med relevant kompetens och lämpliga lokaler så att barn och unga inte blandas med vuxna som är dömda i fängelser eller i frivårdens lokaler. Och inte minst behöver Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall utvecklas och anpassas till barn och unga. I en granskning av Riksrevisionen framkom att Kriminalvårdens nuvarande behandlingsverksamhet för vuxna hade brister och att den var underdimensionerad. Det saknas både personal som kan svara för verksamheten och lokaler att bedriva den i.¹

Behandlingsprogram för barn som begår brott behövs och barnens skolgång måste säkerställas

Statskontoret tillstyrker förslaget att Socialstyrelsen och Kriminalvården ska få ett regeringsuppdrag att utveckla behandlingsprogram för barn som begår allvarliga brott. Enligt Statskontorets mening bör sådana finnas på plats innan de föreslagna lagregleringarna har trätt i kraft när det gäller påföljder för barn och sänkt straffbarhetsålder för att kunna undvika återfall. Dessutom är det viktigt att säkerställa en god skolgång för barnen och de unga vilket Statskontoret tidigare har betonat i yttrandet på delbetänkandet. Om allt fler barn och unga avtjänar straff under en längre tid krävs ytterligare resurser utöver de som krävs för den pågående

¹ Riksrevisionen. (2024) *Verktyg för förändring –Kriminalvårdens behandlingsverksamhet* 2024:13.

tillströmningen av vuxna klienter. Även om myndigheten kompenseras med höjda anslag är det inte självklart att den får tillgång till den kompetens som behövs för att verkställa fler och längre påföljder för barn. Om barnens och de ungas behov av såväl skolgång som behandling inte kan tillgodoses finns det enligt Statskontoret risk för att det uppstår ännu större problem med kriminalitet när de har avtjänat fängelsestraffen.

Det behövs ett helhetsperspektiv på förändringarna

Avslutningsvis konstaterar vi att en samlad redovisning av det pågående reformarbetet av påföljdssystemet och förebyggande åtgärder för barn och unga behövs för att förändringarna ska kunna bedömas ur ett helhetsperspektiv. I betänkandet finns en sammanställning av ny lagstiftning, förslag till ny lagstiftning, pågående beredning av förslag, aktuella utredningar och regeringsuppdrag som direkt eller indirekt omfattar unga lagöverträdare. Sammanlagt redovisas 25 beslut, förslag och uppdrag. Sedan dess har regeringen beslutat om ytterligare uppdrag.

Statskontoret konstaterar att det är många förslag som hanteras där många ska genomföras snabbt. Det finns enligt vår mening betydande risker att en sådan ordning leder till sämre måluppfyllelse och bristande effektivitet. Det är därför önskvärt att regeringen ser till att en samlad redovisning presenteras när det gäller det pågående reformarbetet för att såväl förebygga att barn och unga hamnar i allvarlig kriminalitet som att ändra påföljdssystemet för de som har begått brott. En samlad redovisning skulle förbättra förutsättningarna att göra bedömningar utifrån ett helhetsperspektiv för målgruppen.

Generaldirektör Annelie Roswall Ljunggren har beslutat i detta ärende. Utredningschefen Erik Nyberg samt utredare Lena Sandström, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Annelie Roswall Ljunggren

Lena Sandström

Till

Justitiedepartementet

Yttrande över delbetänkande SOU 2025_11 Straffbarhetsåldern

Sammanfattning

Stenungsunds kommun besvarar betänkande SOU 2025:11 om straffbarhetsåldern för unga lagöverträdare.

Stenungsunds kommun har inga synpunkter på innehållet i förslaget.

Stenungsunds kommun ser förslagen om en särskild tidsbegränsad reglering och skärpta regler för undanröjande av påföljd som positiva, då detta kan utgöra viktiga steg för att avbryta utvecklingen av allt yngre lagöverträdare och säkerställa att barn som begår allvarlig brottslighet får det adekvata stöd och hjälp de behöver.

Kriminalvårdens ökade ansvar och det förbättrade samarbetet mellan olika myndigheter bedöms också som en fördel, eftersom en samordnad insats är avgörande för att nå hållbara resultat. Socialtjänsternas insatser för målgruppen grovt kriminellt belastade barn har hittills inte motverkat utvecklingen hos målgruppen. Den föreslagna förändringen kan bidra till att stärka stödet och skapa bättre förutsättningar för att vända utvecklingen. Ett samarbete mellan socialtjänst, skola, kriminalvård och andra aktörer är centralt för att kunna ge dessa barn det stöd de behöver.

Eftersom den särskilda regleringen ska gälla under fem år och därefter utvärderas, förväntas utvärderingen ge en tydlig bild av om lagändringen har haft de avsedda effekterna eller inte. En sådan utvärdering, som baseras på evidens, kommer att ge värdefull information om vad som fungerar och vad som kan förbättras i det rättsvårdande och brottsförebyggande arbetet. På så sätt stärks det kunskapsbaserade arbetet och säkerställs att åtgärderna gör verklig skillnad för samhället i stort.

STENUNGSUNDS KOMMUN

Carin Persdotter Brodén
Kommunsekreterare

Till kommunstyrelsen

Yttrande över delbetänkande SOU 2025:11, Straffbarhetsåldern

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen antar remissvar på delbetänkande straffbarhetsåldern (SOU 2025:11), daterat 2025-03-13, som sitt eget.

Sammanfattning av ärendet

Stenungsunds kommun har beretts tillfälle att yttra sig över delbetänkande SOU 2025:11, Straffbarhetsåldern. I betänkandet framgår att brottsligheten bland den stora gruppen barn under 15 år inte har ökat, men verktyg för att bemöta den lilla grupp barn som berörs ändå kan behövas. Därför föreslås en särskild, tillfällig, reglering om sänkt straffbarhetsålder till 14 år, som ska utvärderas efter fem år.

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 14 maj 2025.

Beskrivning av ärendet

Enligt gällande lagstiftning kan ett barn som är under 15 år inte dömas till straff för brott. Detta innebär att även allvarliga brott, såsom mord eller dråp inte kan leda till lagföring om gärningspersonen är 14 år eller yngre. Med anledning av att ett antal mycket unga gärningspersoner nyligen begått grova brott har regeringen tillsatt en utredning för att överväga skärpta regler för unga lagöverträdare. I detta delbetänkande behandlas frågan om vid vilken ålder som barn bör vara straffmyndiga, samt förslag om skärpta regler för undanröjande av ungdomspåföljder och åtgärder för att stärka det statliga ansvaret för unga som begår grova brott.

Utredningen föreslår en särskild reglering som innebär att det under en femårsperiod ska vara möjligt att lagföra barn från 14 års ålder, men endast för allvarliga brott med ett minimistraff om fängelse i fyra år eller mer. Utredningen föreslår att det längsta fängelsestraffet för brott begångna innan 18 års ålder höjs från 14 till 18 år och att ett förbud mot livstids fängelse för brott begångna av barn införs. Utredningen föreslår inte en generell sänkning av straffbarhetsåldern, eftersom brottsligheten bland barn under 15 år har minskat, och den grova brottsligheten i större utsträckning begås av vuxna. Utredningen framhåller att rättsväsendets resurser bör fokusera på den vuxna brottsligheten. Den föreslagna regleringen syftar till att enbart lagföra de fåtaliga barn under 15 år som begår de allvarliga brott som påverkar samhället i stort.

Utredningen föreslår att reglerna för undanröjande av påföljd vid ungdomsvård och ungdomstjänst ska skärpas, samt att övervakningen och kontrollen av att påföljderna följs blir striktare. Utredningen föreslår även att ungdomsvård inte längre ska kunna dömas ut för brott begångna efter 18 års ålder, och att ungdomsvård endast ska kunna dömas för brott begångna innan 18 års ålder om särskilda skäl föreligger. Inga förändringar föreslås för ungdomsövervakning eller utvidgad ungdomsövervakning.

Slutligen föreslås att regeringen ger Kriminalvården och Socialstyrelsen i uppdrag att samarbeta med kommuner och regioner för att tillvarata Kriminalvårdens erfarenheter inom återfallsförebyggande arbete och behandlingsprogram inom socialtjänsten, samt att utveckla samarbetet mellan Polismyndigheten och socialnämnder.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Konsekvenser för kommunen

Kommunerna har idag huvudansvar för de barn under 15 år som gjort sig skyldiga till brott. Detta kvarstår med justeringen att ansvaret för allvarligt kriminellt belastade barn som är 14 år som döms som skyldiga till allvarlig brottslighet inte längre kommer att falla under kommunens ansvar. Detta innebär alltså en eventuell lättnad av ansvar för kommunen. En ökning av ansvaret för ungdomspåföljder kan innebära en viss belastning för kommunerna i form av mer samverkan med kriminalvård eller utförande av exempelvis ungdomstjänst. Bedömt är dock att dessa förändringar kommer beröra ett mycket litet antal barn boende i kommunen.

Förvaltningen bedömer därför inte att förslaget sammantaget har några överhängande negativa konsekvenser, då barn som begår allvarlig brottslighet behöver få adekvat stöd och hjälp.

Ekonomisk bedömning

En skärpning av reglerna för ungdomspåföljder kan innebära en något ökad belastning för kommuner i form av fler verkställda ungdomsvårdsärenden. Samtidigt innebär lagändringen om sänkt straffbarhetsålder att kriminalvården tar över ansvaret för verkställighet från SiS, vilket minskar kostnaderna för kommuner. Ärendet innebär därför små eller inga ekonomiska konsekvenser för Stenungsunds kommun.

Barnkonsekvensanalys

Förslaget påverkar barn som är 14 år och har begått allvarlig brottslighet, samt barn mellan 14 och 17 år som misskött sin påföljd. Dessa barn utgör en mycket liten grupp, och konsekvenserna kan bli positiva eftersom de får bättre anpassat stöd.

Bedömning utifrån Agenda 2030

Ärendet berör mål nr 16 om fredliga och inkluderande samhällen.

**Stenungsunds
kommun**

Tjänsteskrivelse
2025-04-02

Dnr KS 2025/191

Beslutsunderlag

Yttrande 2025-03-13

STENUNGSUNDS KOMMUN
Sektor stödfunktioner

Marcus Starcke
Sektorchef

Malin Henriksson
Funktionschef

Beslut skickas till

Frida.rydelius@stenungsund.se

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L5@regeringskansliet.se

§ 140

Dnr: KS 2025/191

Svar på remiss - SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern

Beslut

Kommunstyrelsen antar remissvar på delbetänkande straffbarhetsåldern (SOU 2025:11), daterat 2025-03-13, som sitt eget.

Reservation

Linda-Maria Hermansson (C) reserverar sig mot beslutet.

Annika Åberg Darell (V) reserverar sig skriftligt mot beslutet.

Sammanfattning av ärendet

Stenungsunds kommun har beretts tillfälle att yttra sig över delbetänkande SOU 2025:11, Straffbarhetsåldern. I betänkandet framgår att brottsligheten bland den stora gruppen barn under 15 år inte har ökat, men verktyg för att bemöta den lilla grupp barn som berörs ändå kan behövas. Därför föreslås en särskild, tillfällig, reglering om sänkt straffbarhetsålder till 14 år, som ska utvärderas efter fem år.

Remissvaren ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast den 14 maj 2025.

Beslutsunderlag

Yttrande 2025-03-13

Förslag till beslut på sammanträdet

Linda-Maria Hermansson (C) föreslår att kommunstyrelsen ska besluta att avslå yttrandet med motivering att flera länder i Europa, inklusive de nordiska länderna, har valt att sätta gränsen vid 15 år av biologiska skäl då det är vid 15-års ålder som hjärnan anses vara så pass utvecklad att individen börjar kunna ta ansvar för sina handlingar. Konsekvenstänk är en komplex och krävande tankemässig aktivitet som handlar om att kunna föreställa sig händelser ur flera olika perspektiv, exempelvis olika tidsperspektiv eller individperspektivet.

Annika Åberg Darell (V) tillstyrker Linda-Maria Hermanssons (C) förslag.

Maria Renfors (M) föreslår att kommunstyrelsen beslutar i enlighet med förvaltningens förslag.

Henrik Hansson (KD), Lisbeth Svensson (L) och Christina Svensson (SD) tillstyrker Maria Renfors (M) förslag.

Beslutsgång

Ordförande ställer förslagen mot varandra och finner att kommunstyrelsen beslutar enligt Maria Renfors (M) förslag.

Skriftlig reservation

Annika Åberg Darell (V):

Vänsterpartiet reserverar sig mot förvaltningens remissvar gällande SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern. Vänsterpartiet anser att det är högst ovisst vilket tydligt bra alternativ som gäller för barn som är 14 år som begått kriminella handlingar vård inom kommunen upphör och ställer oss inte bakom detta remissvar av följande anledning.

Beslut skickas till

Frida.rydelius@stenungsund.se
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

2025-05-13

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.da@regeringskansliet.se
Dnr: Ju2025/00206

Straffbarhetsåldern

SOU 2025:11

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit del av utredningens förslag och lämnar detta remissvar.

Sammanfattning

Stiftelsen Allmänna Barnhuset är en statlig stiftelse med uppdrag att stimulera forskning samt att utveckla och stödja metod- och kunskapsutveckling i syfte att stärka barn och ungdomar i socialt utsatta livssituationer. Vårt arbete utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen). Stiftelsen Allmänna Barnhuset har i linje med sitt uppdrag valt att avgränsa svaret till att fokusera på om förslagen är i enlighet med Barnkonventionen och aktuell forskning,

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar regeringens oro för den aktuella situationen och ser ett stort behov av förändringar både för barn och unga och för hela samhället. Brott är aldrig acceptabelt, oavsett ålder. Men barn som begår brott är ofta också brottsoffer. Helt centralt är att arbetet med tidiga förebyggande insatser från skola, socialtjänst och civilsamhälle stärks ytterligare så att barns rätt att utvecklas genom en fungerande skolgång och en trygg uppväxt fri från våld tillgodoses.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att utredningens förslag saknar en barnkonsekvensanalys i linje med regeringens strategi för barnets rättigheter. (2009/10:232) I en sådan analys tas, utöver barnkonventionens rättigheter, även hänsyn till forskning, barnets synpunkter men också övriga samhällsintressen som i vissa fall kan vara överordnande. Syftet är att grundligt analysera vad barnets bästa innebär, vilket blir särskilt viktigt då barn som begår brott också samtidigt kan vara brottsoffer i en gängkriminell miljö. En barnkonsekvensanalys ska också visa på om/när barnets bästa eventuellt behöver stå tillbaka för andra intressen, och hur/vilka kompenserande åtgärder som kan krävas för att leva upp till barnets rättigheter. En viktig och nödvändig del i en barnkonsekvensanalys handlar om att inhämta och beakta barns röster i såväl problemformulering som analys och förslag. Det saknas en sådan grundlig barnkonsekvensanalys i det aktuella förslaget.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser även att förslaget inte är tillräckligt belyst ur ett jämlikhets- och ickediskriminerings-perspektiv. Enligt en rapport från SiS har 81% av pojkar under 15 på särskilda ungdomshem en psykiatrisk diagnos (SiS 2023), något som talar för ett större vårdbehov. Brottsförebyggande rådet beskriver att barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och svårigheter kan ha mer begränsad förmåga till framförhållning och känsloreglering, vilket kan göra att de blir mer efterfrågade i kriminella miljöer (BRÅ, 2023). Vi anser att dessa barns utsatthet inte i tillräcklig utsträckning har vägts in och påverkat utredningens förslag.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstyrker därför utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern från 15 till 14 år för brott där påföljden är fängelse i minst fyra år i straffskalan. En sådan sänkning är inte förenlig med Barnkonventionen och FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommittés) uttalanden och rekommendationer. Följaktligen avstyrker Stiftelsen Allmänna Barnhuset även förslagen som rör höjt straffminimum och undanröjande av påföljd. Uppmaningarna från FN:s barnrättskommitté om att inte sänka straffbarhetsåldern har sin grund i forskning om barns utveckling, mognad och möjlighet till konsekvenstänkande. Stiftelsen Allmänna Barnhuset vill understryka vikten av att de förändringar som görs även fortsatt ska ha sin grund i forskning om barns utveckling då detta även har bäring på effekterna av förslagen.

Regeringen har även önskat synpunkter på förslaget i betänkandets bilaga 3. Stiftelsen Allmänna Barnhuset avstyrker förslagen i bilaga 3, om en generell sänkning av straffbarhetsåldern.

Kommentarer på utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser inte att barnkonventionen och barnrättskommitténs kommentarer och rekommendationer tillvaratas i utredningens slutsatser, då förslagen inte är förenliga med dem. I FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar 5 beskrivs att barns rättigheter ska tolkas dynamiskt och progressivt. Detta innebär att stater inte får plocka ut enskilda delar av konventionen, eller gå tillbaka i utvecklingen, något som vi ser att lagförslagen i denna utredning innebär. Därtill beskriver FN:s barnrättskommitté i sina sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sverige (FN:s kommitté för Barnets rättigheter, 2023) en djup oro över en sänkning av straffbarhetsåldern och uppmanar Sverige att behålla nuvarande lagstiftning med en straffmyndighetsålder på 15 år. Vi vill understryka att barnkonventionen omfattar alla barn, oavsett omständigheter som omger barnet eller vilka beslut barnet fattar.

Utredningen har inte i tillräcklig utsträckning tagit hänsyn till att barn som begår brott också kan vara brottsoffer för vuxnas kriminella handlingar. Vuxna kan, genom löften om sammanhang, trygghet, resurser och mening, förmå barn att begå brott. Artikel 19 om att barn ska skyddas mot våld och övergrepp är högst relevant att ta stöd i gällande dessa barn. Även artikel 39, som avser att barn som har utsatts för vanvård, utnyttjande, övergrepp, tortyr eller väpnade konflikter har rätt till rehabilitering och social återanpassning är relevant. Sådan rehabilitering och återanpassning ska äga rum i en miljö som främjar barnets hälsa, självrespekt och värdighet, något som vi befärar inte kommer att ske i en fängelsemiljö. En liknande oro beskrivs av Barnombudsmannen (2025).

Utredningen gör bedömningen att förslagen sannolikt inte kommer att ha någon effekt varken på brottsligheten eller på det brottsförebyggande arbete. Principen om barns särställning som just barn, i kontrast till vuxna, är en tydlig utgångspunkt i Barnkonventionen. Förslagen i utredningen får konsekvensen att barn likställs med vuxna som frångår ett synsätt där barn som begår brott i första hand ska erbjudas stöd, behandling och återanpassning till samhället. Man hävdar att en sänkt straffbarhetsålder fungerar samhällsskyddande när barn som begår brott inkapaciteras genom fängelsestraff och därmed inte förmår att begå nya brott. Barn som har döms till fängelse i tidig ålder löper stor risk för återfall i brottslighet, och risk för psykisk ohälsa under lång tid efter avtjänat fängelsestraff (Alm, 2024). Dessutom är nyrekryteringen av barn till kriminella gäng idag

omfattande, och risken stor att nya barn utnyttjas för att begå brott, något som utredningen beskriver att lagförslaget inte kan åtgärda.

Samhällsskyddet är viktigt och behöver värnas genom andra lösningar än fängelsestraff för yngre barn. För att kunna motverka brottsutvecklingen i Sverige krävs förebyggande insatser långt innan de kriminella nätverken hunnit nå barnen. Det handlar bland annat om en väl fungerande skolgång, ge stöd till familjer från tidig ålder, skapa en meningsfull fritid för barn och säkerställa att det finns stödjande vuxna. Hjälp och stöd för de barn som dragits in i kriminalitet måste ha sin grund i att skydda både barn och brottsoffer samtidigt som målet måste vara att bryta en kriminell bana och ge stöd och behandling i tid.

Beredning av Anna Ternström, Janina Fryckholm, Åsa Lundström Mattsson, Emma Fagerstrand.

Stockholm 2025-05-13

Anne-Marie Brodén

Ordförande

Ulrika Heie

Vice ordförande

Referenser

Alm, Susanne, *Konsekvenser av fängelsestraff i Norden. En forskningsöversikt*. Rapport 2024:1, Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet, 2024. Länk hämtad 2025-04-28: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1919804/FULLTEXT01.pdf **Barnombudsmannen "Ni hinna före" BARN OCH UNGAS BERÄTTELSE OM ATT** Utgiven av Barnombudsmannen, diarienummer BO2024-0130, 2025. Länk hämtad 2025-05-06, [bo_arsbok_2025_wcag.pdf](#).

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) "Barn och unga villkor och utträde" 05-06, 2023: 13. Länk hämtad 2025-05-06, https://bra.se/download/18.3808406a192bd2f0b723548/1730213224915/2023_13-Barn-och-unga-i-kriminella-natverk.pdf.

FN:s kommitté för Barnets rättigheter, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, 2023. Länk hämtad 2025-04-28, https://www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/crc_c_swe_co_6-7_51663_svensk-version-final.pdf.

FN:s kommitté för Barnets rättigheter, Allmänna åtgärder för genomförandet av konventionen om barnets rättigheter (artikel 4, 42 och 44.6), Trettiofjärde sessionen, 2003. Länk hämtad 2025-04-28, <https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/allman-kommentar-nr-5.pdf>.

Regeringens strategi för att stärka barnets rättigheter (2009/10:232) [Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige](#)

Fryshuset remissyttrande angående:

Remiss av SOU 2025:II Straffbarhetsåldern

Diarienummer: Ju2025/00206

Remissvar gällande förslag om sänkt straffbarhetsålder

Vi avstyrker med kraft förslaget att införa en sänktstraffbarhetsålder samt en differentierad straffbarhetsålder där barn från 14 års ålder ska kunna hållas straffrättsligt ansvariga för brott med ett straffvärde på minst fyra års fängelse. Förslaget innebär ett allvarligt avsteg från etablerade principer om barns rättigheter, saknar stöd i forskning och riskerar att få omfattande negativa konsekvenser – både för det enskilda barnet och för samhället i stort.

Att sänka straffåldern och placera barn i fängelse löser inga problem – det riskerar att skapa fler. Vi måste se barnen, förstå deras behov och ta ansvar för att erbjuda dem stöd som leder till en annan väg än kriminalitet. När barn begår allvarliga brott krävs handling – men handling som utgår ifrån barns behov. Åtgärder måste vila på forskning, barns rättigheter och kunskap om vad som fungerar, inte på tillfälliga åsikter, magkänsla eller symbolpolitik.

Kriminalvården är byggd för att hantera vuxna – inte barn. Då det även finns förslag på att barn inom en snar framtid ska sitta av sitt straff i fängelse så kommer det även innefatta detta förslag och därmed gälla 14 åringar. Varken lokaler, institutionell kultur eller personalens kompetens är anpassade efter barns utvecklingsmässiga behov. Att placera barn i en miljö skapad för vuxna kriminella, oavsett vilka resurser som tillförs, riskerar att förvärra problemen och orsaka ytterligare skada. Det är och förblir en vuxenmiljö – och därför olämplig för barn.

1. Saknar evidens – riskerar ökad brottslighet

Utredningen har inte kunnat visa att en sänkning av straffbarhetsåldern skulle minska brottsligheten. Forskning från bland annat Brottsförebyggande rådet (Brå) och internationella studier (Petrosino et al., 2010; Mulvey, 2011) visar att repressiva åtgärder riktade mot barn inte leder till minskad brottslighet – snarare ökar risken för återfall och fortsatt kriminalitet. Erfarenheter från Danmark, som tillfälligt sänkte straffbarhetsåldern, visar att detta snarare ökade ungas utanförskap och återfallsrisk.

Det är dessutom kontraproduktivt. Fängelse för barn har inte avsedd effekt. Barns hjärnor är särskilt känsliga för isolering och institutionsmiljöer. Att placera barn i fängelse eller på institution riskerar att skada dem för livet. Det finns stor risk att barn som är i en formativ och sårbar ålder utvecklar en kriminell identitet i stället för att få hjälp att bryta destruktiva mönster. Många av de barn som begår brott är själva offer – de har blivit utnyttjade, hotade eller manipulerade in i kriminalitet. Barn vi misslyckats att skydda.

Dessutom riskerar vi att åter igen inte trycka ner den grova kriminaliteten i ännu lägre åldrar liksom vi skulle kunna dra slutsatsen att avskaffandet av straffrabatt har haft som

resultat. Vi måste vara smartare än gängen, straff i lägre åldrar kommer inte avskräcka varken förövarna (som riskerar mycket värre repressalier av gängen) eller gängen från att fortsatt använda än yngre barn. Samhället bästa försvar är att vara ett bättre alternativ än gängen, göra gängen ointressanta genom att vara erbjuda ett bättre alternativ.

2. Strider mot barnkonventionen och internationella rekommendationer

Förslaget strider mot Sveriges internationella åtaganden enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som sedan 2020 är svensk lag. FN:s barnrättskommitté har uttryckt skarp kritik mot Sveriges överväganden i denna fråga. I Bris svar kan vi läsa att vid en utfrågning i Genève 2023 framhöll kommittéledamoten Clarence Nelson:

"You are targeting the children, and not the adults that are leading the children into these activities... I urge you. Before you take these drastic steps. I'm sure Sweden does not want to be known as a nation that is locking up its children."

Barnkonventionen kräver att barn som begår brott behandlas på ett sätt som stärker deras känsla av värdighet och värde, främjar återintegrering och tar hänsyn till deras ålder och utvecklingsnivå.

Att då ändå föreslå en sänkning av straffrättsåldern är inte förenligt med forskning, inte förenligt med barnkonventionen – och inte förenligt med sunt förnuft. Barn och fängelse är två ord som inte hör ihop. Sverige har en lång tradition av att respektera barns rättigheter. Förslaget innebär ett tydligt brott med denna tradition.

3. Bred kritik från expertmyndigheter och civilsamhället

Motståndet mot förslaget är omfattande. Av utredningens nio särskilda experter motsatte sig sju en sänkning – inklusive företrädare för Åklagarmyndigheten, Sveriges domstolar, Socialstyrelsen och Barnombudsmannen. Civilsamhällesorganisationer som Bris, Barnrättsbyrån, BUFFF, Rädda Barnen och Civil Rights Defenders avstyrker samstämmigt förslaget och så även Fryshuset. Kritiken är också tydlig från tex Tullverket, som betonar rättsosäkerheten, tillämpningssvårigheter och risken för negativa effekter.

4. Barn är inte vuxna – neurovetenskap och barns utveckling

Modern neurovetenskaplig forskning visar att hjärnan inte är färdigutvecklad förrän i ung vuxen ålder, särskilt de delar som styr impuls kontroll, konsekvenstänk och riskbedömning (Casey et al., 2008; Steinberg, 2009). Den rättsliga särbehandlingen av barn vilar på denna kunskap. Att frångå denna princip genom att sänka straffbarhetsåldern hotar rättssäkerheten och barns möjlighet till rehabilitering.

Barn är barn tills de är 18 år. Det är fastslaget i svensk lag. Vi kan inte samtidigt säga att ett barn inte är tillräckligt moget att rösta – men att det är moget att sitta i fängelse. Det är ett orimligt och rättsosäkert synsätt.

Vi har redan lagar som utgår från att barn är särskilt skyddsvärda – till exempel inom sexualbrottslagstiftningen där barns "samtycke" inte erkänns. Samma synsätt måste tillämpas här: barn som utnyttjas av vuxna kriminella måste ses som offer.

Att dessutom sätta barn i miljöer där deras frihet begränsas, ofta under lång tid, utan fungerande skolgång, innebär att vi bryter mot deras rätt till utbildning. Sverige har skolplikt – en av våra viktigaste demokratiska principer. Kriminalvården har inte i dag förutsättningar att tillgodose detta. Vad händer med ett barn som sitter frihetsberövat i 6–10 år utan utbildning? Vad blir deras framtid – för dem själva och för samhället?

5. En miljö som skadar mer än den skyddar

Institutioner och anstalter riskerar att förstärka snarare än bryta barnens kriminalitet. En kriminogen miljö där barn lär varandra brott och skapar nya allianser, nätverk. Där även gängen har ett stort inflyttande. Den miljö som ofta råder på dessa platser bygger på anpassning till institutionens logik – inte förberedelse för ett liv i samhället. Att samla barn som har begått brott i grupp förstärker risken att de antar en kriminell identitet. Detta är inte bara destruktivt för barnet – det är ett hot mot samhällets säkerhet på sikt då risken för återfall är hög när barn i sina formativa år internaliserar en kriminell identitet.

Forskning visar även att barns tidsuppfattning är annorlunda än vuxnas, vilket gör att tiden upplevs som längre ju yngre man är vilket gör att straffet för de yngre är strängare även om den faktiska tiden är den samma. Dessutom riskerar barn utan tillgång till sina föräldrar, syskon, vänner och prosociala sammanhang tar större skada än vuxna i fängelsemiljö. Den sociala separationen i sig är en riskfaktor för livslånga trauman.

6. Förslaget saknar helhetssyn – och långsiktighet

Förslaget att sänka straffbarhetsåldern är ett radikalt brott mot Sveriges långsiktiga, kunskapsbaserade syn på barns utveckling. FN:s barnrättskommitté påpekar att barns särskilda behov och utvecklingsnivå kräver ett rättssystem särskilt utformat för barn.

När barn begår allvarliga brott krävs tydliga åtgärder – men dessa måste handla om att skydda barn från att utnyttjas, att ingripa tidigare och att erbjuda stöd, trygghet och vägledning. Det är en allvarlig brist att utredningen inte analyserar vilka åtgärder som är effektiva i detta syfte. I vissa fall kan frihetsberövande vara nödvändigt, men då måste det ske med barnets utveckling och återanpassning i centrum.

Dessutom måste vi våga ställa frågan: Barn som begår brott är ofta en produkt av ett vuxensamhälle som misslyckats. Vem tar ansvar för att skyddet brustit? Får vuxna stå till svar när de sviker?

Och om vi nu börjar sänka åldern – var drar vi gränsen nästa gång? Gängen utnyttjar barn under 14 år redan nu. Hur ser logiken ut? Ska vi vara lika gränslösa som de gäng vi försöker stoppa?

Sammanfattande ställningstagande

Vi avstyrker förslaget om en sänkt och differentierad straffbarhetsålder. Förslaget saknar vetenskapligt stöd, riskerar att leda till ökad kriminalitet och även trycka ner grova brott ännu längre ner i åldrar, underminerar barns rättigheter och går emot Sveriges internationella åtaganden enligt barnkonventionen. Barn som begår brott behöver bemötas – men med stöd, rehabilitering och förebyggande åtgärder, inte med fängelsestraff och rättslig repression. Vi behöver i stället fokusera på hur vi skyddar våra barn från att bli manipulerade, hotade, lurade och utnyttjade av gängen och även syna och sätta krav på de strukturer som skapar och möjliggör att gängen når och kan rekrytera våra barn.

Sverige måste stå upp för barns rätt till utveckling, skydd och framtidstro – inte sända signalen att barn ska mötas med samma straffrättsliga logik som vuxna. Att ta barns brottslighet på allvar innebär att möta den med stöd av forskning, humanism, långsiktiga lösningar – inte symbolpolitik.

Vägar framåt:

Samhället har ett ansvar att både skydda sina medborgare från allvarlig brottslighet och ta hand om sina barn. Detta kräver kraftfulla, långsiktiga och verkningsfulla åtgärder som bygger på kunskap – inte rädsla eller symbolpolitik.

Vi föreslår därför följande:

- Satsa på kraftigt resurssatta familjehem, med särskilt utbildade familjer som kan erbjuda trygghet, närvaro, positiva sammanhang och vuxenstöd. Det behövs professionella, omsorgsfulla miljöer som kan bryta destruktiva mönster innan de sätter sig.
- Utöka tidiga och samordnade insatser genom elevhälsa, socialtjänst, skola och civilsamhälle. Kunskapen om vad som fungerar finns. Problemet är ofta att rätt insatser sätts in för sent – eller inte alls.
- Utveckla specialiserade rehabiliterande insatser för barn som redan begått allvarliga brott. Dessa barn behöver stöd, behandling och en långsiktig plan – inte repressiva åtgärder utan effekt.
- Se över häktningspraxis för barn. Ett av de största rättsproblemen idag är att barn sitter i häkte i långa perioder, ofta i total isolering. De fråntas rätten till utbildning, fysisk aktivitet och social stimulans – vilket är ett brott mot både svensk lag och internationella konventioner. Denna praktik måste omedelbart reformeras.

Om brottsoffer och rättvisa

Frågan om brottsoffer är central – men får inte användas som argument för ineffektiva och skadliga reformer.

Ja, brottsoffer har rätt till upprättelse. Men den rätten tillgodoses inte genom att vi sänker straffbarhetsåldern. Vi avskaffade vedergällningsprincipen – "öga för öga, tand för tand" – för mycket länge sedan. I en rättsstat är det inte brottsoffret som bestämmer domen. Det är just därför vi har ett objektivt och oberoende rättssystem. Att börja straffa barn hårdare för att visa kraft mot kriminalitet, är att förväxla ansvar med hämnd.

Den rättvisa som brottsoffer förtjänar kräver att samhället faktiskt bryter brottscykler så att inte nya brottsoffer tillkommer – och det gör vi inte genom att skapa fler kriminella vuxna genom att fängsla barn.

Avslutande ord

Att skydda samhället från grov brottslighet är en absolut prioritet. Men vi kan inte skydda samhället genom att offra dess barn. Att bemöta barn med fängelsestraff, repression och rättslig likställighet med vuxna är inte bara orimligt – det är farligt, ineffektivt och moraliskt tveksamt.

Om man, som vi, har besökt anstalter där barn sitter frihetsberövade, och med egna ögon sett 12-åringar bakom låsta dörrar, i miljöer byggda för vuxna, blir det smärtsamt tydligt hur fel det är. Det är en tragisk och djupt störande syn – barn i plaststolar, i kala samtalsrum, omgivna av betong och säkerhetssystem. Ingen lek, ingen frihet eller möjlighet att uppleva livet. Att barn i så unga år placeras i miljöer präglade av kontroll, straff och avstånd hör inte hemma i ett samhälle som kallar sig civiliserat eller utvecklat. Det är ett svek, inte bara mot barnen – utan mot våra egna värderingar.

Sverige måste välja en väg som kombinerar konsekvens med omtanke baserad på forskning men som framförallt tar hänsyn till att det är våra barn!

BESLUT
2025-05-14

Dnr SU FV-0705-25

Områdesnämnden för humanvetenskap

Stefan Helgesson
Vicerektor

Justitiedepartementet
Regeringskansliet

Handläggare:
Karolina Alveryd

Yttrande över remiss: Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Områdesnämnden för humanvetenskap har ombetts att till Justitiedepartementet inkomma med synpunkter på remiss av betänkandet *Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)*. Betänkandet har remitterats till Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten. Synpunkter har inkommit från Juridiska fakulteten och Samhällsvetenskapliga fakulteten och redovisas i bifogade bilagor, som utgör områdesnämndens svar.

Stefan Helgesson

Karolina Alveryd

Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss av SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern

Inledning

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har genom remiss anmodats avge yttrande angående rubricerade betänkande. Fakultetsnämndens synpunkter fokuserar på vissa huvuddelar i förslaget som redovisas i det följande.

Nu aktuellt betänkande är slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare och behandlar frågan om vid vilken ålder barn ska kunna straffas. Utredningen innebär ett förslag om delvis sänkt straffbarhetsålder.

Allmänna synpunkter gällande förslaget

Inledningsvis

Sju av nio experter som deltagit i lagstiftningsärendet har genom särskilda yttranden ställt sig negativa till förslaget om en sänkning av straffbarhetsåldern. I kritiken lyfts bland annat att det finns en risk för att förslaget inte kommer att motverka brottsligheten bland barn och att sänkningen riskerar att ha en motsatt effekt. Vidare lyfts även att det saknas empiriskt stöd för att sänkt straffbarhetsålder skulle minska brottsligheten bland barn, att förslaget är förenat med tillämpningssvårigheter, att det är oförutsebart och inte rättssäkert samt att förslaget riskerar bidra till att kriminaliteten trycks än längre ner i åldrarna. Detta är allvarlig kritik som måste tas seriöst.¹

Den delvis sänkta straffbarhetsåldern

¹ Välutvecklad kritik mot förslaget har också tillkommit på annat håll, här kan t.ex. nämnas doktorand Marie Kagrell och doktorand Amanda Lublins inlägg på barnrättsbloggen relaterat till förslagen i SOU 2025:11: <https://barnrattsbloggen.wordpress.com/om/> (inlägg daterat 5 februari 2025, under kategorin straffrätt, besökt senast 5 maj 2025). Se vidare även Marie Kagrell och Amanda Lublin, Barnstraffrättens tre nivåer –varför, när och hur barn (inte) straffas, i Holappa, Kankaanpää Thell & Leviner (Red.), Barnkonventionens genomslag i lagstiftning och tillämpning. Norstedts juridik, kommande 2025.

Utredningens förslag om att införa en särskild sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år för allvarliga brott föreslås gälla för brott med minst fyra års fängelse i straffskalan. Exempel på brott som innefattas av sänkningen av straffbarhetsåldern är mord, människorov, grovt vapenbrott och grov våldtäkt. Den föreslagna sänkningen aktualiserar flera principiellt viktiga invändningar.

Den första gäller utredningens mandat och nödvändigheten av en sådan delvis sänkning av straffbarhetsåldern. Såsom påpekats i flera av de särskilda yttranden av experterna, är en ändring av straffbarhetsåldern inte något som ska göras lättvindigt. Från det perspektivet framstår den föreslagna sänkningen som mindre lämplig, eftersom vissa grundläggande pelare inom straffrättssystemet inte ska ändras utan att ändringen är tillräckligt genomtänkt och väl motiverad. Enligt fakultetsnämnden framstår ändringen framstår ändringen inte vara tillräckligt väl motiverad. Med tanke på att straffbarhetsåldern har varit densamma i Sverige sedan 1864 och att bestämmelsen i sin nuvarande lydelse funnits i brottsbalken sedan 1960-talet, bör denna inte ändras utan tillräckligt grundlig och nyanserad motivering. Det kan även konstateras att straffbarhetsåldern i samtliga nordiska länder är 15 år. Eftersom utredningen inte behövt komma med ett förslag om sänkning, är det oklart varför detta förespråkas. I tillägg är sänkningen tidsbegränsad, som i sig är problematisk (hur görs bedömningarna under övergångsperioden t.ex.) och det finns även en risk för att den tidsbegränsade sänkningen öppnar dörren för andra liknande sänkningar.

Den andra invändningen handlar om barnperspektivet och barns likabehandling. Som utgångspunkt har 15-årsgränsen för straffbarhetsålder motiverats genom att barn generellt vid den åldern kan anses ha uppnått tillräcklig förståelse och mognad för att skilja på det som är tillåtet och inte tillåtet. Med tanke på barnkonventionen och de krav som följer därav ska barn behandlas som barn. Barnrättskommittén har år 2023 uttryckt en oro över en eventuell sänkning av straffbarhetsåldern i Sverige.² Detta talar starkt mot en sänkning av straffbarhetsåldern, i alla former. En delvis sänkning av straffbarhetsåldern skapar dessutom en svår gränsdragning där vissa barn för vissa brott kan behandlas som vuxna i straffrättslig bemärkelse. Detta kommer då bero på vilket brott barnet har begått, och ibland, hur brottet rubriceras (enligt förslaget ska grov våldtäkt, men inte våldtäkt respektive synnerligen grov misshandel, men inte grov misshandel, omfattas av den sänkta straffbarhetsåldern), istället för barnets mognad och utvecklingsgrad. Detta riskerar leda till att barn behandlas olika och riskerar således barns rätt till likabehandling inför lagen.

Den tredje invändningen är att andra handlingsalternativ inte verkar ha övervägts av utredningen. Utifrån ett *ultima ratio*-tankesätt (straffrättsliga åtgärder ska vara sista alternativet) framstår det inte som att det har fokuserats tillräckligt på brottsförebyggande arbete som kan utföras i skolor, genom socialtjänsten eller genom andra stödåtgärder för barn och unga. Det framstår som bakvänt att fokusera på repressiva åtgärder inom straffrätten, eftersom insatser rimligen behöver göras tidigare i systemet. Förstärkta sociala insatser och preventiva åtgärder, såsom utökad samverkan mellan socialtjänst, skola, polis och familjer, framstår som underprioriterade medan repressiva åtgärder såsom sänkningen fokuseras på. Med tanke på att det är det inte finns något som talar för att sänkningen får den effekt som eftersträvas, framstår det som märkligt att inte dessa alternativa insatser är i huvudfokus. Det kan i sammanhanget noteras att kriminellt beteende hos barn och unga under lång tid setts som ett uttryck för utsatthet som bör

² FN:s kommitté för barnets rättigheter. Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport (CRC/C/SWE/CO/6-7), punkt 44 och 45 (a).

mötas med stöd och skydd från socialtjänsten inom ramen för den sociala barnvården. Att sänka straffbarhetsåldern och därmed betona straffansvar för enskilda barn och unga i högre grad innebär därmed som följd även ett skifte i socialtjänstens arbete med barn och unga.³

Den fjärde invändningen relaterar till den föreslagna modellen som utgår från brottets minimistraff. Eftersom den föreslagna modellen utgår från brottets minimistraff, finns det även viss risk för att minimistrafken för vissa andra brott kan komma att höjas, för att passa in dessa i kategorin allvarlig brottslighet. I tillägg, även om det går att förstå logiken bakom att relatera sänkningen av straffbarhetsåldern till vissa brott utifrån brottets minimistraff, bygger denna modell på ett antagande av en fungerande systematik som baseras på att brottets minimistraff generellt är proportionerliga. Argumentet relaterar även till klander och klandervärde av olika brott. I viss mån bygger det straffrättsliga systemet på en sådan proportionalitet, men den är inte given med tanke på alla olika straffskärpningar som speciellt under senare års tid har genomförts och i skrivande stund föreslås att genomföras. Det finns således en risk att denna modell, som utgår från brottets minimistraff på fyra år påverkar utvecklingen av minimistraff åt ett repressivt håll. Det framstår heller inte som den föreslagna modellen tar hänsyn till flerfaldig brottslighet. Det kan således innebära att viss brottslighet med ett samlat högre straffvärde än fyra år lämnas utanför det straffbara området vid sänkningen samtidigt som brott med ett lägre straffvärde faller in under tillämpningsområdet. Det framstår som mindre genomtänkt och mindre logiskt, eftersom det kan tänkas att en ung brottsaktiv person (sagt med andra ord, ett 14-årigt barn) begår flera brott i en gängkontext.

Sammanfattande kommentar

Samtidigt som det är begripligt att utredningen vill bemöta en oroande samhällsutveckling där ett litet antal barn begår allt grövre brott medför förslaget såsom ovan visat flera betänkligheter. Det framstår som att motiveringen till förslaget med delvis sänkt straffbarhetsåldern primärt är behovet av samhällsskydd. Det framstår som oklart om samhällsskydd, oaktat hur viktigt detta är, så starkt talar för en delvis sänkning av straffbarhetsåldern. Istället bör alternativa åtgärder prioriteras som stärker sociala skyddsnät och förebyggande verksamheter för att på ett hållbart sätt adressera den aktuella problematiken. Om samhällsskydd anses utgöra det bärande argumentet för sänkningen borde utredningen klarare ha tagit det som utgångspunkt.

I detta remissvar har fokus legat på vissa principiella invändningar. I tillägg till dessa kommer flera praktiska svårigheter med den föreslagna delvisa sänkningen. Utan att gå närmare i detalj i dessa, delar fakultetsnämnden den oro kring införande av en delvis sänkning av straffbarhetsåldern som leder till att reglerna i praktiken kommer bli svåra att överblicka och svåra att tillämpa.⁴

Slutfattande kommentar

Eftersom utredningen hade i uppdrag att överväga och, om lämpligt, lämna förslag på en sänkning av straffstraffbarhetsåldern, är det svårt att förstå varför utredningen lämnar ett förslag som är så pass oförenligt med barnperspektivet och grundläggande principer om bland annat likabehandling och icke-diskriminering. Speciellt allvarligt är den bristande

³ Pernilla Leviner, Social barnavård i (rättslig) förändring –från social tjänst och frivillighet till social kontroll och utökat tvång, i Dahlin, Juth & Sjöström (Red.), Tvång på gott och ont - En forskningsantologi om tvång i välfärden, Iustus, 2025.

⁴ Se t.ex. särskilda yttrandet av experten Sara Stolper i SOU 2025:11 s. 477 –484.

förutsebarhet som delvis sänkningen av straffbarhetsåldern kommer leda till och att förslaget saknar varje form av empiriskt stöd. Förslaget framstår, med tanke på dessa utgångspunkter som mindre välmotiverat och olämpligt.

Fakultetsnämnden avstyrker således förslaget och anser sammanfattningsvis att det inte finns skäl att företa de ändringar som är föreslagna i utredningen. Detta gäller speciellt den delvis sänkta straffbarhetsåldern.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, Jane Reichel. Yttrandet har beretts av docent Annika Suominen. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jane Reichel

Karolina Alveryd

Stockholms
universitet

BESLUT

2025-05-08

Dnr SU FV-0705-25

Kay Artle
Handläggare
Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Utbildningsdepartementet

Remissvar: Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har fått möjlighet att yttra sig över remissen Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11).

Synpunkter har lämnats av Kriminologiska institutionen och Institutionen för socialt arbete vilket utgör Samhällsvetenskapliga fakultetsnämndens svar, se bilaga.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus Yvonne Svanström. Föredragande har varit handläggare Kay Artle

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Kay Artle
Handläggare
Områdeskansliet för humanvetenskap

Straffbarhetsåldern. Slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare.

Sammanfattning

Institutionen för socialt arbete avvisar utredarens förslag gällande höjt tillämpligt straffmaximum för unga lagöverträdare respektive sänkt straffbarhetsålder avseende allvarliga brott. Ett överordnat argument är att forskning inte visar att en sådan strategi skulle komma till rätta med samtidens problem med grov ungdomsproblematisering. Institutionen för socialt arbete delar i detta avseende den omfattande kritik mot förslaget som framkommer i utredningens särskilda yttranden.

Bedömning

Det är tveklöst så att barn som utnyttjas av kriminella nätverk och är inblandade i grov brottslighet utgör ett allvarligt samhällsproblem. Denna utveckling måste bemötas med kraftfulla samhälleliga insatser. Samtidigt är det av yttersta vikt att åtgärderna underbyggs av kunskap och evidens.

Utredarens förslag att sänka straffbarhetsåldern är härvidlag inte ändamålsenlig. Forskning visar att barn som begår brott som regel befinner sig i ett sammanhang präglad av tidig omsorgsbrist, trauma, social problematik i familjen och psykisk ohälsa. Dessa omständigheter kräver att barnen bemöts som unga individer i behov av stöd och skydd, snarare än som rättssubjekt inom det repressiva systemet. Här finns stort behov av samordnade och långsiktiga insatser från socialtjänst, skola, hälso- och sjukvård samt andra relevanta samhälleliga instanser. Vidare riskerar en sänkning av straffbarhetsåldern att leda till oönskade effekter. Det är till exempel tänkbart att organiserade kriminella vid en sänkning strategiskt riktar in sig mot ännu yngre barn, i syfte att dessa unga undgår rättsliga påföljder. Med andra ord

kan en sänkning av straffbarhetsåldern paradoxalt nog förstärka de mönster som utredaren avser att bryta.

Vi ansluter oss till flera av de särskilda yttranden som bilagts utredningen och där avvikande uppfattningar anförs. Vi vill särskilt inskräpa betydelsen av följande:

- x Axel Holmgren (s. 466–469), Tomas Lindgren (s. 470), Linda Palmenäs (s. 472), Monika Sellgren Karlsson (s. 475), Sara Stolper (s. 477), Mikael Westerlund (s. 485) och Magdalena Wikstrand Danelius (s. 487) lyfter fram att sänkt straffbarhetsålder inte förväntas leda till lägre brottslighet. Det är i linje med forskning, se till exempel Cauffman och kollegors (2024) longitudinella studie som visar att unga som initialt möts med insatser från rättsväsendet oftare återfaller i brott vid jämförelse med unga som får insatser av sociala myndigheter.
- x Tomas Lindgren (s. 470–471), Monika Sellgren Karlsson (s. 474) och Mikael Westerlund (s. 485) pekar därtill på att det saknas utvecklingspsykologisk forskning som stöder att en 14-åring är psykologiskt mogen för att dömas för brott och fängelsestraff.
- x Linda Palmenäs (s. 472) och Magdalena Wikstrand Danelius (s. 488) hänvisar också till FN:s kommitté för barnets rättigheters och dess rekommendation till Sverige att inte sänka straffbarhetsåldern. Det uppfattar vi som en uppmaning som utredaren bör ta på allvar.
- x Monika Sellgren Karlsson (s. 474) argumenterar i linje med ovan nämnda forskning (Cauffman et al., 2024) för att en social modell mot ungdomsbrottslighet som fokuserar behandling snarare än straff även i fortsättning bör ha företräde för unga personer (i detta fall 14-åringar).
- x Magdalena Wikstrand Danelius (s. 487) pekar på potentiellt kontraproduktiva aspekter av utredningens förslag, nämligen att en sänkning av straffbarhetsåldern kan leda till ökad brottslighet. I detta hänvisas bland annat till Danmark och den utvärdering som där genomfördes efter att Danmark prövat sänka straffbarhetsåldern till 14 år.

Sammanfattningsvis menar vi att med utgångspunkt i forskning bör samhällets fokus vara på att stärka det förebyggande arbetet, förbättra samverkan mellan viktiga myndigheter och säkerställa att redan befintliga socialrättsliga verktyg tillämpas effektivt, med barnets bästa som utgångspunkt.

Yttrandet har utformats av fil dr Peter Andersson i samarbete med docent David Pålsson och professor Stefan Wiklund.

Referenser

Cauffman, E., Beardslee, J., Sbeglia, C., Frick, P. J., & Steinberg, L. (2024). Trajectories of offending over 9 years after youths' first arrest: What predicts who desists and who continues to offend?. *Journal of Research on Adolescence*, 34(4), 1312-1325.

Kriminologiska institutionens remissvar på SOU 2025:11

Straffbarhetsåldern. Slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare.

Utredningen har lämnat förslag om sänkt straffbarhetsålder i vissa fall, ändrat straffmaximum för unga lagöverträdare samt ytterligare förslag om bl.a. undanröjande av påföljd. Remissvaret adresserar endast de två förstnämnda, dvs förslagen om sänkt straffbarhetsålder i vissa fall och ändrat straffmaximum för unga lagöverträdare.

Sammanfattning av yttrandet

Kriminologiska institutionen avvisar utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder och ändrat straffmaximum för unga lagöverträdare. Utredningen har inte kunnat påvisa att eventuell nytta med förslagen överstiger skadeverkningarna. Detta gäller effekter på såväl individ- som samhällsnivå.

Utredningens direktiv

Utgångspunkten för utredningsuppdraget har varit att det behövs åtgärder för att bemöta utveFNOLJHGHUVHnUPHGHWWOLWHWDWDOEDUVRP VIUVNLOWPHGNRSSOLJWLOONULPLHOODIWYHUNEHJnUDOOWIOHUDOOYDUOLJDEU (s. 19). Utredningens övergripande uppdrag har varit att föreslå skärpta straffrättsliga reaktioner på barns och ungas brottslighet. Risken framhålls för att straffsystemets trovärdighet och legitimitet ifrågasätts om inte påföljderna är tillräckligt kraftiga.

I direktiven till utredningen ingår dessa punkter:

- x överväga och, om lämpligt, lämna förslag på en sänkning av straffmyndighetsåldern,
- x föreslå ändringar som innebär att lagöverträdare i åldersgruppen 18-20 år behandlas som andra myndiga vid straffmätningen,

- föreslå ändringar som innebär att ålder ges minskad betydelse vid straffmätningen för unga lagöverträdare i åldern 15–17 år,
- x föreslå en ny påföljd utvidgad ungdomsövervakning som är mer ingripande och innefattar en utvidgad verktygslåda med fler kontrollmöjligheter,
 - x föreslå skärpta regler om undanröjande av en särskild ungdomspåföljd och bestämmande av ny påföljd,
 - x föreslå hur Kriminalvården kan involveras vid vård och andra åtgärder inom ramen för ungdomsvård eller ungdomstjänst, och
 - x överväga och föreslå hur Kriminalvården i någon form kan involveras i vissa fall vid vård med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga som sker på grund av den unges brottsliga verksamhet.

Här kan noteras att det i direktiven inte finns någon explicit skrivning om ändrat straffmaximum och att punkten om sänkning av straffmyndighetsåldern är, till skillnad från övriga punkter, formulerad på ett sådant sätt att det öppnar för att utredningen avstår från att lämna ett sådant förslag, om den inte anser det lämpligt med en sänkning. Kriminologiska institutionen har tidigare svarat på remissen till utredningens delbetänkande SOU 2024:39 med bl.a. förslag om ett avskaffande av ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldern 18–20 år (Dnr SU FV-2760-24). Slutbetänkande berör främst frågan om sänkt straffbarhetsålder och ändrat straffmaximum.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår bl.a. att:

- x Straffbarhetsåldern sänks till 14 år för brott med minimistraff om fyra år eller högre med en tillfällig reglering som är tidsbegränsad till att gälla i fem år. Påföljderna för 14-åringar som döms för brott ska vara desamma som för 15–17-åringar.
- x Straffmaximum för unga lagöverträdare ändras på så sätt att det i teorin blir möjligt att döma en 14-åring till 18 års fängelse.

Kriminologiska institutionens bedömning

Sänkt straffbarhetsålder

I en diskussion på s. 232 om hur förslaget om sänkt straffbarhetsålder rimmar med FN:s barnkonventions krav på att barn i möjligaste mån ska ingripa mot de barn som begår allvarliga brott är så starka att de motiverar förändringen, även om det medför att intresset av att skydda barn från VWUDIIUIWWVOLJDnWJIUGHUInUJHYLNDLIUKnOODbCHWLnOGHEDUH innehåller en ambitiös beskrivning av skäl för och emot en sänkning av straffbarhetsåldern. Frågan är då om skälen för överväger skälen emot så pass starkt som utredningen gör gällande.

Argumenten för en särskild reglering för allvarliga brott är enligt utredningen bl.a.

- x att inga straffrättsliga åtgärder vidtas mot de allvarliga brott som begås av unga GHUnURFKVRPWJUHPFNHWRURDGH VDPKIOOVWYHFNOLJ
- x att inga straffrättsliga åtgärder vidtas kan innebära ett legitimitetsproblem
- x att samhället inte skyddar sina medborgare
- x att de socialrättsliga åtgärderna inte är tillräckliga
- x att påföljden för närvarande inte står i proportion till brottets allvar.

¹ HEDUHVIWDUKIUSnGH -åringar som begår så pass grova brott att de kan bli dömda.

Ytterligare argument som anförs av utredningen för en sänkning av straffmyndighetsåldern generellt, som i princip även bör gälla för särregleringen, är

- x att möjligheterna till brottsutredning förbättras
- x att brottsoffrets perspektiv bättre kan tillgodoses
- x att målsägande kan få bättre stöd
- x att uppgifter i belastningsregistret är betydelsefulla för brottsbekämpningen
- x att reformerna inom det sociala området inte är tillräckliga
- x att andra åtgärder inte är tillräckliga för att minska nyrekryteringen.

Exempel på argument emot som utredningen redovisar är

- x att barns hjärnor är outvecklade vad gäller konsekvenstänkande, impuls kontroll, spänningssökande m.m.
- x att ungdomsbrottsligheten generellt minskar
- x att det inte kan förväntas att en sänkning av straffbarhetsåldern leder till minskad brottslighet bland 14-åringar. På individnivå är den förväntade effekten snarare den omvända
- x att inkapaciteringseffekten för unga generellt sett är lägre än för vuxna, eftersom ungdomar oftare begår brott i grupp
- x att det finns en reell risk att ännu yngre barn kommer att rekryteras till kriminalitet
- x att barn är extra känsliga för bestraffning
- x att barn som begår grova brott i tidig ålder har fler riskfaktorer och färre skyddsfaktorer än andra barn. Det gäller t.ex. sådant som föräldrars missbruk, kriminalitet, viktigmisering och boende. De har också i betydligt högre utsträckning neuropsykiatriska diagnoser. Allt detta är alltså omständigheter som barnet inte har något inflytande över.
- x att det innebär ökad belastning för rättsväsendet

Argumenten mot används som bevekelsegrund för att inte sänka straffbarhetsåldern generellt. Det framgår dock inte på vilket sätt argumenten om t.ex. hjärnans utveckling, inga eller negativa effekter på brottsligheten och den lägre inkapaciteringseffekten, inte skulle vara giltiga för de 14-åringar som begår de mest allvarliga brotten. Det är överlag tydligt

att argumenten emot generellt är mer underbyggda av forskning än argumenten för, som bygger mer på spekulation och antaganden. De två argument som framförs som de främsta för en sänkning av straffbarhetsålderns är dels det om att det kan uppstå ett legitimitetsproblem om åldern inte sänks, dels att brottsoffrens perspektiv bättre kan tillgodoses vid en sänkning. När det gäller legitimitetsproblemet bygger det argumentet helt på spekulation. Det finns ingen forskning som pekar på en sådan risk finns (se också experten Axel Holmgrens särskilda yttrande, s. 465–69). När det gäller brottsofferperspektivet tycks förslaget snarast kunna få en omvänd effekt eftersom det innebär problem för åklagare och domstol bl.a. att åklagare inte får rätt att framställa alternativa yrkanden om dessa gäller brott där minimistrafvet är under fyra år. Det kan leda till att domstolen i vissa fall inte kommer att kunna uttala sig om skuldfrågan t.ex. om brottet inte är grovt. Med nuvarande ordning kan domstolen uttala sig skuldfrågan i sådana fall (även om ingen döms; se experten Linda Palmenäs särskilda yttrande, s. 472–73).

Av nio experter i utredningen har sju lämnat särskilda yttranden. I de särskilda yttrandena anförs utöver de som redan nämnts bl.a.

- x att en ordning som gällt i hundra år inte bör ändras lättvindigt
- x att barn under 14 år riskerar dras in i kriminalitet vid en sänkning
- x att inget har framkommit som tyder på att sänkningen skulle vara effektiv vilket var syftet enligt direktiven
- x att enligt FN:s Barnkonvention bör en lägsta gräns för en straffmyndighetsålder inte sänkas
- x att det är tveksamt om 14-åringarna alls kommer att förstå påföljden
- x att risker finns för felaktiga frihetsberövanden
- x att det innebär svårigheter att ta ställning till förslaget givet de många andra förändringar som är på gång vad gäller ingripanden mot barn som begått eller riskerar begå brott.

Institutionen instämmer i allt väsentligt med det avstånd till förslaget om sänkt straffmyndighetsålder som förts fram i de särskilda yttrandena. Till dessa kan ett antal ytterligare invändningar och fördjupningar fogas.

Den sänkning av straffmyndighetsåldern som föreslås förväntas få effekter för 14-åringar genom att de kan bli föremål för straffrättsliga åtgärder. Dessa åtgärder har inte fungerat för dem som är 15 år och äldre.

- x Utredningen hänvisar till att den vanligaste straffmyndighetsåldern i Europa är 14 år, men tar bland argumenten inte upp att den är 15 år i alla de övriga nordiska länderna. Utredningen innehåller som vanligt en genomgång av förhållandet i de övriga nordiska länderna, och nordisk samstämmighet framhålls i andra straffrättsutredningar som viktig.
- x Den bristande brottsförebyggande effekten av en sänkning av åldern har visats i Danmark (Damm et al. 2017), vilket utredningen också tar upp. Forskningen i de anglo-amerikanska länderna uppehåller sig främst vid frågan om en höjning av straffbarhetsåldern riskerar öka brottsligheten bland unga. Varken en studie från Skottland (McAra & McVie 2024) eller från USA (Loeffler & Chalfin 2017) ger stöd för att en höjning av åldern skulle medföra negativa effekter på brottsligheten. En ytterligare studie från USA (Rowan et al. 2023) lyfter fram de stigmatiserande effekterna med ökad risk för brottslighet om den unge lagöverträdaren behandlas inom rättsväsendet i st. f. mer informellt av sociala myndigheter. Den skotska studien gör också begripligt varför straffande av barnen inte kommer att ha förväntad effekt. Barn som tidigt begår allvarliga brott har oftast en uppväxt präglad av utsatthet och trauman, och inte sällan en ansamling av olika problem, vilket är mer avgörande för brottsligheten än straffmyndighetsåldern. I en färsk genomgång av nordisk forskning om konsekvenser av fängelsestraff framhålls dessutom att inlåsning av barn och unga är särskilt skadligt (Alm 2024).
- x Det underlag som utredningen presenterar avseende unga (under 15 år) som begår allvarlig brottslighet, dvs den grupp som står i fokus för utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder, är mycket knapphändig. Vilka dessa barn är och under vilka omständigheter deras brottslighet begås vet vi alltså mycket lite om. I andra delar av utredningen pekas dock på den komplexitet som omger denna brottslighet. Med hänvisning till Brås rapport

om rekrytering (Brå 2023) beskrivs hur barn utnyttjas av äldre nätverkskriminella. En liknande bild ges av Polismyndigheten (s. 165), där det också beskrivs att barn som inte är beredda att utföra allvarliga brott på uppdrag av de kriminella nätverken själva riskerar att utsågas. I WWDVIUYnOGGHOVLVIWHDWWInGHWHVNLOGD EDUHWDDWWIUDSSGUDJHWGHVVRPYDULJWLOODGUDEDUV 166). Frågan kan därför ställas om vilken roll dessa barn spelar för den allvarliga brottsligheten som utredningen fokuserar. Det finns heller inget som understödjer Polismyndighetens bedömning att tillvägagångssättet kommer fortsätta så länge straffen för barn inte ändras. Men att det är just straffbarhetsåldern eller strafflängder som är avgörande för detta utnyttjande av yngre barn för kriminella ändamål finns det inga belägg för (se också experten Monika Sellgren Karlssons särskilda yttrande, s. 474-476).

Vad gäller de särskilda yttrandena från utredningens experter konstaterar utredningen i det inledande brevet till stadsrådet och chefen för -VWLWLHGHSDUWHPHWHWDWW0HGGDWDJDYDGVPRJIOOHUGIUGYVLGH särskilda yttrandena] har de sakkunniga och experterna i allt väsentligt ställt VLJEDNRPWUHGLJHVYHUYIJDGHRFKIUVODJV(IWHUVRP utredningens främsta uppdrag har varit att överväga och, om lämpligt, lämna förslag om sänkt straffbarhetsålder framstår det här sättet att uttrycka sig på som en smula försåtligt. Alla dessa experter (utom en) avvisar nämligen förslaget om sänkt straffbarhetsålder. Mer rättvisande hade därför varit att skriva att dessa experter *i allt väsentligt avvisar* utredningens förslag.

Ändrat straffmaximum för unga lagöverträdare

Utredningen föreslår en förändrad ungdomsreduktion för åldersgruppen 15-17 år (dvs 14-17 år om förslaget om sänkt straffbarhetsålder genomförs) vilket gör att straffmaximum i gruppen i vissa (troligen väldigt få) fall blir 18 års fängelse (ett förbud mot livstids fängelse för gruppen föreslås). De argument mot sänkt straffbarhetsålder som handlar om t.ex. hjärnans utveckling och att barn generellt sett tar större skada av straff och som ansetts ovan är givetvis tillämpliga även här. På s. 350 i betänkandet läser vi DWWVDPPDWDJHWDVHUUHGLJHDWWVNIOHIUDWWDERUWUHJOHULJH

om straffmaximum för de lagöverträdare som var under 18 år när brottet begicks väger tyngre än motsatsen. Det bör alltså vara möjligt att döma ut ett längre tidsbestämt fängelsestraff än tio respektive fjorton år för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år. Regleringen kommer formellt att träffa även den som fyllt 14 år vid brottet, om brottet omfattas av den VIUVNLOGDUHJOHULJVRPIUHVOnV'HWIUPFNHWRNODUWYDUIUGHVVDVNIO anses väga tyngre.

Kriminologiska institutionen ser det som mycket angeläget att varken förslaget om sänkt straffbarhetsålder eller det om förändrat straffmaximum förverkligas.

Beredning och beslut

Remissvaret på SOU 2025:11, Straffbarhetsåldern. Slutbetänkande av utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare, beslutades per capsulam den 24 april 2025 av Kriminologiska institutionens styrelse under ledning av ordförande, professor Felipe Estrada.

Professorerna Anders Nilsson och Olof Bäckman deltog inte i beslutet, då de, tillsammans med professor emeritus Henrik Tham, är författare till remissvaret.

Protokollförelse var Silsa Heilborn, administrativ chef.
Yttrandet har expedierats av Kriminologiska institutionen.

Referenser

- Alm, S. (2024) Konsekvenser av fängelsestraff i Norden. En forskningsöversikt. Rapport 2024:1. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Brå (2023). Barn och unga i kriminella nätverk. En studie av inträde, brott, villkor och utträde. Rapport 2023:13. Stockholm: Brå.
- Damm, A.P., Larsen, B. Ø., Skyt Nielsen, H. & Simonsen, M., (2017). Lowering the minimum age of criminal responsibility: Consequences for juvenile crime and education. Economics Working Papers 2017-10, Department of Economics and Business Economics, Aarhus University.
- Loeffler, Ch. & Chalfin, A, (2017). Estimating the crime effects of raising the age of majority. Evidence from Connecticut. Criminology and Public Policy, 16(1).
- McAra, L. & McVie, S., (2024). Raising the minimum age of criminal responsibility: Lessons from the Scottish experience. Current Issues in Criminal Justice, 36(4).
- Rowan, R., Fine, A., Steinberg, L., Frick, P. & Cauffman, E. (2023). Labeling effects of initial juvenile justice system processing decision on youth interpersonal ties. Criminology 61(4).
-

Stockholm den 14 maj 2025

R-2025/0389

Till Justitiedepartementet

Ju2025/00206

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 13 februari 2025 beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11).

Sammanfattning

Advokatsamfundet avstyrker förslagen som avser att sänka straffbarhetsåldern för allvarliga brott, att skärpa reglerna om undanröjande av ungdomspåföljder, att ta bort möjligheten för den som har fyllt 18 år att dömas till ungdomsvård samt att skärpa reglerna om straffmaximum för den som begår allvarliga brott innan han eller hon har fyllt 18 år.

Under de senaste åren har ett stort antal lagstiftningsåtgärder genomförts i syfte att motverka allvarliga brott, särskilt brottslighet med kopplingar till kriminella nätverk. Det har införts nya brott, straffskalorna har skärpts för vissa brott och nya kvalifikationsgrunder har införts för befintliga brott. Vidare har ungdomsreduktionen vid straffmätning i åldersgruppen 18–20 år tagits bort vid allvarliga brott. Dessa lagändringar har genomförts i snabb takt, utan möjlighet att utvärdera de eventuella konsekvenser som lagändringarna kan innebära.

Advokatsamfundet har i samtliga fall riktat kritik mot dessa snabba lagändringar. Advokatsamfundet har särskilt framhållit att unga människor bör särbehandlas i straffrättsligt hänseende. Unga människor har en outvecklad ansvarsförmåga och

större känslighet för straff och sanktioner. Det behövs därmed en större tolerans i bemötandet av unga lagöverträdare.¹

Förslagen i förevarande utredning innebär radikala förändringar för våra barn och unga i samhället. En sänkt straffbarhetsålder, till 14 års ålder för allvarliga brott, är ett stort avsteg från den princip som har gällt i över 150 år. Utredningen tar själv upp de många nackdelar som en sådan lagändring kan innebära.² Samtliga experter i utredningen avstyrker förslaget.³ Advokatsamfundet instämmer i den kritik som framförs. Advokatsamfundet anser att kritiken även är tillämplig på övriga föreslagna lagändringar i utredningen. Samtliga förslag synes vara politiskt motiverade och bygga på en hårdare retorik om brott och straff, snarare än på forskning och beprövad erfarenhet. De syftar till att ge en bild av handlingskraft, utan att det finns tydliga belägg för dess effekt.

Sammanfattningsvis går den stora kritiken ut på att lagändringarna riskerar att leda till mer skada än nytta, genom att prioritera lagföring och hårdare straff, framför rehabilitering och förebyggande åtgärder.

Synpunkter

Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott

Utredningen föreslår inte en generell sänkning av straffbarhetsålder, utan en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år för de mest allvarliga brotten, med ett straffminimum om fyra år.

Advokatsamfundet hänvisar till den kritik som framförs i utredningen och till den kritik som lyfts av utredningens experter.⁴ Advokatsamfundet ser en risk med att en sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott får stora negativa konsekvenser för den unge, utan att något positivt resultat uppnås. Tvärtom finns det mycket som tyder på att brottsligheten i stället kan komma att öka samt att brottsligheten klättrar ned i åldrarna. Nedan följer de synpunkter som Advokatsamfundet särskilt önskar framföra.

¹ Se Advokatsamfundets remissyttrande den 10 november 2020 över utkast till lagrådsremiss Slopad straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet samt Advokatsamfundets remissyttrande av den 9 maj 2019 över betänkandet Slopad straffrabatt för unga myndiga (SOU 2018:85), till vilket även hänvisas i relevanta delar.

² Se avsnitt 8.8.

³ Se särskilda yttranden, s. 465 ff.

⁴ Se avsnitt 8.8 samt särskilda yttranden s. 465 ff. Advokatsamfundet hänvisar särskilt till yttrandet av Advokatsamfundets utredningsexpert, advokaten Mikael Westerlund, s. 485 f.

Psykologisk och neurologisk utveckling hos barn

Nuvarande straffbarhetsålder, 15 år, bygger på principen om att straffrättsligt ansvar inte ska åläggas barn före den ålder då de i allmänhet kan antas ha uppnått den mognad som krävs för det. Det har under lång tid ansetts att 15 år är en lämplig avvägning mellan å ena sidan barns förmåga att ta ansvar och förstå konsekvenserna av sitt handlande och å andra sidan samhällets intresse av att kunna döma ut en straffrättslig påföljd.⁵

Barn i fjortonårsåldern har inte en fullt utvecklad hjärna, särskilt inte i de delar som styr impulskontroll, riskbedömning, empati och moralisk förståelse. Forskning visar att hjärnans beslutfattande centrum utvecklas ända upp i 25-årsåldern.⁶ Att sänka straffbarhetsåldern ignorerar detta faktum och riskerar att bestraffa barn för handlingar som de ännu inte är fullt kapabla att förstå.

Barn är samtidigt känsliga för bestraffning. Det är allmänt vedertaget att straffrättsliga påföljder kan vara negativa för barns utveckling. Om ett barn betraktas som brottsling, påverkar det dennes uppfattning om sig själv. I och med att individen betraktar sig själv som en brottsling, blir det också lättare att fortsätta med det brottsliga beteendet.

När det gäller frihetsberövade påföljder för unga lagöverträdare visar internationella studier på tydliga samband mellan frihetsberövanden under ungdomsåren och senare fysiska och mentala hälsoproblem, försämrad utbildning, sämre arbetsmarknadsanknytning och ytterligare frihetsberövanden under vuxenlivet. Forskare lyfter också att frihetsberövanden stör både den psykosociala utvecklingen och den mognadsprocess som leder till att flertalet ungdomar slutar begå brott under övergången till livet som vuxen.⁷

Advokatsamfundet ser mot bakgrund av ovan en risk att barn, som befinner sig i en utvecklingsfas och inte har samma konsekvenstänk som en vuxen, riskerar att fara illa såväl psykiskt som socialt vid en sänkning av straffbarhetsåldern för grova brott.

⁵ Se s. 191 f.

⁶ Se bl.a. American Psychological Association (2013). *Teen Brain: Behavior, Problem Solving and decision Making*.

⁷ Brå 2024:1, s. 69, *Forskning om ålder och brott samt dess betydelse för brottsprevention*.

Risk för ökad återfallsbrottslighet

Studier visar att ungdomar som tidigt introduceras i det straffrättsliga systemet, löper större risk att fastna i en kriminell livsstil. Ungdomar som placeras i kriminalvårdens miljöer påverkas ofta negativt av andra brottsdömda och får ett förstärkt kriminellt identitetsskapande.⁸ Tidig kontakt med rättssystemet kan därmed ha en motsatt effekt än den önskade. I stället för att förebygga framtida brott, förstärker det kriminella beteenden.

När Danmark sänkte straffbarhetsåldern från 15 år till 14 år, mellan 2010 och 2012, observerades även flera negativa effekter. Studier visar att sänkningen inte minskade andelen 14-åringar som begick brott. Trots att dessa ungdomar nu kunde åtalas och straffas, förblev brottsnivåerna oförändrade. Studien fann även att 14-åringar som behandlades inom rättssystemet inom reformperioden, hade en 10 % högre återfallsfrekvens inom 18 månader, jämfört med de som tidigare hanterades av sociala myndigheter.⁹

Advokatsamfundet konstaterar, utifrån de studier som har bedrivits, att en sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott riskerar att öka barnens återfall i brottslighet.

Risk för att den grova brottsligheten trycks ned i åldrarna

Det finns en reell risk för att en sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år, leder till att den grova brottsligheten ytterligare trycks ned i åldrarna. Kriminologer har tidigare varnat för en sådan effekt i samband med avskaffandet av ungdomsrabatten för ungdomar för 18–20-åringar i Sverige. Erfarenheter hos brottmålsadvokater i Sverige visar även att avskaffandet av ungdomsrabatten har lett till att äldre utnyttjar så kallade bff, Ex.yfNöFUO(FöMNENFä),U,(¹⁰

Olika organisationer har uttryckt oro för att en sänkning av straffmyndighetsåldern i Sverige kan locka vuxna anstiftare att utnyttja ännu yngre barn för att utföra grova brott.¹¹

⁸ Brå 2023:13, *Barn och unga i kriminella nätverk*.

⁹ Studie av Michael Schröder, Aarhus universitet, den 19 oktober 2017, *Lowering the minimum age of criminal responsibility has no deterrent effects*.

¹⁰ Se särskilt yttrande av advokat Mikael Westerlund, s. 486.

¹¹ Däribland Brottsofferjouren nyheter Brottsofferjouren den 29 januari 2025, *Detta anser BOJ angående sänkt straffmyndighetsålder*.

Även om direkta studier som kvantifierar denna effekt är begränsade, ser Advokatsamfundet en fullt potentiell risk för att yngre barn kan dras in i kriminalitet till följd av förändringar i strafflagstiftningen.

Sociala och ekonomiska orättvisor förstärks

En sänkning av straffbarhetsåldern riskerar också att drabba redan utsatta grupper hårdare. Barn från socioekonomiskt svaga områden är överrepresenterade i brottsstatistiken, vilket ofta beror på strukturella faktorer som bristande resurser, sämre skolgång och svagare socialt stöd.¹² Advokatsamfundet ser en risk att ojämlikheten förstärks, i stället för att motverkas, genom att kriminalisera dessa barn.

Alternativa lösningar ger bättre resultat

Forskning visar att sociala insatser och rehabiliterande åtgärder är betydligt mer effektiva för att förebygga ungdomsbrottslighet än straff. Program som fokuserar på stöd, skolgång, familj och psykologisk behandling minskar risken för återfall och främjar en positiv utveckling.¹³

Advokatsamfundet anser därmed att, i stället för att sänka straffbarhetsåldern, borde resurser satsas på att förstärka dessa förebyggande insatser.

Särskilda problem vid partiell sänkning av straffbarhetsåldern

En partiell sänkning av straffbarhetsåldern riskerar även att medföra betydande tillämpningsproblem, såväl under brottsutredningen som vid åtal och dom. Detta poängteras i flera av de särskilda yttrandena.¹⁴ Här kan nämnas bland annat problematiken som uppstår vid ändring av brottsrubricering under pågående utredning, i fråga om möjligheten till alternativa yrkanden om mindre allvarligt brott, och vid bedömning av straffvärdet när bara vissa gärningar ska beaktas.

En partiell sänkning av straffbarhetsåldern medför dessutom en uppenbar svårighet för ett barn att bedöma om de riskerar straffas för ett brott eller ej. Ur legalitetssynpunkt är detta naturligtvis mycket problematiskt.

¹² Socialstyrelsen, 2020, *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende*.

¹³ Se bl.a. artikel från UNICEF, 2017, *Harsh punishment for child offenders doesn't prevent further criminality*.

¹⁴ Se de särskilda yttrandena från experterna Axel Holmgren, Linda Palmenäs och Sara Stolper.

Skärpta regler om undanröjande av påföljd vid ungdomstjänst och ungdomsvård

Utredningen föreslår att det inte längre ska krävas att den dömde i väsentlig grad underlåter att fullfölja sina åligganden vid ungdomstjänst och ungdomsvård, för att påföljden ska kunna undanröjas. I stället ska det räcka med att det rör sig om misskötsamhet för att ett undanröjande ska kunna aktualiseras. Utredningen betonar att med misskötsamhet avses något mer än bara enstaka tillfällen av slarv. Det måste handla om ett beteende som upprepas utan godtagbar förklaring. Utredningen menar att den närmare gränsdragningen får utvecklas i rättstillämpningen.¹⁵

Advokatsamfundet ser inte värdet av en sådan lagändring. Enligt nu gällande ordning krävs det att den dömde i väsentlig grad underlåter att fullfölja sina åligganden. Med detta menas att den unge vid upprepade tillfällen inte finner sig på sina möten, sin arbetsplats, eller inte medverkar till en meningsfull verkställighetsplan. Nuvarande regler synes därmed överensstämma med vad utredningen eftersträvar med en lagändring.

Det finns emellertid en risk att lagändringen leder till alltför lättvindig tolkning. Även om tanken med lagändringen inte är att enstaka tillfällen av misskötsamhet ska leda till undanröjande, kommer inte lagtexten i sig att ge någon förklaring till vad misskötsamhet faktiskt innebär. Om gränsdragningen överlämnas till rättstillämpningen, öppnar det upp för en spretig tolkning av lagtexten och oförutsebarhet för den unge.

Utredningens förslag innebär även en diskrepans jämfört med vad som gäller för vuxna vid undanröjande av skyddstillsyn. En skyddstillsyn kan bli undanröjd om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot vad som gäller för honom eller henne.¹⁶ Det måste alltså vara fråga om grov misskötsamhet. Advokatsamfundet kan inte se varför det skulle vara motiverat att sätta högre krav på skötsamhet för unga och barn, än för vuxna. Tvärtom bör det finnas en större tolerans vad gäller barn och ungas misskötsamhet, då de befinner sig i en utvecklingsfas och kan misslyckas, till och med upprepade gånger, trots att de anstränger sig och har en vilja att fullfölja påföljden.

¹⁵ Se betänkandet avsnitt 10.4.

¹⁶ Se 28 kap. 8 § brottsbalken.

Slopad ungdomsvård vid brott av myndiga lagöverträdare

Enligt nuvarande ordning kan ungdomsvård dömas ut för brott som någon har begått efter det att han eller hon har fyllt 18 år, om det finns särskilda skäl. Så kan exempelvis vara fallet när det finns pågående insatser för den unge enligt LVU. Ett annat exempel är när den unga ska följa ett ingripande ungdomskontrakt.

Utredningen föreslår att det inte ska finnas möjlighet för unga som begår brott efter de har fyllt 18 år, att dömas till ungdomsvård. Utredningen föreslår vidare att det, i de fall där brottet begicks innan den unge fyllde 18 år, men han eller hon har fyllt 18 år vid domen, ska krävas särskilda skäl för att döma till ungdomsvård. Såsom särskilda skäl anges exempelvis att domen meddelas kort efter det att ungdomen har fyllt 18 år.¹⁷

Advokatsamfundet avstyrker utredningens förslag även i denna del. Socialtjänsten har ansvar för personer fram till dess att de fyller 21 år. Detta ansvar bygger på att ge den unga kontinuitet och en trygg övergång till vuxenlivet. Alla ungdomar har inte samma förutsättningar att klara sig själva vid 18 års ålder och har inte uppnått tillräcklig mognad för en vuxenpåföljd. Oftast är det en kombination av problem såsom missbruk, kriminalitet och annat socialt nedbrytande beteende som ligger till grund för socialtjänstens insatser. En person som begår brott efter det att denne har fyllt 18 år, men innan denne har fyllt 21 år, kan därmed ha behov att en samlad vårdinsats för att komma till rätta med sin problematik och för att inte begå nya brott. Genom att ta bort möjligheten till att erhålla insatser av socialtjänsten och i stället döma den unge till en vuxenpåföljd, kan den unge helt blir utan vård. Utredningens förslag skulle innebära att pågående insatser för den unge bryts upp.

Socialtjänstens insatser syftar även till att ge den unge skydd från exempelvis kriminella miljöer. Den unge behöver ofta hjälp med att bryta kontakterna med sitt umgänge. Detta kan den unge få hjälp med av socialtjänsten, men någon liknande möjlighet finns inte vid en vuxenpåföljd. Socialtjänstens uppgift är vidare att följa upp den unge till dess att bedömningen är att denne inte längre är i behov av vård. En påföljd i form av ungdomsvård kan därmed sträcka sig längre i tid och vara mer omfattande, än vad en vuxenpåföljd skulle innebära.

¹⁷ Se betänkandet avsnitt 10.4, s. 304 f.

Advokatsamfundet ser därmed en risk att utredningens förslag leder till att den unge inte får en påföljd som gynnar dennes utveckling och att den unge återfaller i brottslig verksamhet efter det att vuxenpåföljden har avtjänats.

Straffmaximum för unga lagöverträdare

Utredningen föreslår att begränsningen såvitt avser fängelse på viss tid slopas, men att ett uttryckligt förbud mot att döma till livstids fängelse införs. Som en samlad följd av utredningens förslag skulle det därmed inte finnas några lagliga hinder mot att döma en 14-årig lagöverträdare till 18 års fängelse, eller till ett ännu strängare straff om allmänt maximum skulle ändras. Nuvarande straffmaximum skapar redan utrymme att döma unga lagöverträdare till mycket stränga straff. Advokatsamfundet motsätter sig en lagändring som skapar möjligheten att döma unga till ännu strängare straff, än vad som är möjligt idag.

Advokatsamfundet vidhåller sin principiella inställning att unga människor bör särbehandlas i straffrättsligt hänseende. Särbehandlingen av unga myndiga lagöverträdare grundar sig i biologiska och psykologiska hänsynstaganden. Unga människor har en outvecklad ansvarsförmåga och en större känslighet för straff och sanktioner. Dessa förutsättningar motiverar en större tolerans i bemötande av unga lagöverträdare.

De skäl som anförs i utredning för att ändra nuvarande lagstiftning, framstår inte som tillräckligt övertygande. Advokatsamfundet anser inte att en sådan lagändring skulle gagna vare sig den enskilde eller samhället i stort.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander

2025-05-12

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se.

Remissyttrande över Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Ju2025/00206

Sveriges Domareförbund har anmodats yttra sig över det rubricerade betänkandet.

Sveriges Domareförbund är ett yrkesförbund för domare. Förbundet ska företräda Sveriges domare i lagstiftnings- och rättsskipningsfrågor, värna om domstolarnas självständighet och i övrigt bevaka frågor av betydelse för den dömande verksamheten.

I slutbetänkandet från utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare ligger fokus på frågan om straffbarhetsåldern ska sänkas och i så fall hur.

Utredningen föreslår att den generella straffbarhetsåldern ska ligga kvar på 15 år. För brott som någon begått när han eller hon var fjorton år får dock dömas till påföljd om straffminimum för brottet är fyra år eller mer. Undantaget ska gälla även för försök förberedelse eller stämpling till sådant brott. Det föreslås också att regleringen ska tidsbegränsas till fem år. Enligt de föreslagna övergångsbestämmelserna för när regelverket ska återställas efter fem år så anges att äldre bestämmelser ska gälla för tilltalad som inte har fyllt 15 år.

Att ändra straffbarhetsåldern är en i högsta grad rättspolitisk fråga som förbundet avstår från att ha synpunkter på.

Det kan dock konstateras att en generell sänkning på ett år från 15 till 14 år innebär att en hel ålderskull till kan bli föremål för brottsutredningar som kan leda till rättegångar där försvarare ska förordnas. Kostnaderna för det allmänna inklusive domstolarna kommer att bli betydande. Ur det perspektivet är det enligt förbundet tilltalande att välja en lösning som endast riktar in sig på de allvarligaste brotten. En sådan lösning kan dock ge upphov till andra problem bland annat i den praktiska tillämpningen av systemet. Dessa problem bör enligt förbundet lyftas fram i den fortsatta beredningen av ändrad straffbarhetsålder utifrån det förslag som utredningen lämnat. Förbundet lyfter här fram några praktiska problem som skulle kunna uppkomma i det föreslagna systemet.

Det kommer att bli svårt för en ung person att bedöma om en gärning är straffbar eller inte eftersom straffbarheten i vissa fall inte bara kommer vara kopplad av ett agerande som sådant utan även hur brottet ska rubriceras.

Det kan i vissa fall bli svårt att avgöra om en gärning omfattas av systemet eller inte. Exempelvis är för ett narkotikabrott sorten och mängden narkotika av central betydelse när det gäller att bedöma straffvärdet men även andra omständigheter kan ha betydelse. Det kan leda till komplicerade bedömningar om rubriceringen och därmed om minimistraflet ligger under eller över fyra år. En fråga som slutligen får avgöras i en dom efter att åtal väckts.

Om en åklagare åtalat för grov våldtäkt och gärningen av rätten rubriceras ner till ett brott av normalgraden (med ett minimumstraff på fängelse tre år) kommer det innebära att den gärningen blir straffri och att åtalet ska ogillas. Detta lär uppfattas som stötande av exempelvis en målsägande och kan även i övrigt påverka förtroendet för systemet i dess helhet.

Inledande beslut som bland annat åklagare tar avseende bedömning av hur en gärning ska rubriceras och som kommer att vara avgörande för om en person ska kunna anhållas och därefter begäras häktad kommer att ske utifrån ett begränsat underlag men få stor betydelse för om det ens finns skäl att anta att ett brott begåtts eller ej.

Det går inte utesluta en viss risk för överrubricering från åklagares sida och där det kan vara domstolen som i slutändan kommer fram till att en lägre rubricering ska gälla och att åtalet av den anledningen ska ogillas.

Den föreslagna modellen avser enstaka brott och huruvida minimistraflet för det brottet är fyra år eller mer. Det samlade straffvärdet beaktas inte vilket innebär att även om straffvärdet för flera brott tillsammans överstiger fyra år så får det inte dömas till påföljd. Det innebär också att om en 14-åring är misstänkt för våldtäkt (straffmin. tre år) och ett grovt vapenbrott (straffmin. fyra år) så kan han bara dömas för det senare brottet även om målsäganden i våldtäktsdelen kan komma att behöva vittna om sina upplevelser för att styrka vapenbrottet.

Den föreslagna regleringen kan utgöra ett särskilt problem i förhållande till regler om envarsgripande eftersom det i princip kräver att allmänheten gör en insatt bedömning av hur allvarligt brottet är innan de kan gripa en person. Envarsgripande kommer som exempel bara vara tillåtet för en synnerligen grov misshandel men inte för en grov misshandel.

Som påpekats föreslås att regleringen ska vara tidsbegränsad och att efter fem år ska regelverket återgå till det som gällde tidigare men för brott som begåtts under tiden som det tillfälliga regelverket gällt ska de reglerna gälla även vid en senare lagföring. Detta kan uppfattas som att det står i strid med den princip som framkommer av 5 § andra stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken (BrP) att straff ska bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs, om inte den lag som gäller när domen meddelas leder till frihet från straff eller till lindrigare straff.

Det borde i så fall leda till strafffrihet för den 14-åring som åtalas eller ska dömas för ett brott efter det att femårsperioden har upphört. Men det finns ett undantag från denna regel. Detta om en gärning under viss tid varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden, se 5 § andra stycket andra meningen andra ledet promulgationslagen. Typiska fall är när en gärning under viss tid har varit straffbelagd på grund av då särskilt rådande förhållanden, utgör kristidsförfattningar. Även andra bestämmelser som gäller under krig eller på grund av krig föranledda utomordentliga förhållanden hör hit. I betänkandet argumenteras för att det är frågan om ett sådant undantag även här och att en 14-åring därför ska kunna fällas till ansvar även efter att fem år har gått. De argument som utredningen framför för en sådan utgång (s. 411f) är inte övertygande.

I den fortsatta beredningen av frågan om straffbarhetsåldern bör det enligt förbundet särskilt övervägas det lämpliga i en tidsbegränsad lagstiftning och om den i så fall fullt ut är förenligt med 5§ BrP.

Detta remissyttrande har beslutats av förbundets styrelse.

Hanna Werth
ordförande

Kommunalrätt
Elin Persson

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) avstyrker utredningens förslag om att sänka straffbarhetsåldern för vissa allvarigare brott.

SKR avstyrker utredningens förslag om en tidsbegränsad försökslagstiftning på straffrättens område.

SKR tillstyrker utredningens förslag om att ungdomstjänst och ungdomsvård ska kunna undanröjas vid en lägre grad av misshandelsamhet än idag.

SKR avstyrker utredningens förslag om att ungdomsvård inte ska kunna dömas ut för en lagöverträdare som har begått brott efter 18 årsdagen.

SKR avstyrker förslaget om att det ska krävas särskilda skäl för att döma till ungdomsvård för brott som begicks innan 18 årsdagen men där den unge hunnit fylla 18 år när domen meddelas.

SKR tillstyrker utredningens förslag om att ge ett uppdrag till i första hand Kriminalvården och Socialstyrelsen att i nära samarbete med SKR närmare överväga bl.a. hur Kriminalvårdens erfarenheter av återfallsförebyggande arbete och myndighetens behandlingsprogram ska kunna nyttiggöras inom socialtjänsten.

SKR instämmer i utredningens bedömning att förslagen inte leder till nämnvärda förändringar när det gäller enskilda kommuners kostnader.

I övrigt avstår SKR från att yttra sig.

Allmänna synpunkter

Idag har vi en situation i Sverige där barn rekryteras för att begå allt grövre brott. Äldre kriminella förflyttar riskerna till de barn som används för att utföra brotten och blir på så sätt svåråtkomliga för rättsväsendet. Det är bl.a. mot bakgrund av denna utveckling som utredningen har fått sitt

uppdrag att ta ställning till dagens ordning med en straffmyndighetsålder på 15 år.

Liksom utredningen anser SKR att vi står inför en allvarlig situation och att det är viktigt att samhället i stort agerar gemensamt för att vända denna utveckling. Utifrån tillgänglig forskning finns det dock inget som tyder på att förslaget om en sänkt straffbarhetsålder skulle ge önskvärd effekt i form av minskad risk för återfall i brott eller att det i övrigt skulle fungera avskräckande för de individer som berörs. Reformen har ett uttalat syfte att vara verksam på kort sikt, i ett försök att hantera en situation som i dagens läge inte kunnat lösas preventivt. Inom forskningen har det dock varnats för att det kortsiktiga perspektivet riskerar att få skadliga konsekvenser för en långsiktig brottsförebyggande strategi. Det finns med andra ord en risk att förslaget blir kontraproduktivt på längre sikt.

Sammantaget anser SKR att effekten av det reformarbete som pågår, både på socialtjänstens och på straffrättens område, bör inväntas innan en sådan genomgripande åtgärd som införandet av en sänkt straffbarhetsålder genomförs. Exempelvis införs en ny socialtjänstlag från halvårsskiftet i år och i detta ingår även ett nytt brottsförebyggande ansvar för socialtjänsten, särskilt inriktat på barn och unga. Straffrättsliga påföljder riktade mot barn och unga bör endast användas som en sista utväg, därför är det också viktigt att låta de förändringar och den perspektivförskjutning som nu pågår, inom bl.a. socialtjänsten, få genomslag innan ytterligare förändringar görs.

SKR avstår från att yttra sig över de delar av utredningens förslag som är av utpräglad straffrättslig karaktär och som framförallt påverkar rättsväsendet.

Avsnitt 8.13.2 och 9.6

SKR avstyrker utredningens förslag om att en särskild, tidsbegränsad, reglering införs som innebär att en straffrättslig påföljd kan dömas ut vid vissa allvarliga brott från 14 års ålder.

Det finns flera skäl till att förslaget inte bör genomföras. Utifrån ett strikt forskningsperspektiv går det inte att argumentera för någon annan hållning än att utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder medför risk för negativa konsekvenser, exempelvis gällande återfall i brott. Det finns inget som talar för att det skulle minska risken för återfall i brott eller att det i övrigt skulle fungera avskräckande. Detta gäller oavsett om utgångspunkten är tidigare forskning gällande återfall, neurovetenskaplig forskning eller kriminologiska teorier i stort. Mot bakgrund av tillgänglig forskning tycks utredningens förslag vara kontraproduktivt både när det gäller brottsprevention och återanpassning.

Exempelvis har påföljden fängelse för unga visat sig vara inte bara verkningslöst, utan även kontraproduktiv. Straffet i sig medför en ökad återfallsrisk genom att individen, som är i sina mest formativa år, under tiden i fängelset kommer i närmare kontakt med kriminalitet och prokriminella attityder. De får en starkare kriminell identitet och riskerar att hamna längre ut på samhällets skuggsida efter avtjänat straff än tidigare. Ett sådant straff har dessutom visat sig ha en negativ påverkan på den fortsatta skolgången. Vidare störs de vanliga socialiseringsprocesserna som skolgången medför.

Ett annat viktigt perspektiv är att brottsoffer och deras anhöriga får upprättelse och att samhället markerar mot brott på ett proportionerligt sätt så att rättssystemets legitimitet upprätthålls. Det kan också finnas behov av samhällsskydd, särskilt vid allvarliga brott mot liv och hälsa. Barn och unga som begår brott blir dock inte utan konsekvenser idag, även om de inte döms för brott. I de fall där barn under 15 år begår brott blir det ofta fråga om olika former av sociala insatser eller exempelvis vård med stöd av lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. Detta kan i sig utgöra en form av markering från samhällets sida, vilken också är anpassad till den aktuella åldersgruppen.

Vidare finns det en risk att en sänkning av straffbarhetsåldern leder till att rekryteringen till kriminella nätverk riktar in sig mot allt yngre barn. Utredningen har uppmärksammat denna risk men betonar samtidigt intresset av ett straffrättsligt system som bestraffar brott i proportion till brottets allvar. Ett viktigt syfte med att sänka straffbarhetsåldern är enligt utredningen att försöka förhindra och skydda samhället från de grova brott som begås av barn på uppdrag av gängkriminella.

SKR anser att risken för att allt yngre barn blir en måltavla för kriminella rekryteringsförsök inte bör underskattas. Som anförts ovan finns inget stöd i forskningen för att en sänkning av straffbarhetsåldern får en avskräckande effekt. Den effekt som uppnås är främst ett skydd för samhället under den tid som den dömda avtjänar sitt straff. Istället bör ytterligare resurser satsas på brottsförebyggande arbete, bl.a. hos socialtjänsten och polis. Frågan är vidare om tilltron till vårt rättssystem stärks av en reform om effekten blir att brotten kryper allt längre ner i åldrarna. Detta är även något som utredningen själv pekar på som en möjlig konsekvens av förslaget. Även när det gäller upprätthållandet av rättssystemets legitimitet finns alltså anledning att ifrågasätta de långsiktiga konsekvenserna av den föreslagna reformen.

En sänkning av straffbarhetsåldern innebär att alla de verktyg som brottsbekämpande myndigheter använder för att utreda brott mot straffmyndiga också får användas mot barn som har uppnått den nya åldersgränsen. Vidare kommer ytterligare uppgifter om begångna brott och

uppgifter om den som är skäligen misstänkt för brott kunna föras in i belastningsregistret respektive misstänkeregistret. Detta är positivt för framförallt polisen som använder registren vid brottsutredningar och i sin underrättelseverksamhet. SKR anser dock inte att detta i sig kan motivera en sänkningen av straffbarhetsåldern, särskilt med hänsyn till de negativa konsekvenser som detta långsiktigt kan medföra för de barn som berörs.

I lagstiftningssammanhang är 15 årsdagen inte bara en gräns för straffmyndighet, utan åldersgränsen är även etablerad i andra sammanhang. Det rör både bestämmelser med direkt bäring på straffbarhet och andra bestämmelser, som t.ex. lämnande av samtycke och möjligheten att föra talan enligt socialtjänstlagen. Från lagstiftarens sida har det alltså sedan länge funnits en bred konsensus om att barn över 15 år kan anses ha uppnått en sådan ålder och mognad som möjliggör olika former av rättshandlingar och självbestämmande. Även mot den bakgrunden framstår det som inkonsekvent att införa en ny straffbarhetsålder på 14 år i vissa särskilda fall.

Slutligen bör det framföras att det får anses som olämpligt att införa en tidsbegränsad lagstiftning på straffrättens område, särskilt då förslaget rör barn. Straffrättsliga påföljder är bland de mest ingripande och kännbara formerna av maktutövning från samhällets sida gentemot enskilda individer. Därför är också principerna om t.ex. legalitet och proportionalitet särskilt viktiga inom straffrätten. En viktigt grundförutsättning är därtill att det straffrättsliga systemet är förutsägbart och transparent. Förändringar på straffrättens område görs därför normalt sett permanenta. Utformningen av förslaget ger vid handen att utredningen själv tycks tveka inför införandet av en sänkt straffbarhetsålder. Tanken är att den tidsbegränsade reformen ska kunna utvärderas inför införandet av en permanent sänkt straffbarhetsålder. Försökslagstiftning kan vara motiverat inom vissa områden, dock är det tveksamt om straffrätten är ett rättsområde som lämpar sig för denna typ av försök. I synnerhet när det gäller barn och unga som är en särskilt skyddsvärd och utsatt grupp. Eftersom det inte står klart att den föreslagna reformen får önskvärd effekt anser SKR att lagstiftaren bör avstå från att gå vidare med förslaget.

I direktiven framgår att utredningens uppdrag var att se över om en sänkning av straffmyndighetsåldern bör genomföras. Det fanns alltså en öppning för utredningen att, givet den forskning som finns om de negativa effekterna av att tidigt exponera unga för rättssystemet, föreslå att den rådande ordningen bör kvarstå.

Avsnitt 10.4

Utredningen föreslår en skärpning av dagens bestämmelser om undanröjande av ungdomstjänst och ungdomsvård enligt ett

ungdomskontrakt. Enligt utredningens förslag räcker det att det rör sig om misskötsamhet för att ett undanröjande ska kunna aktualiseras. Enligt utredningen innebär misskötsamhet i detta sammanhang dock något mera än bara enstaka tillfällen av slarv. Idag krävs att det är fråga om en väsentlig underlåtenhet, vilket är ett högt ställt krav.

SKR tillstyrker utredningens förslag om att ungdomstjänst och ungdomsvård ska kunna undanröjas vid en lägre grad av misskötsamhet än idag. För att upprätthålla legitimiteten i systemet framstår det som angeläget att socialtjänsten kan anmäla misskötsamhet till åklagaren i ett tidigare skede än i dag och att en varning eller annan påföljd kan bestämmas.

Avsnitt 10.7

Utredningen föreslår att möjligheten att meddela den dömden en varning anpassas till förslaget om att ungdomstjänst och ungdomsvård ska kunna undanröjas. I likhet med utredningen anser SKR att det är viktigt att möjligheten att lämna en varning kvarstår. Detta innebär att den dömden ges ytterligare en chans att inse vikten av att fullgöra sina åliggande enligt den utdömda påföljden. Mot denna bakgrund tillstyrker SKR utredningens förslag.

Avsnitt 10.9.1

SKR avstyrker utredningens förslag om att ungdomsvård inte ska kunna dömas ut när en lagöverträdare har begått brott efter det att han eller hon har fyllt 18 år. SKR avstyrker även förslaget om att det ska krävas särskilda skäl för att döma till ungdomsvård om brottet begicks innan den unge fyllde 18 år men att han eller hon har hunnit fyllt 18 år när domen meddelas.

Idag gäller att ungdomsvård kan dömas ut även för brott som någon har begått efter det att han eller hon har fyllt 18 år, om det finns särskilda skäl. Exempel på särskilda skäl är om det pågår insatser mot den tilltalade enligt LVU. I sådana fall anses det kunna finnas anledning att döma till ungdomsvård om de insatser som framgår av vårdplanen är tillräckligt ingripande. Det kan bl.a. vara fallet om socialnämnden har beslutat om placering på ett särskilt ungdomshem. Även i de fall där insatser pågår enligt socialtjänstlagen och den unge ska följa ett ingripande ungdomskontrakt anses det undantagsvis kunna finnas särskilda skäl att döma till ungdomsvård. Redan i dagens bestämmelser finns således en begränsning för när ungdomsvård kan dömas ut för unga över 18 år. SKR anser inte att det finns skäl att ändra den gällande ordningen.

Det framstår vidare som rättsosäkert ur den enskildes perspektiv att det ska krävas särskilda skäl för att döma till ungdomsvård i situationen där brottet begicks före 18 årsdagen, men där domstolens handläggningstid innebär att domen meddelas efter.

Avsnitt 14.5.6

SKR tillstyrker utredningens förslag om att ge ett uppdrag till i första hand Kriminalvården och Socialstyrelsen att i nära samarbete med SKR närmare överväga bl.a. hur Kriminalvårdens erfarenheter av återfallsförebyggande arbete och myndighetens behandlingsprogram ska kunna nyttiggöras inom socialtjänsten. SKR instämmer även med utredningen om att samarbetet mellan Polismyndigheten och socialnämnderna kan utvecklas.

Avsnitt 16.2.8

SKR instämmer i utredningens bedömning om att förslagen inte leder till några nämnvärda förändringar när det gäller enskilda kommuners kostnader. Så som utredningen skriver blir en konsekvens av förslagen att kostnaderna för verkställighet av påföljder kan öka för vissa berörda kommuner. Samtidigt minskar behovet av sociala insatser, vilket socialnämnden ansvarar för redan idag.

Det är dock viktigt och önskvärt att de uppskattade kostnaderna för kommunerna ändå redovisas, eftersom den ackumulerade kostnadsökningen av flera förslag eventuellt kan leda till mer än försumbara kostnader.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande

Moderaterna och Kristdemokraterna lämnar reservation enligt bilaga 1.

Sverigedemokraterna lämnar reservation enligt bilaga 2.

Styrelsen
2025-05-16

Reservation från Moderaterna och Kristdemokraterna, SKR Styrelsen 2025-0516

Straffbarhetsålder (SOU 2025:35)

Vi tillstyrker utredningens förslag att sänka straffbarhetsåldern för vissa alvarliga brott från 15 år till 14 år så att den som har fyllt 14 år ska kunna dömas till samma påföljder som andra lagöverträdare som är under 18 år. Att fängelse så långt möjligt bör undvikas för barn. Att sänkningen av straffbarhetsålder genomförs som en särskild reglering som tidsbegränsas till fem år och att regleringen följs upp och utvärderas.

Vi tillstyrker utredningens förslag om att ungdomsvård inte ska kunna dömas ut för en lagöverträdare som har begått brott efter 18 årsdagen.

Vi tillstyrker i huvudsak förslaget om att det ska krävas särskilda skäl för att döma till ungdomsvård för brott som begicks innan 18 årsdagen men där den unge hunnit fylla 18 år när dom meddelas. Domstolarnas handläggningstider behöver beaktas i syfte att stärka rättssäkerheten.

I övrigt tillstyrker vi SKR:s svar .

Ungdomsbrottslighetens utveckling

De allra flesta ungdomar som begår brott gör det bara en gång och den generella ungdomsbrottsligheten har minskat i Sverige sedan mitten av 1990-talet. Det är i grunden en positiv utveckling.

Samtidigt ser vi en utveckling med en ny typ av brottslighet - gängrelaterad - som tillåtit växa de senaste 10 till 15 åren. De barn och unga som involveras i denna typ av kriminalitet begår mer allvarliga brott än tidigare. Denna typ av brottslighet är en typ av kriminalitet som inte tidigare funnits i Sverige. Det är en brottslighet som är unik för västvärlden och stora delar av resten av världen.

Straff och påföljder idag

Straffbarhetsåldern i EU är mellan tio och arton år. I EU och internationellt är snittåldern 14 år. I Sverige är straffbarhetsåldern 15 år och har varit det under väldigt lång tid. De grova brott som 14-åringar gör idag har dock ett straffvärde som inte motsvarar handlingen.

Är ungdomen under 15 år och misstänks för kriminalitet eller begår brott dömer förvaltningsrätten, efter ansökan från socialnämnden, oftast till tvångsvård enligt LVU.

Reservation (M) (KD)

TV4 Kalla fakta har genomfört en granskning av samtliga förvaltningsrättsdomar där det bedömdes finnas en risk att de skulle dras in i kriminalitet. Granskningen visade att efter avslutad tvångsvård dömdes åtta av tio för brott något år senare.

I uppföljning Acta Publikas rapport ”Dömd till vård” av ungdomar 15 till 17 år är det ännu svårare att få till en förändring. Drygt 90 procent av de ungdomar med gängkoppling som dömdes till sluten ungdomsvård mellan 2015 och 2022 återföll i brott inom några år.

Vidare ser vi en utveckling där ungdomar som är i samhällets vård rekryteras till att begå nya grova brott under placeringstiden. Vi befinner oss i ett läge där vi inte kan skydda vare sig samhället eller ungdomar som är i samhällets vård eller i samband med att den upphört.

Omställning av socialtjänsten

Det pågår ett omfattande arbete att reformera socialtjänsten med den nya socialtjänstlagen. Omställningen gör att socialtjänsten får ett tydligare uppdrag att arbeta förebyggande, erbjuda tidiga insatser och vila på vetenskaplig grund eller beprövad erfarenhet. Kommunerna har också fått ett tydligare uppdrag att arbeta brottsförebyggande.

Den vård som erbjuds ses över – det handlar om att utveckla och använda metoder som har effekt, det handlar om att HVB hem och ungdomshem kan säkra att boendet är tryggt, det handlar om att anpassa sekretessen så att skyddet av den personliga integriteten inte blir ett skydd för att utveckla en kriminell livsstil, det handlar om att genom avhopparverksamhet erbjuda ett alternativ till fortsatt kriminalitet.

Verksamheten inom Statens institutionsstyrelse, som har haft stora brister de senaste 20 åren, har sedan några år tillbaka påbörjat ett utvecklingsarbete som har förstärks av nya regeringsuppdrag. Även inom andra områden som förskola, skola och fritidsverksamheter genomförs reformer för att stärka skyddsfaktorerna.

Alla dessa åtgärder kommer bidra till att färre ungdomar rekryteras in i gängrelaterad kriminalitet och att fler väljer ett liv utan kriminalitet. Hade dessa reformer genomförts för tio till femton år sedan hade Sverige med stor sannolikhet inte befunnit sig i den situation vi är i idag.

Sänkt straffbarhetsålder till 14 år

Barn och ungdomars konsekvenstänkande är inte fullt utvecklat och blir det först efter tonåren. Utvecklingen pekar på att den generella ungdomsbrottsligheten har minskat sedan 90-talet och att de allra flesta ungdomar som begår brott gör det en gång. Vi

Reservation (M) (KD)

delar därför utredningens ställningstagande att det inte finns anledning med en generell sänkning av straffbarhetsåldern.

Vi ställer oss bakom utredningens förslag om att sänka straffbarhetsåldern till 14 år för allvarliga brott. Det finns inga studier som pekar på att en sänkning till 14 år skulle ha någon positiv effekt. Detta är något som både utredningen och SKR lyfter fram. Det är därför av stor vikt att principen om att fängelse så långt möjligt bör undvikas för barn fortsättningsvis gäller.

Vi delar dock inte SKR:s bedömning att avslå förslaget om sänkt straffbarhetsålder.

De allvarliga brott som fjortonåringar gör idag har dokumenterat mycket stora negativa effekter för barnet/ungdomen och samhället. Det finns heller inget stöd för att de insatser som erbjuds idag via socialtjänsten och ungdomsvård har några större positiva effekter för ungdomen.

Det kommer att ta tid att få fram nya arbetssätt inom socialtjänsten som har effekt för att bryta barn och ungdomars kriminella utveckling. Det kommer ta tid för statens institutionsstyrelse att reformera sitt arbete. Allt det som borde varit på plats för att stoppa utvecklingen saknas eftersom arbetet påbörjats för sent.

Genom att ge domstol möjlighet att döma en 14-åring som begår ett grovt brott till fängelse finns goda möjligheter att de inte begår nya brott under verkställigheten. Barnet vistas i en trygg miljö, skyddas från att rekryteras att begå nya brott och samhället skyddas.

Kriminalvården och frivården har kommit väsentligt längre i att arbeta med metoder som har effekt för att bryta en kriminell livsstil. Det är vår förhoppning att ingen 14-åring ska komma att dömas till fängelse och förhoppningsvis behövs inte förändringen om fem år. De barn som kan komma att dömas far mer illa idag än vad en sänkt straffbarhetsålder skulle kunna medföra.

Möjlighet att döma till ungdomsvård

Vi ställer oss bakom utredningens förslag om att ungdomsvård inte ska kunna dömas ut för en lagöverträdare som har begått brott efter 18-årsdagen.

Det finns inget som tyder på att den möjlighet som tillämpas idag, att döma lagöverträdare som fyllt 18 år till ungdomsvård, har någon positiv effekt vare sig för den unge eller samhället. Snarare tvärt om då alldeles för många som dömts till ungdomsvård begår nya brott inom något år. Det är också en nödvändig anpassning till hur situationen ser ut idag då ungdomarna har tillåtits utveckla en kriminell livsstil på ett helt annat sätt än för 10 till 15 år sedan.

Reservation (M) (KD)

Vidare behövs en justering av förslaget om att det ska krävas särskilda skäl för att döma till ungdomsvård för brott som begicks innan 18 årsdagen men där den unge hunnit fylla 18 år när dom meddelas. Vi delar den kritik som SKR lyfter att det finns stor risk att domstolarnas handläggningstider blir avgörande för påföljden om ungdomen hunner fylla 18 år när dom meddelas. Domstolarnas handläggningstider behöver beaktas i syfte att stärka rättssäkerheten.

Övriga kommentarer

Avslutningsvis så förstår vi inte argumentation att en sänkt straffbarhetsålder skulle leda till att allt yngre skulle rekryteras. Vi ser idag att allt yngre begår allt grövre brott trots att straffbarhetsåldern är 15 år, trots att 18 åringar kan dömas till ungdomsvård och att ungdomsfängelser ännu inte har byggts. De som argumenterar för att straffbarhetsåldern inte borde ändras borde i stället argumentera att höja straffbarhetsåldern till 21 år. Det görs dock inte. Vi kan inte fortsätta att ha det som idag.

Det finns idag ingenting som tyder på att ett ungdomsfängelse skulle vara mer skadligt för ungdomen eller samhället på lång eller kort sikt i relation till hur det ser ut i dag.

Många av de brister som finns idag kommer att justeras med ny socialtjänstlag och andra reformer. Faktum kvarstår dock att vi har en stor grupp ungdomar som lockats in i en kriminell livsstil vilket är till skada för deras utveckling och skapar otrygghet och osäkerhet på ett aldrig tidigare skådat sätt.

Vi är övertygade om att alla de reformer som nu genomförs också kommer ge en positiv effekt. Samtidigt finns det en risk att omställningen kommer att ta tid. Att avslå utredningens förslag innebär då att vi fortsätter på samma sätt som tidigare. Vi menar att det alternativet är en otjänst för dessa ungdomar och även framtida brottsoffer.

Styrelsen
2025-05-16

Reservation från Sverigedemokraterna, Styrelsen 2025-05-16

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Vi reserverar oss mot beslutet med hänvisning till eget yrkande enligt följande:

Sverigedemokraterna ställer sig positiva till det alternativ i utredningen som innebär en generell sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år, i kombination med en särskild åtalsprövningsregel. Vi menar att detta utgör en mer långsiktig och effektiv lösning än det av utredningen föreslagna försöket med en tidsbegränsad sänkning.

Samhället måste skicka en tydlig signal att allvarliga brott får konsekvenser, även när gärningspersonen är under 15 år. En generell sänkning med en åtalsprövning ger möjlighet att ta hänsyn till mognadsnivå och omständigheter, samtidigt som man säkerställer rättsväsendets möjlighet att agera mot grov brottslighet även bland yngre.

Vi noterar att SKR föreslår att avstyrka utredningens huvudförslag om en tidsbegränsad sänkning. Sverigedemokraterna delar kritiken mot enbart en tillfällig lösning, men menar att detta istället talar för att den generella lösningen bör föredras – inte avvisas.

Vi ställer oss även bakom utredningens förslag om skärpta regler för undanröjande av ungdomspåföljder. Detta är en rimlig förstärkning av rättsstatens reaktion vid återfall i brott.

Däremot vänder vi oss emot förslaget till yttrande att avstyrka möjligheten att neka ungdomsvård när en person begått brott efter att ha fyllt 18 år. Det är vår uppfattning att påföljder ska spegla individens ålder vid brottstillfället, inte enbart vid första domslut. Systemet får inte skapa incitament att fortsätta begå brott under "ungdomsstraffrättsligt skydd".

Vi yrkar därför att:

-SKR ställer sig positiv till alternativet i utredningen som innebär en generell sänkning av straffbarhetsåldern till 14 år i kombination med en särskild åtalsbeprövningsregel.

-SKR avstår från att tillstyrka utredningens huvudförslag om en tidsbegränsad sänkning av straffbarhetsåldern.

-SKR tillstyrker utredningens förslag om skärpta regler för undanröjande av ungdomspåföljder.

-SKR avstår från att avstyrka förslaget att ungdomsvård inte ska kunna utdömas när brottet begås efter att individen fyllt 18 år.

2025-05-07

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Ju2025/00206

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) har uppmanats att yttra sig över innehållet i rubricerat betänkande.

Nämnden har granskat förslagen främst med utgångspunkt från sin uppgift att ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv utöva tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet. Med denna utgångspunkt har nämnden inte några synpunkter på utredningens förslag utöver det som framförs nedan.

Nämnden noterar att lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder inte behandlas i betänkandet. Frågan om det ska vara möjligt att använda hemliga tvångsmedel enligt den lagen mot barn som dömts till påföljd enligt den föreslagna särskilda regleringen, och om det i så fall krävs uttryckligt lagstöd för sådan tvångsmedelsanvändning, bör enligt nämnden behandlas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Detta yttrande har beslutats av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. I beslutet har Eva Melander Tell (ordförande), Anti Avsan, Charlotta Bjälkebring Carlsson, Anna Ekström, Matheus Enholm, Stephen Jerand, Jon Karlfeldt och Helene Odenjung deltagit.

Föredragande har varit Lovisa Widerström.

Eva Melander Tell

REMISSVAR

Datum: 2025-05-14
Diarienummer: 2025-3691-2
Enhet: Rättsenheten

Mottagare:
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM
Referens: Ju2025/00206

Betänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Säkerhetspolisen har utifrån de intressen myndigheten har att bevaka inga synpunkter på förslagen i utredningen.

Detta yttrande har beslutats av chefsjuristen Per Lagerud. Verksjuristen Moa Knuuttila har varit föredragande.

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

B)U3f)h)ShOE):3:h)S3):DU:S3)hM3)O:)f3D:2D:UU
M:3:KKEUhhO:3S:)f3)hUO3h)3:)OE223Kh)S3)
:b:)S:)K)O3K-hD)f3h)33)E2h)S3)b::
M3:O:b:h)S3)f3)K)O3K3f)h)S3)DU:SE2D:2S
)3f:)0h)S3)b:h)3)S:)K)O3Kf3DU:SE2U2):h
hS

En generell sänkning av straffbarhetsåldern

0h)S3)f3U:3f)h)S3)M3f2)h)S:3)S3)33UU)O)h)S:
:DDM:b3Uf3)h)33)DDO3Sf0h)S3)h)223
fDh3f)h)S3)U::f333)3UU:Df3U:); 23f 3))O
:DDM:b3Uf3h)33S3 f3):åOf3U:E23)f:)OUU323fD:

En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder för vissa brott

If3SUU3DU:S323f3))O:DDM:b3Uf3Dh:ME
M3D::h)S3):DU:S3)OE223:23fD:UhODE:
hUU2K)h)ShSb33E23)UhS2h)f3D3M:b3

Konsekvenserna för Sveriges domstolar

TRELLEBORGS KOMMUN

--	--	--	--

--	--	--	--

--	--	--	--

Straffbarhetsåldern, SOU 2025:11

Tullverket utreder brott mot bestämmelser om in- och utförsel av varor och bedriver även viss åklagarverksamhet i bötesärenden genom tullåklagare enligt 9 kap. 1 § tullbefogenhetslagen (2024:710). Tullverket fick den 7 november 2024 även befogenhet att leda förundersökning mot den som inte har fyllt 18 år om saken är enkel (8 kap. 3 och 5 §§ tullbefogenhetslagen).

När en allmän åklagare leder förundersökningen får han eller hon anlita biträde av Tullverket, vilket innebär att åklagaren får använda Tullverkets utredningsresurser. Åklagaren får också uppdra åt en tulltjänsteman att utföra en viss åtgärd som hör till förundersökningen (8 kap. 3 § fjärde stycket respektive 8 kap. 30 § första stycket tullbefogenhetslagen).

Tullverket har granskat slutbetänkandet mot bakgrund av myndighetens uppdrag och hur förslagen kan komma att påverka myndighetens verksamhet.

Tullverkets ställningstagande

Förslaget om sänkt straffbarhetsålder bedöms få viss påverkan på Tullverkets verksamhet då det kan komma att bli något fler ärenden som ska utredas av myndigheten. Tullverket avstyrker förslaget mot bakgrund av de skäl som redogörs för nedan (synpunkter avseende avsnitt 9).

Övriga förslag bedöms inte få någon direkt påverkan för Tullverkets verksamhet. Tullverket bedömer att flera av förslagen syftar till att ytterligare strama åt påföljdssystemet för ungdomar utöver de förslag som lämnades av utredningen i delbetänkandet (SOU 2024:39). Tullverket vidhåller den uppfattning myndigheten framförde i sitt remissvar över delbetänkandet om att utredningen inte har framfört några övertygande skäl för att förslagen kommer leda till att ungas deltagande i den organiserade brottsligheten motverkas.

Sänkt straffbarhetsålder (avsnitt 9)

Tullverket avstyrker förslaget om sänkt straffbarhetsålder då utredningen inte bedöms ha presenterat tillräckliga skäl som talar för förslaget. Utredningens främsta syfte med förslaget är hänsynen till det straffrättsliga systemets långsiktiga legitimitet och behovet av att kunna skydda samhället mot allvarliga brott. Tullverket anser, som flera experter i

utredningen också fört fram, att en sänkt straffbarhetsålder snarare tenderar att skada systemets långsiktiga legitimitet. Exempel som ges på detta i de särskilda yttrandena är att förslaget riskerar att skapa osäkerhet och oförutsägbarhet vad gäller barnets straffrättsliga ansvar, det skapar tillämpningssvårigheter i rättssystemet, straffbarhetsåldern är 15 år i alla de nordiska länderna, 15-årsgränsen har sedan lång tid tillbaka varit en väl etablerad och väl underbyggd gräns för straffbarhet, 15-årsgränsen gäller även för flera rättigheter som t.ex. sexuellt självbestämmande. Dessutom riskerar brottsoffer att drabbas negativt då bevisstalan inte kan väckas för det fall en domstol rubricerar om ett väckt åtal.

När det gäller behovet av att kunna skydda samhället mot allvarliga brott bedömer Tullverket att det saknas stöd för att en sänkt straffbarhetsålder skulle leda till att färre allvarliga brott begås av unga. I slutbetänkandet ges tvärtemot exempel på forskning som visar att en sådan lösning kan ge motsatt effekt. Vidare stöds den uppfattningen av den utvärdering som Danmark gjorde gällande sin tillfälliga reglering om sänkt straffbarhetsålder, vilken bl.a. visade att ett straffrättsligt ingripande kan bidra till barns utanförskap och öka risken för återfall. Dessutom finns det en inte obetydlig risk för att ännu yngre barn riskerar att rekryteras in i allvarlig brottslighet om straffbarhetsåldern sänks.

En generell sänkning av straffbarhetsåldern (bilaga 3)

Utredningen har i bilaga 3 till betänkandet lämnat förslag på hur en reglering som innebär en generell sänkning av straffbarhetsåldern skulle kunna utformas. Regeringen har efterfrågat synpunkter på materialet i bilaga 3.

Tullverket avstyrker förslaget om en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Förslaget skulle drabba även de barn som begår lindriga brott utan koppling till kriminella gäng eller grov organiserad brottslighet. En generell sänkning av straffbarhetsåldern kan inte förväntas leda till att brottsligheten minskar och kan dessutom leda till andra negativa effekter för barnens utveckling (se avsnitt 8.8 i betänkandet). Mot denna bakgrund framstår förslaget varken ändamålsenligt eller lämpligt.

Ärendets handläggning

I detta ärende har överdirektören Bodil Taylor beslutat. Föredragande har varit verksjuristerna Charlotte Ljung och Kajsa Johansson. I den slutliga handläggningen har även rättschefen Kerstin Bynander deltagit.

TULLVERKET

Bodil Taylor

Kopia till:

Finansdepartementet, S3

Tullverket

Verksledningsstaben

Kommunikationsavdelningen

Tullkriminalavdelningen

Underrättelseavdelningen

Kontrollavdelningen

§ 87

Diariennr: KS-2025/00205

Svar på remiss: Straffbarhetsåldern, SOU 2025:11

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

**att yttra sig enligt stadsledningskontorets yttrande nedan med tillägget
att Umeå kommun avstyrker förslaget om att sänka straffbarhetsåldern.**

att paragrafen justeras omedelbart.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om att tillstyrka utredningens förslag i remissen.

Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om att tillstyrka utredningens förslag i remissen.

Ärendebeskrivning

Umeå kommun är en av remissinstanserna för Justitiedepartementets remiss om straffbarhetsåldern, SOU 2025:11

Regeringen tillsatte utredningen i syfte att undersöka om den nuvarande straffmyndighetsåldern på 15 år bör sänkas. Bakgrunden var en ökad oro över unga personers inblandning i allvarlig brottslighet.

Stadsledningskontorets yttrande bygger på gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, för- och grundskolenämndens samt individ- och familjenämnden respektive yttranden.

Yttrande

Umeå kommun avstyrker förslaget om att sänka straffbarhetsåldern

Umeå kommuns yttrande ur ett utbildningsperspektiv

Barn som begår allvarliga brott kan förväntas behöva vård och stöd under mycket lång tid. Utredningen beskriver konsekvenser för olika myndigheter och samhällsfunktioner och där anges att utredningens förslag inte leder till några nämnvärda förändringar när det gäller enskilda kommuners kostnader. Umeå kommun instämmer i att den nya lagstiftning som föreslås gällande lägre straffålder för grova brott inte kommer bli någon större belastning för skolenheterna utan att det är främst sociala- och brottsbekämpande myndigheter som kommer påverkas.

Däremot saknar Umeå kommun en beskrivning av vad förslagen kan få för konsekvenser för aktuella barns rätt till utbildning, både barn med skolplikt och barn utan skolplikt. Dessa barn som döms till fängelse har ett stort behov av vårdande och stödjande insatser över tid. Det är rimligt att anta att det även finns ett stort stödbehov gällande undervisning och skolarbete. Hur ska undervisning bedrivas? I dag när barn är dömda sker samverkan mellan skolan och Statens institutionsstyrelser (SIS) och LVU-hem.

Umeå kommun anser att det perspektivet saknas i utredningen och det bör vidare utredas hur man tänker sig att utbildning kommer ske i fängelser för dessa barn? Det behöver förtydligas hur elevers lagstadgade rätt till utbildning ska tillgodoses under placering hos kriminalvården

Umeå kommun anser att det behöver vara tydligt hur elevers rätt till utbildning ska tillgodoses under placering hos kriminalvården eftersom utbildning är en stark och välkänd skyddsfaktor. Kommunen välkomnar att en utredare fått i uppdrag att föreslå nödvändiga lagändringar samt att kriminalvården ska ges förutsättningar att bedriva en ändamålsenlig skolverksamhet.

Barn och unga som döms till fängelse för grova brott kan också komma att gå i grundskola eller gymnasieskola efter avtjänat fängelsestraff. Skolans roll är främst främjande och förebyggande och i SOU 2024:87 föreslås ett utökat sekretessbrytande informationsflöde i syfte att förebygga och förhindra brott. Det kommer även möjliggöra för skola, socialtjänst och kriminalvården att utbyta uppgifter och samarbeta i syfte

att hjälpa den som avtjänat sitt straff att få en utbildning som kan stärka den unges väg mot en framtid utan brott.

Umeå kommun vill framhålla att det är av särskild vikt att barn inte avtjänar fängelsestraff tillsammans med vuxna utan får vistas på separata kriminalvårdsanstalter anpassade för barn där det skapas möjligheter att efter avtjänat straff kunna lämna den kriminella miljön.

Ett viktigt skäl till att barn utnyttjas att begå grova våldsbrott idag är för att de inte är straffskyldiga. Genom att ytterligare sänka straffbarhetsåldern riskerar ännu yngre barn att bli inblandade av samma skäl. Det är en för allvarlig risk för att vi skall känna oss trygga med att regeringen går vidare med detta förslag.

Umeå kommuns yttrande ur socialtjänstens perspektiv

Till att börja med sker det just nu många och stora förändringar på det kriminalpolitiska området. Det blir därför svårt att överblicka och förutse vilka konsekvenser som blir det sammantagna resultatet av alla lagändringar på sikt. Det handlar till exempel om införande av den nya socialtjänstlagen, att avskaffa straffrabatt för unga, att införa ungdomsfängelser, förändringar inom SiS och nya ansvarsområden för Kriminalvården.

Umeå kommun anser inte att en så genomgripande lagändring som att sänka straffåldern bör genomföras utan att först utvärdera de mer långsiktiga förändringar som de senaste årens lagstiftning kommer att medföra. Umeå kommun anser att det vore förhastat att fatta ett sådant beslut utan att först invänta de samlade effekterna. När det gäller förslag om att ungdomspåföljder ska kunna undanröjas i fler fall anser kommunen även här att andra socialpolitiska åtgärder bör få verka först.

Som utredningen framhåller så anses den allmänna brottsligheten minska bland ungdomar i Sverige. Därför håller Umeå kommun med utredningen om att en allmän sänkning av straffåldern inte kan vara en vare sig träffsäker eller effektiv metod för att uppnå syftet med förslaget. Utöver de många risker som finns med att straffa barn (som vi återkommer till nedan) skulle administrationen öka avsevärt för redan ansatta

myndigheter och lagstiftningen skulle inte träffa de individer som förslaget vill nå på ett effektivt sätt.

Det finns inga evidens för att hårdare straff leder till mindre brottslighet, vilket utredarna konstaterar och är en av anledningarna till att en allmänt sänkt straffålder utesluts. Argumentet bör dock uppmärksammas även när det gäller förslag om en differentierad straffålder. Det finns inget som talar för att åtgärden skulle vara en brottspreventiv åtgärd även om den bara riktas mot de grävsta brotten. Däremot finns en risk att en sådan lagstiftning leder till motsatsen, till exempel om en fjortonåring fängslas riskerar en ny ungdom rekryteras för att utföra brott. Dessutom kan ett fängelsestraff vara ett sätt att klättra i rang inom kriminella gäng, vilket inte heller uppfyller syftet med en sänkt straffålder.

I de nordiska länderna är straffåldern 15 år och FN:s barnrättskommitté har specifikt rekommenderat Sverige att inte sänka den nuvarande straffåldern, vilket bör vara starka argument i sammanhanget. Vidare har straffåldern i Sverige varit densamma i över 100 år och är allmänt känd i samhället. Att sänka straffåldern till fjorton år vore därför att ändra på en grundläggande syn på barn. Hittills har den allmänna överenskommelsen i samhället varit att barn under femton inte ska straffas som vuxna för sina handlingar eftersom de varken anses vara mentalt eller fysisk fullt utvecklade. Det är också allmänt känt att barn i den här åldern är spänningssökande och har ett sämre konsekvenstänk än vuxna.

Utredningen visar inte att det har tillkommit ny forskning som pekar på att fjortonåringar uppnått en högre mognad idag jämfört med tidigare, som skulle innebära att de kan anses mogna nog att ställas till svars för brott som vuxna. Det vore därmed en principiell förflyttning av synen på barn som kommunen ur ett socialtjänstperspektiv inte kan stå bakom. Vidare är skillnaden mellan att vara utförare av kriminella handlingar och att själv vara ett brottsoffer ofta överlappande när det gäller unga lagöverträdare. Ofta är barnen själva utsatta för brott och handlar på begäran av en ansvarig vuxen. Ur kommunens perspektiv är det den vuxne som bör ta det straffrättsliga ansvaret medan barnet behöver få vård och stöd för att komma ur sin situation, och ges möjlighet att starta ett vuxenliv fritt från kriminalitet. Många unga lagöverträdare har också neuropsykiatriska funktionsnedsättningar där behandling och förståelse

av den egna funktionsnedsättningen är en bärande del i att bryta sig loss från en kriminell livsstil. Behandlingsperspektiv för barn under 15år har länge varit och är det rådande perspektivet inom socialtjänsten, där ingår också rehabilitering och återanpassning i samhället. Umeå kommun anser inte att utredningen på ett tillräckligt sätt övertygar om att tex. fängelsestraff i stället för LVU för unga som begår brott skulle föra med sig positiva konsekvenser för individen eller samhället. Det finns däremot forskning som visar på att barn far illa av fängelsestraff genom att det ökar risken för återfall i brott, förstärker utanförskap och att det kan leda till att befästa en kriminell identitet. Att ge dessa ungdomar rätt behandling, rehabilitering och därefter återanpassning i samhället anser vi vara det som i förlängningen kan leda till ökad trygghet i samhället.

Straffsystemets hotade legitimitet anges som en orsak till att straffåldern behöver sänkas. Trots utvecklingen med fler grova brott bland unga anser Umeå kommun att det saknas säkra evidens för att rättslig legitimitet faktiskt undermineras idag. Många av slutsatserna kring rättssystemets legitimitet är spekulativa, då utredningen utgår från att samhället upplever att rättssystemet saknar legitimitet utan en djupare analys i frågan.

Även om rättssystemet skulle sakna legitimitet anser Umeå kommun att utredningen inte lämnar tillräckliga underlag som visar på att en sänkt straffålder är det som skulle leda till ökad legitimitet. Kommunen ser däremot risker med att en sänkt straffålder skulle kunna leda till motsatsen. Exempelvis att stämpling och försök till grova brott kan ge straff men inte tex. våldtäkt som inte bedöms som grov, eller andra brott som är mycket kränkande för individen men inte uppnår straffskalan på minst fyra år. Det är svårt att på ett logiskt och pedagogiskt sätt förklara för en fjortonårig gärningsperson att den kan anses mogen nog att dömas för vissa brott men inte andra. Ur brottsoffersynpunkt är det lika svårbegripligt varför fjortonåringar bara behöver stå till svars för vissa typer av brott. Det leder till en försämring av rättssystemets förutsägbarhet vilket är grundläggande för dess legitimitet och extra bekymrande när det gäller barn.

Brottsoffrens upprättelse är ett av huvudargumenten för en sänkt straffålder. Umeå kommun håller med om att brottsoffer är utsatta och behöver få upprättelse och bättre hjälp. Huruvida hårdare straff/lägre straffålder leder till större upprättelse för brottsoffer anser vi inte att det finns ett enkelt svar på. Det är uppenbart att den individ som frihetsberövas under en period inte kan utföra fler brott under tiden. Men om det ger större upprättelse för brottsoffret att en fjortonåring straffas i stället för att omhändertas med stöd av LVU är oklart. I Sverige finns ändå möjlighet att utreda brott som begås av minderåriga med hjälp av så kallad bevistalan, vilket är något som saknas i många länder där straffåldern är lägre. Som tidigare nämns kan det också upplevas orättvist ut ett brottsofferperspektiv om endast vissa brott begångna av fjortonåringar skulle bli straffbara. Det skulle gå att argumentera för att många brott på den lägre straffskalan kan upplevas som lika eller mer kränkande för medborgaren, än till exempel försök till grovt vapenbrott. Den föreslagna lagstiftningen riskerar att skapa ett ologiskt och oförutsägbart straffsystem som inte skulle gynna brottsoffer.

Det är tydligt att åtgärder måste till för att möta denna nya men ändå relativt lilla grupp av unga som begår grova brott. Utifrån ett socialtjänstperspektiv anser kommunen att utredningen missar att ta upp de åtgärder som finns idag och vilka evidens som finns för olika typer av behandling av barn som hamnar i gängkriminalitet. Många delar av det socialtjänsten gör idag för unga lagöverträdare bör inte förkastas för att det pågår samtidigt som en oroande brottsutveckling bland unga. Socialtjänsten jobbar utifrån evidensbaserade metoder och är ett av få fält inom socialt arbete som har väl underbyggd forskning att utgå från. Hur och om Kriminalvården kommer ta del av detta framgår inte av utredningen.

När en ungdom begår ett brott är socialtjänstens syn att det är ett familjeproblem, det är alltså både den unge och den unges familj som måste få del av behandling för att det ska leda till en långsiktig förändring. Idag är det inte tydligt hur Kriminalvården som redan är en mycket ansträngd myndighet skulle klara att överta delar av det uppdraget. Kommunen ser att det riskerar leda till en försämrad vård och behandling av de ungdomar som behöver den som mest. Socialtjänstens långa erfarenhet av att arbeta utifrån ett familjeperspektiv och har även en

uppbyggd samverkan med skola och polis, om Kriminalvården behöver börja om från början i ett sådant samarbete är frågan hur lång tid det tar innan en ny samverkan finns på plats.

Sammanfattningsvis ställer kommunen sig frågande till om Kriminalvården har de resurser och den kunskap som behövs för att behandla fjortonåringar och deras familjer på ett bra sätt, samt att rehabilitera och återanpassa ungdomarna i samhället.

Umeå kommun förutsätter att barnperspektivet kommer vara ständigt närvarande i det fortsatta arbetet i frågan.

Beslutsunderlag

Remiss Straffbarhetsåldern - Slutbetänkande av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare SOU 2025:11

Yttrande för- och grundskolenämnden

Yttrande gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Yttrande individ- och familjeomsorgsnämnden

Beredningsansvariga

Sofia Gustafsson

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) och **Mattias Larsson (C)** Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Anders Ågren (M) Att Umeå kommun ställer sig bakom utredningens förslag i remissen om straffbarhetsåldern, SOU 2025:11.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag *mot* Anders Ågrens (M) förslag.

Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Janet Ågren (S) med instämmande av **Bore Sköld (V)**, **Mattias Larsson (C)** och **Mariam Salem (MP)** Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag med följande tillägg direkt under rubriken yttrande: Umeå kommun avstyrker förslaget om att sänka straffbarhetsåldern.

Anders Ågren (M) och **Lars Forsgren (SD)** Att Umeå kommun tillstyrker utredningens förslag i remissen om straffbarhetsåldern, SOU 2025:11.

Propositionsordning som godkänns

Näringslivs- och arbetsutskottets förslag med Janet Ågrens (S) m.fl. tillägg *mot* Anders Ågrens (M) m.fl. yrkande. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag med Janet Ågrens (S) m.fl. tillägg.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om att tillstyrka utredningens förslag i remissen.

Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om att tillstyrka utredningens förslag i remissen.

Beslutet ska skickas till

ju.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till ju.L5@regeringskansliet.se. Ange diarienummer Ju2025/00206 och remissinstansens namn i ämnesraden.

Stockholm, 7 maj 2025.

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Diarienummer: Ju2025/0026

Inledning

UNICEF Sverige utgår i detta remissvar från lag (2018:1197) om FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och kommer särskilt belysa de rekommendationer som Sverige fått från FN:s barnrättskommitté i mars 2023. Som barn räknas varje människa under 18 år enligt artikel 1 i barnkonventionen.

Slutbetänkandet om straffbarhetsåldern är en av flera politiska reformer som nyligen har presenterats inom det kriminalpolitiska området. FN:s barnrättskommitté har i sina senaste rekommendationer till Sverige uttryckt djup oro över den repressiva utveckling Sverige går mot gällande barn som begår brott, särskilt kring en sänkt straffmyndighetsålder. UNICEF Sverige delar denna oro och ser mycket kritiskt på de förslag som utredningen presenterar. En sänkning av straffbarhetsåldern skulle innebära ett avsteg från Sveriges förpliktelser enligt barnkonventionen och en grundläggande förändring i hur rättssystemet betraktar barn som begår brott. Enligt artikel 40 i barnkonventionen ska barn som misstänks för brott behandlas på ett sätt som främjar deras värdighet och självrespekt. Åtgärder bör därmed anpassas efter barnets individuella behov och forskning visar att brott bland barn minskar när sådana principer tillämpas.¹ Den föreslagna modellen utmanar grunden i barnkonventionen; att barn utgör en grupp med unika förutsättningar, behov och sårbarheter, och därför inte bör behandlas på samma sätt som vuxna. UNICEF Sverige uppmanar till åtgärder som fokuserar på barnets rehabilitering och återanpassning i samhället, vilket långsiktigt gynnar både barnet och samhället.

UNICEF Sverige anser att utredningens barnkonsekvensanalys är bristfällig då den inte i tillräcklig utsträckning belyser de långsiktiga risker som förslagen kan få för barns rättigheter. Vi ser en brist på insatser för att göra barn delaktiga i lagstiftningsprocessen samtidigt som utredningen underskattar den komplexitet som präglar barns livssituationer och de strukturella faktorer som kan leda till att barn involveras i kriminalitet.

Med hänsyn till utredningens omfattning har vi valt att kommentera de åtgärder som vi ser är särskilt relevanta utifrån ett barnrättsperspektiv.

¹ FN:s barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 24 (2019) om barnets rättigheter i det straffrättsliga systemet, CRC/C/GC/24, punkt 3.

Kapitel 8 och 9 En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

Utredningens förslag: Utredningen föreslår i avsnitt 8.13.2 samt avsnitt 9.6 en modell där straffbarhetsåldern sänks från 15 till 14 år för de brott som har minimistraff på fängelse i fyra år i straffskalan.

UNICEF Sveriges bedömning: UNICEF Sverige avstyrker förslaget om sänkt straffbarhetsålder i avsnitt 8.13.2 som konkretiseras i avsnitt 9.6.

Straffbarhetsåldern i Sverige har varit 15 år sedan 1864. Den sänkning som utredningen nu föreslår skulle gå emot barnkonventionen, innebära en principiell förflyttning i synen på barn och medföra flera negativa konsekvenser för barns välmående, utveckling och rättigheter.

FN:s barnrättskommitté har, i enlighet med artikel 41 i barnkonventionen, uppmuntrat de stater som har en straffbarhetsålder som är högre än 14 år att under *inga omständigheter* sänka den.² Barnrättskommittén har därefter upprepat denna uppmaning i sina senaste rekommendationer till Sverige.³ Barnkonventionen är sedan 2020 svensk lag och vid inkorporeringen av barnkonventionen påpekades särskilt att barnrättskommitténs rekommendationer utgör ett viktigt stöd vid tillämpningen av konventionsåtaganden i Sverige.⁴ UNICEF Sverige anser att det är anmärkningsvärt att utredningen föreslår en lösning som står i direkt konflikt med de rekommendationer Sverige mottagit.

UNICEF Sverige är särskilt oroade över den bristande förutsebarhet som den alternativa modellen innebär. Att sänka straffbarhetsåldern enbart för vissa allvarigare brott innebär en svåröverskådlig ordning för barn i fråga om vilka gärningar som är straffbara. Utöver de tillämpningssvårigheter som förslaget innebär råder stor risk att modellen leder till inkonsekventa resultat ur legalitetssynpunkt. I en rättsstat är det grundläggande att lagar är förutsebara och att straffrättsliga sanktioner tillämpas på ett rättssäkert sätt. Här ska det särskilt belysas att barnrättskommittén tydligt avrått från en differentierad straffbarhetsålder baserad på brottets allvar. Kommittén har uttryckt att sådana modeller vanligtvis införs som svar på påtryckningar från allmänheten och inte baseras på en rationell kunskap om barns utveckling.⁵

En sänkt straffbarhetsålder skulle innebära ett paradigmskifte i hur Sverige som samhälle ser på barn som begår brott. Utredningens förslag går emot den grundläggande synen på barn som rättighetsbärare enligt barnkonventionen, där vad som är barnets bästa i första hand ska beaktas. UNICEF Sverige bedömer att en sänkning av straffbarhetsåldern inte kan anses förenlig med barnets bästa. De skäl som anförs i utredningen väger vid en proportionalitetsbedömning inte tillräckligt tungt, vilket vi utvecklar närmare nedan.

² CRC/C/GC/24, punkt 22.

³ FN:s Barnrättskommitté, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapport, CRC/C/SWE/CO/6 7, punkt 45(a).

⁴ Prop. 2017/18:186, s. 84.

⁵ CRC/C/GC/24, punkt 25.

Den föreslagna sänkningen går emot forskning om barns kognitiva och emotionella utveckling, som understryker barns begränsade förmåga att se konsekvenser av och ta ansvar för sina handlingar.⁶ Det finns heller inte något vetenskapligt stöd för att bestraffning av yngre barn leder till minskad brottslighet. Utredningen har inte velat lägga alltför stor vikt vid en jämförelse med Danmark på grund av dess begränsning i tid. UNICEF Sverige menar däremot att det är av betydelse att det inte finns några bevis för att den sänkning som gjordes i Danmark minskade brottsligheten bland 14-åringar. Istället ökade risken för återfall i brottslighet. Dessa 14-åringar var också mindre benägna att fullfölja skolan under årskurs 9 och fick lägre betyg vid slutprovet i danska jämfört med 14-åringar som hade begått brott före reformen.⁷

Dessutom riskerar en tidig exponering för det straffrättsliga systemet att leda till stigmatisering, förstärkt utanförskap och en befast kriminell identitet.⁸ En sänkning av straffbarhetsåldern riskerar både att hämma barns utveckling och öka risken för återfall i brott, något som är negativt för det enskilda barnet men även samhällsutvecklingen i stort.

Ett argument som presenteras i utredningen är att övriga åtgärder som genomförs inom det kriminalpolitiska området inte är tillräckliga. Givet de många lagändringar som ägt rum och som därtill planerar att genomföras är det mycket svårt att i nuläget förutse konsekvenserna av denna nya ordning. Dessutom riktas den ökade repressionen i särskilt hög grad mot barn och unga. UNICEF Sverige anser att det är förhastat och ogrundat att påstå att övriga, mycket omfattande åtgärder, med påtagliga konsekvenser för barn, inte är tillräckliga. Det bör heller inte utgöra ett skäl för en sänkt straffbarhetsålder. Istället måste det finnas utrymme för att noggrant utvärdera effekterna av de redan genomförda åtgärderna innan nya repressiva åtgärder införs. Det finns även en betydande risk att en sänkt straffbarhetsålder skapar incitament för kriminella att använda sig av ännu yngre barn som utförare av allvarliga brott. UNICEF Sverige bedömer sammanfattningsvis att en sänkning av straffbarhetsåldern är kontraproduktiv och att förslaget inte kommer att uppnå sitt avsedda syfte.

Kapitel 12 Straffmaximum för unga lagöverträdare

Utredningens förslag: Utredningen föreslår i avsnitt 12.4 att straffmaximum för unga lagöverträdare ska ändras till att endast omfatta ett förbud mot livstids fängelse.

UNICEF Sveriges bedömning: UNICEF Sverige avstyrker förslaget i avsnitt 12.4 om förändrat straffmaximum för unga lagöverträdare. Förslaget innebär att barn kan dömas till fängelse i upp till arton år. Redan idag med gällande straffmaximum kan barn dömas till jämförelsevis mycket stränga straff (tio års fängelse, eller om det är fråga om brott med livstids fängelse i straffskalan eller om flerfaldig brottslighet, fjorton års fängelse). UNICEF Sverige anser att utredningen inte presenterat några övertygande skäl för ett förändrat straffmaximum och noterar att direktiven till utredningen inte efterfrågar en översyn över bestämmelsen om straffmaximum.

⁶ Jfr SOU 2025:11 s. 190–192.

⁷ A. P. Damm, B. Ø. Larsen, H. S. Nielsen and M. Simonsen. *Lowering the minimum age of criminal responsibility: Consequences for juvenile crime and education* (2017), Department of Economics and Business Economics, Aarhus university.

⁸ Se Axel Holmgren, särskilt yttrande SOU 2024:39 s. 368.

Av särskild betydelse är artikel 37(b) i barnkonventionen som föreskriver att frihetsberövande av barn endast får användas som en sista utväg och för kortast lämpliga tid. Barnrättskommittén har rekommenderat att konventionsstaterna inför ett maxstraff för barn som anklagas för brott i linje med principen om kortast lämpliga tid.⁹ Att ändra från de befintliga gränserna till att endast förbjuda livstids fängelse är inte förenligt med barnkonventionen eller barnrättskommitténs rekommendationer. Syftet med bestämmelsen att skydda barn från alltför ingripande och oproportionerliga straff är fortsatt högst relevant.

Kapitel 13 Andra författningsändringar

Avsnitt 13.2.2 Tvångsmedel under förundersökning

Utredningens förslag: Utredningen föreslår i avsnitt 13.2.2 att samma regler om tvångsmedel vid förundersökning mot den som misstänks ha begått brott som tillämpas i förhållande till misstänkta i åldrarna 15–17 år också ska gälla för misstänkta som fyllt 14 år.

UNICEF Sveriges bedömning: UNICEF Sverige avstyrker förslaget i avsnitt 13.2.2. om användning av tvångsmedel för misstänkta som fyllt 14 år. Vi har tidigare, i samband med vårt remissvar av *SOU 2024:93 om effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare*, framfört våra synpunkter kring användningen av tvångsmedel mot barn under 15 år.¹⁰ Enligt artikel 16 i barnkonventionen har barn rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv samt mot godtyckliga ingripanden i sitt hem. Att utsätta barn för tvångsmedel innebär en direkt kränkning av dessa rättigheter.

Avsnitt 13.3.1 Registrering i belastningsregistret

Utredningens förslag: Utredningen föreslår i avsnitt 13.3.1 att det ska registreras i belastningsregistret att någon befunnits ha begått ett brott enligt en dom i mål om bevistalan. Uppgifterna ska gallras ur registret fem år efter domen.

UNICEF Sveriges bedömning: UNICEF Sverige avstyrker förslaget i avsnitt 13.3.1 om registrering av uppgifter i belastningsregistret efter en dom i mål om bevistalan. Registrering av sådan data kan få särskilt negativa konsekvenser för de barn som berörs och hämma deras återintegrering i samhället. FN:s barnrättskommitté har rekommenderat att stater avstår från att föra in uppgifter om barn i brottsregister eftersom det försvårar barnens möjligheter till återanpassning.¹¹ Betänkandet saknar en djupare analys av konsekvenserna av att registrera uppgifter i belastningsregistret för barn som döms genom bevistalan.

⁹ CRC/C/GC/24, punkt 77.

¹⁰ Se UNICEF Sveriges remissvar, *Effektivare verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare*, tillgänglig på https://assets.ctfassets.net/gl8rzq2xcs2o/WK9EHcpKp8Be47DkyUFVb/d73f349cf554cdbffc0035f230caee8d/UNICEF_Sveriges_remissvar_Effektivare_verktyg_f%C3%B6r_att_bek%C3%A4mpa_brott_av_unga_lag%C3%B6vertr%C3%A4dare_.pdf.

¹¹ CRC/C/GC/24, punkt 69.

Vidare rekommenderar FN:s barnrättskommitté att barns uppgifter automatiskt ska raderas från brottsregistret när barnet uppnår 18 års ålder.¹² Utredningens förslag om gallring fem år efter att bevistalan vunnit laga kraft riskerar att komma i konflikt med denna rekommendation. En sådan tidsram för gallring innebär att uppgifter om barn skulle kunna finnas kvar längre än vad barnrättskommittén anser vara lämpligt. Detta kan i sin tur försvåra barnets möjligheter att lämna en tidigare situation bakom sig, öka risken för stigmatisering och hämma barnets möjlighet att fullt ut återintegreras och ta en konstruktiv roll i samhället.

Bilaga 3 En generell sänkning av straffbarhetsåldern

Utredningen föreslår ingen generell sänkning av straffbarhetsåldern men redogör kortfattat i bilaga 3 för de särskilda aspekter som gör sig gällande i det fall regeringen anser att det är lämpligt att sänka straffbarhetsåldern generellt. Regeringen önskar även synpunkter på förslaget i bilaga 3.

UNICEF Sveriges bedömning: Mot bakgrund av det som anförts gällande utredningens föreslagna modell av straffbarhetsåldern avstyrker UNICEF Sverige med bestämdhet även förslaget om en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Vårt ställningstagande är grundat i barnkonventionen, som är svensk lag, och FN:s barnrättskommittés rekommendationer. Istället för att sänka åldern för straffansvar bör fokus ligga på långsiktiga, kunskapsbaserade insatser som utgår från barns utveckling och behov, och som är förankrade i ett barnrättsperspektiv.

En otillräcklig barnkonsekvensanalys

UNICEF Sverige välkomnar utredningens ambition att analysera förslagets konsekvenser för barn och hur förslagen förhåller sig till barnkonventionen, vilket kommer till uttryck i avsnitt 8.5.2, 8.8.5, 8.8.6, 8.13.1, 9.11.2, 10.10 samt särskilt i 16.3. Vi anser dock att dessa analyser är bristfälliga, alltför övergripande och inte i tillräcklig utsträckning belyser de långsiktiga risker som förslagen innebär för barn.

UNICEF Sverige ser med oro på utredningens fokus på den övergripande samhällsutvecklingen och att detta får oproportionerligt utrymme i analysen av förslagets inverkan på det enskilda barnet. Många av de konsekvenser som diskuteras för barn görs mot bakgrund av en generell sänkning av straffbarhetsåldern, såsom i exempelvis avsnitt 8.8.6. De negativa effekterna för barn gäller dock även vid en differentierad sänkning av straffbarhetsåldern, en analys som i stort saknas i utredningen. Det är exempelvis problematiskt att frågan om bristande förutsebarhet för barn till följd av en differentierad straffbarhetsålder inte diskuteras mer ingående.

UNICEF Sverige vill även understryka att barn inte har fått möjlighet att delta i lagstiftningsarbetet och ge sina synpunkter. FN:s barnrättskommitté har rekommenderat att Sverige ska låta barn delta i arbetet med lagar och andra författningar som en integrerad del av utredningar som föregår ny

¹² Ibid., punkt 71.

lagstiftning.¹³ Att involvera barn i reformer som har stor påverkan på dem är avgörande för att ta fram välgrundade förslag som är förankrade i barns erfarenheter och rättigheter. Det är också en av de grundläggande principerna som kommer till uttryck i artikel 12 i barnkonventionen. Ett gott exempel på en väl genomförd utredning med utgångspunkt i barnrättsperspektivet är *SOU 2023:40 om förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen*.

Slutligen anser UNICEF Sverige att utredningen underskattar komplexiteten i barns utsatthet och vägar in i kriminalitet. Utredningen beskriver att det krävs viss mognad och fysisk förmåga för att hantera vapen, följa instruktioner och begå grova brott. Redan idag involveras dock barn som är yngre än 14 år i de kriminella nätverkens brottslighet i allt större utsträckning, vilken kan vara en följd av de skärpta reglerna för äldre barn som införts på senare tid. En sänkt straffbarhetsålder riskerar att förvärpa denna utveckling och vi ser en avsaknad av en sådan analys i utredningen.

Pernilla Baralt
Generalsekreterare, UNICEF Sverige

Underlaget är framtaget av Hanna Ehrenborg och Li Melander, UNICEF Sverige. För kontakt och eventuella frågor: unicef@unicef.se

¹³ CRC/C/SWE/CO/6 7, punkt 6(b).

UPPSALA
UNIVERSITET

BESLUT

2025-05-13

Dnr UFV 2025/274

Justitiedepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress

Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare

Magnus Ödman

Telefon

070-167 91 42

www.uu.se

magnus.odman@uu.se

Remiss av Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Beslut

Härmed beslutas

- att Uppsala universitet överlämnar bifogat expertyttrande som sitt svar på rubricerad remiss.

Bakgrund

Uppsala universitet har anmodats lämna yttrande över rubricerad remiss. Bifogat expertyttrande har utarbetats av professor Magnus Ulväng, Juridiska institutionen. Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) avstår från att yttra sig i ärendet.

Beslut i detta ärende har i rektors frånvaro fattats av undertecknad prorektor i närvaro av universitetsdirektör Caroline Sjöberg, efter föredragning av utbildningsledare Magnus Ödman. Närvarande därutöver var akademiombudsman Per Abrahamsson och Uppsala studentkårs ordförande Elsa Ewert.

Coco Norén

Magnus Ödman

UPPSALA
UNIVERSITET

YTTRANDE

2025-05-13 Dnr UFV 2025/274

Justitiedepartementet

Box 256
751 05 Uppsala

Besöksadress
Dag Hammarskjölds väg 7

Handläggare
Magnus Ödman

Telefon
070-167 91 42

www.uu.se
magnus.odman@uu.se

Remiss av Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Uppsala universitet (Juridiska fakulteten och Nationellt centrum för kvinnofrid) har anmodats lämna yttrande över rubricerad remiss. Följande expertyttrande har utarbetats av professor Magnus Ulväng, juridiska institutionen.

Kort sammanfattning

Regeringen har den 6 juli 2023 lämnat direktiv (dir. 2023:112) åt en särskild utredare, som har haft till uppgift att överväga och föreslå ändringar av den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare. Utredaren har i ett delbetänkande (SOU 2024:39) lämnat förslag om bl.a. beräkningen av ungdomsreduktionen och en utvidgning av ungdomspåföljden ungdomsövervakning. Slutbetänkandet (Straffbarhetsåldern) har lämnats i januari 2025. Den totala utredningstiden har alltså varit 1,5 år.

Med hänsyn till den bristfälliga utredningen rörande en sänkt straffbarhetsålder avstyrker juridiska fakulteten förslaget i sin helhet. Vad gäller förslaget till ett justerat straffmaximum för unga omyndiga lagöverträdare, anser fakulteten att förslaget i och för sig kan genomföras, men att utredaren inte i tillräcklig grad har motiverat ett behov. Frågan bör utredas ytterligare.

Övergripande generella synpunkter

1. Om uppdraget

Utredaren har i sina direktiv fått i uppdrag att överväga och föreslå ändringar av den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare. I den del som är av betydelse för detta remissyttrande, framgår av kommittédirektiven att utredaren skall överväga och, om lämpligt, lämna förslag på en sänkning av straffmyndighetsåldern samt föreslå ändringar som innebär att ålder ges minskad betydelse vid straffmätningen (frågan om maxstraffet för omyndiga lagöverträdare). Det nu aktuella betänkandet utgör en fortsättning på det uppdrag som utredaren har lämnat ett delbetänkande om under år 2024. Utredarens slutsatser måste dock läsas ihop med förslagen om att helt slopa ungdomsreduktionen för 18-20 åringar och kraftigt reducera reduktionen för 15-17 åringar, men även tidigare utredningar om att omvandla sluten ungdomsvård till ungdomsfängelse (SOU 2023:44).

Vad gäller det uppdrag som följer av direktiven är det uppenbart att den senare tidens utveckling rörande viss brottslighet i Sverige framstår som ett mycket stort samhällsproblem som måste adresseras. Utifrån det rådande läget i Sverige idag finns inte någon anledning att förneka eller förminska

YTTRANDE

2025-05-13 Dnr UFV 2025/274

betydelsen av det stora antalet våldsbrott (ofta med dödlig utgång), den ökade användningen av skjutvapen och sprängmedel samt det förhållandet att många av brotten förövas av barn som rekryterats inom ramen för olika kriminella nätverk. Den snabba utvecklingen är djupt oroväckande och det råder inga tvivel om att något behöver göras. Därmed är inte sagt att det mest lämpligaste sättet för att möta detta är att tillgripa straffrätten och möjligheten utdöma straffrättsliga påföljder.

Den nu aktuella brottsligheten framstår som ett tämligen nytt problem som begränsar sig till vissa miljöer och situationer. Medan brottsligheten begången av unga lagöverträdare generellt sett minskar beträffande de flesta brottstyperna, har ökningen av just skjutningar, sprängningar etc. ökat dramatiskt i vissa delar av landet och i vissa kontexter. Att dra några säkra slutsatser om orsakerna till denna samhällsutveckling och vilka åtgärder som bäst bör kan bidra till att minska den är i nuläget svårt att säga något säkert om. Utvecklingen beträffande den nu aktuella brottsligheten framstår i flera avseenden som en anomali. För att en analys av den nu berörda utvecklingen och de lagförslag som läggs fram bl.a. i detta betänkande (eller som har lagts fram i andra sammanhang eller redan genomförts) skall bli någorlunda rättvisande och begripliga måste man utgå från att de är påkallade av och tar sikte på just den nu aktuella brottsligheten – dvs. synnerligen allvarliga våldsbrott, begångna av barn i en gängkontext, kriminell miljö etc. Utan denna utgångspunkt, skulle varken utredningsarbetet eller den föreslagna lagändringen anses vara motiverad.

Om man skall överväga att använda sig av straffrätten och dess förutsättningar för att minska förekomsten av en viss företeelse, är det av mycket stor vikt att förslagen präglas av något slags juridisk rationalitet. Detta innefattar att straffsystemet är logiskt uppbyggt, konsekvent, förutsebart och vilar på goda (godtagbara) skäl. Regler och förslag på reformer måste inordnas i ett system som vilar på grundläggande rättsstatliga principer om förutsebarhet, legalitet, likabehandling, skuld, ansvarsförmåga (konformitet) och rättvisa. Regleringen skall utåt kommunicera en moralisk värdering som framstår som värderingsmässigt sammanhängande och där relationen mellan mål och medel återspeglar realism och rationalitet. Förhoppningarna på att uppnå resultat genom att använda hot om viss bestraffning bör vara realistiska och rimligt ställda och det bör finnas en grundläggande respekt för dem som ytterst drabbas av systemets konsekvenser. Således bör systemet genomsyras av en grundläggande humanitet i straffsystemet. Detta utesluter inte att man inom ramen för ett straffsystem förvisso kan acceptera undantag från vissa huvudregler eller principer, men endast om dessa dels utgör just undantag, dels vilar på goda skäl som reflekterar att systemet totalt sett är värderingsmässigt koherent.

De frågor som regeringen givit utredaren att utreda och lämna förslag om är inga perifera eller oviktiga frågor. Att bestämma vid vilken ålder en person bör kunna straffas utgör en del av en ännu större och viktigare

YTTRANDE

2025-05-13

Dnr UFV 2025/274

principiell fråga som har starka beröringspunkter med en tillräknelighetslära (och hur frågor med koppling till en sådan skall lösas). Sverige utmärker sig i detta avseende såtillvida att det inte (varken i lagtext eller i övrigt) finns något särskilt krav på att gärningsmannen skall ha varit tillräknelig vid tidpunkten för brottet. I Sverige behandlas straffmyndighetsåldern istället som en straffbarhetsbetingelse; alla personer (inklusive små barn) anses kunna föröva brott, men vissa kan inte straffas (jfr BrB 1:6). Principiellt är frågorna nära besläktade oberoende av om man behandlar låg ålder som en tillräknelighetsfråga eller en straffmyndighetsfråga.

Ungdomsreduktionen och dess tillämpning kommenteras inte här, även om det förtjänar att understrykas att också detta utgör en helt central del av straffrättens hantering av unga lagöverträdare, där den nuvarande regleringen och dess tillämpning är resultatet av en drygt 35 år lång utveckling i lagtext och rättspraxis. Förändringar rörande båda dessa institut bör inte göras lättvindigt.

Inför den fortsatta kritiken vill Juridiska fakulteten framhålla följande utgångspunkter. Bestämmandet av vid vilken ålder man lämpligen bör kunna bestraffa personer (eller hur detta bör ske) är inget som juristsfären själva bör kunna avgöra enbart utifrån sina egna premisser (i vart fall inte om man har några anspråk på att valet skall vila på vetenskaplig grund, samlad kunskap och erfarenhet på området). När det kommer till att sätta gränser för ansvarsbedömningar, utforma lämpliga reaktioner (påföljder), bedöma vad som är nödvändiga och lämpliga åtgärder etc. parasiterar straffrätten på andra vetenskapers kunskap. Valet av vem som bör anses vara tillräckligt gammal för att kunna straffas och vilka effekter man kan vänta sig av en lagändring, är beroende av kunskap, rön, fakta som inte bör hämtas enbart och direkt från en juridisk eller politisk rationalitet. Juridiska normativa ställningstaganden beror istället i icke ringa utsträckning på vad andra vetenskaper har att säga om utvecklingen av ansvarsförmåga, konsekvensförståelse, mottaglighet och reaktioner på bestraffning, behovet av samhällsingripanden sett utifrån hur brottsligheten i de berörda grupperna ser ut, förväntade konsekvenser socialt, ekonomiskt etc. Annorlunda uttryckt: det är i första hand från discipliner som medicinen (främst neurovetenskapen), kriminologin, beteendevetenskapen, psykologin etc. som fakta och stöd för ettdera valet av en straffmyndighetsålder måste hämtas. Detsamma gäller när man utvärderar vilka konsekvenser som kan tänkas följa av en lagändring. I sammanhanget bör också uppmärksammas att det på inget sätt är givet att ett barn eller en mycket ung person som förövar brott av ifrågavarande slag enbart skall betraktas som gärningsman; han eller hon kan i icke obetydlig utsträckning också uppfattas som ett offer (som utnyttjas i en utsatt situation).

I denna del är det märkligt, för att inte säga anmärkningsvärt, att utredningen haft så begränsat med tid att slutföra sitt uppdrag. Även om detta utgör en kritik som framförts i åtskilliga av fakultetens tidigare remissvar på andra utredningar, förtjänar det att återigen betonas att alla

YTTRANDE

2025-05-13

Dnr UFV 2025/274

seriösa försök att ta sig an komplexa och komplicerade frågor av principiell natur (som straffmyndighetsåldern utgör ett exempel på) måste bygga på att utredningen har givits tillräckligt med tid och resurser att fullgöra sitt uppdrag. Det kan härvid noteras att utredaren har biträttats av 9 experter, varav 7 av dessa har valt att i särskilda yttranden avstyrka utredarens förslag, bl.a. med hänvisning till att förslag om bl.a. en sänkt straffbarhetsålder samt en höjning av det absoluta straffmaximum för omyndiga lagöverträdare "inte har utretts tillräckligt", vilar på vad som framstår "spekulativa argument" och att den föreslagna regleringen skulle "riskera att bli direkt kontraproduktiv". Detta är synpunkter och kritik – rörande såväl de principiella som praktiska aspekterna på förslagen – som bör tas på mycket stort allvar.

I sammanhanget bör det också framhållas att det enligt direktiven klart framgår, att beträffande straffmyndighetsåldern skall utredaren endast lägga fram förslag om en ändring *om det framstår som lämpligt*. Vad gäller en ändring av det absoluta straffmaximumet för omyndiga lagöverträdare, förefaller utredaren själv ha deducerat fram detta uppdrag utifrån slutsatserna i sitt tidigare förslag om en ändrad beräkningsmodell för ungdomsreduktioner (se SOU 2024:39), läst tillsammans med ett uttalande i prop. 2021/22:17 s. XX. Sammanfattningsvis har regeringen inte krävt att ett förslag om ändringar av nu aktuellt slag skall presenteras; frågorna skall endast utredas och frågan är avhängig lämpligheten i en eventuell förändring.

Nedan kommenteras endast frågorna om en sänkt straffmyndighetsålder beträffande vissa brott och ett höjt maximistraff för omyndiga lagöverträdare.

2. Om straffbarhetsåldern

2.1 Utgångspunkter för att förändra straffbarhetsåldern

Juridiska fakulteten vill inledningsvis framhålla att frågan om vilken straffbarhetsålder som skall gälla inte har något givet svar. Att man i svensk rätt tillämpar – och sedan drygt 100 år tillbaka har tillämpat – en 15-årsgräns utgör i sig inget argument för att det måste vara så framledes. Inte heller har det någon självständig betydelse att flera andra länder utgår från samma 15-årsgräns.

Vid vilken ålder någon skall anses vara straffbar är avhängt en normativ bedömning, men denna vilar på en uppskattning av när unga har tillräcklig förmåga att kunna begå brott och ta emot straffrättsliga reaktioner. (Fakulteten bortser i detta sammanhang från den egenheten i svensk rätt sedan BrB:s ikraftträdande, att alla personer under 15 år *kan* begå brott).

Att frågan är normativ förutsätter dock att bedömningen av vilken ålder som skall utgöra grunden för straffbarhet bygger på goda skäl. Här finns det således utrymme att beakta olika slags argument som måste vägas mot olika

YTTRANDE

2025-05-13 Dnr UFV 2025/274

alternativa tänkbara åldrar. Som påpekats ovan kan dessa vara systeminterna (och sålunda bygga på hur man ser på vissa åldersgränser i andra rättsliga sammanhang) eller vila på mer extern kunskap (t.ex. neurologisk, psykiatrisk, psykologisk, beteendevetenskaplig, sociologisk, kriminologisk kunskap etc.). Man måste utgå från alla fakta som finns rörande unga personers utveckling/kapacitet (ansvarsförmåga, kognitiv och emotionell mognad, förmåga att utöva självkontroll, det centrala nervsystemets utveckling etc.) och ställa denna i relation till den brottslighet som aktualiseras för respektive ålderskategori samt de reaktioner som kan komma ifråga. Centrala frågor som måste besvaras är när ett barn skall anses ha tillräcklig förmåga eller kapacitet (förståelse, erfarenhet, omdöme etc.) för att hållas ansvarig. Som minimikrav bör man uppställa en förmåga att kunna inse konsekvenserna av sitt handlande, att gärningen är antisocial, avvikande och moraliskt fel etc. Likaså måste man undersöka vilka konsekvenser som just straffrättsliga reaktioner har på den ålderskategori som man anser bör vara straffmyndig. Här uppstår möjligtvis en paradox bestående i att det saknas stöd för tanken att mognaden/utvecklingen etc. skulle vara större vid just mycket allvarliga brott. Tvärtom finns det förmodligen anledning att tro att många av de brott som 14-åringar kan tänkas begå och där en sänkt straffmyndighetsålder kan komma att aktualiseras (dvs. mord, mordförsök, grova vapen- eller narkotikabrott, sprängningar etc.) i större utsträckning än vid annan (mindre allvarlig) brottslighet föranleds av bristande utveckling, omdömesförmåga, konsekvenstänk etc.

Med detta sagt, har fakulteten ingen egen bestämd uppfattning om huruvida denna gräns bör dras vid 15 år eller någon annan ålder. Poängen är att detta måste utredas och att argumenten för eller emot en viss lösning måste vara förankrad i evidensbaserade fakta.

När det gäller grundfrågan – vem som skall anses vara straffmyndig och varför – är utredningen extremt kortfattad. Skälen för varför barn och vissa unga lagöverträdare bör vara särbehandlade beskrivs på sammanlagt tre sidor(!) – då främst i form av hänvisningar till tidigare utredningar (se s. 190), vilka sammanfattar de slutsatser som anses vara vedertagna idag inom den neurologiska och psykologiska forskningen. Enkelt uttryckt bekräftar utredningen att förklaringen till att unga personer i allmänhet, och barn i synnerhet, skall särbehandlas (främst genom att inte anses straffmyndiga) är att de saknar tillräcklig förmåga till självkontroll, emotionell kontroll, att bedöma framtida konsekvenser av sitt handlande och därmed i högre utsträckning ägnar sig åt riskfyllt beslutsfattande. Att den emotionella utvecklingen därutöver påverkas av barnets psyko-sociala miljö tycks inte heller ifrågasättas av utredaren. Detsamma tycks gälla att unga personers reaktion på, och påverkan av, att drabbas av straffrättsliga sanktioner ofta är (mer) negativa och att det saknas anledning att tro att bestraffning i tidigare åldrar leder till ökad brottsprevention, minskad brottslighet etc. Istället noteras att det finns ett tydligt samband mellan straff (särskilt i form

av frihetsberövanden) i ungdomsåren och ny brottslighet, psykisk ohälsa, försämrad social livssituation m.m.

Vad som är slående i detta avseende är dels att redovisningen är så kortfattad, dels att det forsknings- och kunskapsläge som existerar idag fullt ut tycks accepteras av utredaren (vilket gäller såväl kunskapen om den kognitiva och moraliska utvecklingen hos unga som effekterna av att unga personer bestraffas), dels att utredaren ändock når en slutsats som går i diametralt motsatt riktning till detta – dvs. att straffbarhetsåldern bör sänkas till 14 år för viss allvarigare brottslighet. Trots att förslaget strider mot allt som anses vara ”allmänt vedertaget” och bekräftat av hjälpvetenskaperna (som alltså är de enda som kan förse den normativa juridiska bedömningen med några slags fakta), låter utredaren andra skäl övertrumfa skälen emot att genomföra en ändring.

2.2 Om valet av modell

Oavsett vilka rön och fakta man väljer att lägga till grund för sin slutsats om vid vilken ålder man skall kunna drabbas av straff, vill fakulteten understryka att bedömningen av straffbarhet är en *principiell fråga* – antingen så anses en person ha ansvarsförmåga, kunna mottaga bestraffning etc. eller så gör han eller hon det inte. Det är en förmåga eller egenskap hos gärningsmannen.

Man kan givetvis diskutera hur denna bedömning skall göras. Ett sätt är att knyta straffbarhetsåldern till en fixerad åldersgräns, vilket bygger på ett generellt antagande om att personer vid en viss ålder skall kunna bestraffas. Denna modell har sedan länge tillämpats i svensk rätt. Ett annat sätt är att acceptera att den psykiska mognaden inte behöver sammanfalla med en bestämd ålder, utan att man istället måste göra en individuell prövning av den enskilde gärningsmannens förmåga (att förstå innebörden av sina gärningar), mognad, utveckling, men även mottaglighet att kunna bestraffas. Den senare modellen brukar beskrivas enligt den s.k. *doli incapax*-doktrinen som normalt innebär att man – inom vissa åldersintervall – utgår från en presumtion om att vissa gärningsmän inte bör kunna straffas, men att denna kan vederläggas av åklagaren, t.ex. om man kan visa att han eller gärningsmannen väl förstod de närmare omständigheterna kring brottet, kunde skilja mellan ”rätt/fel” etc.).

Oavsett vilken av dessa modeller man väljer, bygger slutsatsen på att det är den mentala förmågan som är avgörande för om man skall kunna hållas ansvarig. Det finns i denna del goda skäl att utgå från att bedömningen av en bestämd ålder skall göras utifrån generella antaganden baserat på en fixerad ålder. Att överlämna till domstolar att göra individuella bedömningar av förmåga, mognad, etc. i enskilda fall är i och för sig möjligt (och tillämpas i flera andra länder), men det förutsätter att domstolar har tillgång till ett erforderligt bedömningsunderlag. Detta gör att prövningen är behäftad med flera praktiska problem, bl.a. genom att den ofta kräver bedömningar av medicinsk och/eller psykologisk expertis. Förutsättningar

YTTRANDE

2025-05-13 Dnr UFV 2025/274

för enhetliga och tillförlitliga slutsatser torde ofta saknas och i vart fall mycket resurskrävande.

Fakulteten delar utredningens slutsats att det saknas anledning att överväga en generell sänkning av straffmyndighetsåldern för alla brott. Utifrån all aktuell kunskap om unga personers brottsaktivitet (sett utifrån befintlig statistik) finns inget stöd för ett antagande om ett behov att kunna aktualisera straffrättsliga reaktioner vid alla brott begångna av 14-åringar. Inte heller bör bedömningen ändras till att bygga på en individuell prövning av gärningsmannens mognad, utveckling etc. Det finns goda skäl att uppmärksamma de ovan nämnda praktiska och principiella problemen som skulle vara behäftade med en sådan lösning.

Emellertid föreslår utredaren att en differentierad (progressiv eller partiell) modell skall införas, där personer som har fyllt 14 år vid gärningstillfället *i vissa fall* skall kunna dömas till straff, nämligen om straffminimum för det aktuella brottet är fängelse i lägst 4 år eller mer. Straffbarhetsåldern sänks således endast i vissa situationer och sänkningen görs avhängig brottslighetens (i singularis) abstrakta straffvärde. Med hänsyn till vad som sagts ovan om vad fastställandet av en normativt godtagbar straffbarhetsålder bör avgöras utifrån, kan det konstateras att lagförslaget och valet av modell framstår som förbryllande.

2.3 Utredarens förslag

Det har redan påpekats att man givetvis kan diskutera vid vilken ålder som en generell straffbarhetsålder bör läggas (14, 15, 16 år etc.). Vidare kan man, om man så önskade, överväga att låta domstolar i enskilda fall göra individuella bedömningar av en föröwares ansvarsförmåga, moraliska utveckling, känslighet/mottaglighet för bestraffning. Men att koppla frågan om straffbarhet till enbart brottslighetens abstrakta straffvärde säger inget om huruvida gärningsmannen har ansvarsförmåga. Att gå (om)vägen via brottets straffminimum framstår endast som ett sätt att försöka parera de svåra frågor som ett fastställande av (en lämplig) straffbarhetsålder förutsätter för att uppnå målet – en ökad repression avseende den brottslighet som idag utgör det stora samhällsproblemet. Det torde vara uppenbart att förslaget syftar till att visa handlingskraft och markera mot den brottslighet som f.n. är i fokus i den allmänna debatten och som i delar utmanar hela rättsapparaten.

Utan att förneka allvaret i det sistnämnda, återstår att ta ställning till om straffrätten och möjligheten att bestraffa vissa 14-åringar är det mest lämpliga sättet för att hantera den nuvarande situationen med extrem, gängrelaterad våldsbrottslighet där barn ofta utnyttjas till att utföra gärningarna. Bortsett från att förslaget om en partiell sänkning av straffbarheten inte är förenlig med de principiella utgångspunkterna för ansvarsbedömningar, leder den valda lösningen till ett antal betydande praktiska problem och systematiska inkonsekvenser.

YTTRANDE

2025-05-13

Dnr UFV 2025/274

För det första: om man, som utredaren föreslår, skall låta brottslighetens allvar vara avgörande för vem som kan bestraffas, kan man fråga sig varför man begränsar bedömningen till enskilda brott och dess straffminimum. Om det är brottslighetens allvar som är avgörande för om personer under 15 år bör kunna straffas, borde väl även flerfaldig brottslighet kunna leda till att han eller hon anses vara "straffbar". Den som begår flera allvarliga brott, där det samlade straffvärdet uppgår till eller t.o.m. överstiger 4 års fängelse (men där varje brottslig gärning inte i sig har ett föreskrivet straffminimum om 4 år), borde väl – med utredarens argumentation – vara straffbar i samma mån som den som har begått ett (mycket allvarligt) brott (jfr förhållandet mellan ett fall av uppsåtligt dödande med flera mycket grova sexualbrott eller olaga frihetsberövanden).

Det finns anledning att misstänka att man i utredningen alltför ensidigt har fokuserat på den idag akuta brottsligheten (bestående i enstaka våldsbrott, användning av skjutvapen, sprängmedel eller dylikt, kopplat till kriminella nätverk, gängkontexter etc.), vilken numera mer eller mindre helt tycks få diktera alla förslag på straffrättens område. Som redan framhållits är de frågor som utredaren har att ta ställning till emellertid av principiell natur.

Om man väljer att göra ett avsteg från den principiella utgångspunkten att det bör vara ansvarsförmågan, kapaciteten, moraliska mognaden som är avgörande för frågan om straffbarhet, borde fokuset på brottslighetens allvar ligga på gärningsmannens totala brottslighet. Detta gäller särskilt om man lägger begrepp som "farlighet" eller (behov av) "samhällsskydd" till grund för sin slutsats (jfr nedan under avsnitt 2.5.5.3). Var gränsen mellan det som anses utgöra ett respektive flera brott går kan det visserligen inte alltid ges ett enkelt svar på. Men om det är brottslighetens allvar som är avgörande för en differentierad straffbarhetsålder, leder fokuseringen på enstaka brotts straffminimum till inte helt begripliga resultat. Detta gäller särskilt då även förfälsdelikt skall omfattas av undantaget med en sänkt straffmyndighetsålder. Straffskalan för osjälvständiga brott bestäms delvis på annat sätt än för fullbordade brott och straffminimum för dessa brott är egentligen allmänt straffminimum. Enligt förslaget skall straffskaleminimum för brottstypen emellertid vara styrande för straffbarhetsåldern även om det är fråga om försök, förberedelse eller stämpling (jfr förslaget till ny bestämmelse i BrB 1:6).

Frågan är om detta leder till önskvärda resultat. Förstadier till synnerligen allvarlig brottslighet skall – trots att avståndet mellan gärning och fullbordad skada kan vara mycket långt – omfattas av den partiella sänkningen av straffmyndighetsåldern, medan annan mycket allvarlig fullbordad brottslighet inte skall göra det, trots att det kan handla om flerfaldig fullbordad brottslighet (t.ex. upprepade våldtäkter). En 14-årig gärningsman som döms för stämpling i form av att t.ex. "erbjuda sig att utföra" ett människorov eller "söka förmå någon" att utföra en transport av en synnerligen stor mängd narkotika, kan alltså med utredarens förslag åtalas och dömas, medan den som begått flera fullbordade våldtäkter inte

kan det. Vad det är som gör att den förstnämnde måste kunna drabbas av straff medan detta inte gäller för den sistnämnda? Det hela förblir oklart om man med brottslighetens allvar skall bedömas utifrån straffvärdet.

2.4 Övriga praktiska problem

Även om man inte skulle acceptera de principiella och systematiska skäl som fakulteten har berört ovan som tillräckliga för att avstå från utredarens förslag, kan man inte bortse från att den föreslagna lagändringen skulle leda till ett stort antal (stora) praktiska problem.

Hela grunden för förslaget om en partiell sänkning av straffbarhetsåldern vilar på antagandet att man vet hur den aktuella gärningen skall rubriceras. Straffbarheten bestäms av *brottet* och dess straffskala. Problemet är dock att hur ett brott skall rubriceras är en slutsats/bedömning som kan komma att ändras från det att ett brott uppdragas till dess att en domstol slutligen avgör frågan i en dom. Inte sällan är det tillfälligheter som bestämmer om ett brott skall placeras i en viss svårhetsgrad. Detta öppnar för en rad praktiska problem.

Som ett första uppenbart problem har man att ta ställning till om det är lämpligt att knyta straffbarhetsåldern till en fråga som avgörs slutligt först i domslutet. Dels öppnar en sådan ordning för att hela det föregående arbetet – med förundersökning, väckande av åtal, förhandling i domstol – kan bygga på ett antagande att den tilltalade är straffmyndig, men att domstolen senare gör en annan bedömning av rubricering, varvid straffbarheten, så att säga, ”försvinner”. Eftersom en materiell straffbarhetsbetingelse inte är uppfylld, skall åtalet i så fall ogillas. Bortsett från att denna (helt centrala) fråga avgörs först efter domstolen har tagit ställning till ansvar, skuld och rubricering – och det då visar sig att gärningsmannen aldrig borde ha åtalats – får det praktiska konsekvenser i det att andra yrkanden (om t.ex. skadestånd) inte kan grundas på domen. En ogillande dom kan vidare inte överklagas av den tilltalade, då ett frikännande skett på grund av en bristande straffbarhetsbetingelse. En tilltalad 14-åring som vill få sin ”sak” prövad i högre instans (baserat på åtalet), ges inte denna möjlighet om domstolen ogillar åtalet på grund av brottets rubricering och dess inverkan på frågan om gärningsmannen är straffbar.

Vidare förtjänar det att understrykas att den osäkerhet som kan råda om hur en gärning skall rubriceras (och vilket straffminimum som är knutet till brottet) uppstår redan på tidigare stadier än när saken prövas i domstol. Polis och åklagare som har att genomföra en brottsutredning, förundersökning, ta ställning till olika handlägningsfrågor (straffprocessuella tvångsmedel) etc. utför ofta sitt arbete utifrån information och material som förändras med tiden. Såväl enskilda beslutsfattare som den misstänkte måste ha en rimlig möjlighet att (på förhand) veta om gärningsmannen är straffbar eller inte. I annat fall riskerar en rad olika beslut (vilket kan inkludera frihetsberövanden) fattas på grunder som (senare) visar sig vara felaktiga

om gärningsmannen inte är straffmyndig. Med utredarens förslag är detta dock en svävande fråga om den misstänkte är 14 år vid gärningstillfället.

Beroende på hur lagstiftaren – givet att man väljer att godta utredarens förslag om en partiell sänkning – utformar regleringen i LUL § 31 kommer en rad ytterligare praktiska frågor att behöva lösas, t.ex. om en 14-åring begår brottsliga gärningar som kan innebära såväl att han eller hon anses straffmyndig som brott som inte kan föranleda denna konsekvens (men i vissa fall leda till s.k. bevistalan). Den praktiska hanteringen av dessa regelverk är helt olika. Detta kan få betydelse för hur åklagaren kan framställa ett andrahandsyrkande som innebär att bevistalan skall föras mot den tilltalade, hur material som framkommit i ett utredningssammanhang får användas i ett annat etc.

Ovanstående utgör endast några exempel på de praktiska problem som är förenade med utredarens förslag. Det finns åtskilligt fler. Det sagda visar att förslaget, såsom det är utformat i betänkandet, inte kan genomföras med mindre än att dessa frågor och problem närmare utreds.

Redan av det ovan sagda kan sägas att det finns starka principiella, systematiska och praktiska invändningar mot att låta brottsrubricering och brottstypens abstrakta straffvärde ligga till grund för bestämmandet av straffbarhetsåldern. Innan fakulteten tar slutlig ställning utredarens förslag om en partiell sänkning av straffbarhetsåldern, skall de argument som utredaren lägger till grund för varför en ändring är motiverad kommenteras.

2.5 Utredarens argument för en sänkning av straffmyndighetsåldern

Som konstaterats ovan talar den samlade rådande forskningen på området för att barn och unga lagöverträdare vid en viss gräns saknar tillräcklig förmåga att kunna ansvar för brott. (Fakulteten upprepar inte dessa argument och erinrar om att det – om man söker en åldersgräns som är generell – inte finns någon given ålder som är nödvändig att respektera; allt beror på hur man värderar det befintliga kunskapsläget på området).

När man tar del av analysen i utredningen framgår att det i huvudsak är tre skäl som motiverar att man ändå föreslår en sänkning av straffbarhetsåldern. Utredaren identifierar följande intressen som avgörande för att en partiell sänkning skall vara motiverad: behovet att kunna värna *straffrättens legitimitet*, skäl kopplade till *proportionalitetsprincipen* samt *behovet av prevention*. Utan att föregripa vad som sägs i det nedanstående, kan fakulteten redan inledningsvis säga att inget av de anförda skälen/argumenten är övertygande (vare sig om de ses enskilt eller tillsammans).

2.5.5.1 Straffsystemets legitimitet

Vad först gäller hänvisningen till att *straffrättssystemets legitimitet* kräver att man bestraffar vissa 14-åringar för brott, vilar detta på ett antagande om

YTTRANDE

2025-05-13

Dnr UFV 2025/274

att samhället skulle tappa tilltron till straffrätten och rättsordningen om de aktuella brotten inte ledde till straffrättsliga påföljder trots att gärningsmannen endast är 14 år. Fakulteten menar att detta förmodligen är ett felaktigt eller förhastat antagande. Att tilltron till samhället, staten eller rättsordningen skulle kunna äventyras om inga åtgärder/insatser/reaktioner följde som ett resultat av den synnerligen allvarliga brottsligheten torde ingen sätta i fråga. Det går, som redan sagts ovan, inte att förneka att den utveckling som skett i vissa sammanhang när det gäller viss brottslighet är djupt oroväckande och kan komma att kräva stora insatser från samhällets sida. Därmed är inte sagt att de bör vara *straffrättsliga* reaktioner. Utredarens argumentation verkar bygga på att man antingen kan välja att tillgripa statens mest ingripande åtgärd som den kan utsätta sina medborgare för (dvs. bestraffning) eller (i princip) ”ingenting alls” (jfr s. 201 f.). I vart fall verkar det inte finnas något alternativ som duger som samhällelig reaktion utan att straffsystemets legitimitet sätts ifråga.

Utan att gå in på detaljer kan följande sägas. Det finns ingenting i betänkandet som ger stöd för utredarens antagande. Det finns ingen statistik eller redovisning av undersökningar om vad ”allmänheten” har för uppfattningar eller vad som skulle bli fallet om man avstod från att sänka straffbarhetsåldern. Man kan fråga sig om allmänhetens uppfattning verkligen är att 14-åringar som begår brott av nu aktuellt slag verkligen måste straffas och att detta är det enda sätt som samhället kan visa ett avståndstagande från gärningar av nu aktuellt slag. Att ett val att inte sänka straffbarhetsåldern skulle riskera att leda till privatjustis eller att samhällets förtroende för de rättsvårdande myndigheterna och behovet av laglydnad helt skulle urholkas framstår som ren spekulat. Att det finns en mycket stor samsyn i samhället när det gäller hur förkastliga de olika brotten är och att utvecklingen måste stoppas torde alla vara överens om. Om det däremot visar sig att det saknas belägg för att bestraffning av den nu aktuella ålderskategorin kommer att ha några preventiva effekter utan snarare belägg för motsatsen (dvs. att de personer som döms i större utsträckning kommer att återfalla i allvarlig brottslighet, att inkapaciteringseffekter inte kan påvisas eller förväntas etc.) framstår det som direkt kontraproduktivt att föreslå en ändring av nu aktuellt slag.

Det skulle inte vara ägnat att förvåna om det finns en stor samsyn hos såväl allmänheten som de rättsvårdande och sociala myndigheterna att något måste göras åt den högst oroande utvecklingen. Man kan enkelt föreställa sig att en rad skärpningar skulle kunna genomföras inom ramen för den socialrättsliga lagstiftningen (främst LVU). Men: det är som sagt inte givet att man skall hemfalla åt att använda sig av lagstiftarens mest ingripande verktyg – att bestraffa medborgare (i detta fall barn) – och förvänta sig några resultat.

De enda argument som man kan återfinna i utredningen är att det ytterst är en kriminalpolitisk fråga var man placerar straffbarhetsåldern och att det kan finnas olika rättspolitiska uppfattningar om dessa, vilka i sin tur är

YTTRANDE

2025-05-13 Dnr UFV 2025/274

föränderliga med tiden (s. 194 ff.). Dessa konstateranden är helt innehållslösa och vilar inte på några skäl överhuvudtaget. Vad som sägs är endast att skälen för en viss ståndpunkt kan vara olika, men inget om vilka dessa skäl är. Hur detta förhåller sig till intresset av att utformningen av ett straffsystem måste vila på ett vetenskapligt faktaunderlag, vara evidensbaserad etc. förblir högst oklart och den enda begränsning som tycks ställas upp när det gäller politikens kriminalpolitiska ambitioner är att Sverige respekterar sina åtaganden enligt vissa internationella instrument. Överhuvudtaget framstår utredarens förhållningssätt till relationen mellan vetenskapliga fakta och kriminalpolitik (såsom ett potentiellt motsatsförhållande) som högst besynnerlig.

I detta sammanhang väcks en annan fråga som fakulteten vill lyfta fram. Om man med utredarens resonemang skulle acceptera att det endast är en fråga om kriminalpolitisk uppfattning som avgör var man bör dra gränsen för vem som skall anses vara straffmyndig, vad säger i så fall att man bör stanna vid 14 år. En av de uppenbara riskerna med att sänka straffbarhetsåldern (enligt förslaget till 14 år), är att de personer som utnyttjar de mycket unga personerna (just därför att dessa inte kan straffas eller i vart fall kan påräkna en betydligt lindrigare reaktion) kommer att inrikta sig på en ännu yngre krets av potentiella gärningsmän (13-åringar osv.). Att liknande effekter av en skärpt syn på unga överträdare ofta blir fallet är redan klarlagt i praxis (t.ex. i samband med att ungdomsreduktionen ändrades år 2021). Om man bestraffar en viss ålderskategori stängare (t.ex. 18-20-åringar), och vill utnyttja den särbehandling vid påföljdsbestämningen som yngre kan komma i fråga (t.ex. 15-17-åringar), inriktar sig de som utnyttjar barn på den senare gruppen. Vad finns det, med utredares inställning till förhållandet mellan å ena sida kapacitets- och konsekvensargument och å andra sidan kriminalpolitisk vilja, som hindrar att man (redan nu eller framöver) väljer att ytterligare sänka straffbarhetsåldern? Enligt utredaren är risken för att brottsligheten flyttas ned till yngre personer än 14 år tydligen inte beaktansvärd. Motiveringen är att 13-åringar inte har kompetensen att förbereda och utföra den typ av brottslighet det är fråga om (s. 201). Slutsatsen förefaller minst sagt kategorisk och verkligheten torde redan ha visat att utredarens antagande inte har fog för sig. Redan idag har 13-åringar engagerats och involverats i den allvarliga brottslighet som det nu är fråga om.

Vad som enligt Juridiska fakulteten måste uppmärksammas är att problemet inte är att de unga lagöverträdarna inte kan straffas utan att dessa personer (och den särbehandling som tillkommer dem och som är motiverad av helt separata skäl) utnyttjas av hänsynslösa äldre personer inom ramen för kriminella nätverk. Detta löser man inte genom att beträffande viss brottslighet sänka straffbarhetsåldern med ett år.

Detta leder till utredarens andra intresse som talar för en partiell sänkning av straffbarhetsåldern – intresset av att den samhälleliga reaktionen är rimlig.

2.5.5.2 Proportionalitetsskäl

Även i denna del är utredningen mycket kortfattad i sin redovisning (se s. 202 f.). Hur frågan har undersökts framgår inte utan man konstaterar endast att påföljden för ett allvarligt brott skall vara ”proportionell, rättvis och lämplig”. Detta är vad som skall förstås med reaktionen på brotten skall vara ”rimlig”. Hur man skall avgöra vad som är rimligt bygger alltid på värderingar, men för att kunna fälla ett omdöme om vad som är – eller inte är – rimligt, måste man veta vad det är man jämför. Å ena sidan har vi synnerligen allvarliga brott begångna av mycket unga personer. Å andra sidan har vi något slags reaktion från samhällets sida. I avsnitt 8.7.4 konstaterar utredaren att andra straffrättsliga åtgärder inte är tillräckliga (då främst den nya brottstypen involverande av underårig i brottslighet (BrB 16:5 a) som infördes år 2023. I följande avsnitt (8.7.5) slås fast att reformerna på det sociala området inte heller är tillräckliga. Det finns anledning att lämna vissa kommentarer på detta.

För det första är flera av de åtgärder som diskuteras antingen inte genomförda eller så har de genomförts mycket nyligen. Vad de kommer att ha för effekter är i dagsläget högst oklart. Detta undergräver utredningens ställningstagande för en förändring.

För det andra bör det framhållas att det faktum att brotten som är i fokus för utredningens förslag visserligen begås av mycket unga personer, men att detta normalt är resultatet av andra äldre personers inblandning. Hela strukturen bakom de kriminella nätverken och utnyttjandet av barn som utförare av den grova brottsligheten innebär att det i bakgrunden finns äldre personer som rekryterar och anstiftar yngre (inte sällan utsatta och lätt påverkbara) personer att utföra den mest allvarliga brottsligheten. Som påpekats ovan finns det, beträffande dessa mycket unga personer som förövar de synnerligen allvarliga brott som det är fråga om, ett slags dualism i det att de å ena sidan är gärningsmän och brottslingar och å andra sidan offer såväl i det att deras utsatta position utnyttjas av äldre personer inom de kriminella nätverken som att det redan idag är kriminaliserat att involvera barn under 18 år i brottslig verksamhet (varigenom de unga alltså blir ett brottsobjekt). Om man på allvar vill minska brottsligheten, barns delaktighet i denna samt använda straffrättsliga reaktioner på dem som ansvarar för det som kanske är det mest straffvärda i de nu aktuella sammanhangen, borde det kanske utredas närmare hur man skulle kunna öka möjligheterna att lagföra de som rekryterar, involverar, anstiftar unga människor (som inte är straffmyndiga) att på deras uppdrag begå brott. Den nya lagstiftningen i BrB 16:5 a är ett sätt. Fakulteten vill erinra om att det därutöver (sedan länge) har funnits möjligheter att betrakta personer som förmås att utföra andras brottsliga gärningar som mer eller mindre ”verktyg eller redskap” för den egentlige gärningsmannen. Om man i större utsträckning än idag kunde komma åt medgärningsmän, anstiftare och de som faciliterar den allvarliga brottsligheten, skulle man dels kunna minska incitamenten att begå brott ”genom andra personer”, dels bestraffa dem som

YTTRANDE

2025-05-13

Dnr UFV 2025/274

faktiskt bär det största moraliska ansvaret. Att uppmärksamma att en "beställare" av ett brott (en anstiftare) kan vara att anse som gärningsman och sålde dömas för det fullbordade brottet (i gärningsmannaskap). Barn, som ofta har bristande omdömesförmåga/vilja torde i ganska stor utsträckning kunna ses som "verktyg", vilket öppnar för möjligheten till s.k. omrubricering (och kan påverka både hur gärningsmannen och anstiftaren bedöms). En sådan inriktning utesluter inte i något avseende att samhället bör ha en möjlighet och skyldighet att tydligt och kraftigt ingripa mot barn och unga lagöverträdare. Poängen är att det kan finnas tydliga fördelar med att reaktionen mot barnen inte sker genom straffrättsliga åtgärder (och därmed undvika de nackdelar som är förenade med att bestraffa mycket unga personer).

Allt detta har varit känt hos såväl regeringen som utredaren, vilket bl.a. framgår av redovisningen av de erfarenheter som drogs av den danska lagreformen från år 2010 (s. 135 ff.). Den danska reformen - med en sänkning av straffmyndigheten till 14 år - reviderades redan år 2012 (varvid straffmyndighetsåldern höjdes tillbaka till 15 år), då ändringen ansågs ha saknat vetenskapligt stöd. Vid utvärderingen av reformen konstaterades att reformen med en sänkt straffmyndighetsålder inte ledde till en minskad brottslighet bland 14-åringar; däremot ledde den, för den aktuella kategorin, till ökad risk för återfall samt sämre social utveckling (bl.a. i form av mindre benägenhet att fullfölja skolutbildning etc.). Ändock väljer utredaren i detta betänkande att gå fram med ett förslag som innebär att den enda möjligheten att kunna markera att synnerligen allvarlig brottslighet leder till "tydliga och direkta konsekvenser" är att utdöma straff. Detta framstår, enligt fakulteten, som en ren symbolhandling.

När det gäller frågan om huruvida de socialrättsliga åtgärderna är tillräckliga eller inte, beror bedömningen helt och hållet på vilket innehåll dessa ges. Nu har det inte varit utredarens uppgift att föreslå förändringar i den socialrättsliga regleringen och lagstiftningen. Däremot skall utredaren bedöma "om det är lämpligt" att sänka straffbarhetsåldern. Om det saknas skäl att sänka straffbarhetsåldern, men man ändå vill ha en kraftig samhällelig reaktion inom ramen för socialrättsliga området, borde fokus kanske riktas mot hur man kan möta den brottslighet som man i utredningen är inriktad på med ökade insatser, möjligheter och verktyg för de sociala myndigheterna. Att en reaktion skall framstå som proportionell och lämplig behöver inte vara detsamma som att den måste bestå i straff (i form av frihetsberövande (på kriminalvårdsanstalt)). Man kan överväga omfattande och samordnade insatser (genom frivillighet, öppenhet eller tvång) där socialtjänst, skola, föräldrar kan involveras för att bryta vad som riskerar att vara en mycket ogynnsam utveckling för gärningsmannen. Den gemensamma uppfattningen hos dem som i andra rättsordningar undersökt motsvarande frågor tycks vara att ju tidigare och strängare man markerar mot barn och unga lagöverträdare i form av bestraffning, desto lättare är det att gärningsmannen stigmatiseras, stämplas som brottsling och utvecklas i ytterligare negativ riktning (s. 135 ff.). Frågan man måste ställa sig är varför

domstolar och Kriminalvården skulle vara bättre skickad att lösa de synnerligen allvarliga och alarmerande problemen som finns med att så unga personer som det nu är fråga om begår brottslighet av nu aktuellt slag. Om det endast handlar om att markera genom ”tydliga och direkta konsekvenser”, framstår en reform som ren symbolpolitik. Om det dessutom visar sig att en sådan lösning har påtagliga negativa konsekvenser, framstår en reform som rent kontraproduktiv.

2.5.5.3 *Preventionsargumentet*

Det tredje intresset som enligt utredaren kan motivera att man skapar ett undantag för 14-åringar och låter bli straffmyndiga vid viss allvarligare brottslighet bygger på att det finns ett starkt behov av samhällsskydd och prevention. Argumentationen – som utgör en blandning av flera olika preventionsintressen – kan sammanfattas som att (i) samhället behöver skyddas från dessa personer pga. att de är farliga (på samma sätt som dem som är dömda till rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning eller i framtiden skulle kunna dömas till en tidsobestämd påföljd i form av säkerhetsstraffet) och (ii) den dömda behöver skyddas från ”sig själv” genom att inkapaciteras och därmed inte kunna begå ytterligare brott eller dras djupare in i en kriminell livsstil/utveckling. Argumentationen bygger på rena antaganden som i sin tur såväl saknar stöd i såväl den vetenskapliga forskningen som i de normativa grundprinciper som i övrigt präglar synen på unga lagöverträdare.

Vad inledningsvis gäller antagandet att inkapacitering leder till minskad brottslighet bör man för det första skilja mellan om man menar att just den dömda skall neutraliseras från att begå ytterligare brott eller om man avser att eliminera ytterligare brottslighet (begången av någon annan) av liknande slag. Oavsett vad man väljer att fokusera på, är denna samhällsskyddsaspekt förfelad, men det är av vikt att man uppmärksammar att det handlar om två helt olika slags argument.

Att barn som begår synnerligen allvarlig brottslighet skulle behöva bestraffas (främst i form av frihetsberövande i form av ett fängelsestraff) för att ”skyddas mot sig själva” framstår som helt systemfrämmande. Det bygger, vilket utredaren verkar mena, på att 14-åringar som involveras i brottslighet av nu aktuellt slag skall beskrivas som presumerat ”(samhälls)farliga” likt de allvarligt psykiskt sjuka lagöverträdare där särskild utskrivningsprövning aktualiseras. Analogin är knappast träffande, inte minst för att rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning motiveras av just det förhållandet att de dömda bedöms lida av en allvarlig psykisk störning och *på denna grund* skall särbehandlas vid påföljdsvalet. Farlighetsbedömningen tar således sin utgångspunkt i gärningsmannens psykiska insufficiens (i förening med en bedömning av återfallsrisken). Motsvarande kan knappast sägas om 14-åringar.

Att frihetsberöva 14-åringar i Kriminalvårdens regi på grund av en presumerad farlighet går vidare stick i stäv med ambitionen att i möjligaste

YTTRANDE

2025-05-13

Dnr UFV 2025/274

mån undvika att använda fängelse som sista utväg, vilket gäller särskilt barn och mycket unga lagöverträdare eftersom de negativa konsekvenserna av ett frihetsberövande eller annat ingripande straff är så mycket mer påtagliga. Som sagts ovan saknas det i betänkandet helt en närmare utveckling av resonemanget. Erfarenheterna från de länder där man har sänkt straffmyndighetsåldern för barn eller mycket unga personer visar att benägenheten att återfalla ökar om de straffas (och frihetsberövas) jämfört med om man vidtar andra åtgärder. Likaså försämras de dömdas livssituation på ett sätt som leder till ytterligare negativa konsekvenser. Avslutningsvis kan det framhållas, vilket utredningen själv noterar, att den inkapaciterande effekt som efterfrågas kan uppnås genom olika socialrättsliga tvångsomhändertaganden. En sådan åtgärd anses inte lämplig/tillräcklig eftersom det i så fall skulle vara vårdbehovet som styr den närmare omfattningen av inkapaciteringen. Det är inte alldeles enkelt att förstå hur utredaren resonerar i denna del. Först används den unges brottslighet som en indikation/kriterium för att han eller hon är farlig och behöver inkapaciteras för att få nödvändig ”vård och stöd”. När alternativet med tvångsvård ställs mot att bestraffa den unge (för att tillgodose behovet av vård), konstateras att det bör vara brottslighetens straffvärde som påkallar ett straff (frihetsberövande).

Vad därefter gäller den mer samhällsinriktade varianten av inkapaciteringsaspekten – dvs. att samhället och dess medborgare behöver skyddas från brottslighet av nu aktuellt slag, kan samma invändningar riktas. Det finns inga belägg (överhuvudtaget) för att brottsligheten skulle minska om det ges möjlighet att bestraffa 14-åringar för den nu aktuella brottsligheten. Om man menar att samhället måste skyddas mot just de individer som förövar ett visst brott, kan sägas att inkapaciteringseffekten – även om straffen skulle avse frihetsberövanden motsvarande flera år – kommer att vara begränsad. De dömda kommer efter viss tid att frigges, och utifrån all erfarenhet kommer dessa personer att vara mer förhärdade, involverade i kriminella miljöer/strukturer och därmed också ”farligare” än vad de var vid domstillfället. Om man däremot menar att brottslighet av nu aktuellt slag kommer att upphöra eller i vart fall minska generellt sett om de som förövat viss brottslighet inkapaciteras, torde detta vila på en illusion. Det är allmänt känt att inkapaciteringsargumentet är behäftat med flera grundläggande problem. Ett av dessa är att det är mycket svårt att på förhand avgöra vilka personer som kommer att återfalla i brottslighet och därför skall inkapaciteras (kanske alldeles oberoende av brottslighetens straffvärde). Ett annat är det inte finns några empiriska belägg för att om man kommer att eliminera viss typ av brottslighet genom att inkapacitera vissa särskilda individer. För att inkapacitering skall fungera i detta avseende förutsätts att ingen (annan) är beredd att ersätta den dömda vid förnyad brottslighet. När det gäller brott som begås inom ramen för organiserad brottslighet, kriminella nätverk etc. torde det förhålla sig på precis motsatt sätt. Hela idén bakom att man involverar unga personer är – bortsett från att denna grupp riskerar en lindrigare samhällelig reaktion – att de är fullständigt utbytbara och således omedelbart kommer att ersättas med

YTTRANDE

2025-05-13

Dnr UFV 2025/274

någon annan i en fortsatt brottslig verksamhet. Istället för inkapaciteringseffekter torde antalet barn som dras in i kriminella nätverk blir fler med anledning av att vissa ertappas och lagförs. Om det är något som den senaste tidens utveckling rörande gängrelaterad brottslighet där unga involveras har visat, är det att man ständigt rekryterar nya personer för att utföra ny brottslighet. Hela idén med att begå brott med ett stort antal inblandade personer inom ramen för ett ”nätverk” är att sprida ut och fördela uppgifter i en brottsplan, pulverisera ansvar och försvåra för brottsutredande myndigheter att beivra brottsligheten. Syftet torde inte sällan vara att den som de facto är den som har avsikten att brott skall fullbordas och mest att vinna på detta är personer som befinner sig högre upp i olika hierarkier och längre bort från det konkreta brottet. Detta talar för att eventuella reformer rörande brottsbekämpning när det gäller kriminella nätverk borde inriktas på dessa personer och inte de barn och andra unga som i slutänden används för att utföra brottet.

Det finns mycket fler skäl/argument som skulle kunna sägas om de olika intressen och syften som utredaren åberopar till stöd för att man skall acceptera en partiellt sänkt straffbarhetsålder. Då utredaren inte förebringat någon egentlig utredning i dessa delar saknas det anledning att fördjupa analysen/kritiken. Sammanfattningsvis anser fakulteten att utredaren inte har lyckats formulera några egentliga skäl för att det skulle vara nödvändigt att bestraffa vissa 14-åringar som begår den typ av brottslighet som nu är aktuell.

Juridiska fakulteten avstyrker i sin helhet förslaget att sänka straffbarhetsåldern för viss allvarligare brottslighet.

3. Höjt maximistraff för omyndiga lagöverträdare

Till sist skall fakulteten lämna vissa kommentarer på utredarens förslag att ändra bestämmelsen i BrB 29:7 så att den enda begränsning som skall gälla för den som begått brott före det att han eller hon fyllt 18 år är att vederbörande inte får dömas till livstids fängelse.

Utredningens förslag bygger på att de förslag som tidigare lämnats i delbetänkandet (och som innebär att ungdomsreduktionen för åldersgruppen 18-20 år helt tas bort) genomförs. Detta innebär att reduktioner endast skall göras kategorin 15-17-åringar, och beträffande dessa kommer reduktionerna dels att bli mindre än vad de enligt nuvarande praxis är, dels bli föremål för en mer individuell prövning (i skäligen utsträckning). En konsekvens av att reduktionerna för åldersgruppen 15-17 år kan komma att bli mindre än idag, är att det uppstår ett korresponderande behov av att kunna använda ett straffmaximum som överstiger 14 år (jfr BrB 29:7 st. 2), vilket i dagsläget endast blir aktuellt om straffvärdet uppgår till fängelse på livstid eller det är fråga om flerfaldig brottslighet. Mot denna bakgrund menar utredaren att bestämmelsen bör ändras så att endast livstids fängelse är uteslutet i de fall lagöverträdaren är under 18 år vid tidpunkten

YTTRANDE

2025-05-13 Dnr UFV 2025/274

för brottet. Följaktligen blir fängelse i 18 år det längsta straff som kan utdömas.

Juridiska fakulteten har inte varit remissinstans avseende utredningens delbetänkande (SOU 2024:39). Det finns förvisso en hel att säga om utredningens förslag rörande ändring av BrB 29:7 och beräkningar av ungdomsreduktionen, men i detta yttrande skall endast frågan om följdändringarna beröras.

Som utredningen konstaterar kommer utrymmet för reduktioner att krympas till åldersgruppen 15-17 år och med den schematiska utgångsmodellen som föreslås kommer reduktioner om ca 20 procent att göras per levnadsår (dock med möjlighet att korrigera reduktionens storlek beroende på om den framstår som skälig eller inte). Vid jämförelse med dagens beräkningsgrunder innebär detta att fler personer i ålderskategorin omyndiga lagöverträdare som förövar brott med högre straffvärden än 10 år (dvs. 18 år eller fängelse på livstid) kommer att få mindre ungdomsreduktion. Som en direkt konsekvens av detta kommer straffmättningsvärdet att bli högre och därigenom kan det eventuellt uppstå ett behov av att kunna utnyttja en straffskala som överskrider 14 år (vilket utgör dagens straffmaximum för omyndiga lagöverträdare). I annat fall riskerar man att "slå i taket" vid 14 år trots att straffvärdet är så högt att det även med beaktande av ungdomsreduktionen borde hamna över denna maximigräns. Det är så utredningen får förstås (s. 348 ff.).

Utredningen når sin slutsats genom att jämföra intresset av att å ena sidan ha ett absolut straffmaximum för unga omyndiga lagöverträdare (oberoende av straffvärdet och tillämpligt straffmaximum) och att å andra sidan kunna utmäta ett straffmättningsvärde som inte ligger alltför långt från brottets faktiska straffvärde. Enligt utredaren bör straffmaximum – efter att ungdomsreduktionen beräknats – vara fängelse i 18 år (vilket åstadkoms genom att BrB 29:7 st. 2 ändras så att endast fängelse på livstid är undantaget för omyndiga lagöverträdare). Enligt betänkandet kan denna nya straffskala (och straffmaximum) endast komma att användas i ett fåtal situationer, då främst beträffande 17-åringar som begått mycket allvarlig brottslighet.

I princip finns inget att invända mot resonemanget att om kvotdelarna för ungdomsreduktionen justeras i enlighet med utredningens förslag, kommer straffmättningsvärdet hos de omyndiga lagöverträdarnas brottslighet att bli högre. Härigenom kommer flera fall att tangera det idag gällande straffmaximum om 14 år, låt vara att detta inte kommer att bli fallet särskilt ofta. (Det torde förutsätta att gärningsmannen är 17 år och att reduktionen pga. ungdom är tämligen låg samt att det är fråga om synnerligen försvårande omständigheter i ett enskilt fall eller att det är fråga om mycket omfattande flerfaldig brottslighet av allvarligt slag.)

YTTRANDE

2025-05-13 Dnr UFV 2025/274

Vad som tillkommit efter det att betänkandet lämnades är att Högsta domstolen har meddelat en dom i vilken det klargjorts hur straff skall beräknas för en omyndig lagöverträdare när det hade lett till fängelse på livstid för en vuxen lagöverträdare (Högsta domstolens dom den 25 mars 2025 i B 6596-24 "Mordet i Hagalund"). Enligt avgörandet skall fängelse på livstid som huvudregel anses motsvara ett straffvärde om fängelse på 18 år och att man därefter skall göra ett avdrag enligt vad som framgår av schablonerna för respektive åldersgrupp. Högsta domstolen noterar dock att en viss differentiering är nödvändig för att undvika att straffen för viss brottslighet i vissa ålderskategorier annars alltid blir detsamma trots att det finns tydliga straffvärdeskäl som talar för en nyansering/differentiering. Mot denna bakgrund skall olika påslag kunna göras på straffet.

Juridiska fakulteten kan inte se att Högsta domstolens resonemang skulle bli annorlunda om utredningens förslag skulle genomföras. Som sagts är det i första hand de minskade kvotdelarna som skapar ett behov av en utvidgad straffskala.

Det sagda utesluter inte att man kan överväga om det finns andra skäl att inte genomföra en ändring av nu aktuellt slag. I denna del kan följande noteras: Det torde endast vara i undantagsfall som det finns ett reellt behov av en utvidgad straffskala för omyndiga lagöverträdare för att kunna uttrycka ett överskjutande straff(mätning)s värde; behovet är således begränsat. Med hänsyn till att flera omständigheter som påverkar hur stort behovet av att i straffmätningen kunna uttrycka skillnader i nyanser (övervärden) f.n. är föremål för en annan utredning (vilket bl.a. rör straffskalor, straffmaxima, försvårande omständigheter etc.) bör man vara försiktig med att genomföra ändringar, vars konsekvenser kan bli svåra att överblicka givet att man inte vet vad Straffreformutredningen kommer att lägga för förslag. Till sist bör uppmärksammas, att exakt ett av de internationella instrument som utredaren identifierat och hänvisat till att utredningen är begränsad av (Barnkonventionen), ger uttryck för att man i möjligaste mån bör avstå från att använda frihetsberövande när det gäller lagöverträdare som är barn samt att om så anses vara nödvändigt, bör det ske på kortast lämpliga tid. Även om detta inte uppställer några absoluta eller ens tydliga gränser för vad som får (eller inte får) göras, kan det ifrågasättas om en så drastisk förändring som en höjning med fyra år är motiverad.

Sammanfattningsvis anser Juridiska fakulteten att det i och för sig är möjligt att genomföra den föreslagna förändringen med hänvisning till att nya beräkningsgrunder för ungdomsreduktionen har föreslagits i ett tidigare delbetänkande. Emellertid måste det ifrågasättas om det är nödvändigt med hänsyn till det begränsade behovet med en så drastisk ökning. Under alla omständigheter bör man avvakta Straffreformutredningens förslag och utvärdera eventuella konsekvenser.

2025-03-11

Dnr: SOC 2025/69

Handläggare
Åsa Turesson
asa.turesson@vanersborg.se
0521-721453

Mottagare
Kommunstyrelsen

Yttrande gällande remiss av SOU 2025:11 Straffbarhetsåldern

Bakgrund

Remiss av SOU 2025:11 - Straffbarhetsåldern inkom till kommunstyrelsen den 13 februari 2025. Kommunstyrelsen har remitterat ärendet Remiss av SOU 2025:11 – Straffbarhetsåldern till socialnämnden.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Nedan följer en beskrivning av utredningen.

Straffbarhetsåldern

Utredningen föreslår att straffbarhetsåldern inte ska sänkas generellt. Detta baseras på bedömningen att en generell sänkning skulle påverka många barn negativt och inte vara en effektiv åtgärd för att minska brottsligheten.

För barn som begår allvarliga brott föreslås en särskild reglering där straffbarhetsåldern sänks till 14 år. Detta gäller brott med ett minimistraff på fyra års fängelse eller mer.

Påföljder och Verkställighet

Förslaget innebär att det ska bli lättare att undanröja ungdomspåföljder vid misskötsamhet.

Ungdomsvård ska inte längre kunna dömas ut för brott begångna av personer som fyllt 18 år.

Om en person undviker verkställigheten av en ungdomspåföljd och fyller 18 år innan domen, ska en vuxenpåföljd dömas ut istället.

Straffmaximum för unga lagöverträdare

De nuvarande reglerna om straffmaximum för personer under 18 år föreslås avskaffas.

Ett förbud mot att döma någon till livstids fängelse för brott begångna innan personen fyllt 18 år införs.

Det längsta fängelsestraffet för personer under 18 år höjs från 14 till 18 år.

Ökat statligt ansvar

Regeringen ska ge Kriminalvården och Socialstyrelsen i uppdrag att överväga hur Kriminalvårdens erfarenheter kan nyttiggöras inom socialtjänsten.

Samarbetet mellan Polismyndigheten och kommunala organ ska utvecklas för att bättre hantera unga lagöverträdare.

2025-03-11

Dnr: SOC2025/69

Yttrande

Socialnämnden delar uppfattningen att den allvarliga brottsutvecklingen i Sverige på senare år hos unga lagöverträdare, ofta med koppling till gängkriminalitet, är oroande. Åtgärder behövs för att komma till rätta med det ökande samhällsproblemet med allt fler yngre lagöverträdare som begår mycket allvarliga brott. Om den åtgärd som krävs för att komma till rätta med samhällsutvecklingen är sänkt straffbarhetsåldern avseende allvarliga brott är dock inte givet. Det finns i dag ingen forskning eller kunskap kring att en sänkning av straffbarhetsåldern för vissa särskilt allvarliga brott, skulle leda till minskad brottslighet bland barn och unga under 15 år. I framttagande av nya åtgärder inom det fortsatta arbetet inför ev. ny lagstiftning bör barnkommitténs (FN:s kommité för barnets rättigheter) uttalanden beaktas noggrant kopplat till barnets bästa utifrån barnkonventionen. Samhället har i dag ett ännu tydligare krav att värdera barnperspektivet högre än andra perspektiv, vilket bland annat kommit till uttryck i att Barnkonventionen gjordes till svensk lag år 2020.

Åtgärder för barn och unga bör ha en preventiv intention och vara kunskapsbaserade. För barn och ungdomar ska frihetsberövande endast används som en sista utväg och för kortast lämpliga tid och behandlingsprincipen bör fortsatt väga tyngre än straffprincipen för barn under 15 år. Det bör också finnas en omfattande uppsättning av åtgärder som alternativ till frihetsberövande.

I nuläget bedöms det inte som möjligt att överblicka de sammanlagda konsekvenserna för kommunen av de många lagändringar som redan ägt rum och planeras att genomföras samtidigt. Även i just dessa föreslagna förändringar är det svårt att förutse konsekvenserna, då de i hög grad kommer att vara beroende av samhällsutvecklingen.

Dan Nyberg
Ordförande socialnämnden

Karin Hallberg
Socialchef

Från: [Kommunstyrelsen Myndighetsbrevlåda](#)
Till: [JU Remissvar; JU L5](#)
Kopia: [Kommunstyrelsen Myndighetsbrevlåda](#)
Ärende: Ju2025/00206 - Västerås stad
Datum: den 27 mars 2025 14:15:49

Hej,

Västerås stad avstår från att svara på remiss - Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Med vänlig hälsning

Pernilla Carol

Registrator
Västerås stad
Stadsledningskontoret
721 87 Västerås

Telefon direkt: 021-393127

pernilla.carol@vasteras.se

<https://ddei5-0-ctp.trendmicro.com:443/wis/clicktime/v1/query?url=www.vasteras.se&umid=C1F6B78E-3152-BE06-926E-33131E085BDF&auth=597eab307cbd9f7b6330fe0043ee77dd654c5ef8-72524e5d88a60fbef0f7b4d10fe18f7e39465a0f>

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11)

Mot bakgrund av de intressen som Åklagarmyndigheten har att bevaka lämnas följande yttrande.

Sammanfattning

Åklagarmyndigheten

anser att utredningens förslag om en sänkt straffbarhetsålder enbart för vissa allvarliga brott medför avsevärda tillämpningsproblem samt får orimliga konsekvenser och avstyrker därför förslaget,

ser inte skäl för en generell sänkning av straffbarhetsåldern men en sådan i förening med en annan utformning av åtalsprövningsregeln är att föredra om en förändring ska genomföras,

anser att det saknas skäl för utredningens förslag att sänka nivån, enligt den s.k. presumtionsregeln för när bevistalan ska väckas, till brott som har ett minimistraff om fyra års fängelse,

ställer sig tveksam till förslagen om att skärpa reglerna för undanröjande av ungdomsvård och ungdomstjänst samt att det inte längre ska vara möjligt att bestämma påföljden till ungdomsvård för den som fyllt 18 år vid brottet, men välkomnar förslaget om att varning i vissa fall ska kunna genomföras digitalt,

vidhåller att avräkning av frihetsberövande inte bör ske från ungdomsövervakning och utvidgad ungdomsövervakning,

har ingen erinran mot utredningens förslag att skärpa reglerna om straffmaximum för unga lagöverträdare,

tillstyrker utredningens förslag att en misstänkt i en utredning enligt 31 § LUL ska underrättas bl.a. om sin rätt att inte behöva yttra sig och att en fällande dom vid bevistalan ska registreras i belastningsregistret,

efterfrågar en djupare analys av de ekonomiska konsekvenserna av förslagen.

Inledande synpunkter

Åklagarmyndigheten ser mycket allvarligt på att barn i ung ålder involveras i grov brottslighet och anser att det behövs ändamålsenliga och effektiva åtgärder för att komma till rätta med problemen. Enligt Åklagarmyndighetens uppfattning är den brottsförebyggande aspekten en mycket viktig del i det arbetet och myndigheten ser positivt på flera av de reformer som är på väg att genomföras. Åklagarmyndigheten ser även ett stort behov av att kunna använda fler utredningsverktyg i utredningar mot barn under 15 år som misstänkts för brott, för att stävja att kriminella nätverk anlitar och utnyttjar barn på det sätt som sker idag. Myndighetens förhoppning är att de förslag som lämnats i lagrådsremissen Hemliga och preventiva tvångsmedel när barn under 15 år begår brott (jmf SOU 2024:93) kommer bidra till att vända den negativa samhällsutvecklingen.

Om det i sammanhanget är en ändamålsenlig och effektiv åtgärd att sänka straffbarhetsåldern kan dock diskuteras. Åklagarmyndigheten befarar att en sänkning av straffbarhetsåldern kommer medföra att den allvarliga brottsligheten trycks ned ännu mer i åldrarna. Förslaget går därutöver emot FN:s kommitté för barnets rättigheters uppmaningar till Sverige, nämligen att inte sänka straffbarhetsåldern från dagens 15 år och att inte införa en differentierad straffbarhetsålder. Det kan därför ifrågasättas om en förändring i enlighet med utredningens förslag ligger i linje med Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner. Det kan vidare ifrågasättas om det är en träffsäker åtgärd att genomföra tillfälliga förändringar i en så principiell fråga som straffbarhetsåldern i syfte att ingripa straffrättsligt mot det fåtal barn som begår allvarliga brott. I detta sammanhang kan det noteras att allvarliga brott som begås av dessa barn i många fall redan idag blir föremål för en prövning i domstol inom ramen för en bevisstalan. Åklagarmyndighetens synpunkter på utredningens förslag i detta avseende och i övriga delar kommer att utvecklas i det följande.

Kap. 8 och 9 Straffbarhetsåldern

Åklagarmyndigheten anser sammanfattningsvis att utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder enbart för vissa allvarliga brott medför avsevärda tillämpningsproblem samt får orimliga konsekvenser och avstyrker därför förslaget. I denna del ställer sig Åklagarmyndigheten till fullo bakom de synpunkter som framförs i experten Sara Stolpers särskilda yttrande som fogats till betänkandet. Åklagarmyndigheten instämmer bland annat i att utredningens förslag kommer att medföra oförutsebarhet om vad som föranleder straffrättsligt ansvar, att straffbarhet blir en bedömningsfråga, att begränsningen till enskilda brott omöjliggör att hänsyn kan tas till flerfaldig brottslighet och att

målsägandens möjligheter till upprättelse i form av skadestånd i vissa fall försämrats. Vidare medför utredningens förslag tillämpningsproblem både under brottsutredningen samt i samband med åtal och dom. Åklagarmyndigheten vill därtill särskilt peka på följande.

Straffbarhet blir en bedömningsfråga

Rubriceringen av en viss brottslig gärning är en utpräglad bedömningsfråga som aktualiseras från det att en förundersökning inleds till det att en domstol prövar ett eventuellt åtal. Eftersom utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder knyter an till brottets minimistraff riskerar förslaget enligt Åklagarmyndigheten att medföra flera olyckliga effekter som kan framstå som stötande ur bland andra allmänhetens perspektiv. Ett exempel på en sådan situation är följande.

En förundersökning inleds mot en 14-åring gällande grov våldtäkt där den misstänkte anhålls, häktas och åtalas för brottet. Efter huvudförhandlingen bedömer dock tingsrätten att våldtäkten ska rubriceras som brott av normalgraden och åtalet ska då ogillas. Åklagaren är i en sådan situation förhindrad att framställa ett alternativt yrkande om våldtäkt av normalgraden och tingsrätten är förhindrad att på eget initiativ pröva andra rubriceringar som omfattas av gärningsbeskrivningen. Eftersom åtalet ogillas får den tilltalade i efterhand anses ha varit felaktigt frihetsberövad och kommer då sannolikt också att vara berättigad till ersättning för det felaktiga frihetsberövandet. Detta trots att den tilltalade har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott, dock inte ett brott personen kunde åtalas för. Utredningens förslag tillåter inte heller att bevistalan väcks för brottet i en sådan situation.

En situation som denna riskerar att leda till mycket stötande resultat ur allmänhetens och brottsoffers perspektiv. Det är inte heller tillfredsställande ur den tilltalades perspektiv. En domstol kommer till följd av utredningens förslag vara tvungen att göra ställningstaganden i rubriceringsfrågan i domskälen. Eftersom åtalet ogillas grundat på brottets rubricering kommer den tilltalade sakna möjlighet att överklaga domen, trots att den tilltalade befunnits skyldig till ett allvarligt brott i domskälen. Motsvarande situation skulle inte uppstå om det rört sig om en tilltalad som fyllt 15 år.

Utredningen anser att det inte finns någon grund för att anta att risken för felaktiga frihetsberövanden skulle bli högre när det gäller 14-åriga lagöverträdare jämfört med lagöverträdare som fyllt 15 år. Ovanstående exempel, som bara är

en av flera tänkbara situationer som kan uppstå med utredningens förslag, visar enligt Åklagarmyndigheten på att risken för frihetsberövanden, som senare kan komma att bedömas som felaktiga, är betydande. Flera brott som skulle kunna leda till samma resultat är exempelvis ett människorov som bedöms som mindre allvarligt, en grov mordbrand som bedöms som mordbrand av normalgraden, en grov allmänfarlig ödeläggelse som bedöms som allmänfarlig ödeläggelse av normalgraden eller ett grovt rån som bedöms som rån av normalgraden. En lagöverträdare som var 15 år eller äldre hade i samtliga situationer kunnat dömas för den lindrigare rubriceringen av brotten och då inte heller anses ha varit felaktigt frihetsberövad eller vara berättigad till ersättning för frihetsberövandet. Den tilltalade hade också haft möjlighet att överklaga domen med yrkande om att bli helt frikänd från brottet, till skillnad från en 14-årig tilltalad.

Tillämpningsproblem och brottsofferperspektivet

Som anförts i det särskilda yttrandet medför utredningens förslag ett stort antal tillämpningsproblem både under brottsutredningen samt vid åtal och dom. Det gäller exempelvis frågor om den praktiska hanteringen när en utredning växlar från en utredning enligt 31 § LUL till förundersökning och vice versa, frågan om hanteringen av en målsägande som blivit utsatt för flera brott men bara vissa av dessa omfattas av den särskilda regleringen samt hanteringen av ett händelseförlopp där flera målsägande utsatts för brott men bara vissa brott omfattas av den särskilda regleringen.

När det gäller parallella utredningar mot en 14-åring som är misstänkt för flera brott som begåtts vid samma tillfälle synes utredningen utgå från att en utredning enligt 31 § LUL om ett brott som huvudregel inte ska inledas om brottet begåtts samtidigt med ett brott som utreds inom ramen för en förundersökning. Även om brottet har ett straffminimum om fängelse i ett år och alltså faller in under presumtionen för när en utredning enligt 31 § LUL ska inledas menar utredningen, som det får förstås, att särskilda skäl då i många fall talar emot en utredning. I de fall det brott som utreds inom ramen för en förundersökning har ett annat skyddsintresse eller en annan målsägande än det brott som utreds inom ramen för utredningen enligt 31 § LUL, kommer målsägandens intresse av en utredning om brottet då att få stå tillbaka.

Detta kan illustreras med att en 14-åring är misstänkt för en skjutning mot en lägenhetsdörr där de brott som aktualiseras är grovt vapenbrott och grovt olaga hot. En förundersökning ska då inledas avseende grovt vapenbrott, men en utredning enligt 31 § LUL ska inte inledas avseende

grovt olaga hot. Det grova vapenbrottet har dock ett helt annat skyddsintresse än det grova olaga hotet som ju är det enda brott som är ett målsägandebrott. Målsäganden går då miste om sin möjlighet att få det grova olaga hotet utrett inom ramen för en utredning enligt 31 § LUL. Målsäganden är inte heller målsägande i förundersökningen om det grova vapenbrottet och kan därför gå miste om sin möjlighet att höras som målsägande och få ett målsägandebiträde förordnat. I förundersökningen om grovt vapenbrott torde målsäganden istället vara att anse som vittne. I en sådan situation kommer målsäganden att hamna i ett sämre läge än om det hade varit fråga om en misstänkt som inte omfattades av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder, t.ex. en 13-årig misstänkt. Enligt Åklagarmyndigheten är detta framförallt olyckligt ur ett brottsofferperspektiv.

Med utredningens förslag kommer det inte vara möjligt att väcka bevistalan om åtal väcks för brottet.

En situation när förslaget skulle kunna få negativa effekter är om en 14-åring misstänks för upprepade allvarliga våldtäkter som vid en samlad bedömning skulle kunna rubriceras som grova. Åklagaren måste då ta ställning till om målet i domstol ska drivas i form av ett åtal eller som en bevistalan. Om åklagaren väljer att driva målet som ett åtal finns risken att domstolen rubricerar gärningarna som våldtäkt av normalgraden och det finns då ingen möjlighet att pröva några alternativa rubriceringar. Om åklagaren istället väljer att väcka bevistalan för brotten kan brottsoffren gå miste om att få sin rätt till skadestånd tillgodosedd fullt ut eftersom den grövre rubriceringen, som Åklagarmyndigheten uppfattar den tänkta regleringen, inte kommer stå under domstolens prövning. Denna situation är ofördelaktig ur ett brottsofferperspektiv och kommer att medföra flera svåra avväganden både under utredningen och i samband med en efterföljande process i domstol.

Sänkt tröskel för den s.k. presumtionsregeln för bevistalan

De nya bestämmelserna om bevistalan trädde i kraft den 1 juli 2023 och har lett till en påtaglig ökning av ärenden där bevistalan väcks mot misstänkta under 15 år. Enligt Åklagarmyndigheten är detta en förväntad effekt eftersom barn under 15 år i allt högre grad involveras i allvarlig brottslighet. Det ändrade regelverket har dock inte utvärderats och det är enligt Åklagarmyndigheten för tidigt att dra några slutsatser kring de samlade effekterna av de ändrade bestämmelserna. I samband med att reglerna för bevistalan ändrades bedömdes gränsen för

presumptionsregeln som väl avvägd (se prop. 2022/23:78 s. 36). Även om syftet med lagändringen var att göra det möjligt att pröva fler brottsmisstankar genom en bevistalan skulle den absoluta merparten av brott som barn under 15 år misstänks för alltjämt inte komma under prövning av domstol. Det fanns därför enligt den utredning som låg till grund för lagändringen skäl för att sätta den nedre gränsen högt. Genom att sätta gränsen vid brott för vilka det inte är föreskrivet lägre fängelsestraff än fem år omfattades endast de allvarligaste brotten, som t.ex. mord, synnerligen grov misshandel, grov våldtäkt, grovt rån och grov mordbrand (se SOU 2022:1 s. 132).

Utredningen anser nu att det är lämpligt att sänka tröskeln för presumptionsregeln i 38 § LUL för när bevistalan ska väckas till brott som har ett minimistraff om fängelse i fyra år eller mer och att låta den lägre straffbarhetsåldern omfatta samma brott. Detta för att de brott som särskilt berörs av den oroande samhällsutvecklingen ska komma att omfattas både av presumptionsregeln för bevistalan och regleringen om sänkt straffbarhetsålder. Utredningens förslag i denna del kommer enligt Åklagarmyndighetens bedömning medföra att antalet ärenden med bevistalan kommer att öka för barn yngre än 14 år, eftersom barn i den åldern redan idag deltar i allvarlig brottslighet och flera brottstyper som nu faller utanför presumptionsregeln kommer att omfattas av denna med utredningens förslag.

Som exempel kan nämnas grovt vapenbrott, som är vanligt förekommande i den gängkriminella miljön, samt människorov, grovt brott mot lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor, grov vapensmuggling, grov smuggling av explosiv vara och terroristbrott. Det kan vidare diskuteras om det i förhållande till syftet med reglerna om bevistalan finns tillräckliga skäl att sänka gränsen för den s.k. presumptionsregelns tillämplighet, särskilt eftersom det nyligen ändrade regelverket inte har utvärderats. Utredningen har inte heller gjort några överväganden kring hur den föreslagna ändringen kommer att påverka bedömningen av om det finns synnerliga skäl för bevistalan avseende andra brott. Som exempel kan nämnas våldtäkt och våldtäkt mot barn som har ett minimistraff om tre års fängelse. Dessa brott kommer att hamna närmare gränsen för när presumptionsregeln är tillämplig än vad som är fallet idag och det bör då i större omfattning finnas synnerliga skäl för att väcka bevistalan. Sammantaget anser Åklagarmyndigheten att det saknas skäl att genomföra den föreslagna ändringen.

Den sexuella självbestämmanderätten

Åldern för sexuellt självbestämmande har länge varit 15 år i svensk rätt och sammanfaller med den gällande straffbarhetsåldern. Ett barn under 15 år kan inte samtycka till sexuella handlingar. Enligt utredningens mening medför förslaget till särskild reglering inte några speciella tillämpningsproblem i förhållande till åldern för sexuellt självbestämmande jämfört med dagens reglering. Utredningen synes dock inte ha gjort någon utförligare analys av vilka följder förslaget skulle kunna få i detta avseende. I likhet med vad som gäller för en förändring av straffbarhetsåldern anser Åklagarmyndigheten att det kan bli svårt för allmänheten och i synnerhet för de barn som berörs att förstå varför gränsen för det sexuella självbestämmandet ska gå vid 15 års ålder när samma barn redan vid 14 års ålder förväntas ta straffrättsligt ansvar för vissa allvarliga brott. Enligt Åklagarmyndigheten är det av stor vikt att denna typ av regleringar är konsekventa och lätta att förstå.

Utredningen resonerar på s. 264 kring en åtalsprövningsregel som skulle kunna tillämpas i en situation där 14-åringar har frivilligt sexuellt umgänge med varandra. Det lämnas även förslag på en åtalsprövningsregel i utredningens bilaga 3 som kan tillämpas avseende olika sexualbrott mot barn för det fall straffbarhetsåldern skulle sänkas generellt. Utredningen har dock inte närmare analyserat följd effekterna av detta förslag och anför att en fråga som aktualiseras vid en generell sänkning av straffbarhetsåldern är om åldern för sexuellt självbestämmande i likhet med straffbarhetsåldern bör sänkas till 14 år. Frågan skulle emellertid kräva noggranna överväganden om barns utveckling och vid vilken ålder det kan anses lämpligt att barn ska ansvara för sina sexuella handlingar. Något förslag till lagtext avseende ändrad ålder för sexuellt självbestämmande lämnas därför inte av utredningen. Åklagarmyndigheten vill särskilt peka på att det är olämpligt att resonera kring termer om frivillighet i förhållande till barn under 15 år som genomför sexuella handlingar. Denna terminologi stämmer inte överens med utgångspunkten att ett barn i den åldern inte kan samtycka till sexuella handlingar. Även om de bedömningar som görs vid tillämpning av 6 kap. 5 § och 6 kap. 14 § BrB kan ta hänsyn till om barnet deltagit utan påtryckningar eller på eget initiativ är frivilligheten inte avgörande. En viktig sak att ta hänsyn till är också om agerandet har inneburit ett övergrepp. Åklagarmyndigheten befarar att ett resonemang om frivillighet medför att 14-åriga barn får ett sämre skydd mot sexuella kränkningar, särskilt i gränsfallen. Det går inte heller att bortse från risken att synsättet som kommer till uttryck i utredningens resonemang, dvs. att 14-åringar frivilligt kan delta i sexuella handlingar med varandra, får konsekvenser även för de situationer där en person över 15 år genomför sexuella handlingar med en 14-åring. Vad en

sänkt straffbarhetsålder får för konsekvenser i förhållande till den sexuella självbestämmanderätten bör därför bli föremål för fortsatta överväganden innan en sådan förändring genomförs.

Andra regleringar med 15-årsgräns

Utredningen har i avsnitt 13.5.2 berört andra regleringar med 15-årsgräns och konstaterar att dessa bestämmelser saknar eller endast har en svag koppling till straffbarhetsåldern. De bestämmelserna bör enligt utredningen inte ändras till följd av förslaget om sänkt straffbarhetsålder vid vissa allvarliga brott. Enligt Åklagarmyndigheten går det dock inte att bortse från att lagstiftaren i många olika sammanhang har bedömt att ett barn har nått en viss mognad vid just 15 års ålder och att det medför en rad olika följder i förhållande till exempelvis ett ökat självbestämmande i olika situationer och straffrättsligt ansvar. I detta sammanhang vill Åklagarmyndigheten lyfta vissa andra regleringar där en 15-årsgräns aktualiseras. T.ex. finns det bestämmelser om åberopande av vittne i 36 kap. 4 § RB och avläggande av ed i 36 kap. 13 § RB som är kopplade till en 15-årsgräns. Den senare bestämmelsen har sin grund i att barn under 15 år inte kan straffas för falsk utsaga och har således en tydlig koppling till straffbarhetsåldern. Utredningen har nämnt regleringen i 36 kap. 4 § RB i avsnitt 8.3.2 men inte gjort någon analys i förhållande till denna bestämmelse. Bestämmelserna om åberopande av vittne och avläggande av vittnesed bör därför övervägas särskilt om en sänkt straffbarhetsålder ska genomföras.

En generell sänkning i kombination med en åtalsprövningsregel

Mot bakgrund av vad som sagts ovan anser Åklagarmyndigheten att en sänkning av straffbarhetsåldern inte bör ske och att det förslag som utredningen har lagt fram medför avsevärda tillämpningsproblem och kommer att få orimliga konsekvenser. Om lagstiftaren har för avsikt att ändå gå vidare med en sänkning av straffbarhetsåldern anser Åklagarmyndigheten att den enda rimliga ordningen är att genomföra en generell sänkning av straffbarhetsåldern, men i så fall förenad med en omfattande och genomtänkt åtalsprövningsregel. En sådan lösning skulle innebära att en stor del av de problem som beskrivs ovan och i det särskilda yttrandet av Sara Stolper kan undvikas.

Utredningen lämnar på s. 226 i betänkandet förslag på hur en åtalsprövningsregel skulle kunna utformas och anför därefter att det finns flera nackdelar med en sådan lösning. Utredningen nämner bland annat att det med en sådan regel skulle lämnas till den enskilde åklagarens bedömning att avgöra om det i det enskilda fallet finns tillräckligt starka skäl för att väcka åtal vilket skulle öppna för att en åklagare anser att t.ex. en våldtäkt är så allvarlig att det finns särskil-

da skäl för åtal, medan en annan åklagare inte skulle göra samma bedömning. Med en sådan lösning skulle det enligt utredningen i princip vara omöjligt att förutse för vilka brott som åtal kan komma att väckas. Lösningen skulle också enligt utredningens bedömning leda till bristande insyn. Utredningen anför vidare att en åtalsprövningsregel skulle kunna leda till att lindrigare brott kan åtalas, om den enskilde åklagaren anser det motiverat. Det kan enligt utredningen uppfattas som orättvist att brott av samma svårhet behandlas på olika sätt beroende på åklagarens ställningstagande i åtalsprövningsfrågan. Även om riksåklagaren skulle utfärda föreskrifter om hur en sådan åtalsprövningsregel bör tillämpas skulle den enligt utredningen med fog kunna kritiseras för att lämna alltför stort utrymme för den enskilda åklagaren att avgöra vilka barn under 15 år som skulle lagföras för brott.

Åklagarmyndigheten vill med anledning av detta påtala att åklagare sedan länge tillämpar olika typer av åtalsprövningsregler och liknande bestämmelser samt att åklagare har stor vana och kompetens för att göra den typen av bedömningar.

Det förslag på åtalsprövningsregel som lämnas av utredningen är allmänt hållet. Enligt Åklagarmyndighetens uppfattning finns det dock goda möjligheter att utforma en åtalsprövningsregel på ett tydligare sätt än vad utredningen föreslår. Detta skulle leda till att de brott som lagstiftaren anser är särskilt allvarliga inte undantas från åtal samt att det skulle bli mer förutsebart för den unge vad som kan medföra en konsekvens i form av en straffrättslig påföljd. En åtalsprövningsregel skulle också kunna innefatta en reglering som medför att det är möjligt att väcka åtal även för andra brott som har samband med den allvarliga brottsligheten alternativt framställa ansvarsyrkanden i andra hand om lindrigare brott om det finns skäl med hänsyn till allmänna eller enskilda intressen. Vidare skulle det vara möjligt att införa någon form av straffvärdesventil för lagöverträdare som misstänkts för ett stort antal brott som sammantaget har ett mycket högt straffvärde. Frågan om utformningen av en eventuell åtalsprövningsregel bör därför bli föremål för ytterligare analys och överväganden om straffbarhetsåldern ska sänkas. En tänkbar lösning kan vara att använda regleringen kring bevistalan som utgångspunkt för utformningen av en sådan åtalsprövningsregel.

En tidsbegränsad lagstiftning

Åklagarmyndigheten vänder sig emot att en så ingripande och principiell förändring som att sänka straffbarhetsåldern tidsbegränsas, särskilt eftersom denna förändring avser barn. Lagstiftaren har visserligen använt sig av tids-

begränsade regleringar i andra sammanhang, men som utredningen konstaterar är det framförallt fråga om ändringar inom straffprocessrätten. Att tidsbegränsa en sänkning av straffbarhetsåldern på det sätt som föreslås riskerar enligt Åklagarmyndigheten att leda till en bristande förutsebarhet och ett minskat förtroende för rättsväsendet, både hos de barn som berörs av förslaget och hos allmänheten i stort.

Kap. 10 Undanröjande av ungdomspåföljder m.m.

Åklagarmyndigheten instämmer i att utrymmet för en ung lagöverträdare att missköta en ungdomsvård eller ungdomstjänst inte bör vara för stort, särskilt eftersom det saknas verktyg som socialtjänsten kan använda sig av för att reagera mot misskötsamhet inom ramen för påföljderna. Enligt Åklagarmyndigheten är det därtill viktigt att den påföljd som bestäms också verkställs inom rimlig tid, särskilt i förhållande till unga lagöverträdare. Det kan emellertid diskuteras om det finns ett reellt behov av att se över regelverket om undanröjande av ungdomspåföljder. Utredningen konstaterar på s. 301 i betänkandet att det inte finns någon tillgänglig statistik om undanröjande av ungdomspåföljder och att det därför är svårt att bilda sig någon uppfattning om vilka problem som kan finnas. Utredningen bedömer att regleringen idag varken är konsekvent eller heltäckande och anser att en ofullständig eller inkonsekvent reglering kan leda till praktiska problem i rättstillämpningen. Det framgår emellertid inte att dagens regelverk skulle ha för högt ställda krav på så sätt att det är svårt för åklagare att nå framgång med en begäran om undanröjande av ungdomspåföljd i domstol. Åklagarmyndigheten ställer sig därför tveksam till utredningens förslag i denna del. Åklagarmyndigheten välkomnar dock utredningens förslag om att varning ska kunna genomföras digitalt genom bild- och ljudöverföring om det är lämpligt.

När det gäller frågan om avräkning av frihetsberövande har Åklagarmyndigheten i sitt yttrande över utredningens delbetänkande Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39) framfört att det är problematiskt att frihetsberövande räknas av från ungdomsövervakning och den föreslagna påföljden utvidgad ungdomsövervakning. Åklagarmyndigheten vidhåller att avräkning inte bör ske från dessa påföljder utan att det istället bör övervägas om frihetsberövandet kan beaktas på något annat sätt vid påföljdsbestämningen, även i samband med undanröjande.

Utredningen föreslår att påföljden ungdomsvård inte längre ska kunna väljas för lagöverträdare som fyllt 18 år samt att det ska krävas särskilda skäl för att välja påföljden för en lagöverträdare som hunnit fylla 18 år när skuldfrågan ska

prövas. Åklagarmyndigheten vill framhålla att det är viktigt att påföljdssystemet ger utrymme för att välja påföljder som är väl avvägda i förhållande till bl.a. den enskildes behov. I sammanhanget bör beaktas att det enligt den socialrättsliga lagstiftningen är möjligt att besluta om vård enligt 3 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga för den som har fyllt 18 år men inte 20 år och att sådan vård kan användas som grund för påföljden ungdomsvård. Detta talar för att behålla möjligheten att använda denna påföljd för lagöverträdare som är över 18 år gamla. Även om ungdomsvård, enligt Åklagarmyndighetens uppfattning, sällan används för lagöverträdare i denna ålderskategori ställer sig myndigheten tveksam till utredningens förslag att det inte längre ska vara möjligt att välja påföljden ungdomsvård för lagöverträdare som hade fyllt 18 år när brottet begicks.

Kap. 12 Straffmaximum för unga lagöverträdare

Mot bakgrund av de straffskärpningar som föreslagits mot unga lagöverträdare i utredningens delbetänkande samt att unga lagöverträdare i större omfattning än tidigare deltar i allvarlig brottslighet anser Åklagarmyndigheten att det är rimligt att straffmaximum för unga lagöverträdare ska vara samma som för vuxna lagöverträdare, undantaget livstidsstraff. Åklagarmyndigheten har därför ingen erinran mot utredningens förslag i denna del.

Andra författningsändringar

Utredningen föreslår i avsnitt 9.8.3 att den som kan misstänkas för brott inom ramen för en utredning enligt 31 § LUL vid förhör ska underrättas om sin rätt att inte behöva yttra sig över misstanken och inte heller i övrigt behöva medverka till utredning av sin egen skuld. Enligt Åklagarmyndighetens uppfattning lämnas denna typ av information i många fall redan idag i utredningar enligt 31 § LUL. Åklagarmyndigheten tillstyrker att frågan regleras på det sätt som föreslagits.

Åklagarmyndigheten tillstyrker utredningens förslag i avsnitt 13.3 att det ska registreras i belastningsregistret att ett barn har befunnits ha begått ett brott enligt en dom i mål om bevistalan. Även om behovet av att ta fram uppgifterna kan variera från fall till fall och informationen i många fall skulle gå att få fram på annat sätt anser Åklagarmyndigheten att fördelarna med att snabbt kunna göra en slagning i belastningsregistret överväger eventuella nackdelar med en sådan lösning.

Ekonomiska konsekvenser

En sänkt straffbarhetsålder kommer, beroende på hur den utformas, att leda till kostnadsökningar i varierande grad. Effekterna av en generell sänkning av

straffbarhetsåldern kan bli märkbara för Åklagarmyndigheten. De kan dock begränsas om en generös åtalsprövningsregel införs som även ger polisen möjlighet att redan vid anmälan avstå från att inleda en förundersökning vid mindre allvarlig brottslighet.

Åklagarmyndigheten instämmer i utredningens bedömning att utredningens förslag kommer att medföra ökade kostnader för myndigheten men anser att utredningens beräkningar ligger i underkant. Åklagarmyndigheten vill peka på frågan om vilken effekt en sänkt tröskel för den s.k. presumtionsregeln för bevistalan kommer att få för bedömningen om det finns synnerliga skäl för att väcka bevistalan avseende brott som inte omfattas av presumtionsregeln. Enligt Åklagarmyndighetens uppfattning kan antalet processer med bevistalan som väcks på den grunden förväntas öka både för 14-åringar och yngre barn, vilket har utvecklats ovan i synpunkterna på utredningens förslag i kapitel 8 och 9.

En annan aspekt som måste beaktas är vilken effekt de förslag om ytterligare verktyg i utredningar enligt 31 § LUL, som föreslagits i lagrådsremissen Hemliga och preventiva tvångsmedel när barn under 15 år begår brott (jmf SOU 2024:93), kommer att få för antalet ärenden där bevistalan väcks. Åklagarmyndighetens bedömning är att de förbättrade utredningsmöjligheterna kan förväntas leda till bättre bevisning och i slutändan att fler sådana ärenden leder till bevistalan. Det är bara ett exempel på att andra lagstiftningsförändringar påverkar bedömningen av vad de aktuella förslagen sammantaget får för effekter. Åklagarmyndigheten anser därför att det är angeläget med en fördjupad analys av de ekonomiska konsekvenserna av förslagen samt att en helhetsbedömning behöver göras tillsammans med andra förslag som har bäring på unga lagöverträdare för att ge en rättvisande bild av de samlade ekonomiska konsekvenserna för myndigheten.

Det bör också noteras att utredningens förslag kommer att innebära ökade kostnader initialt med avseende på utbildningsinsatser, uppdatering av styrdokument och it-stöd.

Avslutande synpunkter

Utredningen rör huvudsakligen den principiella frågan om vid vilken ålder ett barn ska kunna straffas för brott. Som påtalats ovan har utredningen enligt Åklagarmyndighetens uppfattning i flera avseenden inte gjort tillräckligt djupgående analyser och bedömningar av behoven och konsekvenserna av de olika förslagen. Åklagarmyndigheten vill understryka vikten av att den straffrättsliga och straffprocessuella lagstiftningen är enhetlig och lätt att ta till sig, särskilt i

de delar där barn berörs. Vidare vill Åklagarmyndigheten återigen framhålla vikten av att ta fram en genomtänkt ordning för unga lagöverträdare.

Detta yttrande har beslutats av riksåklagaren Katarina Johansson Welin efter föredragning av kammaråklagaren Maria Franzén. I den slutliga handläggningen av ärendet har också vice riksåklagaren Eva Thunegard, rättschefen Marie-Louise Ollén, biträdande rättschefen Marie Skåninger, stabsrådet Emma Lindahl Timmelstad och överåklagaren Peter Lundkvist deltagit. Ämnesspecialisten Sophia Berling har medverkat i beredningen.

Katarina Johansson Welin

Maria Franzén

Kopia till

Kommunikationsavdelningen

Rättschefen

Biblioteket

Justitiedepartementet
Straffrättsenheten
Diarienummer Ju2025/00206

Yttrande - Straffbarhetsåldern SOU 2025:11

Justitiedepartementet har bjudit in Örebro kommun att svara på remissen Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11). Sista svarsdag 14 maj 2025.

Övergripande synpunkter

Det är bra att lagstiftningen ses över då det handlar om unga brottslingar som begår brott. Utredningen förslår inte en generell sänkning av straffbarhetsåldern utan föreslår en sänkning vid särskilt grova brott. Vidare hänvisas i utredningen till att unga lagöverträdare inte ska kunna dömas till livstids fängelse för att följa barnkonventionen. Att sänka straffbarhetsåldern är en omfattande förändring då Barnkonventionen är svensk lag och unga i åldrarna 15-17 år är barn. Förslaget behöver utredas vidare och eventuella konsekvenser behöver klargöras innan förslaget på sänkt ålder läggs fram om barn ska behandlas som vuxna i rättssystemet.

Förslaget i utredningen om en utvärdering av lagstiftningens konsekvenser efter fem år är bra. Fast kommunens ståndpunkt är att innan en utvärdering efter fem år behöver eventuella konsekvenser ses över och utredas särskilt med tanke på att förslaget rör insatser för barn. Enligt Barnkonventionen ska barn behandlas annorlunda än vuxna i rättssystemet och erbjudas stöd och rehabilitering.

Specifika synpunkter

16.2.9 Finansiering av förslagen (s. 432)

Det framkommer i utredningen att det beräknas kunna bli en mindre arbetsbelastning för kommunerna. Här vill Örebro kommun reservera sig och påtala att beroende på hur ansvaret för att utföra och följa upp nya påföljder för målgruppen kan komma att utformas framledes kan detta bidra till mer ansvar som kommer behöva utföras av Socialtjänsten.

10.5 Undanröjande av ungdomsövervakning och utvidgad ungdomsövervakning (s. 306 - 312)

I och med utökad ungdomsbevakning som beskrivs i utredningen kan det finnas en risk att socialtjänstens ansvar för vårdinstanser blandas ihop med de repressiva insatserna från rättsväsendet. Det är viktigt att värna om att socialtjänstens uppdrag är skydd, vård och stöd, inte straff. Om kriminalvården utifrån utvidgad ungdomsbevakning förskriver ungdom att genomgå behandling och att socialnämnden bär ansvaret för utförandet så innebär det att det måste finnas en intern organisation inom socialnämnden som både har en nära samverkan med kriminalvården samt rätt resurser att utföra arbetet. Det är likaså en sak att jobba med behandlande insatser och en annan sak att jobba med mottaglighet och motivation hos en ungdom som är dömd att genomgå denna behandling. Skulle exempelvis en utvidgad ungdomsbevakning innebära en möjlighet att en ungdom kan få bo kvar på hemmaplan om ingen hotbild föreligger är det snarare en positiv effekt.

2025-04-02

Ks 416/2025

John Johansson (S)
kommunstyrelsens ordförande

Kommunstyrelsen

Sammanträdesdatum: 2025-05-13
Justeringsdatum: 2025-05-14
Anslagsdatum: 2025-05-16

§ 112 Svar på remiss om straffbarhetsåldern SOU 2025:11

Ärendenummer: Ks 416/2025

Handläggare: Liselott Bergqvist

Ärendebeskrivning

Utredningen behandlar frågan om vid vilken ålder som barn bör kunna straffas. Utredningen har haft i uppdrag att överväga och om lämpligt lämna förslag på en sänkning av straffmyndighetsåldern. Det föreslås ingen generell sänkning av straffmyndighetsåldern men det föreslås att straffbarhetsåldern ska sänkas från 15 år till 14 år för brott som har fängelse minst fyra år i straffskalan. Lagändringen föreslås bli tidsbegränsad till fem år efter införandet och föreslås att träda i kraft den 1 juli 2026.

Sista svarsdag på remissen är den 14 Maj 2025.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, daterad 2025-04-02

Yttrande, daterat 2025-04-02

Remiss Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11). Slutbetänkande av Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare.

Missiv Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11), daterat 2025-02-13

Förslag till beslut

Kommunledningsförvaltningens förslag till Kommunstyrelsen:

1. Yttrandet antas och överlämnas till Justitiedepartementet.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Yrkanden

Markus Allard (ÖrP) yrkar avslag på ärendet i sin helhet.

Martha Wicklund (V) yrkar på att i yttrandet tydligt avstyrka förslaget till lagändring.

Proposition

Ordförande John Johansson (S) finner att det finns tre förslag till beslut, det vill säga Kommunledningsförvaltningens förslag, Markus Allards (ÖrP) avslagsyrkande och Martha Wicklunds (V) ändringsyrkande. Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att Kommunstyrelsen beslutar enligt Kommunledningsförvaltningens förslag.

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar:

1. Yttrandet antas och överlämnas till Justitiedepartementet.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Reservationer

Markus Allard (ÖrP) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget avslagsyrkande.

Martha Wicklund (V) reserverar sig skriftligt mot beslutet till förmån för eget ändringsyrkande.

ju.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över SOU 2025:11 (Straffbarhetsåldern – ert diarienummer Ju 2025/00206)

Östersunds tingsrätt har anmodats att yttra sig över rubricerade betänkande. Tingsrätten har övervägt utredningens förslag främst med utgångspunkt från de intressen som domstolen har att beakta och avger följande yttrande.

Utredningens förslag om sänkt straffbarhetsålder

Nuvarande ordning med femton år som straffbarhetsålder har funnits under en längre tid. Åldern är väl inarbetad i det allmänna rättsmedvetandet och harmoniserar med flertalet andra bestämmelser. Det är också den straffbarhetsålder som gäller i övriga nordiska länder. En ändring av något så fundamentalt som straffbarhetsåldern är därför inget som ska göras lättvindigt och utan att motiveras av vetenskapligt underbyggda och starka skäl. Utredningen har enligt tingsrätten inte presenterat några sådana skäl.

Vidare har Barnrättskommittén uppmanat Sverige att varken sänka eller differentiera straffbarhetsåldern. Kommitténs uttalanden utgör mycket starka skäl emot en sänkning eftersom Sverige har ett ansvar att föregå med gott exempel och följa de rekommendationer och riktlinjer som följer av våra internationella överenskommelser.

Även de tillämpningsproblem som bland annat framhålls i det särskilda yttrandet av experten Linda Palmenäs talar med styrka mot en sänkning av straffbarhetsåldern på det sätt utredaren föreslagit.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker tingsrätten såväl utredningens förslag om en tillfälligt sänkt straffbarhetsålder som en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Nuvarande ordning bör lämnas oförändrad.

Undanröjande av ungdomspåföljder m.m.

Under förutsättning att det säkerställs att relevanta myndigheter i samma utsträckning som idag kommer att arbeta för att motivera ungdomen och få den utdömda ungdomspåföljden till stånd har tingsrätten ingen invändning mot förslaget om att skärpa reglerna för undanröjande av ungdomsvård och ungdomstjänst. Tingsrätten har i övrigt inga synpunkter på förslagen.

Straffmaximum för unga lagöverträdare

Tingsrätten anser i likhet med utredaren att regleringen framstår som ändamålsenlig och rimlig. Mot denna bakgrund tillstyrker tingsrätten utredningens förslag.

Tingsrätten har inga synpunkter vad gäller utredningens förslag i övrigt.

Anders Erlman
Lagman

I handläggningen av ärendet har deltagit lagmannen Anders Erlman, tf. chefsrådmannen Kent Ehrenhök, rådmännen Maria Lewandowski och Jon Jonasson, tf. rådmannen Sara Edvardsson samt tingsfiskalerna Frida Bäckman och Anna Magnusson (föredragande).

Kopia till:

ju.L5@regeringskansliet.se